

COMMISSION ROYALE D'HISTOIRE

DOCUMENTS

POUR SERVIR A

L'ÉTUDE DES MALADIES PESTILENTIELLES

DANS LE MARQUISAT D'ANVERS
JUSQU'À LA CHUTE DE L'ANCIEN RÉGIME

PAR LE

Dr A.-F.-C. VAN SCHEVENSTEEN

Médecin en chef de l'Institut ophtalmique
de la ville d'Anvers.

TOME II

CENTRE D'HISTOIRE DE
LA RÉGION DU NORD ET DE
L'EUROPE DU NORD OUEST
UNIVERSITÉ DE LILLE III
B.P. 149 - 59653 WILLEBRUYE-D'ANCO Cédex

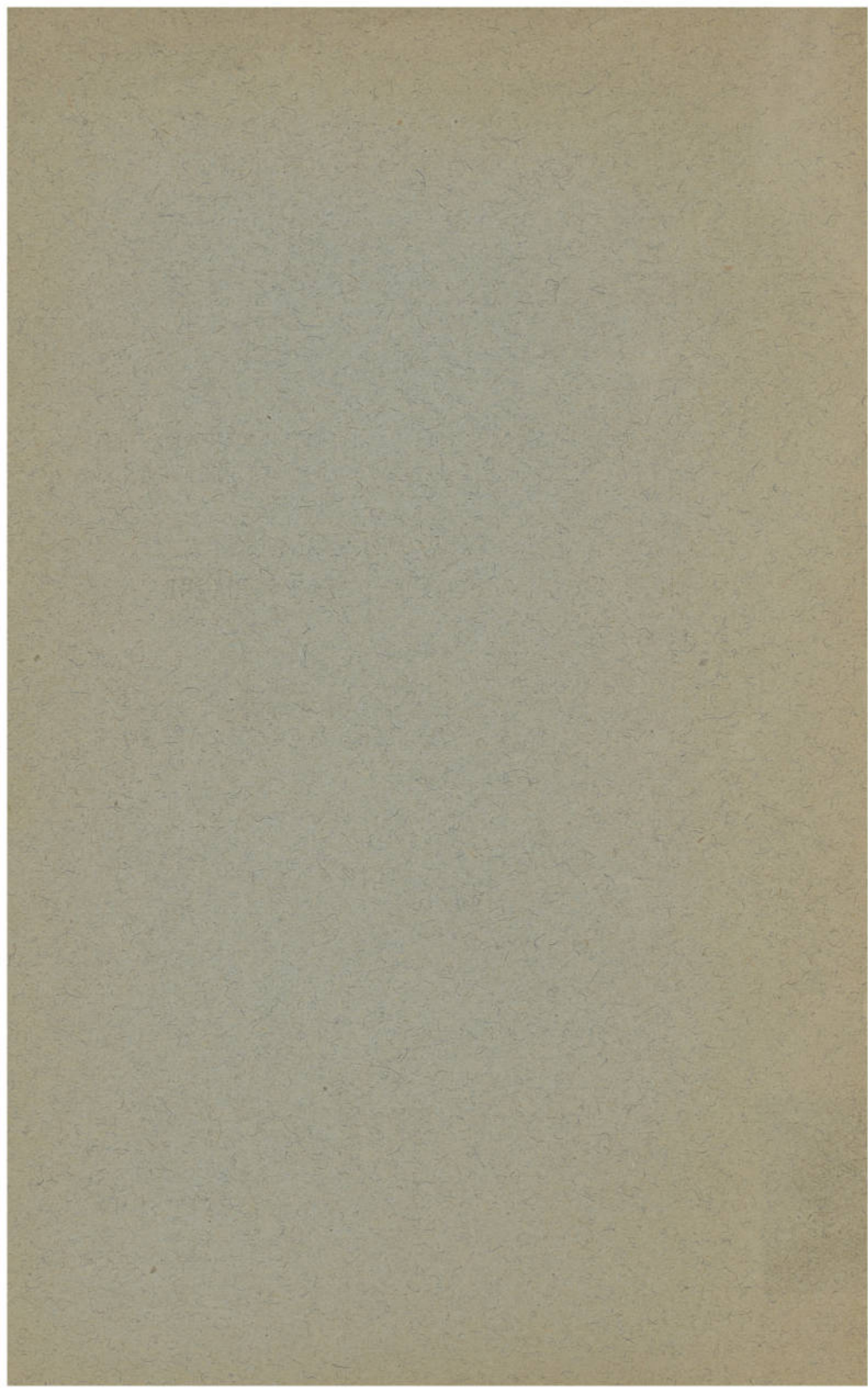
BRUXELLES

Maurice LAMERTIN, Libraire-Éditeur

58-62, RUE COUDENBERG, 58-62

1932

CENTRE D'HISTOIRE DE
LA RÉGION DU NORD ET DE
L'EUROPE DU NORD-OUEST
UNIVERSITÉ DE LILLE III
B.P. 149 - 59653 VILLENEUVE-D'ASCQ Cédex

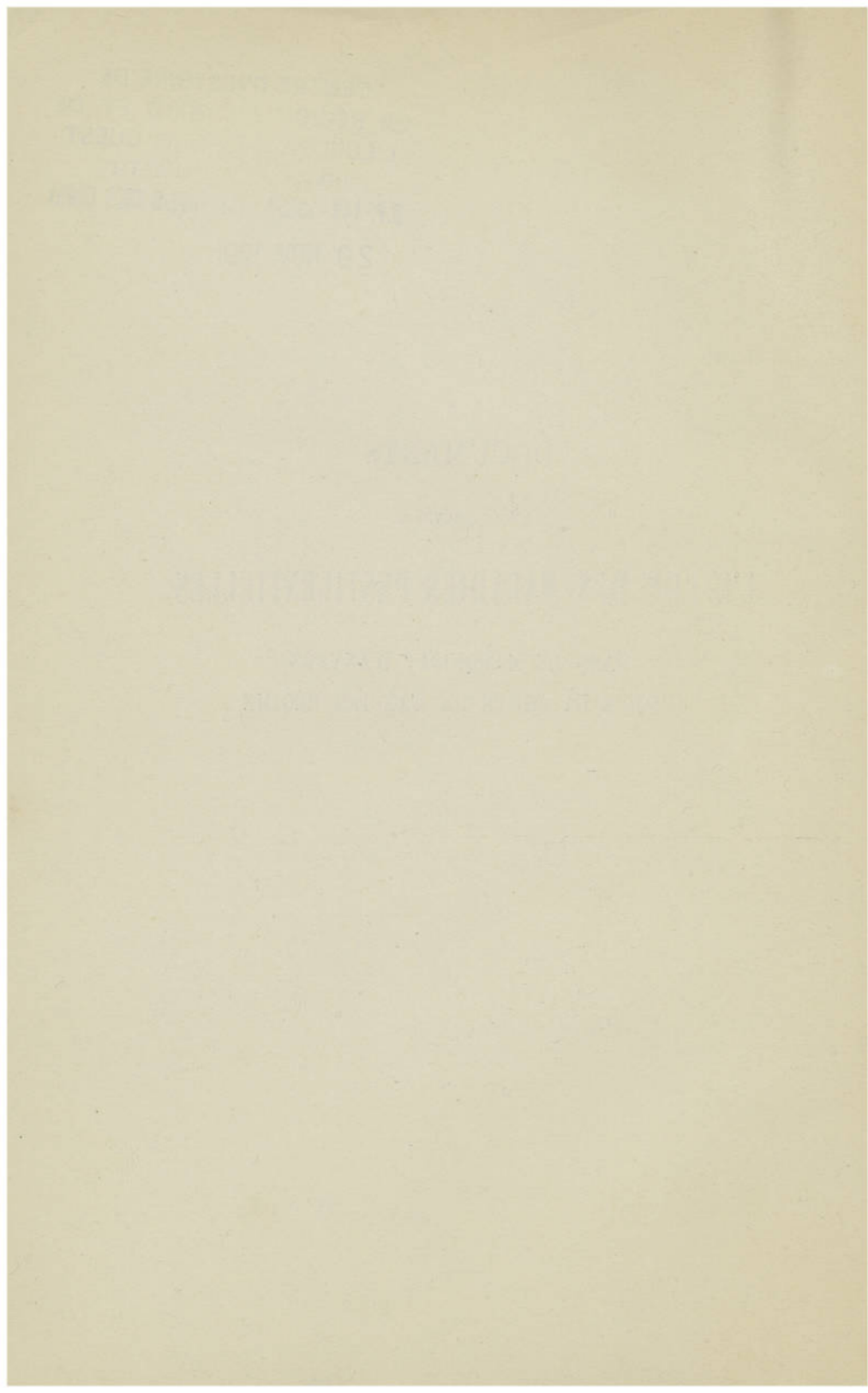
20 NOV 1991

DOCUMENTS

POUR SERVIR A

L'ÉTUDE DES MALADIES PESTILENTIELLES

DANS LE MARQUISAT D'ANVERS
JUSQU'A LA CHUTE DE L'ANCIEN RÉGIME

COMMISSION ROYALE D'HISTOIRE

DOCUMENTS

POUR SERVIR A

L'ÉTUDE DES MALADIES PESTILENTIELLES

DANS LE MARQUISAT D'ANVERS
JUSQU'A LA CHUTE DE L'ANCIEN RÉGIME

PAR LE

Dr A.-F.-C. VAN SCHEVENSTEEN

Médecin en chef de l'Institut ophtalmique
de la ville d'Anvers.

TOME II

BRUXELLES

Maurice LAMERTIN, Libraire-Éditeur

58-62, RUE COUDENBERG, 58-62

1931

DOCUMENTS

Marcel HAYEZ, imprimeur
de l'Académie royale de Belgique
Rue de Louvain, 412, Bruxelles

TOME II

1931

**DOCUMENTS POUR SERVIR A
L'ÉTUDE DES MALADIES PESTILENTIELLES
DANS LE MARQUISAT D'ANVERS,
JUSQU'A LA CHUTE DE L'ANCIEN RÉGIME**

TOME II.

1630. — 12 janvier.

Procession.

Processie van devotie op 13 Januari, de straeten te reynigen.

(*Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 58.*)

13 mai.

*Ordre aux Maitres de la Police
de rechercher un Maître de la Peste expérimenté.*

De gecommiteerde van de Policycamer sullen eenen bequaemen pestmeester besorgen, sich verstaen met Medecyns & chirurgyns, en hem becomen hebbende, tegenwoordigen pestmeester datelyck te deporteren.

(*C. A. Bk. 1629-1631. A cette date.*)

29 mai.

*Requête du Père de Tollenaere, S. J.
Allocations aux Pères qui ont assisté les pestiférés.*

Op requeste van Pater de Tollenaere, S. J. voor assistentie aen gepestificeerde voor 4 maenden aen 4 Patres en 4 maenden aen 3 Patres, tot 300 Gl. 's jaers voor elcken Pater. Toegestaen de somme van 700 Gl. voor voors. tyd.

(C. A. Bk. 1629-1631. A cette date.)

10 juin.

Payement à Peeter Verstraeten.

Aen Peeter Verstraeten, pestmeester, betaelt 3 maenden gagie verschenen 8 May.

(C. A. Bk. 1629-1631. A cette date.)

12 juin.

*Requête de Maître Balthasar Strytberger,
demandant d'être agréé comme Maître de la Peste.*

Gheeft met alder reverentie te kennen Mr Balthasar Strytberger, hoe dat hy over de 26 jaren alhier t'Antwerpen, onder den prelecteur Doctor Benedictus Rutten zaliger, vry meester in de chirurgie gepasseert is, ende vele jaren alhier de selve conste geexerceert heeft ende van over vyff jaren geleden tot chirurgyn & pestmeester te Duffele geadsumeert is, al waer hy hem loffelyck heeft gedragen volgens d'attestatie hier mede gaende & alsoo t'synen wetenschap is gecomen dat alhier het pestmeesterschap compt is vacerende & dat de conferentie des selfs Ued. competeert, soo keert hem de suppliant tot Ued. de

selve ootmoedelyck biddende dat de selve gelieve hem de voors. staet te confereren, mette gagien & proffytten daer toe staende, hopende dat hy hem daer inne alsoe sal acquitteren dat niemant oorsaecke sal hebben hen daervan te beclagen. Dwelck doende &ca.

Sy dese gestelt in handen van de gecommiteerde van de policycamer die hem op den inhouden deser benefens Tr. & Rtm. selen informeren, om 't selve gedaen ende hun advuys gehooft geordonneert te worden naer behooren.

Actum 12 Juny 1630. E. Fabry.

(Req. Bk. 1630-1631. Fo 16 vo.)

27 juin (1).

18 juillet.

*Requête de Maître Gillis op den Bossche
demandant d'être agréé comme Maître de la Peste.*

Verthoont reverentelyck Mr Gillis op den Bossche, gesworen chirurgyn deser stadt, dat is comen te vace- ren 't pestmeesterschap deser stadt, daertoe den sup- pliant, sonder jactantie, is bequaem mits hy nu 22 jaeren tot Valencyn ten tyde van de contagieuse sieck- te den pestmeester gedient als knecht & 't gasthuys aldaer, dagelycx gehanteert diergelycken dienst, heeft hy oick gedaen binnen dese stadt ten tyde van de beleegeringe van Bergen in 't cureren van de soldae- ten liggende tot de Vrouwenbroeders, als op het

(1) PL. v. BR. 1ste Deel.

P. 436. (IV^{de} Bk. XII Cap.) Van de testamenten van de con- tagieuse persoonen. Date 27 Junii 1630. (A sa Majesté... remontre en toute révérence l'Official du Révérendissime Evêque de votre ville d'Anvers...) Apostille. Copie de l'ordonnance.

Tuchthuys, daertoe versocht synde van de Heeren de Moy & Bezart, synde oick van alle syne voorouders vry chirurgyns, gelyck de doctoren deser stadt genoegh kennelyck is. Bidt daeromme de suppliant ootmoedelyck dat Ued. gedient syn hem 't voors. pestmeesterschap te confereren. Dwelck doende &ca.

Sy dese requeste gestelt in handen van de gecommiteerde van de policycamer om hun advis gehoort, geordonneert te worden naer behooren.

Actum 18° July 1630. E. Fabry.

(Req. Bk. 1630-1631. Fo 66.)

19 juillet.

Vente de crevettes.

Garnaet & Elas niet te vercoopen, op pene van 6 Gld & verbuerte der selve. *In margine* : vernieuwt op 4 Aug. 1632.

(Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 81.)

Défense de danser en rue, etc. — Défense de vendre certains fruits. — Défense de vendre des hardes, etc. — Rappel de l'ordonnance défendant de garder des porcs, etc. (Ces instructions ont été fréquemment rappelées dans la suite.)

Verboden te dansen op de straeten, prysen te hangen, onnutige liedekens te singen by avonden & ontynen, wegens de inconvenientie, als oock van hun selven te verhitten, wesende oorsaecken van daer siekten vuyten souden mogen spruyten, dwelck nyet en behoort in dese tyden toegelaeten te worden... op pene van 12 Kar. Gld. voor die hoeden &ca... uythangen, en 1 Kar. Gld. voor elcken die gedanst heeft.

Kleyne kersekens en concommereen niet te vercoopen, ter oorsaecke van de haestige sieckte; oude voden niet te verspreyden. *In margine*: renovatum: 4 Augusti 1630; 30 July 1633; 25 Juny 1637.

Verkens, gansen, konynen en diergelycke beesten niet te houden, ter oorsaecke van de haestige sieckte.

(*Ord. Bk. G. 1626-1644. Fos 81 et 81 vo.*)

2 août.

Défense de vendre certains fruits.

Om soo seer als mogelyck te beletten alle occasien van den voortganck van de haestige sieckte binnen dese stadt, verbodt cornoellien of haegbesien niet te vercoopen.

(*Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 82 vo.*)

*Nomination de Maître Gilles op den Bosch
au poste de Maître de la Peste.*

M. H. B. B. & S. S. der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert & committeren mits desen Mr Gillis van op den Bosch omme te wesen pestmeester deser stadt, midts doende den eedt daertoe staende, op de gagie van 600 guldens 's jaers voer den tyt van 2 jaeren, ende sal syne huysvrouwe schuldich wesen t'assisteren de geïnfecteerden, wel verstaende, die van de Polycycamer selen wesen gerecommandeert, ende naer d'expiratie van de twee jaeren naer date deser, by aldyen de haestige sieckte als dan come te cessereren (dat Godt geve) ofte soo verre alsdan noch souden geïnfecteert wesen 30 oft 40 huysen binnen deser stadt, sonder meer, op de gagie van 300 guldens 's jaers. Ende wesende naer de expiratie van de voers. twee ierste jaeren meerder infectie (des

Godt verhuede) op de voorgenoemde gagie van 600 guldens 's jaers, naer advenant den tyt van de meerdere infectie.

Actum in Collegio, den 2 Augusti 1630. Tucher v^t. Ond^t. Brandt.

Op den 3^{den} Augusti anno 1630, heeft den voer- noempden Gillis van op den Bossche, den behoorly- cken eedt gedaen.

Ond^t A. della Faille.

(C. A. Bk. Tres. 1626-1634. Fo 110.)

14 novembre.

*Licenciement des valets de santé. Les Frères Cellites
devront nettoyer les maisons infectées.*

Alle de assistenten van de gesontheit zullen geli- centieert worden, zy zullen de huizen der geinfec- teerde niet meer kuyschen, zy zullen vertrecken naer Stuyvenbergh en daer 3 weken blyven en dan betaelt worden alsof zy in de stadt waeren. De huy- sen die te kuyschen zyn zullen gekuyst worden door Cellebroeders.

(C. A. Bk. 1629-1631. A cette date.)

Compte de la Ville.

(*Honoraires médicaux, secours aux pestiférés, etc.*)

F^o 174°. Medecynen in tyde van peste :

— Bernaert van Huynen, knape van gesontheit (4 *postes de 55 Lb. 4 Sc.*).

— Cathlyne Vergoes, een jaer gagien.

— Hr Adamus Gordonius, pestpastoir, half jaer gagien, verschenen 22 Januari 1630, 100 Lb.

F^o 338. Hendrick de Cuypere, onderstant aen gepes- tificeerde (9.2.1630 *jusqu'au* 1.2.1631, 39 *postes*).

F° 342vo. Wwe Peeter van de Vekene, 50 Lb. 7 Sc. oncosten op Stuyvenbergh.

— H. Hesselmans, brouwer; Anthonie van Beemen, cuyper; Peeter Campioen, kerrevrachten (*ut supra*).

— Mr Peeter Verstraeten, pestmeester, 450 Lb. waervan 150 Lb. voor 1/4 jaer gagien hem alnoch competerende & onbetaelt gebleven mits syn vertreck, verschenen 9 Aug. 1630.

— Mr Gillis van den Bosch, pestmeester, 200 Lb. te wetene 100 Lb. hem voor eene vereeringe toegevueght in 't aencomen van synen dienst & 100 Lb. op rekening van syne gagie die hem sullen corten op de 3 eerste maenden.

— Aen de selven, 100 Lb. voor 3 maenden gagien verschenen 3 Nov. 1630.

— Anna Swinnens, conchierge (4 *postes chacun de 134 Lb. 10 Sc. jusqu'au 31.1.31*).

— Raedsheer Biel, huishuur; Susanna Kuerlinx, Wwe de Wael, huishuur (*ut supra*).

— Den Eerw. Pater Prepositus der Soc. Jesu, 700 Lb. de 400 Lb. daeraff voor de 4 patres & 300 Lb. voor 3 patres voor 4 maenden dienst by hen respectieve gedaen (requeste 29.5.1630).

Somma : 7015 Lb. 14 Sc. Artois.

1631. — 2 janvier.

Défense aux jardiniers de rechercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest raepen. *In margine* : Renovatum 11 September 1631. Renovatum 15 Februari 1635.

(*Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 95 vo.*)

30 janvier.

Défense aux jardiniers de rechercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest raepen. *In marine* : Renovatum 27 Februari 1631, voor een Saterdag. Ultima Meert 1634 voor twee saterdagen.

(Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 95 vo.)

22 mars (1).

24 mars.

Assistance des pestiférés par les Pères Jésuites.

Geauthoriseert Tr. & Rtm., de Patres van Societeyt Jesu te aenveerden om te visiteren de gepestificeerde en huys te hueren voor de selve, 't sy dat van Santa Cruetz, aen den Meulenbergh, of dat van de Wwe Verwilt, aen de vesten.

(C. A. Bk. 1629-1631. A cette date.)

5 avril.

Délibérations du Large Conseil portant sur diverses requêtes présentées par les Frères Cellites.

F^o 390. Requeste by den Pater en Religieusen van de Cellebroeders deser stadt aen de H. H. B. B., S. S. en Raedt mitsgaders de gemeynthe deser stadt overgegeven, ten eynde sy moechten vercreygen van

---

(1) Pl. v. Br. 1ste Deel.

P. 437. (IV^{de} Bk. XIII Cap.) Nopende de testamenten by persoonen contagieuse. Den 22 Meert 1631. (A sa Majesté, remontre en toute révérence l'Official du révérendissime Evêque d'Anvers.)

stadtswegen eenige gift voor hunnen dienst gedaen binnen vijff continuelle jaeren aen de gemeynthe deser stadt gedaen in 't cureren en gaede slaen van de ghene die besocht worden met de haestige sieckte... in den jaere 1628 bygaende requeste gepresenteert... zy behhen heurlieden met allen yever en diligentie geacquitteert principaelyck wanneer dese stadt onversien was van pestmeester ende oock als den selven met de haestige sieckte waren sieck liggende, gelyck aen de H. H. Policyemeesters en allen de gemeynthe genoechaem is bekent, die haerlieden instantelyck om hulpe en bystand waren biddende en haerlieden beloefden merckelycken recognitie... soo ist daer op nyet anders gevolcht, hoe wel aen andere religieusen die heurlieden op vele naer nyet soo yeverich hebben gethoont noch alsulken dienst hebben gedaen als de remonstranten merckelycke somme is gegeven als recompense, en alsoo de supplianten in alle occasien hun lieden hebben gepresenteert gelyck sy alnoch dagelycx syn exercerende om de goede gemeynthe in desen tyt van sieckten by te staen oick de arme siecke soldaeten, die met groote hoopen op de straeten sieck en dootd liggen, de selve te assisteren op het tuchthuys ende nieuw gasthuys met 't ghene mogelyck is... bidden Ued. de supplianten te remunereren met alsulcke ghifte als de redenen en alsulcken dienst meriteert op dat sy moghen oorsaecke hebben om te continueren in heurlieden dienst.

F^o 382. De requeste by de voorschreven Pater en Religieusen der Cellebroeders ten voorschreven eynde overgegeven en die aen de voorgaende was gevueght als in de selve is gementionneert... in de sieckte sich geensints gespaert, nyet tegenstaende sy vyff van hunne medereligieusen en vier novitii in de selve sieckte verloren hebben... hebben van den dootd

gepreserveert meer arme als rycke, overmits de arme door gebreck van middelen van de meesters worden verlaten en alsoo hunnen foevlucht namen tot hun supplianten die hun om Godts wille cureerden sonder stuyver oft halder daer voren te heysschen oft preterenderen, ten waere eenighe hoe wel seer seldom somtyds iet vuyt beleeftheyt waren gevende, dwelck by hun supplianten in dancke worde aenveert, ende oft weynich hun alsoo vuyt goeden deught werde gegunt hebben sy supplianten geemployeert als medicamenten en unguenten totter selver cueren dienende, besundere in den tyt als er geene pestmeesters alhier en waren en als er nieuwe pestmeesters quamen de welcke met de voors. contagieuse siekten soo wel werden bevangen als andere, werden sy supplianten soo overlast onder de siecken dat sy qualyck tyt hadden om te eten oft slapen, gelyck onder duysenden van de gemeynthe alhier kennelyck genoech is... de policymeesters weten dit alles en hebben goede recompense beloof... dwelck hem suppliant Pater van den voorschreven Clooster die alhier geboren ende geproffessit is, en groote affectie totte gemeynthe draegende oick oorsaecke heeft gegeven dat hy egeensints van hier en heeft willen vertrecken op een ander, om die borgeren en ingesetenen aldaer oock te cureren van de selve sieckte, waer toe hy seere van diversche H. H. van andere steden en besundere van den H. Borgemeester van de stadt Thienen werde aensocht met presentatie van een pensioen van 1,000 Gld. 's jaers, waermede hy hem suppliant wilde begieften, opdat hy aldaer onder de geïnfecteerde sulcken sorghe soude hebben willen dragen, gelyck hy alhier dede, doch hevet gerefuseert en contenuelyck alhier gebleven in synen voorschreven gewilligen dienst en cureren van de voorschreven sieckte.

Midtsgaders oick ten tyde van de cronaten sieckte, die soo wel behaelyck en besmettelyck was als de voorschreven contagiouse sieckte, en dat soo in 't tuchthuys, in St-Jacobs Gasthuys, in 't clooster van de vrouwenbroeders als lanck de straeten deser stadt, als wanneer men die met sulcken menichte van siecken en dooden soo besaeyt vondt datter onsprekelycke was.

Bovendien en om te beletten dat de schade en grooten interesse van de stadt de schoolplaetsen by Croonenborch nyet souden worden geemployeert tot een spaensgasthuys hebben sy supplianten wel drey continuele maenden lanck, salvo justo, de voorschreven siecken in hun voorschreven clooster alhier geaccomodeert en gelogeert gehadt, tot dat sy lieden veretrocken naer Brugge, in belegeringhe van Sluys, etc. Midts alle welcke redenen, goede wercken, pyn en arbeyt by hun supplianten in groote peryckel huns levens gedaen in 't gheene voorschreven is, keeren sy hun tot uwe Eerw... biddende... hun daervoor te secoureren... als billyck en redelyck is... onderteekent C. Janssens.

Appostille : Sy gestelt in handen van Tr. & Rtm... om hun advys gehoort &ca... Actum, 3 Augusti 1628 Ond^t Gevarts.

F^o 395. Andere requeste van den Pater van de Cellebroeders, broeder Jan Van der Linden... &ca... hebben gedient 7 jaeren geduerende dese contagiouse sieckten, die de geheele stadt dore, in alle quartieren hadde bevanghen... vyff religieusen en 4 novitien in de selve sieckte verloren... veele arme om Gods wille gecureert (*ut supra*)... belofte van recompense... aenvraeg om te Thienen te dienen midts pensioen van 1,000 Gld. 's jaers... daer hun gerefuseert... hebben oock groote debvoiren gedaen in cronate sieckte (*ut*

supra)... siecke menschen in hun clooster gelogeert... vragen redelycken secours.

Appostille : Sy gestelt in handen van Tr. & Rtm. om advis. Actum 3 Aprilis 1631. Ond^t E. Fabri.

F^o 398. Particulier Remonstrantie van den voors. Pater der Cellebroeders ten eynde de voorschreven requeste in den Maendagschen raedt soudē worden vertoocht en zonder egeene finale resolutie en conde gemaect dat d'openinghe en propositie daer aff werde gedaen in den eersten breedē raede... opdat daer inne sy haere opinie maecken van de somme die men soude moeten toevoeghen, en waer wt die sal gevonden worden, tot welcken sy ter bequaemheyt van de betalinghe gheerne met termeynen sullen verwachten.

(Breedēraedt. Reg. 1631.)

17 avril.

Accord entre Jhr. Rutgeert van Martselaer et la Ville concernant la location d'un immeuble.

Op den 17 Aprilis 1631, compareerden Jhr. Rutgeert van Martselaer, ingesetenē deser stadt, heere van Opdorp &ca, ter eenre, & Hr. Charles de Merle, riddersen, tresorier generael, Balthasar Doncker, medetresorier & Jacques Breyel, rentmeester generael deser stadt, in den naeme & wegen der selver stadt & als om 't gene naerbeschreven wort te mogen doene, geauthoriseert synde van myne Eerw. B. B. & S. S. deser voors. stadt, soo sy verclaerden in dyer qualiteyt, ten anderen syden, ende bekenden & verlyden onderlinge ten beyden syden, dat de voors. Jhr. van Martselaer verhuert heeft & verhuerde by desen aen de voors. Heeren Tresoriers & Rtm. deser stadt, ten

behoefte der selver stadt, 't sy om te gebruycken ten dienste van de Patres gedestineert ter visitatien van de geïnfecteerde metter haestige sieckte oft andersints naer hen goetduncken, eene huysinghe metten hove & toebehoorten genaempt Moyses, gestaen & gelegen in 't Hoplant alhier, & vuytcomende aen deser stadtsvesten, den tyt & termyn van drye naestcomende jaren, ingegaen half Meert lestleden van desen jaere 1631, ten pryse van 200 guldens 's jaers, te betaelen alle halff jaeren precis t'elcken 100 guldens, daeraff den eersten termyn van betaelen vallen sal te Bamisse naestcomende & soo voorts van halven tot halven jaere, den tyt van 3 jaeren bovengeraemt & oft gebeurde dat de voors. huysinghe binnen een halff jaer, naer date der expiratie van de voors. huere, niet en conste verhuert worden, soo sal de selve huere van 't selve halff jaer noch loopen ten laste van dese voors. stadt & langer nyet, maer in soo verre, de selve binnen 't voors. halff jaere conste verhuert worden, soo sal de voors. stadt daeraff van stonden aen wesen ontslagen, te weten van den dach aff, dat de voors. nieuwe huere soude mogen ingaen & sal gestaen, midts alleenlyck betaelen naer rato van den tyde, voorts is noch geconditionneert, dat ter expiratie van de voors. huere, de mueren binnen 's huys & van de gaelderij op een nieuw sullen moeten worden gewit, ten costen deser stadt & dat de staecken & gelinden die van stadtswegen in den hoff souden mogen gestelt worden in 't vuytgaen van de voors. huere op den gront selen moeten blyven, alles, sonder argelist & t'oironden, hebben de voorg. partyen dese onderteeckent, in Antwerpen, den daeghe, maendt & jaer voors. Ond^t. Charles de Merle, Balthaser Doncker, Jacques Breyel & R. Van Martselaer.

(C. A. Bk. Tres. 1626-1634. Fo 132 vo.)

16 avril.

Instructions visant la vidange du purin. (Dans cette ordonnance il n'est pas particulièrement fait allusion aux maladies épidémiques, elle ne mentionne (odeurs, saletés, etc.) que les inconvénients : les prescriptions sont d'ordre hygiénique général.)

Beerstekers, storten van den beer. Beir moet gestort worden in de St-Jansvliet... in den beirback nu onlanx gemaect... & styven beer op de selve caye op den 2^{den} wisch... verbodt te gieten op de Meerbrugge door de tralien, in de Nieuwstadt oft op eenige andere plaetsen... &ca...

(Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 101.)

28 mai.

Construction d'un baraquement pour les soldats malades.

Voor de siecke soldaeten op den Damme, een barrackement te maecken met schouwe, oft een huys te hueren.

(C. A. Bk. 1631-1633. A cette date.)

23 juin.

Accords avec la Supérieure de l'Hôpital Ste-Elisabeth pour les soins à donner aux soldats malades.

Tr. & Rtm. met momboirs van Ste-Elisabeth gasthuys te tracteren met Moeder van Ste-Elisabeth gasthuys over de soldaeten die zy (over twee op een bedde) selen aenveirden (mits de jegenwoordige dierte), haer sal worden toegevueght voor elcken soldaet 8 St. daeghs.

Id. aen Moeder van Ste-Elisabeth, wegens extraordinaire dienst van de soldaeten dat boven de 120 personen wesende, ten advenante van 2 op een bedde, die sy sal aenveerden haer van stadswegen voor elcken persooone (boven 't getal van 120) zal goet gedaen worden 8 St. daeghs.

(C. A. Bk. 1631-1633. A cette date.)

6 juillet.

Traitement des soldats malades.

Ziecke soldaeten niet comende in 't Gasthuys, te plaetsen in 't Duchthuys. De patres van Cellebroeders zullen ziecken assisteren. Stroy leveren &ca. 200 Gld. by provisie uytreycken, à raison van 8 St. per dag en per soldaet, gelyk aen die van Ste-Elisabethgasthuys.

(C. A. Bk. 1631-1633. A cette date.)

9 juillet.

*Requête de Maître Peeter Verstraeten
demandant d'être réadmis comme Maître de la Peste.*

Verthoont met reverentie Mr Peeter Verstraeten, vry chirurgyn deser stadt, dat nu over corte dagen geleden alhier is comen afflyvich te worden Mr Gillis op den Bosch van deser stadtweghen aengenomen geweest synde als pestmeester, in der vueghen dat 't selve officie daer door jegenwoordighlyck is vacant, waertoe de suppliant syn selven ten dienste deser stadt gerne sou presenteren, als sonder berommen gesproken, daertoe nut & bequaem synde, gemerct hy voor desen alhier voor den tyt van vyff jaeren 't selve officie noch heeft bedient gehadt tot groot contentement van eenen iegelycken, als over de vier

duysent personen van de contagieuse sieckte genesen hebbende, binnen dese stadt sonder die hy buyten genesen heeft, gelyck oick de suppliant mits synder experientie in de lestleden oorloge van Italien, naer Milaenen is ontboden geweest, alwaer hy vele loffelycke curen in de contagieuse sieckte heeft gedaen, alwaer hy daarvan is hebbende goede & wettige certificationen, desen aengemerct ende want de suppliant niet en twyffelt oft Ued. wederom eenen nieuwen pestmeester sullen aenveerden, besonder in dese conjuncture des tyts, als wanneer door de menichte van het crysvolck sieckten meer aengroeyen, soo peste, roeyen loop als meer dyergelycke. Bidt daeromme de suppliant ten eynde Ued. gelieve sal hem als Pestmeester deser stadt te willen aenveerden mits den behoorlycken eedt & dat op de proffytten & emolumenten die dien voors. afflyvigen Mr Gillis op den Bosch heeft gehad & genoten. Dwelck doende & ca. M. H. H. B. B. & S. S. hebben gecommitteert Jhr. Pauwels van Halmale, schepene, die hem benefens Tr. & Rtm. op den inhoudt deser selen informeren om 't selve gedaen & syn rapport gehoort geordonneert te worden naer behooren.

Actum 9 July 1631. E. Fabry.

(Req. Bk. 1631. Fo 157.)

11, 16, 17 et 30 juillet.

*Instructions pour l'hospitalisation
des soldats malades.*

11 July. Geen ziecke soldaeten meer in de stadt te komen, aen te dienen aen Marcquiez de Ste Croix, wegens groote desordre.

16 July. 12 oft 15 ziecke soldaeten, liggende op St

Jorispoorte, t'ontfangen op Duchthuys, voor dese reyse. Met Marcqiez Ste Croix te spreken, onmogelyk zoo voort te gaen.

17 July. De Moeder van Ste-Elisabethgasthuys zal den staet van de zieke soldaeten voor noen opbrengen, op pene van schorsinge van de 8 St.

30 July. Het Duchthuys sluyten, accoordt met Moeder van Ste-Elisabethgasthuys of zy die soldaeten kan aennemen, op voet vroeger gezeydt.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

6 août.

*Défense de laisser pénétrer en ville
des soldats malades, etc. Précautions.*

Geene zieke soldaeten binnen dese stad te brengen, zoowel uit rede van de onkosten als uit vrees van infectie. Aen schippers en wagenlieden en buitenlieden verboden zieken binnen te brengen, op pene daetelyk te vervallen van poorterye & van de schepen en de zieken op hunnen kost wederom te varen; 2. De toezinders aan de poorten zullen voor elke arrestatie aan de poorten ontvangen 30 Stuivers eens; 3. Ordre aen de commandanten aen de poorten scherp toezicht te nemen; 4. Ordre aen de schryvers aen de poorten niemand te laten binnen komen, op verbuerte van hun officie.

(Ord. Bk. G. 1626-1644. Fo 106 vo.)

8 et 14 août.

Récompense aux Frères Cellites.

Aen Paters Cellebroeders, 100 Gld. voor verzorging van siecke soldaeten op het Duchthuys.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

11 août.

*Requête de Maître Franchois Evans
demandant d'être agréé comme Maître de la Peste.*

Verthoont met behoorlycke reverentie Mr Franchois Evans, chirurgyn, hoe dat hy suppliant geleden 18 jaeren oft daeromfrent, naer een strict examen onder Doctor Benedictus Rutten, vry meester der chirurgie gepasseert is, hebbende 't selve chirurgynschap binnen dese stadt soo vele jaren als nu op de fort de Cruysschanse geexerceert, alwaer hy suppliant, soo oick in de belegeringe van Bergen-op-de-Zoome, ende andere veele vrome curen heeft gedaen, waer dore hy suppliant, sonder jactantie gesproken, hem hout nut & bequaem, soo omme de voors. conste der chirurgie te bedienen in de peste & andere contagieuse sieckten sittende ende alsoo nu jegenwoordich is comen te vaceren het conchiergieschap van het tuchthuys alhier, soo oick het pestmeesterschap, Soo ist, dat hy suppliant hem is offrescerende omme Ued. tot gerieff van de gemeynte alhier te dienen in 't voors. conchiergeschap alsook omme pestmeester te wesen, onder eene eerlycke gagie by Ued. hem daertoe te schicken. Ootmoedelyck biddende de selven Ued. gelieven hem suppliant daertoe te admitteren. Dwelck doende &ca.

Sy dese requeste gestelt in handen van Tresoriers & Rtm. die hem op den innehouden deser selen informeren, benefens de gecomitteerde van de policy-camer, om hen gehoort, geordonneert te worden naer behooren. Actum 11 Augusti 1631. E. Fabry.

(Req. Bk. 1631. Fo 187.)

25 août à 11 octobre.

Soins aux soldats malades.

25 Aug. Geen soldaeten in Gasthuys van Ste-E. meer te ontfangen, ten laste van de stadt, boven den nomber die er is. De Moeder van Gasthuys te vereeren met 100 Gld. en den pastoir met eenen nieuwen hoet.

30 Aug. Aen Paters Cellebroeders, 158 Gld. 5 St. als reste van de 958 Gld. 5 St. by hen verschoten aen aet, danck &ca, oock aen wasscherssen voor zieke soldaeten op Duchthuys van 7 July tot lesten Augusti.

12 Sept. Plaise à son Altesse de donner acte à ceux de la ville d'Anvers qu'ils pourront rencontrer la somme de 7,500 Fl. depuis deux mois déboursés pour soldats malades. Qu'incontinent soient renvoyés 300 malades vers Gand ou Bruxelles &ca. Ouverture du Tuchthuys et malades à repartir ailleurs.

24 Sept. Persoonen te zoeken die het Tuchthuys zullen gaedeslaen & nootelycke medicamenten becostigen.

4 Oct. Op geloofde van Doorlucht. Hoogheden, volgens acte van 30 Sept., aen Moeder van Ste-E. gasthuys 600 Gld. voor aencoop van matrassen, bedden &ca; voor zieke soldaeten die in de Capelle van selve gasthuys selen worden geleyt, 36 Gld. voor delen en voor elck soldaet die tsdert 7 Aug. noch comen sal 6 St. daegs. (*Volgt copy van den akt van Z. Hoogheid.*)

9 Oct. Aen Moeder van Ste E. gasthuys vereeringen van 150 Gld. en Pastoor 't selve voor besorgen van de siecke soldaeten.

11 Oct. Presentatie van Audiencier Vereycken, ten respecte van verseynden van de siecke soldaeten.

(*C. A. B. 1631-33. A ces dates.*)

*Compte de la Ville. (Honoraires médicaux,
secours aux pestiférés, soldats malades.)*

F^o 183. Medecynen in tyde van peste :

— B. van Huynen, knape van gesontheit (5 *postes de 55 Lb. 4 Sc. jusqu'au* 3 Novembris 1631, tegens 12 stuyvers 's daegs).

— Janneken Daniels, stadtsvroedvrouwe, 140 Lb. voor een jaer gagien.

— Hr Adamus Gordonius Scotus, tegens 200 Lb. 's jaers, verschenen sedert 22 Januari 1630 : Nyet.

F^o 316. Hendrick de Cuyper, onderstant, van 8.2. 1631 tot 10 Jan. 1632 (36 *postes*).

— H. Hesselmans, brouwer; 33 Lb. 8 Sc. en 45 Lb. levering bieren op Stuyvenbergh.

— Mr Gillis van op den Bosch, pestmeester 100 Lb. en 150 Lb., verschenen 3 Mei 1631.

— De Wwe van Gillis op den Bosch, pestmeester, 150 Lb. voor 3 maenden gagien, dat hy met syne huysvrouwe geassisteert heeft de geïnfecteerde tot dat hy is comen te overlyden.

— Raedsheer Biel, huysshuer.

— Jonckher Rutgheert van Marselaer, heere van Oudorp &ca... 100 Lb. half jaer huysshuer van huys met hof gestaen in 't Hoplant, genaempt den Moises, gebruyckt by de Patres der Soc. Jesu.

— Pater Prepositus, 700 Lb. voor 7 maenden assistentie by gepestificeerde tot Aprilis 1631, à 100 Lb. per maend.

— Patres der Soc. Jesu, 400 Lb. vier maenden assistentie.

Hr Tresorier van Capittel Dinghens, 132 Lb. voor 24 missen door ordre van het Magistraet gedaen ter eere van sint Sebastiaen, tegens de haestige sieckte begonst 30.7.30 tot 7.1.1631.

— Andries Wachmans, 32 Lb. voor oncosten van

den pasport by hem vervolght & vercregen in 's Gravenhage voor de contagieuse wesende in de pesthuyskens buyten dese stadt op Stuyvenbergh, mitsgaders voor den pestmeester, pestcapellaen & andere die de siecken aldaer syn dienende & dat voor een jaer ingegaen den 29 Dec. 1630.

— Den Rentmeester generael, 46 Lb. 17 Sc. 6 Penn. by hem verschoten aen de soldaeten die gestelt syn tot sauvegarde van de pesthuizen op Stuyvenbergh.

— De Wwe wylen Hendrick van der Luyten, 31 Lb. 16 Sc. voor sluiten & ontsluiten van 53 geïnfecteerde huizen tot 12 St. elck.

Somma : 3296 Lb. 5 Sc. 6 Penn. Artois.

1632. — 3 et 22 janvier.

Soins aux soldats malades.

3 Jan. Aen Huybrecht van Aken, schryver aen 't Bierhooft, voor arbeyd gehadt met 't schepen der zieke soldaeten &ca... 200 Gld.

22 Jan. Aen Wwe van Dr J. Ba. van den Hove, 169 Gld. voor visitatie van zieke soldaeten.

Id. Aen Jan Heubens, apothecaris, 718 Gld. 1 St. medicamenten geleverd voor zieke soldaeten.

Id. Aen Wwe Cremers, 233 Gld. 2 1/2 St. geleverd strooy voor ziecke soldaeten & voor de soldaeten wacht gehouden te hebben voor logis van Doorluchtige Hoogheydt.

(C. A. Bk. 1634-1633. A ces dates.)

17 avril.

Assistance aux pestiférés.

Location d'une maison pour les Pères Jésuites.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. om te accordeeren met persoon die 't huys Moyses, in 't Hoplant gestaan,

gehuert heeft, tot lageringe van de Patres die by de gepestificeerde selen gaen.

Id. Geresolveert te proponeren aen de Patres oft sy souden willen dienen de gepestificeerde voor 200 Gld. 's jaers, voor elcken Pater, geduerende de sieckte bovens 't gene by den Cappittelle sal worden toegevueght, ende soo sy 't selve voort niet begeiren te doen, d'andere cloosters te proponeren waer vorens sy 't selve begeiren te doen.

Id. Gecommitteert Schepene Jean de Bejar & Mr Ambrosius Roose, pensionnaris deser stadt, om met de H. H. van den Capittel & Fabricque te spreken wat sy sullen contribuieren tot huer van huys van de visite van de gepestificeerde.

Id. Tr. & Rtm. besorgen sauvegarde voor de gepestificeerde die buyten de stadt zouden geraken.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

20 juillet.

Lattes aux maisons des pestiférés.

Port de la verge blanche.

Geresolveert voortaan latten te slaen aen de gepestificeerde huysen & de geïnfecteerde roykens te doen draegen.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

27 juillet.

*Admission du Frère Jean van der Linden,
des Frères Cellistes, comme Maître de la Peste.*

Frater Jean van der Linden, pater van de Cellebroeders gecommitteert om te wesen pestmeester deser stadt, op de gagien & conditien, gelyck wylen

Mr Gillis op den Bossche, 't selve heeft bedient gehad, ingaende de selve gagie date deser.

In margine : De post : dese acte verandert op den selven datum staende hier naer onder d'acte van 10 September.

(Na akte van 10 Sept.) 27 July. Aen Frater Jean van der Linden, pater van de Cellebroeders, pestmeester der stadt, hem toegestaen van stadtswegen als nu verre de zelfde somme als Mr Gillis van den Bossche genoten heeft.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

M. H. H. B. B. & S. S. der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert & committeren midts desen, frater Jean van der Linden, Pater van de Cellebroeders alhier, gelyck hy oock te vreden is & accepteert midts desen, tot den laste van te cureren ende by te staen de contagiouse, neffens syne medebroeders, hem toesevende van stadtswegen alsulcken somme voor eene almoesse als Mr Gillis van op den Bossche, lest affgegaen pestmeester, wter deser stadt heeft genoten voor gagie ingaende St. Jansmisse lestleden.

Actum 27 July 1632.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

29 juillet.

Gratification à Maitres Hendr. Freris et Jan de Raedt.

Op requeste van Mr Hendrick Freris & Mr Jan de Raedt, chirurgyns van Ste-Elisabeth Gasthuys, voor extraordinaire arbeyt, elck 100 Gld. toegeveught.

(C. A. Bk. 1631-1633. A ces dates.)

12 et 19 août.

*Procès-verbal de la séance du Large Conseil,
concernant les Frères Cellites.*

F° 126. Verbael van Breedenraedt op 12 Augusti 1632... oock remonstratie tot assistentie van den Cellebroeders alhier in hunne requeste gepresenteert...

F° 128. Requeste streckende tot een redelycke recompense van de hunder eenige goede diensten... in de haestige sieckte... in vergaedering van Maendagschen raedt goetgevonden hun te gunnen de somme van 2,000 Gld. eens; op eenige redelycke termeynen tot het innecomen der 8 stuyvers op de bieren... hadden gevonden dat dese recompense redelyck was ende merckelyck dienende om de voors. religieusen tot voorderen dienst van de gemeynte te encourageren, versochten d'andere dese stadt leden hun daer mede souden vuegen...

F° 133vo. Requeste by den Pater van de Cellebroeders (*même requête que « Breedenraedt 1631. F° 395vo »*)

F° 136. Opinie van de H. H. oude schepenen... 19 Augusti 1632, ten eynde sy hun consent souden willen dragen tot een subsidie van twee duysend Gld. voor de Cellebroeders, waer by sy seggen hun dien aengaende te conformeren met d'opinie van de H. H. van 't Magistraet daer over gemaect... sonder nochtans 't voorschreven point van de Cellebroeders te trecken in consequentie...

F° 138. Antwoorde en opinie van de hooftmannen van de poorterye en wyckmeesters... 19 Augusti 1632 (F° 141) seggen de voorschreven wyckmeesters dat overmits de cortheyt des tyts sy daer op als nu nyet connen resolveren...

F° 141vo. Antwoorde en opinie van de goede man-

nen van den ambachten overgegeven... 19 Augusti 1632... ende voort consent van duysend Gld. voor assistentie der Cellebroeders op de voorschreven requeste (F^o 145vo) ende dat in drye termeynen en dat haer voor de tegenwoordige diensten daer naer allen consentement sal worden gegeven.

(*Breedenraedt. Reg. 1632.*)

1er septembre.

*Contrat entre le Chapitre de Notre-Dame
et le Magistrat concernant l'assistance aux pestiférés.*

De Eerw. Heeren van de Cappittelle van de Cathedrale kercke van O. L. Vrouwe binnen Antwerpen te eenre, & die H. B. B. & S. S. & Raedt der selve stadt ten anderen syde, bekenden onderlinge aengegaen te hebben het provisionneel contract hier naer voegende :

Dat mits de haestige sieckte binnen de voors. stadt in vele plaetsen alreede onstaen & op 't spoedichste verheyscht versien te wesen van eenen pestpastoir om de borgers & ingesetenen mette selve sieckte bevangen te vertroosten & de heylige sacramenten tot salicheyt van heure sielen te administreren, & dat hen daertoe goetwillig gepresenteert hebbende de Patres van de Societeyt Jesu, die 't selve ampt voor desen alnoch hebben bedient & noch tegenwoirdich bereet syn te bedienen, die selve Patres daer inne alnoch selen blyven continueren ende sal hen van wegenen de voors. stadt besorcht worden een huys tot haer vertreck & wooninge gedurende den tyt dat sy den voors. dienst datelyck selen doen, mitsgaders noch 200 guldens alle jaer voor elck der voors. Patres die sy in den voors. dienst selen employeren, behalve

dat tot verlichtinge der voors. stadt de voors. H. H. van den Cappittelle daertoe jaerlycx, geduerende den selven dienste, selen besorgen & contribuieren oft doen contribuieren by suleke middelen als hun dat sal goetduncken 300 guldens, verclarende & protesterende beyde de voors. partyen 't voors. contract by hen nyet anders aengegaen te wesen dan by provisie geduerende het grasseren van de voors. sieckte oft soo lange dat oock geduerende de selve sieckte anders by hen sal versien wesen, 't sy by stellinge van andere pestpastroiren als die voors. Patres van de Societeyt oft anderssints, oock sonder dit contract te trecken in consequentie oft daermede te prejudiceren der voirs. partyen gerechticht, waer inne sy beyde naer 't eyndigen van het voirs. provisionneel contract in der manieren hierboven vermeld selen vry & op haer geheel wesen, & zonderlinge hebben de voors. H. van de Magistraet besproken dat sy niet dit contract hen geensints en verstaen aen te trecken oft hen te bemoeyen 't onderhouden van eenige pestpastroiren binnen dese stadt oft het versien van hunne woonin-ghe alsoo sy sustineren dat hen geentsints den last oft obligatie daeraff en is rakende, maer de geestelyckheyte alleene; gelyck over de H. H. van den Cappittelle verstaen nyet te syn gehouden voorders den pestpastoir te belasten hunne ondersaten te assisteren & te administreren volgens d'obligatie van hun ampt maer om beter policy & dienst van de gesonde, hebben voorg. & nu geresolveert tot herstellen van de pestpastoors oft andere om die geïnfecteerde te assisteren & administreren naer behooren, ende midts de voors. partyen naer voorgaende conferentien, daer naer gehouden & rapport te wedersyden gedaen by provisie alsoo geaccordeert & overcomen syn, soo hebben sy geconsenteert hieraff gemaect te worden

2 acten oft instrumenten van eenen ten eenre beyde onderteeckent by den actuarius van 't voors. Cappittelle & van de Greffiers der voirs stadt.

Actum, 1 Septembris 1632.

Ond^r. Joannes Hemelarius Can. Actuarius Capp. Antverpiensis.

(C. A. Bk. Tres. 1626-34, Fo 194.)

2 septembre.

*Accord avec la Veuve Pedro Benedetti
portant sur la location d'une maison.*

Tr. & Rtm. t'accorderen met Wwe Pedro Benedetti, voor 't vuytscheden vuytten huysse Moyses in 't Hoplant (waer sy is woonende) om gebruyckt te worden van de Patres van de visitatie der gepestificeerde, en indien zy niet wilde, te bekomen 't huys van Boot, in de Rochtustraete, en indien d'een oft d'ander niet te bekomen, te sluyten coop met advokaet Rubbens voor het huys en hof gestaen in 't Hoplant.

(C. A. Bk. 1631-33, A cette date.)

15 septembre.

Payement aux héritiers du défunt curé de la peste.

Aen d'erfgenaemen van eerst overledenen pestpastoor, 3 maenden gagie synde 75 Gld. en laetste 25 Gld. om redenen den Tr. & Rtm. bekend.

(Idem, Ibidem.)

16 septembre.

*Conditions d'achat, etc. d'une maison destinée
aux Pères Jésuites assistant les pestiférés.*

M. H. H. B. B. & S. S. der stadt Antwerpen gehoort hebbende 't rapport van den coope tot behoeve

der zelffver stadt by Tr. & Rtm. aengegaen (op de aggregatie der zelffver Heeren) met Jof. Helena du Molin, weduwe wylen Doctor Guillielmus Verwilt van haer huys, gestaen oostwaerts aen de vesten soomen gaet naer de Kipdorppoorte, ende van achter commende aen de erffgenaemen erve wylen der Heeren van Liedekercke oft actie hebbende, tusschen de weduwe & erffgenaemen van wylen Andries van Breusegem oft actie hebbende erve aen d'eene & Jans Michielsens & consoirten daernaer, Christiaen Mols erve ter andere syden, ten pryse van 350 guldens 's jaers ten penninck sesthiene gerekent de 200 guldens erffelyck daeraff gereet, ende de resterende 150 guldens erffelyck by constitutie van eene erffelycke rente den penninck sesthiene, daer van 't verloop voerden tyt van 12 jaeren sal betaelt worden al avenant den penninck twintich, ende welcke oock niet gelosten sal mogen worden dan naer de selve 12 jaeren naestcomende boven noch eenen chyns van 2 guldenen 8 oft 9 stuyvers erffelyck daeroppe vuyt gaende, die de voirs. stadt als coopersse tot haeren laste soude moeten nemen, sonder mindernisse van den selfven prys, ende voirts verstaen hebbende dat naer voer gaende visitatie de selfve huysinge bevonden is bequaem te wesen om te logeren de Patres van de Societeyt Jesu, die alsnu doende syn d'amt van den pestpastoir ende alle andere die in toecomende tyden voers. amt soudren mogen bedienen, hebben naer voer gaende rype deliberatie daeroppe gehadt al eerden voers. coope te sluyten. Ende tot meerder verseckeringe van dyen den voerschr. Tr. & Rtm. geordonneert, gelyck sy ordonneren mits desen, daer over beneffens eenige gecommiteerde vuyt het College der voers. Heeren te communiceren mette gedeputeerde van de andere leden deser stadt of wel de gene die

men als des selfve presenterende in alle conferentie gewoon is te roepen, om hun advys gehoort, voerder geordonneert te worden naer behooren.

Actum, 16 September 1632.

(C. A. Bk. Tres. 1626-34. Fo 166 vo.)

Ordre de payement, etc.

Aggreateie van den koop door de H. B. B. & S. B. met betalingsordre aen Tr. & Rtm. die te voldoen uit de Casse van Consomptie.

Actum, 16 Septembris 1632, en 15 Novembris 1632.

(C. A. Bk. Tres. 1626-34. Fo 167 vo.)

11 octobre.

*Hans Martens et sa femme Christina Diericx,
agrés comme concierges à Stuyvenberg.*

De H. Tr. & Rtm. met interventie van de H. Keurmeesters & Policymeesters, hebben aengenomen Hans Martens & Christina Diericx syne huysvrouw omme buyten dese stadt op Stuyvenbergh te vermaecken & te cureren de geinfecteerde persoonen.

(Ibidem, Fo 205 vo.)

12 novembre.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest haelen, op de twee volgende Saterdaegen.

In margine : Renovatum 18 Februari 1633 voor 2 Saterdaegen, 16 November 1635.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 126.)

30 décembre.

Gratification aux Pères Jésuites.

Aen Patres der Societeyt Jesu, 350 Gld. om met 3 somwylen 4 religieusen gereed gehouden en geemployeert tot assistentie van gepestificeerde, huer van huylze & onderhout, kerckelycken dienst, meubelen & schoon maecken van den selven huylze.

(*C. A. Bk. 1631-33. A cette date.*)

Compte de la Ville.

(*Honoraires médicaux, secours aux pestiférés, etc.*)

F^o 196vo. Medecynen in tyde van peste :

— Bernaert van Huynen, knape van gesontheyt (3 *postes de 55 Lb. 4 Sc. jusqu'au* 3 Novembris 1632).

— Janneken Daniels, stadsvroedvrouwe.

— Mr Jan van den Bossche, priester & pestpastoir deser stadt was, want van hy is hebbende procuratie, de somme van 100 Lb. voor 3 maenden gagien, die de voors. pestpastoir noch syn comende, & dat inne hy den Pater van den Godshuylze van den Cellebroeders, ap. den 26 Januari 1633.

F^o 386. Hendrick de Cuypere, onderstant van 21 Februari 1632 tot 5 Februari 1633 (51 *postes*).

— H. Hesselmans, brouwer (122 Lb. 8 Sc.; 45 Lb.) soo op 't Stuyvenbergh, als aen de geinfecteerde soldaeten op 't Duchthuyls, geleverde bieren.

— Raedsheer Bil, huylshuer; Jhr. R. van Marsse-laer, huylshuer.

— Patres van Societeyt Jesu, 350 Lb. voor 3 en soms 4 religieusen geassisteert vier maenden, huylshuer van huylze, tot onderhoudt van kerckelycken dienst & meubelen & schoon maecken van den huylze.

— D' erfgenaemen van den lest overleden pestpator, 100 Lb. te eten 75 Lb. om 3 maenden gagien die hem competeren & 25 Lb. aen den selven om redenen & uyt consideratien den Tr. & Rtm. bekend.

— Anthonis van Beemen, cuyper.

— Gregorius Tiras, 519 Lb. 12 Sc. oncosten gedaen voor geïnfecteerde personen op Stuyvenbergh & Dwinghuys soo van canifas tot matrassen, bourgoensche lakens, hayre sargien als arbeidsloon voor maecten van matrassen & strooy daertoe geleverd.

— Hans van Postel, 210 Lb. 15 Sc. voor repareren op Stuyvenbergh van de 15 huyskens van de geïnfecteerde tot 13 Gld. 10 St elck, daerinne begrepen eene tonne biers met accys.

— Aen de selve, strooydecker, 197 Lb. 5 Sc. voor dat hy gerepareert heeft op Stuyvenbergh 14 huyskens op 13 Nov. 1632 tot 13 Gld. 10 St. elck, daerinne begrepen 8 Gld. 5 St. voor eene tonne biers met accys.

— Andries Wachmans, 34 Lb. sauvegarde.

— Cornelis & Peeter Campioen met peerden en karren zieken in 't Dwinghuys gevuert van 1 Jan. 1631 tot 31 Meert 1632, brandhout, bier &ca. 15 Lb.

— Aen de selve, 27 Lb. 3 Sc. (31 Meert tot 30 Sept. 1632); 74 Lb. 19 Sc. (Sept. tot 1 Januari 1633).

— Gillis Pauwens, torchen.

— Wwe wylen H. van der Luyten, slootmaecker, in handen van de momboiren van de kinderen 9 Lb. sluiten & onsluiten van 15 huizen (15 April tot 1 Juny 1631).

— Lenaert van Steenencruys, slootmaecker, 36 Lb. 12 Sc. sluiten & ontsluiten van 61 huizen van 5 Juny tot 2 December 1632

— Broeder Jan van der Linden, pater van de Cellebroeders alhier, 300 Lb. voor half jaer dienst, in

't cureren van de ghene die geïnfecteert syn met haestige sieckte verschenen 25 Dec. 1632.

— Hans Mertens, conchierge, 138 Lb. voor 92 daegen dienst oft gagien tegens 30 St. 's daegs sedert den 9 Oct. 1632 als wanneer hy is aengenomen tot 9 Jan. 1633.

Somma : 6766 Lb. 2 Sc.

1633. — 15 janvier (1).

26 janvier.

Allocation au Père Supérieur des Frères Cellites.

Op requeste van den Pater der Cellebroeders, aen overledenen pestpastoor, 100 Gld. ten behoeve van syne crediteuren over 1/4 jaers gagien.

(C. A. Bk. 1631-33. A cette date.)

7 avril.

Requête de Maître Peeter Verstraeten demandant le payement de certains frais occasionnés par le soin des pestiférés.

Verthoont met alder reverentie Meester Pieter Verstraeten, hoe dat hy, geleden omtrent de acht jaeren, van der stadswegen aengenomen is geweest als pestmeester, welck ampt hy den tyt van ses continuele jaeren wel & getrouwelyck heeft bedient gehadt als over de vier duysent geïnfecteerde personen binnen

---

(1) PL. v. BR. (Eerste Deel). Pg. 438. (4^e Bk. XIV Cap.); Raeckende de Ghetuygen in de testamenten van de gheïnfecteerde. Apostille gestelt op seckere requeste by de Weesmeesters der stadt Antwerpen ghepresenteert. Den 15 Januari 1633.

dese stadt genesen hebbende, van welcken dienst de suppliant nu omtrent de drye jaeren is gelicentieert, ende is met consent van Ued. ende versien synde met eene loffelycke attestatie vertrocken naer Milaenen, ende alsoo de suppliant vuyt syne borse tot behoeve van de arme geïnfecteerde persoonen die binnen dese stadt syn gebleven ende van de welcke dese stadt buyten in de huyskens egeen cost en heeft gehad, heeft verschoten de somme van 667 Gld. om te coopen en te becostigen medicamenten en droogen, gelyck (des noot synde) sal doen blycken, soo en is de suppliant evenwel, tot toe van voors. verschot niet geremboursseert, soo uytgenomen dat aen hem nu seer naer vier jaeren geleden op goede rekeninge alleenlyck van de stadswegen syn betaelt hondert guldens, sulckx dat aen den suppliant alnoch soude bestaen de somme van 567 Gld. waertoe te geraecken hy voor desen aen Ued. alnoch requeste heeft gepresenteert, waer oppe hy noch toe egeen ordonnantie heeft vercregen, des is nu geleden omtrent de sesse maenden, deses aengemerckt ende want de suppliant die altyt bereet is in tyde van noot de stadt & de gemeynte te dienen, 't syne wel van doen heeft, als egeen winkel houdende ende weersien oft suspect gehouden wordende, dat hy de geïnfecteerde huysen frequenteert, des hy nochtans niet meer en doet. Soo bidt de suppliant ten eynde U. E. gelieve t'ordonneren aen H. H. Tr. & Rtm. dat sy de voors. resterende 567 Gld. aen den suppliant betaelen oft wel soo veele als Ued. naer discretie ende redelyck sullen bevinden naer behooren. Dwelck doende &ca. Ond^t. Francken.

Sy dese requeste gestelt in de handen van Tr. & Rtm. om hen advis gehoort geordonneert te worden naer behooren. Actum 7 Aprilis 1633. E. Fabri.

(Req. Bk. 1632-33. Fo 197.)

11 juin.

Par suite de la diffusion de la peste à Hoboken, défense d'apporter en ville des victuailles, etc.

Alsoo de haestige sieckte binnen de baenderye van Hoboken, onlancx verspreyd & dagelycx vermeerderende is, verbod aen de huyslieden van Hoboken eenige eetwaeren ter merckt te brengen sonder attestatie van den pastoor oft de weth aldaer, mits de contagieuse sieckte, op pene van verbuerte der waeren & 12 Gld. oft arbitraele correctie.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 134.)

17 septembre.

Allocation à Janneken Daniels, accoucheuse.

Op requeste van Janneken Daniels, stadtsvroedvrouwe, 48 Gld. uyt te reycken.

(C. A. Bk. 1633-35. A cette date.)

8 octobre.

Port d'un signe distinctif pour le Maître de la Peste.

Geordonneert aen den pestmeester, conchierge & knape van de gesontheyt te gaen met eenen stock root geschildert, op dat sy eenen iegelyc en mogen worden gekent.

(Idem, Ibidem.)

12 décembre (1).

*Défense aux lépreux et aux pestiférés de se mêler
aux personnes saines.*

Lazarissen & geïnfecteerde persoonen met gesunde
hun niet te mengen.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 137.)

3 novembre.

*Requête de Maître Peeter Verstraeten demandant
d'être agréé à nouveau comme Maître de la Peste.*

Verthoont reverentelyck Mr Peeter Verstraeten, hoe
dat hy suppliant bat als sesse continuele jaeren de
gemeynte deser stadt heeft gedient als pestmeester, in
welcken dienst hy suppliant hem meynt zoo gequeten
te hebben dat (sonder jactantie gesproken) nieman-
den oorsaecke heeft om over hem te clagen. Nu ist
soo dat hoe wel de suppliant 't selve ampt eenighen
tyt niet heeft geexerceert, evenwel van eene ieghely-
cken wordt geschouwd, in der vueghen dat hy hem
geheel vint verlaeten van alle syne callanten, die hy
als chirurgyn placht te dienen, sulcx dat hy suppliant
ghenootsaeckt sal wesen hem te retireren in andere
plaetsen om aldaer ten besten dat hy can, syn broodt
te winnen, welcken aengemerckt, ende dat de conta-

---

(1) Voir BROECKX, *Miscellannées pour servir à l'histoire de
la lèpre à Anvers*. J. E. Buschman. 1860. 8°. 28 pp. Texte
complet de cette ordonnance. Dr VAN SCHEVENSTEEN, *De regle-
mentering der Leproosdij te Antwerpen*. Antwerpsch Archie-
venblad. Tweede reeks. 2e jaargang. April 1927. DU MÊME,
La lèpre dans le Marquisat d'Anvers aux temps passés.
(Recueil des Mémoires couronnés et autres mémoires de
l'Académie royale de Médecine de Belgique. Tome XXIV,
1930, 8°. 129 pp. avec 4 planches.)

gieuse sieckte, Godt betert, binnen dese stadt haer begint te verspreiden, soo bidt hy suppliant dat Ued. gedient ende op de selve gagien ende conditien gelieven t'admitteren in welcken hy hem hoept soo te quyten dat eenen iegelyc en daer van contentement sal hebben. Dwelck doende &ca.

Sy dese requeste gestelt in handen van Tr. & Rtm. die hun benefens de gedeputeerde van de polycyca-mer, op den innehouden deser selen informeren, om 't selve gedaen ende hun rapport gehoort, gheordonneert te worden naer behooren.

Actum 3 Novembris 1633. E. Fabry.

(Req. Bk. 1633-34. Fo 102 vo.)

Compte de la Ville.

(*Honoraires médicaux, secours aux pestiférés, etc.*)

F^o 178vo. Medecynen in tyde van peste :

— Bernaert van Huynen, knape van gesontheyt (4 *postes de 55 Lb. 4 Sc.* tot 3 Novembris 1633).

— Jenneken Daniels, stadtsvroedvrouwe, 140 Lb. Artois.

F^o 344. Hendrick de Cuyper, onderstant, van 12 Februari 1633 tot 28 Januari 1634 (51 *postes*).

— H. Hesselmans, brouwer (45 Lb.; 138 Lb. 8 Sc.).

— Jhr. R. van Marsselaer, huyshuur.

— Pater van der Linden, Provinciael van de Cellebroeders, 300 Lb. voor half jaer dienst, in 't cureren van de geïnfecteerde binnen dese stadt van St-Jansmisse 1633, luydt de quitt. & ord. te weten de quitt. van Broeder Jacob Joris, Pater van de Cellebroeders; de selve 300 Lb. verschenen, Kersmis 1633.

— Pater Prepositus van het Professie huys van de Soc. Jesu 300 Lb., voor 6 maenden montconsten & onderhoudt van Paters religieusen der selve Societeyt

gevisiteert hebbende de gepestificeerde van 30 Oct. 1632 tot 30 Meert 1633; Id. 300 Lb. tot 30 Oct. 1633.

— Anthonis van Beemen, cuyper.

— Gregoris Tiras, 192 Lb. 16 Sc. 9 Penn. by hem gedistribueert aen de leveraers & wercklieden die tot behoefte van de geinfecteerde op Stuyvenbergh hebben gewrocht & geleverd soo canifas tot matrassen als houtwerck, naghelen, potten & drinckpinten & sargien.

— Hans van Postel, strooydecker, 31 Lb. 10 Sc. voor deken op Stuyvenbergh van het Sieckhuys.

— Peeter & Cornelis Campioen, kerrevrachten (39 Lb. 9 Sc.; 29 Lb. 12 Sc.; 44 Lb.)

— Lenaert van Steenecruys, slotmaecker, 37 Lb. 4 Sc. sluiten & ontsluiten van 62 geinfecteerde huizen (9 Dec. 1632 tot 23 Juny 1633) aen 12 St. elck.

— Hans Mertens, conchierge op Stuyvenbergh (tot 9 Jan. 1634).

— De Wwe van wylen Jaspas Bosmans, 70 Lb. 12 Sc.

— Pater Prior der Vrouwenbroeders, 240 Lb. voor soo vele by M. H. is toegevueght tot onderstant oft aelmoesse ter oorsaecke van de haestige sieckte aldaer gecomen & gecontinueert voor 6 weeken, tot 40 Lb. voor elke weke.

— Janneken Daniels, stadsvroedvrouwe, 48 Lb. haer toegevueght voor dat sy is bystaende de contagiouse, daerdore sy wordt geschout van eenen yege-lycken.

Somma : 5520 Lb. 7 Sc. 9 Penn. Artois.

1634. — 31 janvier.

Séance du Large Conseil. Opinion des Chefs des Corporations sur la requête des Frères Cellites.

Opinie van de Goedemannen van de Ambachten overgebracht in den Breeden raedt, den 1sten Januari

1634... en verstaen dat aen den Pater van de Cellebroeders sal contentement gegeven worden voor diensten gedaen in de haestige sieckte (F^o 167vo) dat men de Cellebroeders contentement soude geven op hun versueck van den jaere 1632 in Augusti, ten deele geconsenteert by M. H. B. B. & S. S. en Raedt en leden van den Breeden Raede, over hunnen goeden dienst gedaen aen de persoonen geïnfecteert synde van de contagieuse sieckte...

(Breedenraedt. Reg. 1633. Fo 165.)

18 mars.

*Procès-verbal de la séance du Large Conseil
Subside aux Frères Cellites.*

Verbael van den Breeden Raedt op 18 Meerte 1634 gehouden... raeckende... tot een recompense van de diensten by de Cellebroeders gedaen in tyde van de haestige sieckte, onbesloten gebleven synde de propositie daer opgedaen den 12^{den} Augusti 1632...

F^o 136. Requeste van Pater der Cellebroeders, Broeder Jan van der Linden, provinciael en Pater van de Cellebroeders alhier, hoe dat hy in den jaere 1632, voor syn vertreck naer 't heilich Landt had versocht by diverse requesten eene liberaele vergeldinge... dan alsoo ondertusschen en eer 't zelve finaelyck by de andere leden was geadvoyeert den suppliant syne reyse moeste doen naer 't heilich Landt, soe is 't selve interrompt en ongeresolveert gebleven tot op heden, dat den suppliant wederomme gecomen synde om Ued. en goede gemeynthe met gelycken iever als voren te dienen... biddende ootmoedelyck te willen vergunnen recompense &ca...

Actum 30 Januari 1633.

(Breedenraedt. 1634. Fo 132 et seq.)

7 juillet.

Précautions à prendre afin d'éviter la propagation de la maladie contagieuse : Vente des fruits, des hardes, etc.

Om de haestige sieckte te beletten, de welcke (Godd betert) noch nyet en is ophoudende binnen de stadt en haer lichtelyck meer soude verspreyen door het onmatige eten van de onderschreven vruchten, soo is het binnen brengen van kleyne kerssen, cornouillien, haegbesien, pruymen en rype concommen verboden, op pene van 3 Gld. & verbuerte der vruchten. Oude vodden niet te verkoopen dan op den kassy, loopende van de Bagynpoorte neffens de pleyne by den Yshond, binnen de paelen aldaer gestelt, op pene van de vodden verbrant te worden, en de penen in voorgaende ordonnantien besloten.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 146 vo.)

12 septembre.

Séance du Large Conseil: Subside aux Frères Cellites.

Antwoorde en opinie van de hooftmannen van de Poorterye en wyckmeesters... Breeden Raedt van 12 September 1634... item dragen consent tot de recompense by de Cellebroeders versocht van duysent guldens (F^o 144vo) te betalen in twee payen, als t'elcken jaere 500 Gld. midts dat de selve hun daer mede sullen houden en blyven houden voor wel vernuecht, sonder voordere pretensie en dat sy sullen blyven ten dienste van de gemeynthe in de forme en maniere gelyck by hun is aengegeven dat se tot noch toe gedaen hebben...

Aldus gedaen op de wyckmeesters camere desen

12 September 1634. (F^o 145vo.) Antwoorde en opinie van de goede mannen van de ambachten. 12 September 1634... belangende de recompense voor den Pater van de Cellebroeders, refereren hun aen 't verbael van den 31 Januari 1634 (*Voir Breedenraedt 1633, F^o 132*).

(*Breedenraedt, Reg. 1634, Fo 141 vo et seq.*)

20 septembre.

Curage des canaux et égouts.

Geordonneert de ruyen te ruymen met schuyten. Billetten aenplaecken voor wercklieden.

(*C. A. Bk. 1633-35. A cette date.*)

9 octobre.

Peste à Bruges. Précautions.

Importation de marchandises défendue, etc.

Alsoo binnen de stadt van Brugge is groote infectie van de selve haestige sieckte & dagelycx noch meer & meer aengroeiende, soo is 't dat de personen & goederen comende uyt Brugge, binnen dese stadt niet mogen comen sonder attestatie te brengen op Policycamer & van het voorseyde aengesien, doen blycken by billette der voors. Policycamer ten huysse daer sy sullen willen ingaen oft herbergen, eer sy over iemants dorpel sullen mogen treden, oft hunne goeden lossen, op pene van 50 Gld. boven verbuerte van ingebrochte goederen. Zy, die zullen personen of goederen herbergen, sonder attestatie, zullen verbueren 50 Gld. & sluyten van hunne huyszen als onryne den tyt van 3 weken.

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 150.*)

10 octobre.

Redevance pour le curage des canaux, etc.

Huyzen die comen in de ruyen voor elcken voet tot het ruymen 15 St. en de ghene die tegens over de selve ruyen huer huyzen hebben selen betaelen halff gelt. Guiliam Prince, knape van de rentmeestercamere sal het gelt ophaelen.

(*C. A. Bk. 1633-35. A cette date.*)

17 octobre.

Peste à Diest, Hulst & Het Sas van Gent. Précautions. (Même rédaction que l'ordonnance visant Bruges.)

Haestige sieckte tot Diest, Hulst & Het Sas van Gent : niemant mag sonder attestatie van die plaetsen alhier comen, noch goederen brengen &ca...

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 151 vo.*)

20 octobre.

Peste à Malines.

(*Même rédaction que l'ordonnance du 17 octobre.*)

Peste tot Mechelen, sonder attestatie, mag niemant van aldaer comen, noch goederen binnen brengen &ca...

(*Ibidem. Fo 152.*)

24 octobre.

Ependage de la boue provenant des canaux, etc.

Slyck of vuyligheyt comende uyt de ruyen die nu gecuytscht worden, mag nergens geworpen worden dan op de plaetse daertoe geordonneert, op pene van 12 Gld.

(*Ibidem. Fo 152 vo.*)

Compte de la Ville. (Honoraires médicaux, etc.)

F^o 180vo. Medecynen in tyde van peste : (ut 1633)

F^o 355. Hendrick de Cuyper, onderstant, van 4 Februari 1634 tot 3 Februari 1635 (27 postes).

— De Wwe H. Hesselmans, brouwer in 't Sweert, 45 Lb. onderhoudt en kuyschen van vaeten; 119 Lb. 16 Sc. bier tot Februari 1635.

— Jhr. R. van Marsselaer, huysshuer; Pater van der Linden 300 Lb.; 300 Lb.

— Pater Prepositus der Soc. Jesu 300 Lb.; 300 Lb. dienst van 3 Paters van contagiouse administreerende.

— Gillis Pauwens, 52 Lb. 16 Sc. torchen aen Polycymeesters tot 11 Jan. 1634.

— Aen de selve 45 Lb. 5 Sc., torchen tot Sint-Laurens fort ende Meekay, mitsgaders pecktonnen voor de geïnfecteerde huizen als peck, ter, werck, mos & andersins van 18 Aug. 1632 tot 31 Dec. 1633.

— Anthonis van Beemen, kuyper.

— Gregoris Tiras, clerck van de Bouwmeesters, 883 Lb. 7 Sc. 3 Penn. om die selve wt te reycken & te betalen aen de persoonen & leveraers begrepen in de specificatie hiermede overgegeven ter saecken van de materiaelen, soo van houtwerck, glasen, strooy, sloten, nagels als anderssints by hem geleverd tot het repareren van de huyskens op Stuyvenbergh.

— Cornelis & Peeter Campioen, kerrevrachten (tot 1 Dec. 1634).

— Lenaert van Steencruys, slotmaecker, 15 Lb. 12 Sc. tot sluiten & ontsluiten van 26 geïnfecteerde huizen, van 1 July 1633 tot 10 Meert 1634; Id. 21 Lb. 12 Sc. sluiten & ontsluiten van 36 geïnfecteerde huizen, tot 23 Januari 1635.

— Hans Mertens, conchierge (tot 9 Jan. 1635); Janneken Daniels, vroedvr. 40 Lb. (requeste 5 Januari 1635).

— Eduwaert de Crayere, 26 Lb. 8 Sc. leveringing van calck verbesicht aen de huyskens op Stuyvenbergh, van 2 Aug. tot 7 Sept. 1634.

34a *grossa Somma* : 5409 Lb. 12 Sc. Artois.

1635. — 15 septembre.

Peste à Bruges et à Bruxelles. Défense de pénétrer en ville sans certificat de santé, etc.

Peste tot Brugge & Brussel; niemandt mag van die steden alhier comen sonder attestatie met eedt dat hun huys binnen den tydt van 3 weken niet is geïnfecteert, op pene van 50 Gld. Voor de goederen in den tydt van 6 weken in geene geïnfecteerde plaetsen hebben geweest, op pene van 50 Gld. & verbuerte der goederen. Deze attestatie binnen de 24 uren op de Polycycamer brengen, alsmede de attestatien overgelevert door borgers oft herbergiers waer de inwoonders van Brussel of Brugge sullen comen verblyven.

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 163 vo.*)

5 octobre.

Peste à Louvain.

(*Fait suite à l'ordonnance précédente, même rédact.*)

Peste tot Leuven : sonder attestatie, mag niemant van die stadt komen.

(*Idem, Ibidem.*)

13 octobre.

Curage des égouts, etc.

Ordonnantie over het ruymen van de ruyen.

(*Ibidem. Fo 164.*)

23 octobre.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest haelen op de twee achtervolgende saterdaegen.

(*Ibidem. Fo 165.*)

Instruction concernant les draps venant de Weerd.

Défense de laisser entrer des malades.

Alle de laeckenen die van Weerd sullen komen geduerende d'infectie in waeter te stecken en aen de raeme geslaegen om hooge en niet onder, voor alleer zy die sullen mogen venten, op pene van niet achtervolgen, in 24 uren te vertrecken en 6 Gld. voor elck laecken. Id. De schryvers van de poorten en kayen sullen geen ziecken laten binnen komen op privatie van officie.

(*C. A. Bk. 1635-37. A cette date.*)

Compte de la Ville.

(*Honoraires médicaux, secours aux pestiférés, etc.*)

F^o 185vo. Medecynen in tyde van peste : (*ut* 1633).

F^o 354. Cornelis de Cuyper, onderstant van 10 Februari 1635 tot 31 December 1635 (*46 postes*).

— Wwe wylen H. Hesselmans, 45 Lb. (kuysschen &ca); 63 Lb. 16 Sc. (bieren).

— Pater Jan van der Linden, provinciael der Cellebroeders (300 Lb.; 300 Lb.)

— Patres Soc. Jesu (300 Lb.; 300 Lb. verschenen 30 Oct. 1635).

— Frater Jan van der Linden, provinciael der Cellebroeders, 1,000 Lb. die aen hem by M. H. & Leden deser stadt na verscheyde propositien & vertooch aen

den selven breederhetsgewyse gedaen, is geaccordeert & gegunt in recompense van diverse merckelycke diensten by hem & syne conventualen dese stadt in verscheyde pregnante occasien gedaen, naer inhoudt synder requeste, met besprek dat die selve naer vermogen van de apost, marg. op desselfs requeste gestelt souden betaelt worden wt de voorschreven 8 St. (req. de data 5 & 12 Dec. 1634.)

— Gillis Bauwens, torchen op Sint-Laurensfort & Meekay, 62 Lb. 15 Sc. 6 Penn. (9 Feb. 1634 tot 22 Apr. 1635.)

— Anthonis van Beemen; Cornelis & Peeter Campioen.

— Lenaert van Steenecruyse, slotmaecker 9 Lb. sluiten & ontsluiten van 15 huizen.

— Hans Mertens, conchierge; Janneken Daniels, vroedvrouw.

— Joannes Clouwe, sanger & musicien in O. L. V. Kercke alhier 11 Lb. 8 Sc. voordat hy met de andere sanghers heeft gesongen in de Hooghmisse, die geschiet & gecelebreert is tot dancksegginge van het verlos van de haestige sieckte.

— Mr Hans van den Brul, voor hem & de andere speelluyden deser stadt, 12 Lb. voor dat sy hebben gespeelt de voorschreven misse van dancksegginge van dat de stadt is verlost van de haestige sieckte.

36a grossa Somma : 4247 Lb. 4 Sc. Artois.

1636. — 19 avril.

Défense aux Frères Cellites de transporter des meubles, etc., hors des maisons infectées.

Den Cellebroeders is verboden, gelyck vroeger, meubelen &ca, uyt de geïnfecteerde huizen soo by dag als by nacht te voeren, sonder consent van de

gecommitteerde van de Policycamer, op pene van suppressie van 't gene zy van stadtswege verkrygen.

(C. A. Bk. 1635-37. A cette date.)

6 mai.

*Ordre de déménager les orphelins
d'Adriaen van Dale et de les transférer
chez les Frères Cellites.*

Geordonnert aen de gecomitteerde van de Policycamer, de weesen & de meubelen van Adriaen van Dale, woonende in den huysse genaempt den Engel, gestaen in de Coepoortstraete, alwaer de contagieuse sieckte is, te doen vertrecken. naer de Cellebroeders & hun te doen versien van eene camere. Ordonneerende voorts de momboiren van de voors. weesen de selve te versien van eten & drincken naer behooren.

Idem, Ibidem.)

4 juillet.

*La maison d'arrêt est mise à la disposition
des infectés.*

Geordonneert het Tuchthuys open te doen tot secours van de gene die geïnfecteert syn van de peste.

(*Idem, Ibidem. — C. R. Bk. 1636-40. A cette date.*)

21 juillet.

Instructions pour le Maître de la Peste.

Geresolveert den pestmeester nyet meer daegen te passeren als de geïnfecteerden hebben gelieft.

(*C. R. Bk. 1636-40. Idem.*)

16 juin.

Précautions à prendre pour éviter la contagion :

1. *Porcs.* — 2. *Oies, etc.* — 3. *Curage des rigoles, etc.*
- 4 et 5. *Instructions pour les bouchers, etc.*

Om beter te voorkomen de besmettelycke siekten die door den stanck & corruptie van de lucht gecau-
seert worden :

1. Verbod verkens te houden op pene van verbuerte & 25 Gld.

2. Verbod ganzen & ca te houden in kelders & ca... dan buyten 's weeghs, op pene van 25 Gld. & verbuerte.

3. De goten tweemaal per weke te cuyschen & spoelen, & vuylicheyte op den hoop van het huys te brengen, om door de moesmeyers wech te nemen, op pene han 6 Gld.

4. Vleeschouwers, pouliers & ca... hun reguleren naer de ord. han 6 Augusti 1603, op de penen in de ord. begrepen.

5. Vleeschouwers, pensvrouwen & ca... verbod pensen oft moocken... vuylicheyte & ca... enkel aen 't pensgat te doen werpen.

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 171 vo.*)

1er août.

Propagation de la maladie à l'intérieur de la ville.

Précautions à prendre.

1. *Vente de hardes.*

2. *Instructions pour les fondeurs de graisse, etc.*

Alsoo de haestige sieckte tegenwoordig binnen deser stadt is voortspringende & voortgaende, nemende eensdeels synen oorspronck & oorsaecke vuyt dien dat diversche oude cleederen comende uyt besmette huizen vercocht worden, deze niet te vercoopen, op

pene van 3 Gld. & verbuerte. Daer de sieckte sich verspreyd door stanck & quaeden reuck, verbod aen vettewariers, vetten, smeer, traen & ander ruet te smelten; zy sullen mogen smelten eerst na de clocke geslaegen zal hebben des avonts 9 uren tot 5 uren des morgends, op pene van 12 Gld.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 475 vo.)

16 août.

*Résolution portant sur la construction
d'un nouvel hôpital à Stuyvenberg.*

Geresolveert op Stuyvenbergh te doen maecken het nieuw sieckhuys van steene ende met steenen gewelff, tot gerieff van de gepestificeerde, ende dat voor allen werck te beginnen op maendagh toecommende ten lanxten, ende tot dyen eynde het Ambacht van de metsers te doen vergaederen, ende liever dagelycx een tonne hieere te geven om te meer wercklieden te cryghen.

(C. A. Bk. 1635-37 et C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

25 août.

*Interdiction d'introduire en ville des marchandises
venant de Lierre ou de Helmont. — Chasse-chiens.
— Défense de vendre certains fruits.*

Geresolveert door een van de secretarissen deser stadt te doen schryven aen die van Lyere & Helmont dat zy alhier egeen persoonen en laten comen oft goederen inbrengen dan met attestatie van dat zy & de goederen die zy mede brengen nyet en comen uyt geïnfecteerde huysen.

— Geres. den hontslager om te doen gaen om te slagen de honden, by de voorgaende ordonnantie nyet vuytgesloten.

(C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

— Geres. d'oude ordonnantie op de verboden fruyten ten tyde van de peste te vercoopen, op nieuw te doen publicceeren.

30 août.

Par suite de l'extension de la maladie contagieuse : Précautions à prendre. — Abatage des chiens errants, etc.

Besmettelycke sieckte alhier; precautien. Wegens reuck & vuylicheyt die dikwyls veroorzaken pestilentieele & contagieuse sieckten, gebod van honden te slaen tot 14 September 1636; 3 personen daer van gelast, elck zal teecken draegen; verbod die te misdoen (*comme les ordonnances antérieures*). De Scherprechter zal geene blecken oft teeckenen mogen vercoopen waerdoor dat alsulcken honden vry soude exempt wesen van doot geslagen te worden. Item, wort geordonneert dat de scherprechter niet sal dootslaen alsulcken honden als hieronder worden gespecificeert als haesewinden, oft die men heet lange honden, bracken, waeterhonden, doggen 't zy groote oft cleyne, spilloenen, lighonden oft eenige cleyne die men heet joeffrouwen hondkens, oft eenige andere honden, die de waegens trecken, blyckhoven bewaeren & diergelycke...

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 176 vo.*)

11 septembre.

Défense de tendre des draperies dans les mortuaires, etc.

Sterfhuyzen met geen en baey te behangen, ter oorsaecke der haestige sieckte, op verbuerte van den selven baeye oft laecken & daer en boven op den breuck van 100 Gld.

(*Ibidem. Fo 177.*)

17 septembre.

*Destruction des médicaments
provenant d'une pharmacie infectée.*

Geresolveert dat men alle medicamenten in den Blompot, in 't Kipdorp, daer den apteker van de pestilentie is gestorven en soude doen verbranden, dan wel tot moderatie en discretie van de Policycamer.

(C. A. Bk. 1635-37 et C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

29 septembre.

Interdiction faite aux Frères Cellites.

Geinterdiceert den Pater van de Cellebroeders alhier eenigen anderen vuytganck te houden oft te maecken als de twee die zy van oudts hebben gehad, den eenen in de Cellebroeders straete, den anderen op de Meire.

(C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

7 octobre.

*Ordre à N. Horenbeeck de laisser visiter
le cadavre de sa femme, morte de peste.*

Geordonneert N. Horenbeeck, woonende in de lange nieuwstraete, tegenover de Cellebroeders, te laeten visiteren door den Pater van de Cellebroeders & de Swertsusters het doode lichaem van syne huysvrouw, op pene van 100 Gld.

— M. B. B. & S. gemerckt N. Horenbeeck & die van synen huys nyet en hebben geobedieert d'acte hun op heden doer de gecommiteerde van de Policycamer geinsinueert, hebben M. H. geord. dat zy selen schuldig syn, pertinentelyck doer de gene die van de Policycamer selen worden gecommiteert, het doode

lichaem van zyne huysvrouwe te visiteren, oft by gebreke van dyen dat boven de pene van 100 Gld. daer inne M. H. verstaen hem vervallen te zyn mits hy niet heeft geobedieert, datter voor heure dore een latte sal wordden geslagen.

(C. A. Bk. 1635-37. — C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

13 octobre.

Instructions pour les malades quittant l'hôpital de Stuyvenberg.

Geord. dat de gene die binnen der stadt commen vuyt de sieckhuysen op Stuyvenbergh, gedurende den tyt dat de soldaeten hier ontrent zelen liggen op de Kipdorppoorte, om ander saecken bewaert zal zyn met het doorgaen van overvloedigh volck, sullen schuldich zyn te commen door de Roode poorte & oyck om derwaerts gaen, 't selve zelen oyck doen de schrobbers & andere die de siecken met stoelen zelen vuytdragen.

(C. R. Bk. 1636-40. Idem.)

24 novembre.

Pose des fondements du nouvel hôpital de Stuyvenberg. — Vente des hardes, etc.

Geauth. Tr. & Rtm. om te doen leggen de fondementen van het nieuwe pesthuys op Stuyvenbergh in 't beste saisoen van desen winter als sy 't beste zelen geraeden vinden, & alsdan eerst met strooy & aerde decken.

— Geres. dat men in 't vercoopen van de meubelen van de gepestificeerde huysen zal achtervolgen de leste gepubliceerde ordonnantie & dyen volgen daarmede te beyden drye maenden naer het cuysschen

& niet alleenlyck sesse weken volgens d'oude ordon-
nantie.

(*Idem, ibidem.*)

Compte de la Ville.

(*Honoraires médicaux, secours aux pestiférés, etc.*)

F^o 339. Cornelis de Cuyper, onderstant, 9 Feb. 36.

— Janneken Daniels, stadsvroedvrouwe, 46 Lb.
dienst & bystandt van de vrouwen sittende in de con-
tagieuse sieckte & andere redenen (req. 14 Feb. 1637).

— Wwe H. Hesselmans, 45 Lb. (kuysschen van
vaten); 338 Lb. 16 Sc. (bier).

— Frater van der Linden (300 Lb.; 300 Lb. verschē-
nen Kersmis 1636).

— Patres Soc. Jesu (300 Lb.; 300 Lb. verschenen
30 Oct. 1636):

— Anthonis van Beemen, cuyper, 20 Lb. 7 Sc.
reparatien aen tobben & cuypen op Stuyvenbergh,
sedert 14 Juny 1636 (5 Lb. 13 Sc.; 7 Lb. 4 Sc.; 37 Lb.
18 Sc. sedert 7 Dec. 1636).

— C. & P. Campioen (5 *postes*).

— Lenaert van Steenecruys, 36 Lb. 12 Sc. sluiten
& ontsluiten van 111 geïnfecteerde huizen van
1 Meert tot 8 Oct. 1636; 90 Lb. 1 Sc. sluiten &ca van
90 huizen van 8 Oct. 1636 tot 11 Januari 1637, mits-
gaders maecken van maelsloten, grendelsloten &ca
voor de geïnfecteerde huizen.

— Hans Mertens, conchierge (4 *postes jusqu'au*
9 *janvier* 1637).

— Beernaert van Huynen, knape van gesontheyt,
55 Lb. 4 Sc. (5 *postes jusqu'au* 3 *février* 1637).

— Niclaes Janssens, metser, 20 Lb., voor syn vro-
migheyt van het minste ingestelt te hebben het mae-
cken van de pesthuizen voor de gepestificeerde op
Stuyvenbergh.

— Gregoris Tiras, klerk van de Bouwmeesters, 20 Lb. om daer mede te betalen 't ghene by de aennemers van de pesthuysen is verteirt & hun gehunt voor wyngelt.

— Hans van Postel, strooydecker, 369 Lb. voor het vernyeuwen & leemplacken van 14 pesthuyskens op Stuyvenbergh teghen 24 G. elke, met 24 G. voor 4 tonnen bier & 9 G. voor d'accyse by hem verschoten.

— Cornelis van Mol, timmerman, 1,120 Lb. voor het timmerwerck van de vier camers dienende tot pesthuysen op Stuyvenbergh, by hem aengenomen den 18 Augusti 1636 & wel & loffelyck gemaect volgende de conditien van dien, na luydt de attestatie van Cornelis van den Eynde, erffscheyder & bouwmeester deser stadt.

— De selve, 12 Lb. voor wyngelt van de voors. vier eerste aengenomen camers op Stuyvenbergh, van het timmerwerck.

— Sebastiaen van den Bosch, schaliedecker, 506 Lb. ter saecken van het aennemen & volmaecken van schaliewerck & decken van de pesthuysen op Stuyvenbergh, volgende de conditien daer van besproken, daer onder begrepen 8 G. voor den wyn van het minste insetten, nae luydt de attestatie van C. van den Eynde, erffscheyder & landtmeter & de bouwmeesters.

— Jan van den Eynde, 2,400 Lb. voor het metswerck van 4 camers, dienende tot pesthuysen op Stuyvenbergh, by hem aengenomen op den 18 Augusti 1636 & wel & loffelyck volmactt volgende de conditien daer van synde, na luydt de attestatie van C. van den Eynde & Bouwmeesters deser stadt, met 2 quitt. des voors. Jans van den Eynde & noch eene quitt. van Clara van der Vorst, syne huysvrouwe.

— Jaspas Vervoort, timmerman, 176 Lb. 8 Sc. voor

het repareren van de pesthuizen met het bert & de plancken daertoe geleverd.

— Adriaen Haeck, 35 Lb. ter saecken van 200 ellen breet rouw lynwaet tot 9 stuyvers d'elle, by hem geleverd den 28 July 1636 & 100 ellen rouw lynwaet tot 9 St. d'elle den 13 Sept. daernaer.

34a *grossa Somma* : 17143 Lb. 16 Sc. Artois. (1)

1637. — 2 janvier.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest haelen op den volgenden Saterdag.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 179.)

31 mars.

*Visite du cadavre d'une femme
par le Père des Frères Cellites.*

Geauthoriseert de gecommiteerde van de Policy-camer omme te doen visiteren door den Pater van de Cellebroeders alhier, het doode lichaem van de vrouw in den Spigelraemhoff, desen nacht overleden.

(C. A. Bk. 1635-37. A cette date.)

---

(1) Depuis ce compte la rubrique des « médecins » ne comprend plus la mention des Maîtres de la peste, etc. Elle ne renseigne plus que les médecins et chirurgiens jurés. (Ces derniers sont notés pour la dernière fois dans le compte Septembre 1678—31 Janvier 1679, Fo 101, après cette date ne sont mentionnés que les deux chirurgiens de l'Hôpital Ste-Elisabeth.) L'accoucheuse appointée par la Ville est inscrite pour la dernière fois dans le compte 1681-82.)

7, 16 et 23 avril.

Délibération du Large Conseil portant sur l'édification à Stuyvenberg de maisons destinées aux pestiférés. — Emprunts, etc. — Impôt de 8 St. sur les bières blanches, etc.

F^o 378. Verbael van den Breeden Raede gehouden op den 7sten April 1637 tot oplichtinge van penningen van 11 tot 12,000 Gld. tot laste van de 8 stuyvers by die leden geconsenteert tot vervallinge van de oncosten van de haestige sieckte omme te maecken 14 of 15 huyskens van steen op Stuyvenbergh tot gerieff & commoditeyt van de personen geïnfecteert wordende mette selve sieckte.

Ten voorschreven dage is die leden, Breedenraedts gewyse, vergadert synde, voorgehouden naedat die haestige sieckte over ettelycke jaeren voet en voortganck genomen hebbende binnen dese stadt, die H.H. van het Magistraet sorgende voor die gesontheyt van de gemeynthe en sunderlinge van die gene die de middelen nyet hebben om hun selven in den noot van de sieckte te helpen mede oock om d'infectie, soo seer als het mogelyck mach syn, vuyt die stadt te houden hadden goet gevonden, buyten dese stadt, op Stuyvenbergh, te laten oprichten eenige strooyen huyskens, die in de voorvallende noot van de sieckte soudén mogen dienen tot een vlucht plaetse en refugie van de arme gemeynthe, welcke huyskens nu sestien of seventien jaeren gebruyckt synde, soo by de geïnfecteerde personen als andere die hun daer in hebben verdrocken, wordt bevonden dat die selve ten lesten door die infectie van het strooi, hout en andere diergelycke materiaelen daer toe dienende, veroorsaect door die continuele quade locht daer inne besloten, geraeckt syn tot sulcken contagie dat dié selve huyskens, die

gemaect syn tot secours en verlichtinge der gemeynte, vuytwercken een contrarie effect, sulcx dat die gesonde selfs die hun aldaer vertrecken datelyck worden geïnfecteert en van leven ter doodt geraecken, gelyck d'experientie daer van volcomen versekering heeft gegeven, dwelck wesende een saecke boven maten herdt, die by een christen mensch, hoe veel te min, by die gene die last hebben voor het gemeene best te sorgen, getollereert en mach of en can worden; soo hebben die H. H. van het Magistraet om van hunnen wegen desen aengaenden in egeen gebreck te syn voorgeslagen te laten by provisie maecken, noch 14 oft 15 huyskens van steen, boven de 4 alreede genaect, waarvan die 5 souden dienen tot vertreck van de gesonde en d'andere negen oft tien tot logeringe van de gene die met de sieckte overvallen souden syn, wesende dese leste gewelft en soo genaect dat men die met poeder, solfer, vier en andersinfs sonder vrees van den brandt soude mogen cuisschen en d'incomende preserveren van d'infectie die de voorgaende aldaer souden mogen hebben gelaten, en hoewel dese saecke soo redelyck en voordeelig wesende voor die gemeynte dese stadt nyet anders van noode en schynt te hebben dan dat die selve metter daet in het werck worde geleght en met alle spoet vervolght, soo is het evenwel, dat by gebreck van comptant gelt (door dien d'acht stuyvers by die leden deser stadt geconsenteert tot vervallinge van de oncosten van de haestige sieckte, in 4 jaeren nyet meer overschot oft boni gegeven en hebben dan 1,304 guldens 4 1/2 stuyvers) haer dese difficulteyt openbaert dat die voorschreven 14 oft 15 huyskens nyet genaect en connen worden dan by middel van oplichtinge van penningen ter somme van 11 oft 12,000 guldens eens, tot laste van de voorschreven 8 stuyvers, nyet

te min gelyck die Heeren oordeelen dat sulcken goet en dienstich werck nyet en behoort achter te blyven, door dien die gesontheit van de borgers van dese stadt aen de leden boven alles behoort in recommandatie te syn, dat oock d'intentie van de selve leden hun consent gedragen hebbende tot d'opsettinge van de voorschreven 8 stuyvers nyet anders en can verstaen worden dan dat d'arme gemeynten daer mede souden worden geholpen en gesoulageert, en nyet versonden worden in een slachthuys in plaetse van te comen in een huys daer sy soulaes en bystandt souden mogen vinden. Soo hadden die Heeren noodich gevonden den bouw van de voorschreven huyskens, met consent om tot dyen eynde te laten oplichten die voorschreven 11 oft 12,000 guldens eens, gelyck het van noode soude mogen syn, en dat tot laste van de voorschreven 8 stuyvers, op den voet dat allen het boni oft overschot dwelck naermaels van de voorschreven 8 stuyvers soude mogen vallen tot lossinge van dese en andere opgelichte penningen, sal worden geemployeert sonder eenige diversie, ende die voorschreven leden versocht synde hun daer mede te conformeren, is by hun dach versocht tot den 16^{den} deser, den welcke hun geaccordeert synde, is naer dancksegginge van hunne gewillige comparatie den Breeden Raedt gescheyden.

F^o 382. Antwoorde en opinie van de H. H. oude schepenen deser stadt, overgegeven in Breeden raede gehouden op den 16^{den} April 1637 by de welcke sy consenteren de lichtinge van 11 oft 12,000 guldens tot laste van de 8 stuyvers, geconsenteert op de witte poorters bieren, tot opbouwinge van eenige huyskens tot behoeve van de geïnfecteerde op Stuyvenbergh... (op conditie dat aldaer niet en sullen onderhouden oft aenveirdt worden eenige soldaeten oft

andere vremdelingen mette haestige sieckte besmedt synde...)

F^o 384°. Antwoorde en opinie van de hooftmannen van de poorterye en wyckmeesters... Seggen de voorschreven wyckmeesters seer christelyck en redelyck wesen dat by opmaeck van eenige nyeuwe steenen huyskens op Stuyvenbergh worde versien ten behoeve van soo veele arme onnoosele menschen als daer worden bedwongen te gaen in hunne doodt in die geïnfecteerde vuyle huyskens van leem ende strooy, maer syn die voorschreven wyckmeesters verwondert te verstaen nyet tegenstaende soo menichvuldige voorgaende clachten, dat al voor dese propositie, sonder aensien van de leden, die aenbestedinge der voorschreven huysen is geschiet, waerover zy lieden seer qualyck tot dit versocht consent souden hebben connen resolveren, ten waere die compassie tot den armen haer lieden moveerden alsulcken onbehoorlyckheyte syden te stellen, tot welcken medelyden seggen als vore, dat sy meer goet vinden de 14 oft 15 huyskens tot solaes van den armen metten iersten worden opgemaect, recommanderende aen Uw. Eerw. dat het geschiede op eenen redelycken en profytelycken voet ter exclusie van somptuositeyt gelyck by sommige bouwmeesters in veele wercken voor desen dickwyls is bethoont, tot groote deser stadts schade, gelyck menichmael by onsen voorsaten Uw. Eerw. voor desen is aengedient...

F^o 388°. Antwoorde en opinie van de ambachten overgebracht in den selven Breeden raede van 16 April 1637, daer by sy consenteren tot den voorguerden bouw, de lichteinge van 5,000 guldens by belastinge der voorschreven 8 stuyvers, inhoudende oock versoeck dat beter orde moechte worden gestelt over het visiteren van de geïnfecteerde personen,

ende dat over deselve op Stuyvenbergh goede toesicht mach worde genomen... wat voorschreven werck meer sal kosten als 5,000 guldens, gevonden sal worden het ordinaris innecommen deser stadt oft geen consent...

F^o 391vo. Verbael van den Breeden raedt gehouden op 16 April 1637 ten eynde de goede mannen van den ambachten hen souden conformeren mette opinie van de Hoofmannen der poorterye en de wyckmeesters van op te lichten 8,000 guldens tot opmaeckinge van de steenen huyskens op Stuyvenbergh... de somme van 5,000 Gld. is nyet genoeghsaem, en het ordinaris incomen van de stadt laet nyet toe...

F^o 395vo. Antwoorde en opinie van de goede mannen van de ambachten gehouden op den 23 April 1637, waer by sy nopende het opmaecken van 14 oft 15 steene huyskens op Stuyvenbergh hun conformeren aen d'opinie der hoofmannen van de poorterye en wyckmeesters op de conditie by hen besproken...

(Reg. Breedenraedt. 1636.)

*Décision du Large Conseil
résumant les délibérations des 7, 16 et 23 avril.*

Alsoe op den 7^{den} van de maendt van April des Jaers 1637 van weghen die Heeren van het Magistraet deser stadt Antwerpen, d'andere leden der selver Breederaedtsgewyse vergadert synde, voorgehouden was, dat het noodich was in plaetse van de strooye huyskens staende op Stuyvenbergh eenige viertien oft vyftien andere van steen te bouwen, om te dienen tot refugie van de persoonen geïnfecteert van de haestige sieckte, oft wel d'infectie hebbende in hunne huysen synde, anderssints de voors. strooye huyskens tegenwoordelyck doordroncken van de

quaede ende contagieuse loecht, dat meest alle die persoonen die hun daer hebben vertrocken syn gestorven, oock die gene die te voren niet en waren geïnfecteert, met versueck dat die leden hun consent souden willen dragen tot oplichtinge van elff oft twelff duysent guldens eens, tot laste de acht stuyvers op de witte poorters bieren, by die leden geconsenteert & tegenwoordigh noch loopende, tot vervalinge van de haestige sieckte, mits die stadt egeene andere middelen en heeft om de voors. bouw te becostigen, soo hadden allen die leden eendrachtelyck & met gemeyne resolutie van den 16^{den} en 23^{den} daer naer hun consent gedragen tot oplichtinge van 8,000 Gl., eens, tot laste van de 8 st. & dat in 3 termynen, volgens de conditien van bestedinge van het welck, opdat het gelt niet blyve loopen op interest, sonder nochtans te worden gebruyckt. Ordonnerende dien volgende, de Heeren van het Magistraet aen Andries Janssen, 2de tresorier, deser stadt die voors. oplichtinge te doen, & midts daer toe hebbende het behoorlyck octrooye van syne Maj^t.

(A. C. A. Reg. Pesthuyzen.)

14 août.

Déclaration de l'état de santé par les voisins.

Geord. (sic), wasmaecker woonende by de Melckmarckt, &... (sic) sydelaeckervercooper woonende naest den laeckenvercooper Daelmans, omme binnen de 24 uren naerder informatie deser, te commen seggen henne kennelykheden van het overlyden van secker persooene, op de pene van 12 Gld. by ieder van hen te verbueren, blyvende in gebrecke.

(C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

22 août.

Capture des vagabonds, etc.

Geresolveert te doen apprehenderen de vagabonden & bedelaers & dese te doen wercken aen de nieuwe dyckagie.

(*Idem, Ibidem.*)

2 septembre.

Capture des vagabonds, etc.

Gecommitteert de H. Onderschouteth & Cornelis van Spangen om desen jaere te doen alle mogelycke debvoir om de vremde bedelaers te weiren vuyt dese stadt, doende de stercke bedelaers die zy selen vangen, geboeyt wercken aen de cleyne dyckagie buyten deser stadt.

(*Idem, Ibidem.*)

2 et 30 septembre.

Requête du Supérieur des Frères Cellites.

Payement à lui effectuer.

— Op de requeste van den Pater van de Cellebroeders hebben M. H. gehoirt Tr. & Rtm. & dese geauthoriseert om met den selven over de pretensien by synen requeste vermeld t'accorderen soo sy ten meesten verdienste deser stadt zelen bevinden te behoiren.

30 Sept. Op de requeste van den Pater der Cellebroeders, M. H. B. & S. gehoirt andermael Tr. & Rtm. van dat zy metten suppliant ter causen van synen requeste verhaelt syn veraccordeert syn voor de somme van 100 Gld. eens; hebben M. H. geordonneert den suppliant de voirs. somme van 100 Gld. te betaelen.

(*Idem, Ibidem.*)

23 octobre.

Capture de vagabonds, etc.

Geordonneert aen Tr. & Rtm. te betaelen aen Hr C. van Spangen, ridder, schepen, 72 Gld. voor vervallen oncosten geresen over het weiren van de vagabonden & vremde bedelaers vuyt dese stadt van 16 September tot 16 October 1637.

(*Idem, Ibidem.*)

Relevé du compte de l'impôt de 8 St. sur les bières blanches, destiné à subvenir aux pestiférés, etc.

Rekening van de acht stuyvers van 1 April 1637 tot 27 Januari 1638.

Ontfanck.

	Gld.	St.
— Bieraccyse, van 1 April 1637 tot 27 Januari 1638 (42 weken) . .	11,573	3 1/2
— Van dry personen... tot laste van de 8 St. totten bouwe van de nyeuwe pesthuysen op Stuyvenbergh	8,000	
— Van het Capittel tot onderstandt van pestpastoor	300	
	<hr/>	<hr/>
	19,873	3 1/2

Uytghegeven.

— In den iersten, aen de kerckmeesters van St-Joris kercke alhier, over het 3de jaer van 10,000 gulden hen geconsenteert tot laste van de 8 St. verschenen in April 1637. 2,500.—

— Item aen Cornelis de Cuyper, over 42 weken vuytreyckende aen de persoonen op Stuyvenbergh sedert 4 April 1637 tot 27 Januari 1638	3,052. 9
— Item aen wyngelt soo metsers, timmerlieden & schaliedeckers in 't aenbesteden van de wercken op Stuyvenbergh	144.—
— Item aen Matthys Vissers, over 't metsen van 9 camers	3,600.—
— Item aen Hans Maes, over 't metsen van 4 camers	2,650.—
— Item aen Hendrick Huysmans, over het timmeren van 9 camers	2,225.—
— Item aen Cornelis van Mol, over het timmeren van 4 camers	1,475.—
— Item aen Hendrick van den Bosch, over schaliedecken van 13 camers	840.—
	<hr/>
(F ^o 2 ^o)	overgenomen : 16,486. 9
— Item aen de Patres van de Societeyt, 1 jaer montcosten tot 30 Oct.	600.—
— Item aen de Cellebroeders, 1 jaer gagien tot 24 Decembris	600.—
— Item aen Adriaen Coenraets, op rekeninghe van yser totte bedsteden	800.—
— Item, aen Wouter Verbiest, over 't verleggen van de doode lichaemen	24.—
— Item aen de brieven van octroy totte lichtinge van 8,000 gulden	24.18
— Item aen Hans Mertens, conchierge op Stuyvenbergh, gagie tot 9 Oct.	409.10
— Item aen Bern. van Huynen, knape, gagie tot 3 Nov.	164. 8
— Item aen Aernout Boutmans, op 't	

Tuchthuys, gagie tot 7 Decembris	225.—
— Item, aen den selven, voor een jaer branthout	50.—
— Item, aen Niclaes Wannix, over slaep- laeckens & strooy matrassen	90.—
— Item aen de metsers, over den may	14.—
— Item, aen Cornelis & Peeter Cam- pioen, over kerrevrachten	162. 2

(F^o 3) overgenomen : 19,614.07

— Item, aen Lenaert van Steenecruys, over 't sluyten van de huizen (67)	40. 4
— Item, aen Anthoni van Beemen, over 't cuysschen van vaten et tobben	50. 4
— Item, aen Hannes van den Broeck, over 't schilderen van Tuchthuys	34.—
— Item, aen Gillis Pauwyns, over tor- chen voor de Policykamer	32.—
— Item, aen Michiel van Triest, over haere sargien	39.12
— Item, aen Hans Mertens, gagie tot 9 Januari	138.—

Beloopt den heelen uytgheef : 19,948. 7

Sonder datter noch moeten syn, wel vier dousynen matrassen, vier dousynen sargien, vier dousynen paer laeckens, portaelen oft schutsels, ende datter noch te betalen staet aen den schrynwercker voor de coutsen & den smidt voor rest van yserwerck, altemael t'samen geexlimeert op : . . . . . 2,000.—

(F^o 3°) Is te weten dat de acht stuyvers tegenwoordigh belast syn als volght :

Guld.	18,387.—	Tot het ontset van Grol.
	4,596.—	Tot het selve.
	15,000.—	Totte fortificatie van Santvliet.
	25,000.—	Tot onderstand van der armen.
	12,000.—	Tot incoop van provisie.
	36,000.—	Totte incompse van syn C ^o Hoocheyt.
	15,000.—	Totten Ferdinandus Dyck.
	8,000.—	Tot het maecken van een deel van de pesthuysen.

Samen 133,983.— maeckende 6,699 Gld. 3 St. des jaer daer tegenwoordig de casse van de consumptie de verlopen aff is betaelende.

Item, 2,500 Gld. eens, die nu in April toecomende te betaelen is totten bouwe van sint Joris Kercke, voor de vierde & leste paye.

(*Recueil factice : Pesthuysen.*)

Compte de la Caisse de Consommation. (1)

(1ste R. van Andries Janssen. 1 Aprilis 1637 tot 31 Meert 1638.)

---

(1) Les Comptes de la Ville examinés jusqu'à présent sont connus sous le nom de *Comptes de la Caisse des Domaines.* (*Rekeningen der Casse der Domeynen.*) Après le relevé de l'année précédente les dépenses occasionnées par les pestiférés ne sont plus inscrites dans ces registres. Comme elles étaient soldées par un impôt spécial, l'impôt des 8 st. sur les bières blanches, elles sont inscrites dans les registres de la *Caisse de Consommation.* (*Rekeningen der Casse van Consumptie.*) A la fin de la comptabilité de chaque année, un chapitre spécial, avec pagination séparée, leur a été réservé.

Ontfanck van de Acht Stuyvers, genaemt 't Poorters Hoochsel.

F° 1 tot F° 7. Prima Grossa : 14,996 Lb. 6 Sc. A.

F° 8. Seconda Grossa : 8,000 Lb. A.

F° 9. Tertia Grossa (van de Heeren van het Capit-
tel) : 300 Lb.

Somma totalis : 23,296 Lb. 6 Sc. A.

F° 10. **Uytgeven** : Prima grossa. Aen Cornelis de Cuyper, greffier van de Polycycamer, voor betaelingen, ten behoeve van de contagieuse op Stuyvenbergh (*relevé par semaine*) : 3,420 Lb. 15 Sc. A.

F° 12. Andere uytgeven, Bouw St-Joris Kercke. Secunda grossa : 5,000 Lb. A.

F° 13. Andere uytgeven, aen metsers, timmerlieden, schaliendeckers, smeden, lootgieters gemaect & gewerct hebbende aen de nieuwe pesthuyzen op Stuyvenbergh, voor de geïnfecteerde.

— Gregori Tiras, 124 Lb. betaelt aen metsers, timmerlieden & schaliendeckers, voor wyngelt in 't aennemen van de nieuwe pesthuyzen.

— Matthys Vissers, 3,600 Lb. A. metseleryen & yserwerck van 9 camers ofte pesthuyzen op Stuyvenbergh.

— Pauwels Bosmans, 2,615 Lb. A. metselerye & yserwerck van 4 camers.

F° 13°. Henrick Huysmans, 2,225 Lb. timmerwerck, gelasen & slootwerck van 9 camers.

— Cornelis van Mol, 1,475 Lb. maecken van 4 camers.

— Hendrick van den Bosch, schaliendecker 390 Lb. levering schalien en maecken van schaliedack van 4 pesthuyzen.

— de selve, 450 Lb. zelfde werk voor 9 pesthuyzen.

F° 14. De selve, 118 Lb. 2 Sc. 6 Gr. A. voor werken hoven bestedinghe & ander reparatien op diver-

sche daecken tot Stuyvenbergh versien & gerepareert.

— Wwe van Peeter de Grande, 71 Lb. 13 Sc. 3 Gr. A. voor diversch loot tot de huysen op Stuyvenbergh geleverd.

— Adriaen Cremers, grofsmit, 830 Lb. 10 Sc. A. diversch yserwerck, soo tot de coetsen als anderssins in de pesthuyzen op Stuyvenbergh.

F^o 14°. Matthys Vissers, metser, 8 Lb. aen hem vereert voer den mey van syn aengenomen werck op Stuyvenbergh.

— Hans Maes, oock metser, 6 Lb. voer den mey van syn aengenomen werck op Stuyvenbergh.

— Hendrick Cousyn, 429 Lb. maecken van diversche houten koetsen & schutsels.

F^o 15. Cornelis van Mol, timmerman, 100 Lb. van Magistraet toegeveught als vereeringe voor syne timmeragien (op requeste).

— Den selven, 61 Lb. 19 Sc. 6 Gr. A. voor naerwercken.

— Cornelis van den Eynde, 170 Lb. vacatien, schryven van conditien van de aenbestedingen, maecken van de modellen & diversche vacatien op Stuyvenbergh.

Tertia grossa : 12,729 Lb. 5 Sc. 3 Gr. A.

F^o 16. Ander gagien van de Patres van de Societeyt Cellebroeders & andere officieren.

— Andrea Judoci, voor de Patres van de Societeyt, 300 Lb. half jaer montkosten verschenen 30 April 37.

— Frater Jan van Dam, 300 Lb. (*comme ci-dessus*) verschenen lesten Octobri 1637.

— Br. Jan van der Linden, pater van de Cellebroeders, 300 Lb. half jaer gagien int cureren van de gepestificeerde, verschenen St-Jansmisse 1637.

— Idem. Idem, verschenen Kersmisse 1637.

F^o 16°. Hans Mertens, pestmeester & conchierge op Stuyvenbergh (*quatre postes pour un an de services à 30 St. par jour*), verschenen 9 Januari 1638.

— Beernaert van Huynen, cnape van de gesontheyt (4 *postes*); verschenen 3 Februari 1638.

F^o 18. Aernoult Boutmans, conchierge op 't Ducht-huys, een jaer gagien, 300 Lb. in 4 posten van 75 Lb. laetste verschenen 17 Meert 1638.

— Den selven, 50 Lb. voor een jaer brandhout, verschenen Bamise 1637.

Quarta grossa : 2,317 Lb. 2 Sc. A.

F^o 19. Anderen uytgeef, bier, vrachten, sargien & anderssins.

— Wwe Hesselmans, bieren, 247 Lb. & een jaer cuysschen : 45 Lb.

— Michiel van Triest, 39 Lb. 12 Sc. voor 24 hayre sargien.

F^o 19°. Gillis Pauwyns, 32 Lb. voor torchen.

— Anthonis van Beemen, 33 Lb. 15 Sc. wastobben & reepen tot de wateren op Stuyvenbergh.

— Den selven, 16 Lb. 9 Sc. binden & reparatien van tobben.

F^o 20. Lenaert van Steenebruys, slootmaecker, 40 Lb. 4 Sc. voor 't sluiten & ontsluiten van 37 geinfecteerde huysen, van 19 Novembris 1636 tot 31 Augusti 1637.

— Den selven, 18 Lb. 12 Sc. voor 't sluiten & ontsluiten van 31 geinfecteerde huysen, van 28 Septembris 1637 tot 20 Februari 1638.

— Cornelis & Peeter Campioen, kerrevrachten, brandhout, dootkisten (3 *postes*).

F^o 20°. Nielaes Wanninx, 90 Lb. leveren van 12 paer slaepplaeckens & 36 strooymatrassen.

F^o 21. Hans van den Broeck, cladschilder, 34 Lb. schilderen van 13 camers in 't Tuchthuys.

— Wouter Verbiest, 24 Lb. verleggen van diverschen doode lichaemen op Stuyvenbergh.

— Aen het lichten van octroy van de 8,000 Lb. opgenomen tot de opbouwinghe van de nieuwe pest-huizen op Stuyvenbergh tot laste van de 8 stuyvers, 24 Lb. 13 Sc.

F^o 21vo. Christiaen Boom, levering van nagels & sloten totte strooye huyskens op Stuyvenbergh, 22 Lb. 13 Sc. A.

— Jacques de Lettere, rentmeester generael deser stadt, 34 Lb. voor 't gene betaelt is geweest aen Andries Wachtmans voor de sauvegarde, ingegaen 28 Decembris 1637.

Quinta grossa : 872 Lb. 13 Sc. A.

— Kosten van schryven van de rekening &ca.

Sixta grossa : 104 Lb. 6 Sc. A.

Somma totalis van den uytgeef : 23,444 Lb. 1 Sc. 3 Gr. Artois.

Meer uytgegeven als ontfangen : 1,147 Lb. 15 Sc. 3 Gr. Artois.

1638. — 29 janvier.

Défense de chercher du fumier à certains jours.

Buytenlieden mogen toekomenden Saterdag geen straetmest haelen. Prolongatie 13 November 1638; 20 November 1638; 26 November 1638; 2 December 1638; 11 Aprilis 1642; 13 November 1643; 11 December 1643; 22 November 1652.

(Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 187 vo.)

5 février.

Item.

(*Ibidem.* Fo 188.)

17 juin.

Secours à l'hôpital pour soins aux soldats malades.

Aen de Moeder van Ste-Elisabeth Gasthuys, 100 Lb. Vlems, voor de siecke & gequetste soldaeten.

(C. A. Bk. 1637-39. A cette date.)

18 juin.

Instructions pour Huybrecht van Aken.

Geordonneert aen Huybrecht van Aken, de siecke & gequetste soldaeten die alhier selen gebrocht worden, te verseynden ter plaetse by syne Hoogheyd geordonneert.

(C. R. Bk. 1636-40. A cette date.)

19 juin à 13 décembre.

Instructions diverses extraites des C. A. Bk. 1637-39 et C. R. Bk. 1636-40, aux dates respectives, concernant les soins et secours aux soldats malades et blessés venant des armées de Son Altesse.

19 Juni. Geordonneert dat de stadtschirurgyns, de Heeren van de Policycamer sullen assisteren in 't visiteren van de gequetste en siecke soldaeten die hier vuytten legen aen de caeyen sullen werden gebrocht, by de Policycamer ontboden synde op sulcke recompense als naermaels sal bevonden worden redelyck te syn.

Id. Geordonneert de Tr. & Rtm. de chirurgyns te accommoderen met twee berrien, met twee plancken, twee draeghstoelen met voetbanken gelyck in 't gasthuys. Acht dragers, sesse biesen matrassen, om de gequetste oppe te leggen ende de religieuse te ordonneren de siecken van biechtvaders te versien.

21 Juni. Geresolveert tot secours van de Marie & de Peirel te seynden voor de soldaeten, 65 tonnen biers ende een stuck wyns voor de siecke ende gequetste.

25 Juni. Aen Nicolaes Heverlant, apteker, te betaelen 19 Gld. 4 St. voor medicamenten ten behoeve van de siecke & gequetste soldaeten.

30 Juni. De Tr. & Rtm. sullen spreken met de Moeder van 't gasthuys om te sien oft sy de gequetste in 't gasthuys & op wat voet, sy de selve gelieven t'aenveirden.

1 July. Aen de Moeder van 't gasthuys, alnoch 100 Lb. Vlems voor onderhoud van gequetste & siecke soldaeten (op requeste).

5 July. Aen Wouter van de Perre, Hans Reyniersen, Bernaert Mertens, Pieter van Cortbempden & Franchois Chanon, barbiers deser stadt, 500 Gld. voor cureren van de gequetste soldaeten.

Id. Aen Dr Diego de Villegas, 100 Gld. visiteren van siecke & gequetste soldaeten.

Id. Eenige tonnen biers aen de soldaeten van Capitayn Cellier voor het begraven van de dooden.

6 July. Aen Hans Backx, 192 Gld. 17 St. voor leveren van lynwaet aen gequetste soldaeten.

9 July. Aen de chirurgynen, 330 Gld. voor vacaties op d'Engelsche Caye & Tuchthuys voor het meesteren van de gequetste.

27 July. Aen Hans Reyniers, 123 Gld. voor het leveren van broodt op Tuchthuys voor siecke & gequetste soldaeten.

Id. Aen Dr Guillielmus van de Linden, 100 Gld. voor verzorging van siecke & gequetste soldaeten.

Id. Aen Huybrecht van Aken, 315 Gld. 13 St. voor diversche vrachten & broot aen siecke & gequetste soldaeten van 13 Juni-14 July 1638.

3 Aug. Aen Peeter van Engelen, timmerman, 53 Gld. 2 St. voor 't maecken van eenige coetsen in 't gasthuys voor siecke & gequetste soldaeten.

Id. Het gasthuys sal geene siecke of gequetste soldaeten meer aenveirden, maer soo eenige comen zal men middel zoeken om die te verseynden.

Id. Aen Nicolaes Wannincx, 444 Gld. 18 St. voor matrassen, slaepplaecken &ca, tot behoeff van de siecke soldaeten opt Tuchthuys.

4 Aug. Aen Cerstiaen van Cuyck, 36 Gld. 10 St. voor 't gene de barbiers ten synen huys verteirt hebben.

6 Aug. Aen Hendrick Segers, brouwer in de Kroon, 64 Gld. geleverd bier op 't Tuchthuys voor de siecke soldaeten.

12 Aug. De gequetste soldaeten van Calloo die in 't Elisabethgasthuys syn en sterck genoeg syn, zal men verseynden.

13 Aug. 14 oft 15 siecke oft gequetste soldaeten gecomen uyt Bergen-op-Zoom sullen geplaetst worden in 't Ste-Elisabethgasthuys, op kosten van de stadt. De Moeder zal degene die verzendbaer syn naer Mechelen zenden, in 't gasthuys.

Id. Geordonneert een expresse te seynden naer Gendt, met eenen brieff aen syne Hoogheyt ten eynde hy ordonneere aen die van Aelst, Dermonde ende andere steden van Vlaenderen, dat sy de siecken die met het opbreken van den leger moghen hier selen gebrocht werden, aldaer te aenveirden.

14 Aug. Aen Willem de Laet, voor rundvleesch voor gequetste soldaeten, 8 Gld. 14 3/4 St.

Id. Aen Wwe Adriaenssens, broot & kaes, 161 Gld. 16 St. idem.

Id. Aen Mr P. van Meurs, chirurgyn, 628 Gld. 10 St. voor het cureren & leveren van medicamenten

aen gequetste en siecken van Staten van Hollant liggende in 't St-Juliaensgasthuys.

Id. Aen Jan Bruyninx, brouwer in de Clock, geleverd bier aen soldaeten op de Marie Schans, 669 Gl. 12 St.

Id. Aen Arnoult Boutmans, conchierge van den Dwinghuys, leveren van diversche nootsaekelyckheden aen siecke soldaeten, 419 Lb. 15 St.

Id. Aen Gregori Tiras, voor persoonen gediend hebbende de siecke soldaeten soo op 't Tuchthuys als op d'Engelsche Caye, 595 Gld. 19 St.

25 Sept. Aen Mr Jehan Huebens, apotheker, 522 Gld. 15 1/4 St. voor medicamenten voor siecke & gequetste soldaeten.

Id. Aen Hendrick Stockmans, brouwer, 99 Gld. 4 St. Idem.

Id. Aen Jan-B. van de Perre, apotheker, 264 Gld. 8 1/2 St. Idem.

Id. Aen Maeyken Cremers, voor strooy &ca, 128 Gld. 10 St. Idem.

Id. Aen de persoonen geleverd hebbende werck & draeghstoelen voor de gequetste soldaeten, 182 Gld. 11 1/2 St.

10 Dec. Aen Hans Reyniers, 22 Gld. geleverd broot, soldaeten van Tuchthuys.

Id. Aen Mr Bernaert Martens, chirurgyn, 204 Gld. curen & diensten aen gequetste.

13 Dec. Aen Mr Peeter van den Bogaert, chirurgyn, 38 Gld. voor curen aen diversche soldaeten soo Spaignairden als van den vyant.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van Andries Janssen. *Voir les remarques en note du compte précédent.*)

Ontfanck : 1a grossa : 15,107 Lb. 18 Sc.

2a grossa : 300 Lb.

Somma totalis : 15,407 Lb. 18 Sc.

Uytgeef : F^o 9. Te kort van voorgaende rekening :
1a grossa : 1,147 Lb. 15 Sc. 3 Penn.

F^o 10. Aen Cornelis de Cuyper, wekelyksche betaeling : 2a grossa : 1,702 Lb. 11 Sc.

F^o 12. Gagien van Patres &ca.

— Jan van Dam, voor Patres van Societeyt, 600 Lb.

— Patres van Cellebroeders, 300 Lb.

— Hans Mertens, pestmeester & conchierge, 4 posten tot 9 Januari 1639.

— Bernaert Huynen, knape van gesontheyt, 4 posten tot 3 Februari 1639.

— Aernoult Boutmans, conchierge van den Ducht-huyze, 4 posten tot 17 Meert 1639 & 50 Lb. brandt-hout, verschenen Bamise 1638.

3a grossa : 1,979 Lb.

F^o 15. Andere oncosten : bier &ca.

— Wwe Hesselmans, 135 Lb. 12 Sc. (bieren); 45 Lb. (cuysschen).

— Corn. & Peeter Campioen, kerrevrachten, 48 Lb. 8 Sc.; 31 Lb. 10 Sc. A.

— Anthoni van Beemen, cuyper.

— Wwe Lenaert van Steencruys, slotmaecker, 13 Lb. 16 Sc. sluiten &ca, 23 geinfecteerde huysen, van 2 Meert tot 18 Septembris 1638 à 12 St. per huys.

— Hans Nagels, 36 Lb. 13 Sc. voor dootkisten geleverd op Stuyvenbergh tot 15 Febr. 1638.

— Janneken Daniels, stadtsvroedvrouwe, 48 Lb. assisteert vrouwen bevangen met de haestige sieckte; de selve 46 Lb. als recompense.

4a grossa : 452 Lb. A.

5a grossa : 150 Lb. 18 Sc.

F^o 18. Auditie van rekening &ca.
F^o 18°. Verloop van renten en verschot &ca...
6a grossa : 10,026 Lb. 9 Sc. 9 Gr. A.
Somma totalis van uytgeef : 15,407 Lb. 18 Sc. A.
Dus effen en quyte.

1639. — 8 janvier.

Frais occasionnés par les soins aux soldats malades.

Afrekening van montcosten van gevangenen van Calloo op Tuchthuys en Backerstoren, tot 10 St. 's daegs per soldaet. Kosten van verpleging aen doctoren, chirurgyns & aptekers.

(C. A. Bk. 1637-39. A cette date.)

24 janvier.

*Maître Jaspas de Maerschalck,
chirurgien de l'Hôpital Ste-Elisabeth.*

Op requeste van Mr Jaspas de Maerschalck, het chirurgynschap van Ste-Elisabethgasthuys toegevueght mits doende den behoorlycken eedt daertoe staende en betaelende de gerechtigheyt deser stadt ende behoudelyck dat hy in tyde van Peste sal moeten te vreden houden mette gagie hem by de ordonnantie Albertine gevueght. Et juravit 26 Januari.

(Idem, Ibidem.)

*Instructions pour les Pères Jésuites
soignant les pestiférés.*

Aen de Patres van de Jesuiten nog te laeten den sleutel van den huysse der retraite voor die administreren de geïnfecteerde ende ondertusschen te traiteren metten Heeren van den Capittelle hoe dat men

in het toecomende ende alser egeen infectie meer sal wesen, maecken sal.

(Idem, Ibidem.)

25 février à 2 avril.

Ordonnances de payement en faveur de diverses personnes ayant soigné les soldats malades et blessés.

Aen Wouter van de Perre, 70 Gl. voor cureren van gevangenen soldaeten op Tuchthuys van 4 Sept. tot 14 December 1638.

Id. Aen Wwe Hendrick Hesselmans, 135 Gl. 12 St. voor geleverde bieren op 't Stuyvenberg sedert 23 Januari 1638 tot 22 December 1638.

2 Martii. Aen Jenneken Daniels, stadsvroedvrouwe, op requeste, 46 Gld. toegevueght.

4 Martii. Aen Mr Gysbrecht Martens, 80 Gld. voor cureren van 7 gevangenen soldaeten op Backerstoren.

16 Martii. Geauthoriseert Tr. & Rtm. metten doctor & chirurgynen die de soldaeten voor Calloo gequetst gevisiteert & gecureert hebben, 't accorderen ten meesten voordeele deser stad.

26 Martii. Op requeste van Mr Hendrick Freris & Jan de Raedt, chirurgynen van Ste-Elisabethgasthuys, 500 Gld. toegevueght voor diensten aen soldaeten; toegestaen aen den eersten suppliant.

Id. Op requeste van Mr Jan de Raedt, 480 Gld. Id.

Id. Op requeste van Dr Guilliam Marquis, 400 Gld. Idem.

2 April. Op requeste van Moeder van Ste-Elisabethgasthuys, 10,247 Lb. 9 St. voor oncosten in 't aenveerden van gequetste & siecke soldaeten van Syne Majesteyt sedert prima July 1638 tot ultima Oct. daernaer.

(Idem, Ibidem.)

16 mai.

*Résolution visant la maison des Pères Jésuites
assistant les pestiférés.*

Geresolveert dat men het huys, aen de Vesten gecocht, tot behoefve van de Patres S. J. als sy de pestificeerde gaen assisteren sal behouden tegen als den noodt soude moghen commen om subite te moeten gebruycken, sonder te verhueren ofte vercoopen.

(*Idem, Ibidem.*)

22 juin.

Payement de frais d'entretien aux Pères Jésuites.

Aen de Patres S. J. 6 weken montcosten à rato van 600 Gld. 's jaers te betaelen, gelooopen naer dat de contagieuse sieckte heeft gecesseert gehad.

Idem. De selve Patres aff te heysschen den sleutel van den huys daerin zich tot noch toe hebben onthouden de Patres die de geinfecteerde van de contagieuse sieckte hebben gevisiteert, ende in 't selve huys te setten eenen casteleyn die sonder huer 't selve huys bewaere.

(*C. A. Bk. 1639-41. A cette date.*)

28 juin et 1 juillet.

Propositions concernant la maison des Pères Jésuites.

Ingevalle de Patres der S. J. souden blyven in 't huys daer sy in geweest syn, ten tyde sy de geinfecteerde hebben gevisiteert, sonder cost van de stadt nopende hen moncosten oft recompense, dat men hun in 't selve huys sal laeten mits by de stadt draegende d'oncosten van de reparatien, andersints dat men eenen anderen conchierge daer in stellen sal.

1 July. Op de propositie gedaen by Pater Prepositus der Societeyt Jesu, terwylen men gerefuseert heeft te continueren de betaeling van 300 Gld. tot onderhoud der Patres die in 't huys moeten blyven, om in cas van noode gereet te syn tot de visitatie van de geïnfecteerde, dat de Heeren souden in huys stellen eenen cappelaen, ende in cas de peste, soo veel soe syn dat sy haeren dienst noch presenteeren, hebben M. H. door hueren pensionnaris Broeckhoven doen avidt dat sy de Patres bedanken van den goeden dienst die sy tot noch toe in de jaeren herwaerts hebben gedaen in 't assisteren van de gepestificeerde ende de presentatie die sy noch doen om te continueren in cas van noode, ende dat sy op 't stuck van den cappelaen niet en connen noch ter tyt resolveeren sonder eerst daerop te spreken mette Heeren van 't Cappittel.

(C. A. Bk. 1639-41. A ces dates.)

1er juillet.

Apparition de la peste : Instructions.

Alsoo voor d'eerste reyse dit jaer de peste gecomen is in dese stadt, ten huys van... (*sic*), munter, soomen vuytgeeft, is geresolveert dat men getrouwelyck sal eerst doen visiteren oft het oock peste is, ende soojae, dat men 't volck van den huysen sal induceeren te gaen buyten, oft in 't Tuchthuys, ende soodie niet en begeren, dat men de latte sal slaen.

(C. A. Bk. 1639-41. A cette date.)

24 septembre.

Délibérations concernant l'installation d'un curé de la Peste.

Geresolveert te laeten tracteren den pastoor nopende het aengaen eender accoort van met eenen pest-

prochiaen ende dat voor 8 Lb. Vlems ter maent, soo als op dyen oft buyten te gaen tot assisteren van de gepestificeerde ende dit alles sonder te vermellen dat dese voors. paye betaelt wordt door de stadt maer wel op den naem van de pastoirs oft 't Cappittel.

— Geresolveert te tracteeren voor corten tydt met Heer... (sic) Stappaert, cappellaen oft onderpastoir van 't Kiel, om te administreren aen de gepestificeerde & soo dat men voorts met gelegentheytt tracteren sal met secker clooster om te vaceren totten selven dienst, ende dit alles onder expresse protestatie tegens die Heeren van den Cappittel van de oncosten t'hunnen laste te verhaelen, ende sal men van de pastoirs der stadt seggen, dat sy willen tracteren metten voirs. Stappaert op hunnen naeme, ende dat men hun die oncost onder protestatie als voirs. vander stadt weghen by provisie rembourseren sal.

— Aen de Patres van Societeyt Jesu gevraegt te vaceren in dienst van gepestificeerde, soo sy refuseren, zich aen een ander clooster te wenden.

(*Idem, Ibidem.*)

30 septembre.

*Délibérations concernant l'assistance aux pestiférés.
Transport des malades.*

Te tracteren mette Cellebroeders voor assistentie van gepestificeerde.

— Men sal tot dit officie nemen seckeren priester.

— Tot het vuytvueren der gepestificeerde naer Stuyvenbergh t'employeren secker cleyn manneken met syne kerre gelyck t'anderen tyde, tot dat men schrobbers sal gevonden hebben.

(*Idem, Ibidem.*)

3 octobre.

Secours à l'Hôpital Sainte-Élisabeth. — Installation d'un curé de la Peste. — Travaux à exécuter à l'écluse du Pesthuys.

Aen de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys, 1,000 Gld. tot onderhoudt van de siecke soldaeten, versoeck aen Z. Hoogheyd andere steden te verzoeken eenige in haeren dienst te nemen.

— Idem. Te spreken met de H. H. van 't Cappittel over aenstellen van Pestpastoir... in geval niet willen, protesteren en procederen en tracteren met Corpus der Geesteleyckheyt om dienst der gepestificeerde te doen, aen minsten prys.

Idem. De spuye aen de vesten by Pesthuys te doen graeven, om de entreprisen van den vyant te beletten.

(Idem, Ibidem.)

11 octobre.

Travaux à exécuter à l'écluse du Pesthuys.

— M. H. H. B. B. & S. S. der stad Antwerpen hebben geresolveert, dat alsoo over eenighe daghen geordonneert is geweest te doen graeven sekere comme by de spuye van het pesthuys op dat het landt te beter soude moghen drooch gemaect worden ende dat 't selve niet en sal connen gedaen worden, sonder over wedersyden te maecken dammen, comende totter mueren van her veste, dwelcke soude moghen dangereux syn tot eenige entreprise voor den vyant, is nochtans geresolveert met 't selve werck voorts te gaen. Behoudelyck dat op de dammen selen worden gestelt eenige wachten daer dore den overganck eenichsints by nachten soude moghen belet oft gere-

tardeert worden. Actum in Collegio, 11 Octobris 1639.
A. van Cuelen.

(Extrait du Reg. « Pesthuysen ». Pièce originale.)

12 novembre et 12 décembre.

*Délibérations concernant l'assistance spirituelle
aux pestiférés.*

Geresolveert eerst te maecken een project van accordt met de H. H. van 't Cappittel op 't onderhouden van den pestpastoir, dat daertoe souden geemployeert worden de flambeeuwen comende van de lycken in de prochiekercken, om 't selve in Collegio gesien, gedaen te worden naer behooren.

5. Dec. Aen Hr Arnoldus van Hoire, cappellaen bystaende de gepestificeerde mette H. H. Sacramenten, verschieten 8 Lb. Vlems, over een maent gagie, verschenen den eersten Novembris 1639, sonder dese stadt daerinne eenich prejudicie te doen.

12 Dec. Peeter Daems, ridder & Jacques van Bueren, schepen der stadt & eenen pensionnaris sullen tracteren met eenige van religieuse orders nopens het dienen van de gepestificeerde en hun rapport indienen.

Id. Geresolveert te proposereren aen de H. H. van 't Cappittel oft sy souden willen continueren in de betaelinghe van 8 St. op elcke tonne biers tot het onderhoudt van den pestpastoir, des soo en soude niemandt van de geesteleyckheyd of daeronder schuylen-de, vry syn.

(Idem, Ibidem. A ces dates.)

Compte de la Caisse de Consommation.
(*Personnel médical, secours, etc.*)

(3de rek. van Andries Janssen.)

Ontfanck : 1a grossa : 15,205 Lb. 10 Sc. A.

2a grossa : (Brouwers): 724 Lb. 16 Sc. A.

3a grossa : (Cappittel) : memorie. Alsoo

de contagiouse sieckte (Godt loff) zeer is comen te cessereren in 't leste van den jaere 1638 ende dat de H. van den Cappittel henlieden excuseren & sustineren niet gehouden te syn in 't stellen van eenen pest-pastoir maer 't selve willen leggen tot laste van de H. H. pastooren van de prochiekercken, soo en is by den rendant sedert leste rekening daer van niet ontfangen.

Somma totalis : 15,930 Lb. 6 Sc. A.

F^o 10. **Uytgeven** : 1a grossa : Cornelis de Cuypere, 233 Lb. 6 Sc. A.

F^o 11. Ander uytgeven : Patres van de Societeyt : 300 Lb. verschenen 30 April 1639.

— Hr Arnoldus van Hove, bystaende de geinfec-teerde met den H. Sacramenten, 96 Lb. verschenen ult. Novembris 1639 (2 maenden gagie).

— Hans Mertens, pestmeester, 4 posten, verschenen 3 Februari 1640.

— Aernout Boutmans, conchierge Tuchthuys, 4 posten, verschenen 17 Meert 1640 & deselve 50 Lb. branthout.

2a grossa : 1,239 Lb.

F^o 14. Ander uytgeven : C. & P. Campioen, 15 Lb. 4 Sc.

— Anthonis van Beemen : 13 Lb. 18 Sc.; 12 Lb. 4 Sc. A.

— Adriaen van Haeck, 112 Lb. 10 Sc. voor matras-

sen by hem gecocht & geleverd aen Nielaes Wanninx te weten 300 ellen pleyn canifas tot 17 1/2 St. d'elle.

— Peeter Schoenmaecker, 12 Lb. cuysschen & schoon maecken van huys daerinne de Jesuiten hebben gewoont, dienende de geïnfecteerde.

3a grossa : 165 Lb. 16 Sc. A.

F^o 15. Verschoten van renten &ca.

4a grossa : 14,191 Lb. 11 Sc.

F^o 16. Kosten van auditie &ca.

5a grossa : 100 Lb. 14 Sc. A.

Somma totalis van uytgeef : 15,930 Lb. 6 S. A.

Dus effen & quyte.

1640. — 23 janvier.

Sauvegarde pour les maisons des pestiférés de Stuyvenberg, accordée par les Etats Généraux des Provinces Réunies. (1)

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Allen den genen die dese sullen sien ofte hooren lesen Saluyt. Doen te weten dat wy by deliberatie van den Rade van State der voors. Vereenighde Landen, om mededoechlycke consideratiën in onse protectie ende sauvegarde genomen hebben ende nemen by dese, de huyskens oft hutkens van wegen de stadt van Antwerpen gestelt ofte noch te stellen buyten de selve stadt op een stuck van Willeboorts Velt voor de crancken van de peste, met alle personen, die van de selve sieckte sieck synde, daerin gebracht sullen

---

(1) La présente pièce est donnée à titre d'exemple. Elle est extraite du registre factice « *Pesthuysen & Pestzickenen* » (A. C. A.). Dans ce même recueil se trouvent des sauvegardes pour les années 1624, 1630, 31 décembre 1640, 1er février 1642, 30 janvier 1643.

worden, eensamentlyck drye pestmeesters, drie ghees-
telycke persoonen oft pestcapellanen ende andere per-
soonen ende dienaers die de siecken actuelyck die-
nende, over de selve gaen ende staen, mits uyt de
stadt over ende weder gaende den rechten wech naer
de pesthuyskens ende voorders nyet, behoudelyck dat
onder 't deksel van dese nyet en sal worden geatten-
teert dat tot onsen ofte der Vereenichde Nederlanden
achterdeel soude mogen strecken, ontbieden daerom-
me ende bevelen allen onsen Gouverneurs, Oversten,
Colonnellen, Ritmeesteren, Capiteynen ende Volcke
van oorloghe, te peerde, te voete, te water ende te
lande, ende allen anderen dient aengaen mach, de
voors. pesthuyskens ende persoonen boven gemelt,
het effect van dese onse sauvegarde volcomentlyck te
doen ende laten genyeten sonder daertegens te doen
in eeniger manieren, op pene van te vallen in onse
indignatie ende aen den lyve gestrafft te worden als
overtreders van onse publicque sauvegarde, mogende
lyden dat tot meerdere verseeckerheyt hiervan pu-
blicatie worde gedaen ende onse wapenen opgeslagen
daer ende soo 't dienlyck sal mogen wesen, willende
dat het vidimus opte copie autentycque van dese by
onsen Sekretaris van State geteykent, streckte ende
van sulcker macht gehouden worde, als de princi-
pale, ende dit alles voor den tyt van een geheel jaer,
innegegaen den 29sten der verleden maendt Decembris,
als wanneer de voorgaende sauvegarde is comen te
expireren. Gegeven in 't Gravenhage den 23ste Janua-
ri 1640.

(Get.) P. van Gondwaert.

By Myne Heeren de Staeten Generael der Veree-
nigde Nederlanden. Ter relatie van den Raedt van
Staet der selver Landen. (Get.) H. Huygens.

11 février.

*Payement à effectuer à la Supérieure
de l'Hôpital Sainte-Élisabeth.*

Al eer de Moeder van Ste-Elisabeth te betaelen voor de costen van de siecke soldaeten, iemant te deputeren naer Brussel om betaeling te vraegen van de costen door de stadt gedaen.

(C. A. Bk. 1639-44. A cette date.)

16 février.

Payement au curé de la Peste.

Aen den pestpastoir te geven een maent gagie, verschenen Novembris lestleden, synde 48 Gld.

(Idem, Ibidem.)

27 mars.

*Ordre de visiter un malade supposé atteint
de la peste.*

Alsoe aen M. H. B. & S. der stadt door de Policymeesters deser stadt is aengedient dat, in de Sleutelstraet, soude besmet liggen seckeren persoon mette contagieuse sieckte, immers dat daer van groote suspicie en is, ende daer de selve persoon weygerich valt hem te laten visiteren, soo wordt aen den selffen geordonneert dat hy schuldich syn sal de selve visitatie promptelyck toe te staen door den Pater van de Cellebroeders alhier, op pene van 50 Gld. te verbueren.

— Geordonneert aen den Pater van de Cellebroeders alhier de selffe visitatie promptelyck te doen.

(Idem, Ibidem.)

17 avril.

Soins à donner à Peeter Palman.

Peeter Palman, gevangen op den Backerstoren, swaerlyck gequetst, is te cureren door twee stadts-chirurgyns.

(Idem, Ibidem.)

5 mai à 7 septembre.

Payement de frais divers.

Aen Andries Janssen, gewezen tesorier der stad, 100 Gld. voor extraordinairn dienst in 't visiteren van de gequetste.

Idem. Aen Jacques de Letter, tesorier & ontfanger van de Consumptie der stad, 100 Gld. voor extraordinaire diensten en in 't visiteren van de gequetste soldaeten van Calloo.

13 Juli. Over betaeling van costen aen Cornelis Corthals, ruymen van de stadtsvesten omtrent de Slyckpoorte.

7 Sept. Aen de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys te betaelen den achterstel van 1,000 Gld. op conditie dat sy de siecke soldaeten nog sal aenveerden.

(Idem, Ibidem. Aux dates respectives.)

Compte de la Caisse de Consommation. (Dépenses diverses occasionnées par les soins aux pestiférés.)

(1ste rek. van Jacques de Letter, 2de tesorier der stad.)

Ontfanck : 1a grossa : 13,614 Lb. 8 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa : (brouwers) : memorie.

F^o 6. 3a grossa : (capittel, zelfde nota als voorgaende rek.) : memorie.

F^o 7. **Uytgeef** : 1a grossa : Cornelis de Cuypere : 700 Lb. 17 Sc. A.

2a grossa : Ander uytgeef, gagie geestelycke &ca.

— Br. Nicolas van Dormael, pater van de Cellebroeders : 200 Lb. hen toegevueght tot cureren van de geïnfecteerde. De selve, 100 Lb. voor half jaer gagie die hy noch in dienst wirt behouden om ten eynde van het selve te sien wat den noot soude met brengen van continuatie oft geen, verschenen het voorschreven half jaer, Bamise 1640.

— Bertelmeus Verschueren voor Hans Mertens, 552 Lb. voor 365 dagen, tot 11 Januari 1641.

— De selve, voor Bern. van Huynen, 219 Lb. voor 365 dagen, tot 3 Februari 1641.

— Artus Boutmans, conchierge Tuchthuys, 150 Lb. verschenen 17 Meert 1641.

— Wwe Hesselmans, 2 jaer dienst in 't cuysschen van vaten, 90 Lb. verschenen 13 Novembris 1640.

2e grossa : 1361 Lb.

F^o 9. Kerrevrachten & bieren : Wwe Hesselmans, 76 Lb. 4 Sc. voor 39 tonnen bier, elcke tonne tot 6 Sc. A.

— Anthonis van Beemen, cuyper, 18 Lb. 17 Sc. repareren van vaten; 37 Lb. tobben en vaten, eemers & wastobben in 1640; 15 Lb. 9 Sc. cuypen & vaten.

— C. & P. Campioen, 4 posten.

— Nicolaes Swanninx, oude cleercooper 69 Lb. 11 Sc. 3 Gr. A. matrassen & slaepplaekens.

— Jasper Ruts, timmerman, 20 Lb. 2 Sc. reparatien op pesthuys.

— Peter Verluyten, slootmaecker, 9 Lb. sluyten & ontsluyten van 15 huysen van 27 Novembris 1638 tot 1 Augusti 1640.

— Jan Nagels, 8 Lb. 8 Sc. levering van dootkisten.

— Michiel van Triest, 9 Lb. 17 Sc. voor 6 sargien tot 33 St. 't stuck.

3a grossa : 359 Lb. 4 Sc. 3 Gr. A.

F^o 11. Renten &ca... 4a grossa: 11,087 Lb. 12 Sc. 9 Gr. A.

F^o 12. Auditie &ca... 5a grossa : 106 Lb. 14 Sc.

Somma totalis : 13,614 Lb. 8 Sc.

Dus effen & quyte.

1641. — 27 février.

Payement à l'hôpital.

Ordre aen de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys, 1,000 Gld. achterstel te betaelen voor verzorgen van de siecke soldaeten.

(C. A. Bk. 1639-41. A cette date.)

1 mars.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen op aenstaenden Saterdag geen slyck haelen.

(Ord. Bk. G. 1626-44. F^o 217.)

12 juin.

Gratification au Dr G. Marcquis.

Aen Dr Guillielmus Marcquis, doctor in Ste-Elisabethgasthuys, op syn requeste te betaelen 50 Gl. voor extraordinaire diensten en een quartael wyns.

(C. A. Bk. 1639-41. A cette date.)

16 août.

*Gratification aux Maitres
Jan de Raedt et Gaspar de Maerschalk.*

Aen Mrs Jan de Raedt & Gaspar de Maerschalk, elck te betaelen 50 Gld. eens, t'samen 100 Gld. voor extraordinairen dienst in 't Gasthuys (volgens requeste).

(*Idem, Ibidem.*)

Compte de la Caisse de consommation.

(2de rek. van Jacques de Letter.)

Ontfanck : 1a grossa : 13,918 Lb. A.

2a grossa : (Brouwers, 1640 en 1641) : 815 Lb. 4 Sc. A.

3a grossa : (Capittel : alsoo d'H. van het Cappittel verstaen tot het stellen van den pestpastoir ongehouden te syn mits de H. pastoors van de prochiekercken de bedieninge ingesonden hebben genomen tot hunnen last & dat daer over alnoch niet volcomelyck en is voet genomen dus... memorie.

Somma totalis : 14,633 Lb. 4 Sc. A.

F^o 7. **Uytgeef**. Aen greffiers van de Policycamer; 264 Lb. beloop van gelt hulp gedaen aen de besmette op Stuyvenbergh. Prima grossa.

F^o 8. Ander uytgeef : Berth. Verschueren voor B. van Huynen, 219 Lb. voor 365 dagen dienst verschenen 3 Februari 1642.

— Artus Boutmans, conchierge Tuchthuys; een jaer dienst; 150 Lb. verschenen 17 Meert 1642.

2a grossa : 369 Lb.

F^o 9. Ander uytgeef : Antonio van Beemen, cuyper, tobben versien &ca. 24 Lb. 3a grossa.

F^o 10 Ander uytgeef : renten &ca. 4a grossa : 13,901
Lb. 6 Sc. A.

F^o 11. Auditie &ca. 5a grossa : 74 Lb. 18 Sc.

Somma totalis uytgeef : 14,633 Lb. 4 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1642. — 30 juin.

*Requête de Maître Servaes Michiels, demandant
d'être admis comme Maître de la Peste.*

Aen mynen eerwaardighe Heeren Wethouderen der
vermaerde coopstadt Antwerpen.

Verthoont met behoorlycke eerbiedinge Servaes
Michiels, pestmeester geexamineert & daer toe geap-
probeert van de Doctoren van Loven, Mechelen, Thie-
nen & Aelst, gelyck d'attestatiën wt weysen, hoe dat
hy verstaen heeft als dat de gemeynte deser stadt niet
versien en is van eenen pestmeester, sonder der wel-
cken dese stadt niet wel wesen en can, soo is 't dat
den suppliant synen dienst is presenterende want de
eerwaardighe Heeren der Policycamer hem belooft
hadden voor eenen anderen t'aenveerden, en hy sup-
pliant is bereet de gemeynte te dienen soo binnen als
buyten, en hy suppliant hoopt & belooft syn devoir
te doen in 't curerern der siecken, dat niemant occa-
sie sal hebben om over hem te claghen. Uwe eerweer-
dicheyt sal believen hier corte expeditie op te geven.
Dwelck doende &ca...

Sy dese requeste gestelt in handen van de Treso-
riers, Rentmeesters ende van de Policymeesters deser
stadt omme haer eender advys gehoord, geordonneert
te worden naer behooren.

Actum 30 Juny 1642. A. van Cuelen (orig.).

(Reg. Factice « Pesthuizen ».)

13 août.

Surveillance, etc., des mendiants.

Geauthoriseert den schepene Goubau mette Tr. & Rtm. omme te examineren de gevangene bedelaers & bedelarssen, ende daernaer te ordineren gelyck zy naer gelegentheyte bevinden selen te behoiren.

(C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

*Compte de la Caisse de Consommation
(Honoraires, etc.).*

(3e rek. van Jacques de Letter.)

Ontfanck : 1a grossa : 14,162 Lb. 16 Sc.

F^o 5. 2a grossa : 625 Lb. 4 Sc.

3a grossa : (Capittel) : memorie.

Somma totalis : 14,788 Lb.

F^o 6. **Uytgeef** : Greffier van Polycycamer, in 12 bil-
letten : 182 Lb. 10 Sc. A.

— Erfgenaemen van A. Boutmans, 44 Lb. 10 Sc.
voor 14 weken die hem noch waren comende van
syne gagien, à raison van 150 Lb. 's jaers, verschenen
2 Julio, wesende den dach van syn overlyden.

— B. Verschueren voor B. van Huynen, 219 Lb.
12 Sc. verschenen 3 Februari 1643.

— C. & P. Campioen, kerrevrachten &ca, 20 Lb.
18 Sc. A.

1a grossa : 467 Lb. 10 Sc.

F^o 7. Renten &ca... 2a grossa : 14,244 Lb. 6 Sc. A.

F^o 8. Auditie &ca... 3a grossa : 76 Lb. 4 Sc. A.

Somma totalis van uytgeef : 14,788 Lb.

Dus effen & quyte.

1643. — 31 mars.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen Saterdag geen mest opladen.

(*Ord. Bk. G. 1626-44. Fo 240.*)

20 juillet.

*Utilisation de la Maison d'Arrêt
comme ouvroir pour les mendiants, etc.*

Geres. dat men by provisien ende by forme van preuve soude opstellen het Tuchthuys, om de vremde bedelaers daerinne te doen wercken, daer van de toesicht & administratie soude syn by de aelmoesseniers deser stadt, nochtans soo verre men meermaels 't selve Tuchthuys van doen hadde, om aldaer de soldaeten te leggen die nu op 't Oistershuys liggen, dat M. H. 't selve daertoe sullen vermogen t'employeren.

(*C. R. Bk. 1640-48. A cette date.*)

27 juillet.

*Renouvellement de la publication du placard
visant les charlatans.*

Is geresolveert men soude herpubliceeren het placcaet van de quacsalvers, alhier vernieuwt in de jaeren 1580-81.

(*Idem, Ibidem.*)

26 août.

Sauvegarde pour les maisons des pestiférés.

Geresolveert op de presentatie gedaen by don Andrea Cantelmo van aen dese stadt te leveren vier sauvegarden voor de conservatie van de pesthuysen.

(*C. A. Bk. 1644-44. A cette date.*)

4 septembre.

*Allocation à la Supérieure de l'Hôpital
Sainte-Élisabeth.*

Aen de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys, 200 Gld. om haer te behelpen in 't logeren ende accomoderen van de soldaeten die heden in den slach teghen den vyant syn gequetst.

(C. A. Bk. 1641-44 et C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

*Compte de la Caisse de Consommation.
(Honoraires médicaux, etc.)*

(1ste rek. van Jean van Weerden.)

Ontfanck : 1a grossa 13,271 Lb. 16 Sc. A.

F^o 5. Ander ontfanck, Brouwers & Capittel : memorie.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Polycycamer, in 12 billetten : 183 Lb.

— Berth. Verschueren voor B. van Huynen, 219 Lb. 12 Sc. voor 366 dagen dienst tot 12 St. 's daegs verschenen 3 Februari 1644.

— Anthonis van Beemen, 10 Lb. 18 St.

1a grossa : 413 Lb. 10 Sc. A.

F^o 7. Anderen uytgeef : renten &ca, 2a grossa : 12,754 Lb. 18 Sc. A.

F^o 8. 3a grossa : Auditie &ca, 103 Lb. 8 Sc. A.

Somma totalis van uytgeef: 13,271 Lb. 16 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1644. -- 1 février.

*Gratification à Maître Jan de Raedt
et à Maître Gaspar de Maerschaleck.*

Op requeste van Mr Jan de Raedt & Gaspar de Maerschaleck, gesworen chirurgyns van Ste-Elisabeth-

gasthuys, hen toe te vueghen 100 Gld. voor cureren van gequetste soldaeten synde het volck van Cantelmo, als voor medicamenten, &ca.

(C. A. Bk. 1644-44. A cette date.)

6 mai.

Payement au trésorier de Sainte-Elisabeth.

Aen rentmeester van Ste-Elisabethgasthuys, te betaelen 653 Gld. 8 St. voor oncosten gedaen aen soldaeten van syne Exc. Don Andrea Cantelmo, gequetste in het hospitaal gelogeert, sinds 26 Augusti 1643.

(Idem, Ibidem.)

20 juin.

Requête de Maître Wouter van de Perre, demandant une gratification pour son traité sur la Peste, dédié au Magistrat.

Gheeft reverentelyck te kennen Mr Wouter van de Perre, gesworen stadts Mr deser stadt, hoe dat hy heeft laeten vuytgaen een pestboeck & dat tot consolatie van de goede gemeynte van Antwerpen, om hen daarmede te behelpen & haer daarmede te cureren dies noots wesende & heeft het gedediceert aen U. Eerw. Heeren van het Magistraet van Antwerpen in den tyt van den Eerw. Heer Borgemeester Santa Cruz in 't jaer 1633, my altyts belovende eenighe recompense daer voire te vereeren, niet tegenstaende hebbe tot 4 à 5 requesten overghegeven & altyts onderteekent van Borgemeesteren & niet gesonden in de camer van de Tresoriers & altyts daer gebleven sonder eenighe satisfactie daerop te hebben, niet tegenstaende vele oncosten hebbe gehadt soo van den druck als van 't binden, in witten haren, als anders-

sins, dat myne Eerw. Heeren daer wat believen op te letten. Dit doende &ca.

Advis van Tresoriers & Rentmeester omme &ca.

Actum 14 Juny 1644, ond^e A. Fabry.

Daer naer gehoort het voors. advis myne gemelde H. H. B. B. & S. S. hebben aen den suppliant ter causen in dese vermeldt toegevueght de somme van thien ponden vleems.

Actum 20 Juny 1644. A. Van Cuelen.

(Req. Bk. 1644-45. Fo 79 et C. R. Bk. 1640. A cette date.)

7 novembre.

Payement aux soldats malades.

Geordonneert aen Tr. & Rtm. te betaelen 30 Gld. aen 68 siecke soldaeten die over 't Veir liggen, & gevoert sullen worden naer Brussel, in 't leger, om daarmede te coopen broot, keese & hier tot behoevè van de voors. soldaeten.

(C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

14 novembre.

Ordonnance visant les boueurs.

Ordonnantie aengaende de moesmeyers.

(Ord. Bk. H. 1644-1659. Fo 7 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(*Honoraires médicaux, etc.*)

(2de rek. van Jean van Weerden.)

Ontfanck : 1a grossa : 12,336 Lb. 2 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 334 Lb. 16 Sc. A.

Somma totalis : 12,670 Lb. 18 Sc. A.

F° 6. **Uytgeef.** Greffier van Polycycamer, in 12 bil-
letten : 183 Lb.

— Berth. Verschueren voor B. van Huynen : 219
Lb. 12 Sc. verschenen 3 Februari 1645.

1a grossa : 402 Lb. 12 Sc. A.

F° 7. 2a grossa : renten & ca : 12,145 Lb. 18 Sc. A.

F° 8. 3a grossa : auditie & ca : 122 Lb. 8 Sc. A.

Somma totalis uytgeef : 12,670 Lb. 18 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1645. — 20 janvier.

Instructions pour les jardiniers.

Hoveniers of buytenlieden mogen Saterdag geen
mest van de straeten haelen. Renovatum : 1 Februari,
16 Februari, 6 July 1646, 21 Februari, 17 April 1647,
7 Mey 1648, 14 October 1650, 22 December 1651, 28
September 1656, 7 Augusti 1659, 14 Augusti 1659.

(Ord. Bk. H. 1644-1659. Fo 10 vo.)

26 avril.

Payement d'honoraires à Maître Michiel Moiens.

Aen Mr Michiel Moiens, chirurgyn, 24 Gld. voor
cureren van 2 borgers gequetst by den vyant ten tyde
hy syn desseing hadde op de Roode Poorte.

(C. A. Bk. 1644-47. A cette date.)

1 septembre.

*Débours faits par la Supérieure de Sainte-Élisabeth
pour les soins aux soldats.*

De Moeder van Ste-Elisabethgasthuys heeft 2,996
Gld. 8 St. verschoten voor de cure der siecke solda-
ten, dese zouden moeten betaelt worden uyt de sub-

sidie van de Staeten door de stad... maer geen ontvangen... de Moeder mag deze oplichten en de stad zal intrest betalen, tot een half jaer tot dat de som zal voldaan syn.

(C. A. Bk. 1644-47 et C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

13 octobre.

*Payement à effectuer à la Supérieure
de Sainte-Elisabeth.*

Geresolveert dat men vuytte de gewillige contributie sal doen betaelen aen de Moeder van 't Gasthuys twelff hondert guldens.

(C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

6 novembre.

Hospitalisation des soldats venant de Hulst.

De siecke & gequetste soldaeten comende van Hulst syn te logeren op 't Tuchthuys.

(Idem, Ibidem.)

7 novembre.

Soins aux soldats venant de Hulst. Débours, etc.

Nicolaes Nuyts, wyckmeester der 5de wyck, sal aen Moeder van Ste-Elisabethgasthuys 500 Gld. betaelen vuyt den ontfanck van de gewillige contributie, voor de oncosten van het cureren der siecke soldaeten.

Gecommitteert Jr Hendrick van Halmale, schepen, om te reysen naer Brussel & ten Hove te remontreren den overlast aen het gasthuys deser stad gedaen door het daegelyksch aencomen van de gequetste & siecke soldaeten & 't selve te remedieren.

— Geauth. Tr. & Rtm. camer met de gequetste &

siecke soldaeten van Hulst comende, te doen als sy tot meest oirboir deser stadt selen bevinden te behooren.

(*Idem, Ibidem.*)

13 novembre.

*Payement à la Supérieure de Sainte-Élisabeth.
Instructions pour le dépôt des ordures.*

Geordonneert aen Jan van Weerden, tweede tresorier deser stadt, vuyt het boetgelt te tellen aen de Moeder van 't gasthuys, 1,000 Gld. eens ende dit by forme van leeninge.

(*C. R. Bk. 1640-47. A cette date.*)

Aenduyding der plaetsen om mest & slyck te leggen op 't Kiel of anderssins.

(*C. A. Bk. 1644-47. A cette date.*)

24 novembre.

*Prêt consenti à la Supérieure
de Sainte-Élisabeth.*

Geresolveert dat de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys sal mogen aennemen de somme van 2,000 Gld. waervan sy de stadt den interest sal betaelen.

(*C. A. Bk. Idem.*)

*Compte de la Caisse de Consommation.
(Honoraires médicaux, etc.)*

(3de rek. van Jean van Weerden.)

Ontfanck : 1a grossa : 12,319 Lb. 16 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 574 Lb.

Somma totalis : 12,893 Lb. 16 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef.** Greffier van Policykamer, in 12 bil-
letten, 183 Lb.

— B. Verschueren voor B. van Huynen, 366 dagen
dienst, 219 Lb. 12 Sc.

1a grossa : 402 Lb. 12 Sc.

F^o 7. 2a grossa : 12,319 Lb. 16 Sc. A.

F^o 8. 3a grossa, auditie &ca : 122 Lb. 8 Sc. A.

Somma totalis uytgeef : 12,893 Lb. 16 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1646. — 9 février.

Défense de chercher du fumier.

Buytenlieden mogen geen straetmest haelen.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 25.*)

14 février.

Mission de l'échevin van Halmale.

Schepen van Halmale te seynden naer Brussel met
de Moeder van Ste-Elisabethgasthuys om te sollici-
teeren de Staten, mitsgaders in de Financie, over de
siekke soldaeten en eenige recompense voor 't selve
gasthuys.

(*C. A. Bk. 1644-47 et C. R. Bk. 1640-48. A cette date.*)

10 juillet.

Récompense à l'échevin van Halmale.

Geord. Tr. & Rtm. den heer Buyten Borgemeester
Jr H. van Halmale te vereeren met de somme van
100 Pattacons, voor een recompense in extraordinaire
diensten gedaen in het opsicht te nemen van het
Tuchthuys deser stadt, het voorleden jaer.

(*C. R. Bk. 1640-48. A cette date.*)

31 juillet.

*Publication de l'ordonnance
réglant la vente de certains fruits, etc.*

Haestige sieckte; vruchten verboden. Om te beletten soo seer als mogelyck is de oorsaecke van de haestige sieckte, van welcke Godt almachtich dese stadt in eenige jaren heeft bevryt, geschiedende door het onmatig eten van de onderschreven vruchten; verbod binnen de stadt te brengen : cleyne 't sy roode oft swerte kersekens, cornouillien, roode & swerte haechbesien, alle soort vierige pruymen, heel rype of geele concommen, op de pene van 3 Gld. en verbuerte der vruchten.

— Verboden vodden, lappen & prondelingen te vercopen op de pleyne van den Yshondt.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 33 vo et C. A. Bk. 1644-47 et C. R. Bk. 1640-48. A la date du 30 juillet.)

8 août.

*Elisabeth Daniels, agréée comme accoucheuse
de la ville.*

Op requeste van Elisabeth Daniels, vroevrouw, de plaets van stadtsvroedvrouwe vergunt, mits doende den eedt en op toegestaene gagien.

(C. A. Bk. 1644-47. A cette date.)

14 et 16 août.

Payement à la Supérieure de l'Hôpital Ste-Elisabeth.

Geord. aen Tr. & Rtm. aen de Moeder van het gasthuys te stellen de somme van 1,100 Gld. vuyt het issue gelt deser stadt, mits 't selve met den eerste

worde geremplaceert & dit voor het verschot van de selve Moeder aen de siecke & gequetste soldaeten.

16 Aug. Geord. aen David van der... promptlyck te leenen wt de penningen van de rentenieren de somme van 560 Gl. tot betaeling van de Moeder van 't gasthuys, voor soo veel sy ten achteren is, mits het onderhoud van siecke & gequetste soldaeten, welke somme sy wt de eerste yssue & pontpenningen sal mogen vinden.

(C. A. Bk. 1644-48 et C. R. Bk. 1640-48. A ces dates.)

30 août.

Entretien des soldats malades.

Geresolveert de convoceeren op heden de Wyckmeesters & dekens van de ambachten ende te proporen wat men doen sal met de siecke soldaeten en hoe men die sal onderhouden.

(C. A. Bk. 1644-47. A cette date.)

13 octobre.

Les soldats malades devront être placés à la Maison d'Arrêt, à la demande de l'agent des villes hanseatiques.

Alsoo den agent van de Hanze-steeden versocht hadde dat het cryschvolck op het Oostershuys logerende soude vertrecken op het Tuchthuys deser stadt, op dat het voirschr. Oostershuys weder soude worden gerepareert, soo hebben M. H. B. & S. hier inne geconsenteert voor soo vele in hun is.

(C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.
(*Honoraires médicaux, etc.*)

(1ste rek. Jean Janssens.)

Ontfanck : 1a grossa : 10,980 Lb. 16 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 57 Lb. 4 Sc. A.

Somma totalis : 11,038 Lb. A.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Policycamer, in 12 bil-
letten : 182 Lb. 10 Sc. A.

— B. Verschuieren voor B. van Huynen, 220 Lb.
4 Sc. voor 367 dagen verschenen 3 Februari 1647.

— Aen Frater Nicolaes van Dormale, pater van de
Cellebroeders, 120 Lb. over twee halve jaeren reco-
gnitie by A. C. van 2 Octobris 1645 toegevueght, soo
wanneer binnen dese stadt geen haestige sieckte en
was, met obligatie als die overquaeme (dwelck Godt
behoede) dat aen hun lieden soude voor het cureren
betaelt worden tegens 600 Lb. 's jaers, verschenen het
leste half jaer, tegens 120 Lb. 's jaers den 2^{den} Octo-
bris 1646.

1a grossa : 522 Lb. 14 Sc. A.

F^o 8. 2a grossa, verschoten &ca... 10,396 Lb. 6 Sc. A.

F^o 9. 3a grossa, auditie &ca... 122 Lb. A.

Somma van uytgeef : 11,038 Lb. A.

Dus effen & quyte.

1647. — 11, 22 et 25 mai.

*Ordres de payement pour fournitures diverses
aux soldats malades.*

Aen Pater van Cellebroeders te betaelen 94 Gld.
10 St. voor diversche diensten by hem gedaen by
syne broeders voor siecken op 't Tuchthuys in Sep-
tember lestleden.

Id. Aen Maeyken Cremers, 79 Gld. voor geleverd
strooy aen siecke soldaeten van 20 Aug. 1646 tot
13 Octobris daernaer.

Id. Aen Wwe Naets, 27 Gld. voor vrachten houdt & strooy op Tuchthuys & Backerstoren voor siecke soldaeten. 4 Oct. 1646-22 Jan. 1647.

22 May. Aen J. Vrients, 40 Gld. 9 St. voor pruymen, suycker, correnten, soffraen geleverd op 't Tuchthuys voor siecke soldaeten, 6 Sept.-31 Oct. 46.

Id. Aen Jacques Wagemans, 16 Gld. 4 St. voor dootkisten.

Id. Aen Anthonis Tilleman, 11 Gld. 14 St. voor sout & keerssen.

Id. Aen Jaspar Boels, 32 Gld. 12 1/2 St. voor suycker, pruymen, siroop.

Id. Aen Gielis Bulens, 7 Gld. voor diverse ceuck & ghertboeck.

25 May. Aen Jan Adriaenssens, grafmaecker van de Borchtkercke, 18 Gld. 17 St. voor begraven van 9 siecke soldaeten van Tuchthuys, op 17 Oct. lestleden.

Id. Aen Magdalena Verdonck, 17 Gld. 14 1/4 St. voor melck op 't Tuchthuys.

Id. Aen Guilliam Verschrieck, beenhouwer, 21 Gld. 3 1/2 St. voor rundvleesch op 't Tuchthuys.

Id. Aen Michiel Boon, 22 Gld. 5 1/2 St. voor salm & aberdaen op 't Tuchthuys.

Id. Aen Guilliam Verschrieck, beenhouwer, 21 Gld. 2 1/2 St. voor 84 1/2 Lb. hamele vleesch op 't Tuchthuys.

(C. A. Bk. 1644-47. Aux dates respectives.)

18 septembre.

Publication de l'ordonnance visant les mendiants, etc.

Geresolveert de ordonnantie tegen de vagabonden & bedelaers te vernieuwen & weder te laeten publiceren.

(C. R. Bk. 1640-48. A cette date.)

9 octobre.

*Peste à Bruges et Ostende. Précautions à prendre.
Certificats de santé.*

Haestige sieckte tot Brugge en Ostende & andere steden, vermits aldaer is groote infectie van de selve sieckte & dagelycksch nog meer en meer syn aengroeiende. Verboden, nyemandt vuyt voors. steden te comen oft goederen te brengen zonder wettelycke attestatie dat sy oft de goederen niet comen yt besmette huysen oft 6 weken te vooren in de voors. huysen geweest is. — Attestatie brengen op de Polycycamer, daerna billetten haelen voor de huysen of herbergen alwaer sy willen gaen, op pene van 50 Gld. — Verbod aen alle borgers die te logeren... &ca... zonder billette van de polycycamer, op pene van huys te moeten sluyten voor 3 weken.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 48 vo.*)

29 novembre.

*Ordonnance de payement à Guilliam Ghysbrechts,
pharmacien.*

Aen Guilliam Ghysbrechts, apotheker, 23 Gld. 6 St. voor geleverde medicamenten op 't Tuchthuys, van 22 tot 28 Octobris 1646.

(*C. A. Bk. 1647-50. A cette date.*)

2 décembre.

Payement à Bernaert van Huynen, valet de santé.

Aen Bernaert van Huynen, cnaepe van gesontheit, 27 Gld. 1 St. voor soo vele hy verschoten heeft op Stuyvenbergh, tot behoeve van een jongman van Berchem daer gebrocht sieck mette contagieuse sieckte, als voor extraordinaire debvoiren.

(*Idem, Ibidem.*)

Compte de la Caisse de Consommation.
(Honoraires médicaux, etc.)

(2de rek. van Jean Janssens.)

Ontfanck : 1a grossa : 10,455 Lb. 6 Sc. A.

F^o 4. 2a grossa : Nyet.

F^o 5. **Uytgeef** : Greffier van de Policycamer, 10 bil-
letten, 153 Lb.

— Berth. Verschueren voor B. Huynen, 220 Lb.
4 St. A.

F^o 6. Aen B. Huynen, 23 Lb. 16 Sd. A. voor oncos-
ten gedaen op Stuyvenbergh, sedert 21 Septembris
1647 tot behoefte van eenen armen man van Berchem
vuyt het gasthuys met eene karre gehaelt, A. C. van
15 Octobris 1647.

— De selve, 27 Lb. 1 Sc. A. oncosten gedaen op
Stuyvenbergh, sedert 26 Octobris 1647, tot behoefte
van armen jongen die besmet was met de contagieuse
sieckte volgens A. C. 2 Decembris 1647.

— Aen Frater Nicolaes van Dormael, recognitie (*ut
supra*), 120 Lb.

1a grossa : 544 Lb. 1 Sc. A.

F^o 7. 2a grossa : 9,789 Lb. 5 Sc. A.

F^o 8. 3a grossa (auditie &ca) : 122 Lb.

Somma totalis van uytgeef : 10,455 Lb. 6 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1648. — 31 mars.

*Ordonnance de payement aux six chirurgiens jurés
de la Ville et à Maître Gaspar de Maerschalk.
(Soins donnés aux prisonniers français.)*

Geordonneert aen J. Janssens, te betaelen aen de
zes gesworen stadtschirurgyns & Mtr Gaspar de Maer-
schalk, oick chirurgyn, elck van hen 40 Gld. t'samen
280 Gld. voor dat sy op den Backersthoren & gevan-

genen Steen hebben gecureert de gevangene Franchoisen, tot 51 in getalle, aldaer respectievelyck gevangen geseten hebbende sedert 22 Februari 1646 tot 21 Octobris daernaer. Welcke somme van 280 Gld. aen dese stadt sal moeten gerembourseert worden van Syne Majesteyt als begrepen onder de geheele somme van 3,053 Gld. 14 St. dat beloopn heeft de geheele oncost by dese stadt gedaen in het onderhouden van voors. gevangenen, luydt de affrekening daerof geschiet binnen Cameryck den 26 Oct. 1646. Onderteeckent J. de Salzedo.

(C. A. Bk. 1647-50. A cette date.)

16 avril.

*Payement à Maître B. Mertens
pour la visite d'une maison infectée.*

Aen Mr Bernaert B. Mertens, chirurgyn, te betaelen 38 Gld. 2 St. voor het visiteren van secker geïnfecteert huys in de Lepelstraet.

(Idem, Ibidem.)

30 juillet.

*Payement aux Drs G. Marcquis et J. Van Buyten
pour l'examen d'un Maître de la Peste.*

Aen Drs in de medecynen Guillaume Marcquis & Jan Van Buyten, 12 Gld. voor het examineren van den pestmeester alhier ontboden, geweest synde van Leegemier (?).

(Idem, Ibidem.)

Compte de la Caisse de Consommation.
(*Honoraires médicaux, etc.*)

(3de rek. van Jean Janssens.)

Ontfanck : 1a grossa : 12,974 Lb. 16 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa : 578 Lb. 12 Sc. A.

Somma totalis : 13,523 Lb. 8 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Policycamer, in 12 bil-
letten, 183 Lb. 10 Sc. A.

— B. Verschueren voor B. van Huynen, 219 Lb.
12 Sc. A.

F^o 6vo tot F^o 8. 11 posten voor wekelyksche toelage
voor oncosten van cureren & gaede slaen van geinfec-
teerde persoonen aen den greffier van Policycamer.

F^o 8. Aen Jhr Lazarus Halder, keurmeester, 12 Lb.
om by hem & andere Heeren van de Policycamer
gedistribueert te worden aen secker arm huysgesinne,
in de prekestraete alhier, midts de suspitie aldaer
geweest is van de haestige sieckte, hoe wel Godt loff
niet en is, evenwel by M. M. H. H. goet gevonden is
dese almoese te zeynden omme die van de selve fami-
lie te assisteren geduerende den tyt dat sy lieden,
vuyt de versche vreesse, van de andere gemeynthe hun
lieden ambachte niet en connen exerceren.

— Aen B. Huynen, 14 Lb. oncosten op Stuyven-
bergh tot 4 April 1648.

— Aen Mr Bernaert Martens, chirurgyn, 38 Lb.
2 Sc. voor syne cure aen seckeren geinfecteerden
persoon.

— Pater van de Cellebroeders, half jaer recognitie,
60 Lb. verschenen half Meert 1648.

— Frater Nicolaes van Dormale, pater van de Celle-
broeders, 300 Lb. half jaer recognitie, als wanneer
de haestige sieckte binnen Antwerpen is verschenen.

1a grossa : 1,031 Lb. 17 Sc. A.

F^o 10. 2a grossa : 122 Lb.

Somma van uytgeef : 13,523 Lb. 8 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1649. — 18, 19 et 26 janvier.

Instructions pour N. de la Barre, charlatan.

Geordonneert aen N. de la Barre, medecyn, dat hy alnoch tot den eynde van deser weke sal mogen voorstaen & compareeren op het theater, op de Meire.

— 19 Jan. Geconsenteert aen N. de la Barre, hem exerceerende op de Meire, op een theater in 't vercoopen van diverse soorten van salven & drooghen, dese weecke noch te continueren in syne voorgaende vercoopinge ende ander exercitie. Ordonneerende aen den selven en syne compagnie, de selve weecke geexpireert synde, de selve syne vercoopinge ende exercitie niet meer te exerceeren ende in toecomende tyden geresolveert egeen van diergelycke soorten van Meesters oft quacsalvers t'admitteren.

— 26 Jan. Geordonneert aen N. de la Barre, medecyn oft quacsalver promptelyck op te houden te compareeren op den theater op de Meire alhier, op de pene van hondert croonen.

(C. A. Bk. 1647-50 et C. R. Bk. 1648-50. A ces dates.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(4de provisioneele rek. van Jan Janssens, van 1 Februari tot Ult. May 1649.)

F^o 113. Ander vuytgeven aen verscheyde extraordinaire saecken :

— Aen den greffier van de Polycycamer voor den knaep van de contagieuse op Stuyvenbergh, 60 Lb. voor 4 maenden diest verschenen ult May 1649.

— Aen B. Verschueren voor B. Huynen, 54 Lb. voor 90 dagen à 12 St. tot 3 May 1649.

— Peeter Campioen, kerrevrachten, 24 Lb. 6 Sc. (4 May 1642 tot 10 May 1648).

— Pater van Cellebroeders, 120 Lb. een jaer recognitie (*ut supra*) verschenen half Meert 1649.

(1ste rek. van Peeter Muytinx, van 1 Juny 1649 tot Ult. Januari 1650).

Ontfanck : 1a grossa : 7,133 Lb. 4 Sc. A.

F^o 4. 2a grossa : 303 Lb. 12 Sc. A.

Somma totalis : 7,436 Lb. 16 Sc. A.

F^o 5. **Uytgeef** : Greffier van Policycamer, 8 billetten, 123 Lb.

— B. Verschueren, 4 posten voor B. Huynen, tot 3 Novembris 1649.

— Anthonis van Beemen, cuyper, reparatien, 15 Lb. 10 Sc.

— Pater van Cellebroeders, half jaer recognitie, 60 Lb.

1a grossa : 308 Lb. 18 Sc. A.

F^o 7. 2e grossa : 7,005 Lb. 18 Sc. A.

F^o 8. 3a grossa : (auditie &ca) : 122 Lb. A.

Dus effen & quyte.

1650. — 14 mars.

Dépôt de fumier.

Mest niet te leggen neffens den steenweg buyten de poorten.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 100.*)

21 mars.

Dépôt d'immondices.

Vuylicheyt niet te leggen omtrent het Professiehuys der Jesuiten. — Aldaer niet te spelen.

(*Ibidem. Fo 100 vo.*)

11 avril.

Dépôt d'immondices, etc.

Mest of vuylicheynt niet te vergaederen in de huysen, om 't selve te verkoopen..

(*Ibidem. Fo 105.*)

19 août.

Payement à Guillaume Ghysbrechts, pharmacien.

Aen Guill. Ghysbrechts, apothecaris, 399 Gld. 13 1/2 St. te betaelen voor geleverde medicamenten op 't Tuchthuys & Backersthoren sedert 14 July 1648 tot 16 Februari 1650 voor gevangene Franchoyzen van Ostende gecomen.

Id. Aen den selven, 23 Gld. 14 1/2 St. voor medicamenten voor gevangene Franchoyzen van Cortryck op Backersthoren als in den Steen, sedert 26 totten 29 Juny 1648.

(*C. A. Bk. 1650-53. A cette date.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de rek. van Peeter Muytinx, van 1 Februari 1650 tot Ult. Januari 1651).

Ontfanck : 1a grossa : 11,818 Lb.

F^o 5. 2a grossa : 298 Lb. 16 Sc.

Somma totalis : 12,116 Lb. 16 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Policycamer, in 12 billetten : 183 Lb.

— B. Verschueren, 4 posten voor 3 November 1650.

— Patres van de Cellebroeders, een jaer recognitie: 120 Lb.

1a grossa : 521 Lb. 12 Sc.

F^o. 2a grossa : (Verschoten & ca...) 11,466 Lb. 14 Sc.

F^o 9 Auditie (3e grossa) : 101 Lb. 10 Sc.

Somma totalis : 12,116 Lb. 16 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1651. — 24 janvier.

Expertise des moules. (1)

De mosselen moeten gekeurd worden. Bedrog geschiet... niet gemengeld... moeten gekeurd worden door de keurmeesters van den visch. Keurloon van 2 stuyvers, op pene van 6 Kar. Gld.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 108.*)

5 juillet.

Vidange du purin (1)

Geen beir steken op ongeoorlofde tyden of storten op onbehoorlycke plaetsen, bovendien oock by de gene die gheen openbaer beirstekers en zyn, noch de roede draegen, het geen veroorzaekt stanck, vuylicheyt oft infectie maer oock streckt tot merckelycke schade & achterdeel van de pachters desselfs...

(*Ibidem. Fo 113.*)

7 août.

Mesures préventives contre la peste. — Porcs. — Volaille. — Curage des rigoles. — Bouchers, etc. (comme dans les ordonnances précédentes).

Om te weiren de oorsaecken van eenige besmettelijke siekten die dickwyls door corruptie des louchts gecauseert worden soo gebiedt men :

---

(1) Dans cette ordonnance il n'est pas fait allusion aux maladies infectieuses. Elle ne prescrit que des mesures hygiéniques, d'ordre général.

1. Geen verkens in de stadt te houden, op pene van 25 Gld. & verbuerte.
2. Geen gevogelte als kalckoenen, reygers, gansen &ca... te houden uitgenomen de poelliers in openen plaetsen, op pene van 25 Gld. & verbuerte.
3. Goten & riolen te ruymen tweemaal per week.
4. Vleeschouwers, pensen &ca.

(*Ibidem. Fo 114 vo.*)

9 août.

*Grande infection à Bruxelles. Précautions :
Certificat de santé. — Marchandises.*

Vermits binnen de stadt van Brussel is groote infectie :

1. Verbodt van binnen die stadt hier te comen of goederen hier te brengen, sonder attestatie, dat sy komen uyt geene geïnfecteerde huysen of sinds zes weken in de besmette huysen geweest, billet op de Polycycamer brengen.

2. Dit billet te brengen aen persoonen waer sy logeren &ca... op pene van 50 Gld. & sluyten van huys voor 3 weken.

(*Ibidem. Fo 115.*)

1er septembre.

Nettoyage de canaux, etc.

Ruyen te doen schueren & de vuylicheyt daer uyt te doen, tot weyninge van den stanck, die aldaer veroorzaecht wordt door 't stinckende waeter van de selve ruyen.

(*Ibidem. Fo 117.*)

10 novembre, 2 et 30 décembre.

Payements à Lucas Wouters, assistant les pestiférés.

Aen Lucas Wouters, priester & assisterende de siecke besmet mette haestige sieckte buyten op 't Stuyvenbergh, 50 Gld. eens, over ende ter saecken van de eerste maent recognitie oft loone voor dat hy des selfs assistentie is doende, ingaende de voors. maent, den 25 Octobris lestleden.

2 Dec. Aen Lucas Wouters, priester & pestprochiaen, 50 Gld. (*ut supra*), ingaende 25 Novembris lestleden.

30 Dec. Idem (*ut supra*) ingaende 25 Decembris...

(*C. A. Bk. 1650-53. A ces dates.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de rek. van Peeter Muytinx, 1 Februari 1651 tot Ult. Jan. 1652.)

Ontfanck : 1a grossa : 11,240 Lb. 12 Sc.

2a grossa : 276 Lb.

Somma totalis : 11,516 Lb. 12 Sc.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Policycamer, in 12 billetten : 190 Lb. 5 Sc.

F^o 6°. B. Verschueren, 4 posten voor B. Huynen, tot 3 Novembris 1651.

F^o 7. Pater van de Cellebroeders, 120 Lb. recognitie tot Bamisse 1651.

— Aen Hr Lucas Wouters, presb. assisterende de siecken besmet met de haestige sieckte buyten op Stuyvenbergh oft wel aen Thomas Weyers, 50 Lb., eerste maent recognitie of loon van dat hy de selve assistentie is doende, ingegaen 25 Octobris 1651.

— Id. 100 Lb. voor de tweede en derde maent.

— Aen den Eerw. Pater Guardiaen van de Minder-

broeders, 100 Lb. voor diensten by religieusen op Stuyvenberg A. C. 8 Januari 1652.

F^o 8. Jan Kuyst, 9 Lb. voor bieren op de pesthuyzen.

— Mr Jan Snyers, schepene, 86 Lb. 14 Sc. verschoten voor nootelyckheden aen gepestificeerde op Stuyvenbergh A. C. 10 Nov. 1651.

— Id. 91 Lb. 16 Sc. A. C. 30 Dec. 1651.

F^o 8. Greffier der Policykamer, oncosten gedaen op Stuyvenbergh (*14 postes*).

1a grossa : 1,374 Lb. 15 Sc. A.

F^o 11. 2a grossa (verschoten &ca) : 9,965 Lb. 13 Sc.

F^o 12. Auditie &ca : 159 Lb. 10 Sc.

Somma totalis : 11,516 Lb. 12 Sc.

Dus effen & quyte.

1652 — 1er février.

*Cessation de la peste. — Messe d'actions de grâces.
Récompenses.*

Geord. eene misse van dancksegginge te doen, mits de haestige sieckte is cesserende.

Geord. aen Tr. & Rtm. Mr Jan Sneyers, schepene te vereeren met een half ame wyn, voor syn moeite met den pestpastoir & den ladtslager gedurende de haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 55.)

17 août.

Défense de colporter de la viande et de la charcuterie.

Vleesch & penserye, daer mede niet te leuren, daer dese dickwyls van ongekeurde of siecke beesten voortkomen, om te verhueden de ongesontheden & siekten die daer souden door komen. Verbod daermede te

leuren, op pene van 50 Gld. d'eerste reyse, en voor de tweede & derde reyse de zelfde pene met arbitraele correctie.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 132 vo.)

29 août.

*Accord à conclure avec un prêtre qui assistera
les pestiférés.*

Geauthoriseert Tr. & Rtm. om te veraccorderen met eenen capelaen die de geïnfecteerde sal administreren, als pestpastoir.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 82.)

3 septembre.

Abatage des chiens errants.

Dry personen aengesteld met stadtswaepen op den hoedt, om de honden op straet dood te slaen.

In margine : Renovatum 16 July 1653.

(*Ibidem*. Pg. 83 et Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 133 vo.)

5 septembre.

*Secours à un habitant dont la maison a été infectée
pendant son absence.*

Geord. aen Tr. & Rtm. aen seckeren cleermaecker (wiens huys in syn absentie tot Scherpenheuvel is geïnfecteert met de haestige sieckte) van stadtswegen te verlenen 24 Gld. om te rysen tot het quartier Breda & hem te absenteren wt dese stad.

Geord. aen Tr. & Rtm. te betaelen aen seckeren cleermaecker, comende wt een geïnfecteert huys de somme van 3 Lb. Vlems, om noch voor drie weken te absenteren wt dese stad.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 84 et 86.)

11 octobre.

Expertise des moules.

Waeruyt nyet anders als ongesontheyt & infectie en is te verwachten, om daerin te versien, moeten de mosselen gekeurt worden. Op pene van 6 Gld. & verbuerte van de mosselen. Voorts zich te reguleren op de ordon. van 1 Augusti 1636, op den keur van de mosselen.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 135.)

Requête du Magistrat à la Cour, visant le testament d'une personne morte à la suite de la peste.

A Sa Majesté,

Remontrent en toute révérence les Bourgmestres et Echevins de votre ville d'Anvers, que par devant eux s'est meue question, entre les héritiers *ex testamento* et *ab intestato* de feu Sara Maria de Moor, résultant du testament d'icelle, et dont le cas est, qu'elle estant infectée de la contagion, le 5e de septembre de l'an 1652 a faict requerer plusieurs notaires de venir recevoir son testament, ce que tous luy refusèrent, tant à cause de leur appréhension qu'aussi pour estre dans le ditte ville estroitement deffendu d'approcher des personnes infectées, ou d'entrer leur maison à paine de porter la verge blanche et avoir sa maison marquée, comme infectée; et comme au mesme temps il ny avoit encore commisé quelque personne ecclésiastique qu'en qualité de curé ou vicecuré administrast aux pestiferez les saints sacrements puisque la maison de la ditte de Moor fust la première infectée elle n'a trouvé aultre moyen, que laisser coucher par escrit, ce qu'elle signifioit estre sa dernière volonté, par un notaire qui n'y estoit présent, et lequel escrit,

depuis elle a signé de son nom, comme l'at aussy signé un religieux profes des Cellebroeders, ordonné pour assister et curer les infectez et y ont aussy apposé un autre marque un religieux et une femme, soustenant les heritiers *ab intestato*, que ce testament est nul, pour n'y estre gardées les solemnitez prescrites par le 12e article de l'Edict perpetuel, et au contraire les heritiers instituez, qu'il est bon et vaillable parce que soubz les termes generaulx du dit acte, n'y peuvent estre comprins les testaments des pestiférez, là où il n'y a moyen de tester aultrement, de sorte que pour ceux-cy semble militer l'équité et pour ceux-là la rigueur de la lettre; et comme les remonstrans n'ont rien tant à cœur que de conformer leur sentences et jugements avecq la Royale intention de Votre Majesté pour en estre éclairé, la supplient très humblement, afin qu'il lui plaise d'en donner son decret interpretatif, quoy faisant etc...

(Reg. factice. « Pesthuyzen ».)

Compte de la Caisse de Consommation.
(Allocations diverses.)

(1ste rek. van Jeronymus de Maeyer, 1 Febr. 1652 tot Ult. Jan. 1653.)

Ontfanck : 1a grossa : 10,706 Lb. 18 Sc. A.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 276 Lb.

Somma totalis : 10,982 Lb. 18 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Policycamer, in 12 billetten : 183 Lb.

— Berth. Verschueren, 5 posten voor H. van Huyenen.

F^o 7. Pater van Cellebroeders, 300 Lb. half jaer pensioen dat sy geassisteert hebben de geïnfecteerde met

de haestige sieckte sedert Bamis 1651 tot half Meert 1652.

F^o 7° Id. 40 Lb. voor halve amē renschen wyn voor alle pretensien die hy tot laste van de stadt heeft, tot den dach van heden in het assisteren van de gepestificeerde A. C. 30 Augusti 1652.

— Lucas Wouters, pestpastoir, 72 Lb. voor alle pretensien die hy tot laste van de stadt heeft, tot den dach van heden in het assisteren van de gepestificeerde A. C. 30 Augusti 1652.

— Id. 72 Lb. voor hetgeen hem maendelycksch is toegeveught voor assisteren van de persoonen met haestige sieckte soo binnen als buyten dese stadt, binnen de Handt, ende dat soo lange de selve sieckte sal continueren A. C. 30 Aug. 1652 verschenen de voors. ierste maent den 30 Sept. 1652.

— Id. voor tweede, derde en vierde maent (tot 30 Dec. 1652).

— Id. 50 Lb. voor soo vele hem by moderatie van M. M. H. H. B. B. & S. S. is toegeveught voor eene recognitie in voldoenige van den resterende tyt die hy geassisteert heeft de persoonen soo binnen als buyten dese stadt, binnen de Handt oft juridictie, welke sieckte Godt loff is cesserende.

F^o 9. Peeter Campioen, kerrevrachten, 2 posten.

— Balthasar van Weerlyckhuysse, wiens huys in syne absentie geïnfecteert is geworden, 18 Lb. om daarmede buyten dese stadt hem te behelpen voor den tyt van 14 daegen toe comende. A. C. 30 Sept. 1652.

— Id., cleermaecker, 12 Lb. voor soo vele M. H. hem hebben toegeveught omdat syn huys van elck een wort geschouwt alsoo geïnfecteert is geweest van de haestige sieckte volgende requeste & ap. 19 Decembris 1652.

— Jan Verdonck & Pauwels Boschmans, metsers, 104 Lb. 9 Sc. over soo veele belooopen de dachueren by hen aen de huysingen aldaer tot behoefte van de gepestificeerde.

— Ant. van Beemen, cuyper, 11 Lb. 14 Sc. voor tobben & anderssins op Stuyvenbergh, in 1651 en 1652.

F^o 10. Greffier van de Polycycamer (20 *postes*), wekelyckschen onderstant op Stuyvenbergh.

F^o 13°. Thomas Weyers, stadtsbode, 24 Lb. diensten & moeyten by hem gedaen ten tyde van de haestige sieckte A. C. 1 Feb. 1653.

— Mr Jan Snyers, schepen der stadt, 40 Lb. voor halve ame renschen wyn, daermede de selve is vereert voor diversche diensten by hem gedaen, ten tyde van de haestige sieckte A. C. 7 Feb. 1653.

— Paters van Cellebroeders, 204 Lb. daerop men met den selven is geaccordeert van 't geven hy & syne medebroeders hebben verteert ten tyde van het cureren & assisteren van de persoonen besmet met de haestige sieckte soo binnen dese stadt als op Stuyvenberg A. C. 15 Meert 1653.

F^o 14. Paters van Cellebroeders, 60 Lb. half jaer recognitie by A. C. van 2 Oct. 1645 toegevueght soo wanneer hier geen haestige sieckte is, verschenen Bamis 1652.

— Id. 300 Lb. voor half jaer pensioen, assistentie van geïnfecteerde, verschenen half Meert 1653.

— Hans van Laer, 49 Lb. 10 Sc. over acht veltkoetskens by hem gemaect op Stuyvenbergh, A. C. 14 Meert 1653, dese 49 Lb. 10 Sc. syn gemodereert op 46 Lb.

— Jan Kuyff den jongen, 90 Lb. 1 Sc. voor bieren aen gepestificeerde & persoonen die de selve gedient hebben van 21 Oct. 1651 tot 24 Jan. 1652, waerop syn gemodereert de 97 Lb. 10 Sc., A. C. 4 Jan. 1653.

— Id. 149 Lb. 10 Sc. voor bieren van 30 Aug. 1652 tot 30 Nov. waerop syn gemodereert de 162 Lb. 8 Sc.

1a grossa : 3,411 Lb. 9 Gr. A.

F° 15. Ander uytgeef (verschoten &ca) 2a grossa : 7,356 Lb. 14 Sc. 3. Gr. A.

F° 16. Auditie &ca, 3a grossa : 215 Lb. 18 Sc. A.

Dus effen & quyte.

1653. — 15 mars.

Payement aux Frères Cellites.

Aen de Pater van de Cellebroeders, 204 Gld. voor het geen verteirt ten tyde van het cureren & assisteren van de persoonen besmet mette haestige sieckte, soo binnen de stadt als op 't Stuyvenbergh.

(C. A. Bk. 1650-53. A cette date.)

Accord avec Peeter Huisson, maitre de la peste.

Geaccordeert aen Pauwels Huisson, pestmeester, te mogen bewoonen oft gebruycken sonder huere te betaelen secker huys ende hoffken gestaen & gelegen omtrent de pesthuysen, met conditie dat, soo Godt dese stadt quame te besoecken mette haestige sieckte, dat hy alsdan ende syne huysvrouw de siecken sulden dienen.

(Idem, Ibidem.)

4 mai.

*Accord avec les Frères Cellites
et avec Mr Lucas (Wouters).*

Geauth. Tr. & Rtm. om met de Cellebroeders te accorderen aengaende het cureren van de persoonen met de haestige sieckte geïnfecteert.

— De selve geauth. om met Mr Lucas, cappellaen van Ste-Willeborts te accorderen om te wesen pest-pastoir.

(*Idem, Ibidem et C. R. Bk. 1650-55. Pg. 119.*)

8 mai.

Accord avec Mr Lucas (Wouters).

Alsoo M. H. B. B. & S. S. de Tr. & Rtm. deser stadt hadden geauth. om te accorderen met Mr Lucas, onderpastoir van Ste-Willeborts, ten fine hy soude dienen als pestpastoir, soo syn de voors. Tr. & Rtm. met den selven Hr Lucas veraccordeert voor de somme van 200 Gld. voor een jaer. Ende 12 Lb. Vlems ter maent als hy in de haestige sieckte sal vaceren.

(*Idem, Ibidem et C. R. Bk. 1650-55. Pg. 120.*)

24 mai.

*Ordre à Peeter Verheyden de quitter
sa maison infectée.*

Geord. aen Peeter Verheyden, vettewarier, woonende in de Everickstraete, op heden te vertrekken wt synen huuse met syne kinderen naer Stuyvenbergh, oft wel te gedoogen dat syn huys sal worden toegeveeteert & ten syn last syne nootelycke hem sal worden aengebrought, alles op arbitraele correctie. Interdiceerde aen de gebueren & allen andere hier teghen eenich obstakel te doen, op gelycke pene van arbitrale correctie.

(*C. R. Bk. 1650-55. Pg. 124.*)

28 mai.

Instructions pour Mr Peeter... prêtre, pour servir comme curé de la peste. — Instruction pour la personne occupant la maison destinée aux religieux assistant les pestiférés.

Geres. aen Hr Peeter... (sic), priester om te gaen als pestpastoir, gelyck Hr Lucas heeft gehad, te weten 12 Lb. VI. ter maent niet min oft meer... ende maent naer het ophouden der peste.

— Geord. aen de vrouwenpersoon woonende in het huys dese stadt competerende by de Kipdorp veste, te ruymen 't selve huys binnen den derden dach, mits 't selve moet gebruyckt worden by de geestelycke personen assisterende de geene die met de haestige sieckte besmet syn.

(Ibidem. Pg. 126.)

29 mai.

Précautions à prendre par suite de l'apparition de la peste. Vente des hardes.

Peste precautien tegens de selve. Om de oorsaecken van den voortganck van de contagieuse sieckte te beletten :

1. Verbod oude voddén, prondelingen &ca, op de straeten te vercoopen, op de ysere waeghe, vrydagsche merckt, luysemerckt, oever, steenhouwersveste, &ca... op pene van 6 Kar. Gld.

2. Deze mogen vercocht worden op de Cassye loopende van de Bagyne poorte neffens het Casteelpleyn tot aen den Yshondt, behoudelyck dat zy niet gebrocht zyn uyt geïnfecteerde huysen, op pene van voddén verbrant te worden & arbitraele correctie voor de veylders & vercoopers.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 144.)

Procès-verbal de la séance du Large Conseil, portant sur la levée d'un subside destiné à secourir les pestiférés.

F^o 24. Verbael van den Breedenrade gehouden 29 May 1653, waerby alle leden consent versocht... tot lichtinge van alnoch 6,000 guldens, op lyfrente, tot vervallinge van de oncosten van de haestige sieckte.

F^o 26vo. Ten leste is allen de leden voorschreven voorgehouden hoe dat (Godt betert) de haestige sieckte heeft begonst voet en voortganck te nemen binnen dese stadt, in sulcken voegen dat het voor het welvaren van de gemeynthe, nootsaeckelyck is de geïnfecteerde te verseynden in de Pesthuysen, binnen dese stadt, ende gelyck het selve nyet en can geschieden sonder grooten cost, daer toe de 8 stuyvers voor desen tot vervalling van diergelycke oncosten geconsenteert, in het minsten nyet en connen helpen, by oorsaecke dat het innecommen van de selve 8 stuyvers geheelyck is verbonden en gediversteert tot betaalinge van de renten by consent van allen die lieden daeroppe geconstitueert. Soo hebben die H. H. van het Magistraet noodich gevonden te resolveren dat men procederen sal tot op stelling van eenich ander nieuw middel daer toe dienstich, tot welcken eynde M. H. van het Magistraet in conferentie sullen commen met d'ordinarisse gedeputeerde van de leden, om hun advys gehoort by ampliatio van verbael eenich bequaem middel voorgesteld te worden. Daer naer die voorschreven conferentie gehouden synde, wordt van wegen die H. H. voorgesteld voor middel van assistentie voor d'oncosten van de haestige sieckte dat men op de 2 stuyvers, lestmael geconsenteert by allen de leden op de consumptie van de bieren, tot vindinge van 51,000 gul-

dens voor deser stadtsquote in het subsidie van 600,000 guldens noch sal vinden, by lichtinghe van lyfrente, de somme van 6,000 guldens eens, waer mede d'andere leden versocht worden hun te willen vueghen, op den voet dat daer van gehouden sal worden apaerte reckeninge.

(*Breedenraedt, Reg. 1653.*)

1er juin.

*Résolutions collégiales diverses
destinées à combattre la peste.*

Geord. dat men het huys staende op den hoek van de Vrydagsche merckt, van de haestige sieckte geïnfecteert, de latte aff sal doen Saterdags 's avonts voor den ommeganck & op Maendag wederom aen slaegen.

F^o 128. Geres. de Cellebroeders gaende by de geïnfecteerde van de haestige sieckte, te laten examinieren by de doctors van de stad oft sy bequaem syn.

— Geres. het speck gevonden in 't geïnfecteert huys, in de Everickstraete, van stadtswegen te betaelen & in het water te smyten.

— Geres. dat de Cellebroeders, gaende by de persoonen geïnfecteert met de haestige sieckte, selen schuldich syn een wit rooyken te dragen.

— Geord. aen N. Ruckardt dat hy sal schuldigh syn te noemen de geestelyckheydt & Doctoren die syn vrouwe geassisteert hebben in haer sieckte & ander die haer begraeven hebben. Interdicerende aen den selven Ruckardt eenige van syne meubelen te transporteren in andere huysen, alles op pene van hondert gulden.

— Geord. aen Tr. & Rtm. by de pesthuysen te maecken een logie van deelen.

— Geord. de geïnfecteerde lieden buyten te leyden door de syde straeten & daer het minste volck is.

— Geres. te publiceren & vernieuwen de ordonnantie tegen het houden van verkenen, conynen, duyven & diergelycke, geduerende desen weecken tyt.

— Geord. te vernieuwen de ordonnantie tegen de bedelaers & vagabonden.

— Geord. te reunieren & in te roepen alle de bedelaers deser stadt teecken & vrydom pretenderende te hebben, om die te examineeren & weder te geven aen die het haeren goet duncken sal.

(C. R. Bk. 1650-55. Pgs. 127 et 128.)

5 juin.

*Compte rendu de la séance du Large Conseil
visant l'assistance aux pestiférés.*

F^o 34. Opinie van de H. H. oude schepenen overgebracht in den Breeden Raede van 5 Juny 1653, waer by sy seggen hun te conformeren in alles met d'opinie van de H. H. van het Magistraet soo op 't stuck van de continuatie van de bede, assistentie voor de aelmoeseniers en gasthuys en vervallinge van de oncosten van de haestige sieckte.

F^o 36. Opinie van de Hoofmannen en Wyckmeesters... in Breeden Raedt van 5 Juny 1653... dat sy consenteeen in de lichtinge op lyfrente van 6,000 guldens tot vervallinge van de oncosten van de haestige sieckte.

F^o 38re... dese somme sal gelicht worden op lyffrenten, tegen 9 uytterlyck 10 ten honderden, op het boni van de 2 stuyvers op ieder ame van alle poorters en tappers, soo inlantsche als buytenbieren geconsenteert 12 Meerte lest leden,... apaerte rekeninge te houden... ende alsoo de vremde bedelaers

vuyt andere steden commende meerdere infectie mochten causeren en dat de sergeanten gestelt om die te weiren, alleen de onnoosele en nyet contribuanten en partibuleren, soo versoecken ten ierste mach werden versien. Dit alles soo d'andere leden volgen, oft anders geen consent.

(*Breedenraedt. Reg. 1653.*)

17 juin.

Curage des canaux, etc.

Schueren en toesicht der ruyen. Ordonnantie hernieuwd.

(*C. A. Bk. 1653-55. A cette date.*)

26 juin.

*Admission de Frère Thomas Frarin,
comme Maître de la peste.*

Alsoo Frater Thomas Frarin, door drye deser stadtsdoctoren aengaende syn bequaemheyte is geexamineert, soo is den selven by M. H. B. & S. geadmitteert tot het cureren van de geïnfecteerde & gepestificeerde.

(*C. A. B. 1653-55. A cette date.*)

3 juillet.

Série d'ordonnances rappelant les instructions antérieures : Curage des rigoles; vente des fruits; poissons; porcs; volailles.

Goten & riolen te kuyschen en ruymen tweemaal per weke; oude vodden niet te vercoopen ter oorsaecke van de besmettelijcke sieckte.

Pruymen & andere vruchten verboden ter oorsaecke van de haestige sieckte;

Vischvrouwen moeten hunne setbanken suyver houden van stanck & vuylicheyf.

Verbod verkens achter straeten te stouwen en te houden... &ca;

Verbod duyven &ca... en ander gevogelte te houdene, behalve de poeliers in hunne hoven en opene plaetsen...deze beesten weg doen &ca...

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 146 et 147.)

3 juillet.

Construction d'une chapelle pour les pestiférés.

Geord. aen Tr. & Rtm. by de pesthuysen de maecken een cappelleken van deelen.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 136.)

11 août.

*Obligation pour les Frères Cellites
de porter un signe distinctif.*

Geord. dat die van de Policycamer, de Cellebroeders selen aendienen, dat myne voors. Heeren hebben geordonneert dat de Cellebroeders de gepestificeerde assisterende selen schuldig syn een teecken te draegen & dat daeraff rapport sal gedaen worden aen M. H. by die van de Policie.

(C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

25 octobre.

Cessation de la peste : messe d'actions de grâces.

Geres. de toen celebreren eene solemnele misse van dancksegginge voor het ophouden van de haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 164.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de rek. J. de Mayer, 1 Feb. 1653 tot 31 Jan. 1654.)

Ontfanck : 1a grossa : 10,425 Lb. 2 Sc.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 276 Lb.

Somma totalis : 10,701 Lb. 2 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef**. Greffier van Polycycamer, in 12 bil-
letten, 183 Lb.

F^o 6°. B. Verschueren voor B. van Huynen, 5 pos-
ten, tot 3 Feb. 1654.

— Paters van Cellebroeders, 600 Lb. tot half Meert
1654.

— Lucas Wouters, pestpastoir, 72 Lb. een maent,
versch. 8 Juny 1653.

— Peeryntken Salle, van wegen Hr Lucas Wou-
ters voernoempt 16 Lb. 13 Sc. voor soo vele dat
beloopt een maent gagie tegens 200 Lb. 's jaers die
alnoch competerende was aen den voors. Hr Lucas
Wouters, als pestpastoir, den welcken in den voors.
dienst is overleden. Volgens Req. & A. C. 7 Augustis
1653.

— Hr Peeter... (*sic*), pestpastoir, 72 Lb. voor een
maent recognitie verschenen 28 Juny 1653.

— Id. 72 Lb. tweede maent, versch. 28 July 1653.

— B. Campioen, kerrevrachten, 2 posten.

— Pauwels Huisson, 15 Lb. voor soo vele den sel-
ven verschoten heeft aen dry doctoren die den selven
door order van M. H. van de Polycycamer hebben
geexamineert of den selven bequaem is te cureren
de gepestificeerde op Stuyvenbergh, als synde by
M. H. daertoe by provisie aengenomen geweest.

— Gregori Thiras, 24 Lb. 2 Sc. cleyne oncosten by
hem verschoten voor gepestificeerde.

— Jan Baptista van de Perre, apothecaris, 100 Lb.
voor medicamenten by hem geleverd op Stuyven-
bergh, vanaf 5 Sept. 1652, A. C. 9 Aprilis 1653.

— Michiel Bosmans, 1,414 Lb. voor soo vele dat beloopt d'aenbestedinghe van de huysinghe mette schattinge & vergrootinge van de selve by hem gemaect op Stuyvenbergh tot behoeve van de gepestificeerde, volgens de conditien mette schattinge & A. C. 27 Augusti 1653.

Dus effen & quyte.

1654. — 29 janvier, 12 et 17 mars, 13 avril.

Ordonnances de payement en faveur de ceux qui ont assisté et soigné les pestiférés pendant l'année précédente.

Aen Jan-B. Schotelmans, apotheker, 72 Gl. voor geleverde medicamenten aen den Pater van de Cellebroeders, 23 May-25 September 1653.

12 Martii. Geauthoriseert Tr. & Rtm. om te accorderen met de Cellebroeders aengaende hun pretensie van cureren van de geïnfecteerde & gepestificeerde.

17 Martii. Aen Pater van Cellebroeders, 360 Gld. voor extraordinair dienste op Stuyvenbergh, aen geïnfecteerde van de haestige sieckte als pestmeester, die daer in groote menichte geweest syn in den jaere 1653, mitsgaders voor het oudt lynwaet daer toe gebruyckt.

13 April. Aen Jan-B. van de Perre, apotheker, 280 Gld. voor medicamenten geleverd op Stuyvenbergh aen de geïnfecteerde van de haestige sieckte in 1653-54.

Id. Aen Eerw. Patres van Soc. Jesu, 400 Gld. voor 8 maenden geassisteert te hebben de geïnfecteerde van de haestige sieckte mitsgaders gedaen hun selffs costen in den voorleden jaere 1653, ende dat tegens 600 Gld. 's jaers.

(C. A. Bk. 1653-55. Aux dates respectives.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de rek. J. de Mayer, 1 Feb. 1654 tot 31 Jan. 1655.)

Ontfanck. 1a grossa : 10,881 Lb. 18 Sc.

F^o 5. 2a grossa (Brouwers) : 267 Lb. 12 Sc.

Somma totalis : 11,149 Lb. 10 Sc.

F^o 6. **Uytgeef** : Greffier van de Policycamer, 12 bil-
letten, 182 Lb. 10 Sc.

— B. van Huynen, cnape van de gesontheyt, drie
posten.

— Pater van Cellebroeders, 60 Lb. half jaer reco-
gnitie als wanneer geen sieckte en is.

— Greffier van Policycamer, oncosten op Stuyven-
bergh, 15 Lb. 18 Sc.; 11 Lb. 18 Sc.; 19 Lb. 2 Sc.;
11 Lb. 18 Sc.

— Rendant in desen, 90 Lb. oncosten & verschoten,
A. C. 30 Dec. 1654 :

1a grossa : 555 Lb. 14 Sc.

F^o 8. 2a grossa : 10,466 Lb. 2 Sc.

F^o 9. 3a grossa : 117 Lb. 14 Sc.

Somma totalis : 11,149 Lb. 10 Sc.

Dus effen & quyte.

1655. — 23 février.

Fermeture d'une maison infectée.

Alsoo een huys staende in de Bockstege, in eenen
ganck, met de haestige sieckte besmet is, soo is by
M. H. B. B. & S. S. geres. 't selve huys te sluyten &
dat de persoonen daer in woonende buyten dese
stadt op Stuyvenbergh selen vertrecken.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 305 et C. A. Bk. 1653-55. A cette
date.)

6 mars.

*Appropriation de la maison destinée
aux Pères Jésuites.*

Geres. het huys dese stadt competerende, staende aen de vesten by de Kipdorppoorte, ledigh te maecken voor den Pater van de Societeyt die de geinfecteerde sal assisteren.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 309. et C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

13 mars.

Par suite de l'inobservance des anciennes ordonnances visant la peste, le Magistrat rappelle les points suivants :

1. *Défense d'amener en ville des personnes atteintes de la peste;*
2. *Apposition de la latte aux maisons infectées;*
3. *Pénalités infligées à ceux qui l'enlèveraient;*
4. *Ventilation des maisons infectées;*
5. *Défense aux personnes des maisons infectées de se montrer en public;*
6. *Port de la verge blanche;*
7. *Pénalités infligées aux contrevenants;*
8. *Défense d'adresser la parole aux gens des maisons infectées;*
9. *Défense d'introduire des victuailles, etc., provenant de maisons infectées;*
10. *Instructions spéciales pour les aubergistes, etc.;*
11. *Nettoyage des maisons infectées;*
12. *Instructions pour les bouchers, etc.*
13. *Vente des hardes, etc.*

Alsoo de haestige sieckte (Godt betert) sich is verspreyden de het welck eensdeels is toekomende, vuyt

dien de personen d'eene den anderen niet en zyn mydende ende dat de ordonnantien op de selve sieckte ghemaect ende gepubliceert, oock anderssins niet ten besten en worden onderhouden ende om daerin te versien, soo ist, dat men van 's Heeren ende stadswegen van nieuws ordonneert, de poincten ende artickelen naevolgende.

1. In den eersten, dat niemant hem en sal vervoorderen iemanden van buyten binnen dese stadt te brengen, besmet wesende oft anderssints, komende vuyt huysen geïnfecteert met de voorseyde sieckte, ordonnerende den Commissarissen, Guldebroeders ende andere van de Borgerlycke Wachte aen de poorten goede toesicht nemen ten eynde het selve niet en geschiede, ende oft iemant het selve des niettemin waer doende, sal verbeuren hondert guldens, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert worden;

2. Item, dat de huysen daer de voorseyde besmette sieckte is, oft hiernaemaels noch soude mogen comen, sullen ter stont worden gesloten, ende aen de deur der selver geslagen een dweersse latte, volgende de voorgaende ordonnantien;

3. Dat soo verre iemant hem vervoordere de selve latten af te brecken oft smyten, sonder consent van de opperkeurmeesters ende policymeesters, sal verbeuren tweelff guldens ende daer benefens arbitralyck te worden ghecorrigeert, ten discretien van de Heeren;

4. Dat de personen binnen de voorseyde besmette huysen synde, des daeghs hunne poorten oft vensters nae de straete sullen gesloten houden, sonder die te openen, dan met consent van de voorseyde opperkeurmeesters ende policymeesters op de pene in de voorseyde ordonnantien begrepen;

5. Dat de selve persoonen, uyt de besmette huysen komende, hun niet en sullen begheven in eenighe vergaderingen van volck, het waer in huys oft op de straten noch oock hun laeten vinden in de kercke, nae de half ure acht 's morgens;

6. Dat de voorseyde persoonen, hun willende verweren langhs de straeten oft vesten, sullen bloot moeten draegen de witte roede van anderhalve elle langh ten minsten, ende hun des niettemin houden buyten het volck;

7. Ende oft iemant anders, op de strate oft in eenige vergaderinge oft oock in de kercke buytens tydts oft sonder roede werde bevonden, sal metter daedt ende sonder distinctie van persoonen, by 's Heeren dienaers daertoe geordonneert, opgevat ende gevangen worden ende daernae gestraft metter kaecke oft anderssints, nae gelegentheyth van der saecken;

8. Verbiedende, eeniegelycken alsulcke persoonen, aen hunne deuren oft op de straeten aen te sprecken, ten waer van verre, ende veel meer in alsulcke besmette huysen, op pene van selver gehouden te worden als besmet, ende hunne huysen oversulcx gesloten ende daervoor een latte geslagen te worden, als vore;

10. Gelycke penen sullen onderworpen syn de herbergiers, tappers, ende alle andere die eenige persoonen vuyt besmette huysen komende sullen logeren oft 't hunnen huysen ontfangen oft setten, het waer om te eten, drincken, slapen oft anderssints, alleen oft met andere;

11. Dat men van nu voortaan, geene huysen en sal mogen openen, verweiren oft kuysschen, oock niet met consent van de policymeesters, ten zy de gebueren rondtsom daeraff in tydts zyn veradverteert, op-

dat eeniegelyck hem mach wachten, op de pene van twintich guldens;

12. Dat de vleeschouwers, slaggers, pensvrouwen, vettewariers, pouliers, oude cleercoopers, mosemeyers ende alle andere scherpelyck onderhouden de voorseyde voorgaende ordonnantien, op pene in de selve ordonnantie begrepen;

13) Dat oock, geen vuytdraghers oft andere en sulen vermogen eenige oude cleederen om te draegen oft daermede aen de goede lieden huysen te gaen oft aen de Ysere Waeghe, Oever oft elders daermede voorts te staen, op pene van geschavotteert te worden oft anderssints gecorrigeert nae gelegentheyte van der saecken.

Was onderteeckent : Ph. van Valckenissen.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 169 vo.)

15 mars.

Instructions pour les capitaines des sections.

Geordonneert aen de stadtcapiteinen, elck in haer wycke, om op te schryven & over te brengen alle de siecken & naemen van de vremdelingen.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 311.)

31 mars.

Instructions complémentaires concernant les mesures pour combattre la peste : Vente des hardes, etc.; porcs; volailles; curage des rigoles; vente des crevettes.

Haestige sieckte; goederen uyt alsulcke geinfecteerde huysen comende niet te vercoopen op de vrydaegsche merckt, nog in den Berg-van-Bermertigheyt te stellen, ten waere de selve syn verweert ge-

weest, op pene van confiscatie & bannissement van 6 maenden.

F^o 168°. Idem. Haestige sieckte : precautien tegens de selve. Om den stanck, &ca te verhueden, voor 6 maenden.

1. Verbod verkens te houden binnen de mueren van de stadt;

2. Verbod duyven, &ca... in kelders of besloten plaetsen, enkel pouliers in opene plaetsen:

3. Goten & riolen tweemaal per weke ruymen & kuysschen.

F^o 169. Idem. Garnaet & elas alhier niet te vercoopen, op pene van 12 Gld. & verbuerte van de zelve.

(Ord. Bk. H. 1644-59. F^o 168 et seq. C. R. Bk. 1650-55. Pg. 316 et C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

2 avril.

Instructions pour les voisins d'un certain de Bodt.

Geord. aen de gebueren, ter weder syden woonende, neffens het huys van N... de Bodt op de Vrydagsch merckt, haere reepen 't sy van meubelen oft van huysen te doen, op de andere syde van de Vrydagsche merckt oft in het midden van de selve, op pene van 50 gulden.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 316.)

12 avril.

Remise aux médecins jurés d'un livre traitant de la peste.

Geordonneert in dese stadtsdoctoren handen te stellen secker Boecxken, aengaende het cureren van de haestige sieckte.

(Ibidem. Pg. 319 et C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

13 avril.

Accord avec un Maître de la Peste.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. met die van de Policy-camer om te veraccorderen met den pestmeester midts den selven geexamineert synde by deser stadsdoctoren.

(Ibidem, Pg. 320 et Idem, Ibidem.)

14 et 15 avril.

Tractations et accord avec le Père Alexius Nagels des Frères Cellites pour le traitement des pestiférés.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. & gecomitteerde van de Policycamer te tracteren met Pater Alexius Nagels, pater der Cellebroeders deser stadt, over het cureren van de geïnfecteerde met de haestige sieckte soo binnen als buyten de stadt op Stuyvenbergh, ende dat geduerende de tegenwoordige sieckte, mits daeraff doende rapport aen M. H. H.

15 April. M. H. B. & S. der stadt Antwerpen, naer voorgaende rapport aen hen gedaen by de Tr. & Rtm. & gecomitteerde van de Policycamer deser stadt, hebben geadvoyeert & advoyeren mits desen, het accoordt aengegaen, ende gesloten met Pater Alexius Nagels, pater van het Cellebroeder-clooster deser stadt, te weten, dat den selven Pater sal stellen twee medebroeders van synen convente bequaem om te dienen als pestmeesters tot het cureren van de geïnfecteerde van de haestige sieckte soo binnen dese stadt als buyten op Stuyvenbergh, waervore hem van deser stadt wege sal betaelt worden de somme van 1,600 Gl. eens, ende boven dyen, eene vereeringe van 2 quarteeen franschen wyn, te weten, 400 Gl. daeraff in contant

met de voors. 2 quarteelen wyne, ende de resterende 1,200 Gl. sullen betaelt worden precieselyck alle maenden met 50 Gl. ingaende op heden date deser, totte volle betaeling toe, alwaert dat de selve quaeme te dueren den tyt van 2 jaeren, met conditie dat de voirs. Pater geduerende dese sieckte, ofte ingevalle de selfve sieckte van eenigen corten tyt quaeme te cessen, ende daer naer wederom begonst aen te nemen, dat als dan den selfsten Pater gehouden sal wesen de voirs. 2 pestmeesters wederomme geduerende de selve sieckte te laeten dienen, sonder daer vore eenigen salaris oft vorderen loon te versoeken, ende in gevalle, een van de 2 kwame te sterven oft sieck te worden, soo sal den selven Pater gehouden syn 't sy buyten oft binnen dese stadt, eenen anderen bequamen broeder van synen convente in syne plaetse te stellen, blyvende hier mede in suspens 't contract voer desen met den voirs. Pater gemaect.

(C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

16 avril.

*Vente des hardes. — Accord
avec les Frères Cellites.*

Oude voddien niet te vercoopen, maer de selve te verspreyen tot gerieve van de schamele gemeynthe, op de casseye loopende van de Beggynpoorte, neffens de Pleyne van den Yshondt, binnen de paelen aldaer gestelt.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 170 vo et C. R. Bk. 1650-55.
P. 322.)

Gelesen synde het accort by de Tr. & Rtm. deser stadt met den Pestmeester Cellebroeder aengegaen, is 't selve gelaudeert & geaprobeert.

(C. R. Bk. Idem et C. A. Bk. 1653-55. A cette date.)

17 avril.

Payement de l'impôt sur les bières.

Geresolveert dat de Heeren van het Capittel gedurende de haestige sieckte selen betaelen 8 St. op elke tonne biers.

Geresolveert acte te geven aen de Heeren van het Capittel dat de 8 st. by hen te geven, selen cesseren als de haestige sieckte cesseert & het verschot daer in by deser stadt, gedaen is voldaan.

(C. R. Bk. Idem.)

2 juin.

Chasse-chiens.

Persoonen gecommiteert om de honden te slaen. Verbod die iets te misdoen, op pene van 3 Gl. & arbitraele correctie & die niet betaelen connen, 14 daegen in den diefput te water ente te broodt, te setten.

(Ord. Bk. H. 4644-59. Fo 170 vo.)

Défense à ceux qui viennent des maisons infectées de se montrer en public. — Défense de tendre des draperies dans les mortuaires.

1. Verbod aen persoonen komende uyt geinfecteerde huizen te gaen in vergaderingen, naer de half acht des morgens, op pene van de straffen in de ordonnantie van Meert lestleden gestatueert.

2. Verbod van sterfhuyzen te behangen met baey, zyde oft eenich wollen laecken, het zy wit oft swert, op de verbuerte van de selve baeyen oft laecken, & bruecke van 100 Gld.

(Ibidem, Fo 171.)

10 et 17 juin.

Procès-verbal des séances du Large Conseil, portant sur les ressources destinées au secours des pestiférés.

F^o 39vo. Verbael van den Breedenraede gehouden den Donderdag, 10^{den} Juny 1655, tenderende tot consente van de naedere middelen voor de gepestificeerde.

F^o 40. Vooreerst is verthoont dat de H. H. voorschreven sekerlyck waeren geïnformeert dat de arme gemeynte, besmet mette haestige sieckte, tegenwoordich in de pesthuyskens op Stuyvenberch by gebreke van souffisante commoditeyt van logeringhe en onderhoudt van nootrust soo qualyck syn gerieft, datter menichtal aldaer commen te sterven, immers met groot peryckel commen te genesen, alsoo den biechtpater daer over daegelycx gaende heeft verclaert datter in een huysken over de thien personen moeten logeren, noch bequaeme plaetse en is om de gesonde te separeren en van de gene beginnen te genesen, redene dat de gesonde moeten syn vergesellschaft mette halve genesene, menichmael door den stanck in eene cleyne plaetse, andermael invalen en daer door comen te sterven, synde te beduchten naer het verclaeren van den voorschreven pater, dat soo 't selve in tyts nyet en worde geremedieert de voorschreven contagie en mortaliteyt soo dapper binnen dese stadt principelyck in de hontsdagen, door het eten van ongesont fruyt mochte aennemen, en grasseren dat een groot deel van de inwoonders, jae totte hellicht toe, dat Godt sy gebeden, door syne bermerticheyt wille verhueden, daer mede soude connen worden geïnfecteert, want de arme gemeynte egeen commoditeyt van logement noch soulagement

van eetwaren vindende in de pesthuyskens, buyten de stadt, sal wesen genootsaecht te blyven binnen de stadt, ende haeren cost te gaen soecken by de gesonde, 't sy gebueren of anderssints, waer door de voorschreven sieckte nootelyck moet voortsetten, en pervageren de geheele stadt, gelyck men van nu aff siet, dat de selve haer verspreyt seer naer in alle quartieren der selver stadt, omme het welck te remedieren hebben de H. H. van 't Magistraet goet gevonden voor hunne opinie, dat men op 't spoedichste van stadtswegen maecke meerder getal van huyskens, baracquen oft logien 't sy van hout, strooi oft andere materie, soo en gelyck men sal oordeelen van noode te syn, ten andere dat men aen de besmette persoonen om haere gesontheit aldaer synde van stadtswegen sal toeseggen haer nootelyck onderhout en gelyck men van oudts gewoon is te doen, maer al soo de 8 stuyvers op de bieren geconsenteert, ten fine voorverhaelt, soo seer syn belast met opneminghe van erff en lyfrenten, geschiet met volle consente van den Breedenraede, datter egeen overschot noch boni meer is, gelyck de rekeninge daer van gehouden en waertoe aen de leden acces en inspectie wort gepresenteert, sal vuyt wysen, en oock den Tresorier de Pottere heeft moeten vuytgeven en employeren, totte nootelyckheid van de tegenwoordige sieckte, vuyt het gelt van de renthieren over de 7,000 guldens, die welcke nootelyck metten eersten dienen geemployeert, noch en is van intentie, ofte en vermach daer toe nyet meer te verschieten, behalvens dat de wekelyksche rekeninge, boven de leveringhe van hout, bier, medicamenten en diergelycke saecken, aen de gepestificeerde vuytgegeven beloopt, tusschen de 4 en 500 guldens ter weken, 't welck is te beduchten met toeneminghe van sieckte

in cas voore verhaelt noch verstaet t'augmenteren, soo worden de leden in 't generael, seer instantelyck versocht, ten eynde van hun te conformeren mette voorschreven opinie van de H. H. van 't Magistraet en tot dien eynde promptlyck aen te wysen souf-fisante middelen ter somme toe, die men met gemeyn verdrach van de leden sal arbitreren daer toe sijn noodich...

F^o 44°. Opinie van de Heeren Oude Schepenen, overgebracht in den Breeden rade gehouden den 15den Juny 1655, waer by sy seggen hen te conformeren met d'opinie van de H. H. van 't Magistraet raeckende aen de gepestificeerde...

F^o 46°. Opinie van de hooftmannen van de poorte-rye en wyckmeesters... in den selven Breeden raedt... waer by sy consenteren het maecken van meerder huyskens voor de gepestificeerde, daertoe opstellende voor ses maenden, op ieder aeme wyn, sesse gulden voor den tapper en voor ieder aeme witte stercke bieren thien stuyvers, oock tot last van den tapper, mede dat Franchois van den Berge, greffier van de Policycamer sal restitueren de penningen by hem getrocken den tyt van de tegenwoordige sieckte... (F^o 48) ende te voren den tyt van synder offitie, te weten den sevensten dach dat ieder persoon is gewoon te trecken in de huyskens op Stuyvenberch, versoecken de voorschreven wyckmeesters dat men sal doen cessereren alsulcke onbehoorlycke rechtvoorderinge...

F^o 49. Opinie van de goede mannen van den ambachten, ten selve dage, waer by sy seggen wat aengaet de assistentie van de gepestificeerde, dat men den greffier van de policycamer sal doen restitueren de penningen van den sevensten dach, by hem ter weken van de voorschreven gepestificeerde

ingehouden, om daarmede huyskens op Stuyvenberch te doen maecken met versoeck aen de H. H. van 't Magistraet van orde te stellen op verscheyde saecken die onbehoorlyck syn.

F^o 52. Verbael van naerder instantie gedaen aen de H. H. Oude Schepenen en goede mannen van den ambachten in den Breedenrade van 15 Juny 1655, ten eynde sy hun souden willen conformeren met d'opinie van consente gedragen by de H. H. van 't Magistraet, hooftmannen van de poorterye en wyckmeesters, tot belastinge van 6 gulden op ieder aeme wyns ende met 10 stuyvers voor ieder aeme wit en swaer hier voor 6 maenden, om geemployeert te worden tot assistentie van de persoonen geïnfecteert van de haestige sieckte...

F^o 57. Opinie van de H. H. Oude Schepenen, overgebracht in den Breeden raede, gehouden den 17^{den} Juny 1655, waer by sy seggen, hun te conformeren mette opinie van de hooftmannen van de poorterye en wyckmeesters, raeckende het vinden van de middelen tot assistentie van de gepestificeerde.

F^o 58°. Opinie van de goede mannen van den ambachten ten selven dage... waer by sy hun consent dragen tot belastinge van de wijnen met 6 gulden per aeme en de witte bieren met 10 stuyvers per aeme, alleen te betaelen by de tappers voor 6 maenden, tot assistentie aen de gepestificeerde... (F^o 59°.) Seggen de goede mannen, al is 't dat sy hebben verstaen als dat de sieckte meer is cesserende als voortgaet, soo datter in de dertich persoonen dese weke vuyt de huyskens sullen t'huys comen, waer van Godt gedanckt moet wesen, evenwel om te toonen haere affectie tot haere medeborgers in hunnen noot,... soo syn sy draegende hun consent

om te belasten elcke aeme wijns met 6 guldens &ca...
Noch seggen de goede mannen als dat de H. H., den
greffier van de policycamer sullen doen restituieren
de penningen by hem onbehoorlycke van de arme
gepestificeerde onthouden...

F° 61vo. Besluit van de Breeden raede en acte van
acceptatie van de H. H. van 't Magistraet over het
consent van al de leden der stadt gedragen tot
belastinge van de tappers met 6 guldens op ieder
aeme wyns en 10 stuyvers op ieder aeme goet bier,
voor sesse maenden assistentie van de gepestifi-
ceerde... Actum in Collegio 17 Juny 1655.

(*Breedenraedt, Reg. 1655.*)

*Examen de la comptabilité du greffier
de la Chambre de Police.*

Geauth. Tr. & Rtm. neffens de dekens van Vloet
& Scharenborgh, tot het oversien & examineeren van
de rekeninghe van den greffier van de Policycamer,
aengaende het gelt van deser stadt wegen toege-
vueght tot het onderhoudt van de gepestificeerde
& dat van den sevensten dach, by hem ontfangen.

(*C. B. Bk. 1650-55. Pg. 337.*)

6 juillet.

*Instructions pour ceux qui sont internés
dans les maisons de la peste à Stuyvenberg.*

1. Geinfecteerde personen uyt de pesthuyskens
mogen niet met gesunde converseeren oft in verga-
deringen comen, op pene dat de schryvers van de
poorten sullen genieten het gene de voors. geinfec-
teerde van de stadt wekelyksch ontfangen.

2. Verbiedende bovendien wel en expresselyck aen

de voors. geïnfecteerde, de werklieden, maeckende op Stuyvenbergh eenighe nyeuwe huyskens de selve in hun werck te turberen, misseggen oft misdoen, met woorden of wercken, oft oock met de selve te converseren, op verbuerte van hun weeckgelt & arbitraele correctie.

3. Verbod aen de geïnfecteerde den knaep van de gesontheit of ladtslaeger te misseggen oft misdoen, op pene als voren.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 174.)

19 juillet.

Instructions et salaire pour les serviteurs du Marcgrave, surveillant les pestiférés de Stuyvenberg.

Geord. aen de dienaers van den Hr Marckgraeve, de geïnfecteerde persoonen van Stuyvenbergh in dese stadt comende, gaede te slaen & aen te brengen aen Tr. & Rtm. alhier & selen de voorschr. dienaers genieten het weckelycksch gelt dat voor die geïnfecteerde persoonen geordonneert, volgens de ord. desaengaende gemaect.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 346.)

26 juillet.

Défense de vendre certains fruits.

Om den voortganck van de haestige sieckte, de welke (Godt betert) noch niet en ophoudende is, en men vreest dat deze zich meer soude verspreyden door onmatig gebruyck van vruchten, verbod swerté kersekens, vierige pruymen, gele concommen binnen dese stadt te brengen...

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 174 vo.)

2 août.

*Instructions pour celui qui transporte les pestiférés.
Avertissement aux aubergistes.*

Geres. eene acte t'huys te seynden aen die genen die de geïnfecteerde met het wagentken compt haelen, van dat hy hem sal hebben te verhueden hier in de stadt, in de herbergen oft daer voor te drincken oft eenighe omwegen te nemen, op pene van schavotteringhe & bannissement.

Geres. het huys te veteren van den weert in de Fransche Furie by de Kipdorp poorte & hem te doen verhuizen binnen de 24 ueren, om dat hy de schrobbers toegestaen heeft in & voor syn huys te drincken.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 351.)

9 août.

Mesures diverses. — Enquête sur le refus des Sœurs Noires de continuer leurs soins. — Renouvellement de l'ordonnance sur les lapins, fruits, etc. — Instructions pour les mendiants.

Geauth. de gecommitteerde van de Polycycamer, om de Moeder van de Swertsusters aff te vraegen, waerom dat sy refuseren te dienen de lieden sittende in de haestige sieckte.

Geres. de ordonnantie te vernyeuwen tegen het houden van conynen & verbieden pruymkens, witte coolen & geele concommen op heden door de dekens van de hoveniers te besorgen, op pene dat andersints alle andere concommen verboden selen worden.

Geres. publicatie te doen met trommelen, dat alle bedelaers & vagabonden binnen 24 ueren wt dese stadt selen vertrecken, op pene van arbitraele correctie.

Geord. om de schryvers van de poorten, géene bedelaers oft vagabonden in dese stadt te laeten comen, op pene van privatie van officie.

Geord. aen dese stadt capiteynen met de wachten te assisteren de schryvers, in het affweisen van de vagabonden & bedelaers.

Geord. aen de Moeder van de Swertsusters te dienen & assisteren de persoonen sittende in de haestige sieckte door 3 oft 4 van haere religieusen.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 354 et seq.)

12 août.

Suspension de la sortie de l'Ommeganck.

Geordonneert, midts de tegenwoordige conjuncture des tyts, den ommeganck met de ordinarise wagens niet te laeten gaen.

(*Ibidem.* Pg. 356.)

Requête de la Supérieure des Sœurs-Noires, demandant le règlement des salaires des sœurs soignant les pestiférés.

Requeste van de Moeder der Swertsusters.

De stadt is besocht met de haestige sieckte... hunne assistentie is versocht ende waer toe de selve hen gerne sullen laten employeren tot Godts dienste & solaes van de geaflicteerde... de zusters hebben noodich beter tractement als hennen ordinaris, 't gene de supplianten niet en can by brengen vuyt dien de selve supplianten ende haer clooster van stadtswegen jaerlycx eenige somme van penningen plachten gereyckt te worden 't gene nu is ten achten gebleven den tyt van meer als 4 jaren... vragen achterstal te betaelen anders onmogelyk de geinfec-

teerde by te staen, en recognitie toe te staen voor dienst als Ued. nae henne gewoonlycke discretie sulden bevinden te behooren.

Appostille. Advies van Tr. & Rtm. en van die van de Polycycamer. Actum 12 Augusti 1655.

2de Appostille. Aen elke Swertsuster effectievelyck dienende & vacerende ten huysse van de geïnfecteerde persoonen maendelyck op te leggen & te betalen de somme van 12 guldens & dit midts dienende de armen voor niet. Actum in de vergaederinge van den Maendagschen Raedt den 23 Augusti 1655. Ordonnerende voort aen de voors. Tr. & Rtm. mette eerste gelegenheyte aen de supplianten te betalen hunnen achterstel.

(Req. A. & V. Bk. 1650-62. Fo 94 vo.)

16 août.

Mesures diverses pour empêcher les patients soignés à Stuyvenberg de pénétrer en ville. — Salaires des valets de la Chambre de Police.

Geinterdiceert aen de geïnfecteerde persoonen van Stuyvenbergh in de stadt te comen, op pene van bannissement & andere arbitraele correctie.

Geord. aen de geïnfecteerde tot Stuyvenbergh, te dragen een royken van wit & root couleur.

Geordonneert aen de knaepen van de polycycamer, aen alsucken deser stadspoorten als men hun sal noemen te observeren & aen te brengen de geïnfecteerde persoonen van buyten van Stuyvenbergh die in dese stadt comen, op pene van privatie van hun officie.

Geord. dat de knaepen van de Polycycamer selen genieten, niet alleenlyck 't gene de persoonen die sy aengebrocht hebben, weckelycks van dese stadt syn

ontfangende, maar oock alle 't gene te gaentsche familie daeronder sy syn ressorterende van deser stadt syn genietent.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 356 et seq.)

23 août.

Défense d'importer des hardes, etc. de Hollande et de Zélande. — Salaires des Sœurs-Noires.

Geres. by placcaet te verbieden, alle ouden huysroet, bedden & holster, ouder... & diergelycke tot Hollant & Zeelant met de haestige sieckte geïnfecteert comende, op pene van sestich gouden realen.

Geres. dat elcke Swertsuster effectievelyck dienende ten huysse van de geïnfecteerde persoonen, van stadtswegen ter maent, twelf gulden sal hebben, mits den armen dienende voor niet.

(*Ibidem.* Pg. 359.)

26 août.

Mission de l'échevin Charle, etc. concernant les mendiants.

Gecommitteert Jr. Jan Marie Charle, schepen & Mr Jacques Edelheer, pensionnaris deser stadt om te spreken & te aenhoren de redenen van seckeren Pater van de Oratorie tot Mechelen, aengaende het onderhoudt van de bedelaers van de stadt.

(*Ibidem.* Pg. 360.)

27 août.

Entretien des mendiants. — Instructions pour les charretiers du Moerdyck.

Geresolveert aen te nemen de middelen by den Pater van d'Oratorie tot Mechelen geproposeert tot het onderhoudt van de bedelaers.

Geordonneert verbodt te doen aen de voerlieden van Moerdyck alhier tot Antwerpen comende, niet te laeden op retour & dit alles by provisie & dat anders sal wesen geordonneert.

(*Ibidem. Pg. 360.*)

30 août.

*Instructions pour Castro Lopez, portant
une verge blanche de fantaisie.*

Geordonneert aen Castro Lopez, portuguez, woonende alhier in 't Kipdorp, tegen over de Marckgraevestraete, in een huys geïnfecteert van de haestige sieckte, de stricxkens van het wit royken te doen, daermede hy is uytgaende ende hem te houden uyt het volck, oft anderssins M. H. voors. het voors. huys selen doen veteranen.

(*C. A. Bk. 1653-55. A cette date.*)

*Choix d'une nouvelle maison pour les Pères Jésuites
assistant les pestiférés.*

Geordonneert aen Tr. & Rtm. de Paters van de Societeyt gaende in de haestige sieckte te accomoderen van eenen andere huysinghe, mits haere tegenwoordige wooninge in geïnfecteert met de haestige sieckte.

(*C. R. Bk. 1650-55. Pg. 361.*)

10 septembre.

*Instructions pour le batelier Wouters. dont la
barque est infectée. — Défense d'amener en ville
des personnes venant de Hollande ou de pays
infectés. — Importation des étoffes de Leyden
interdite.*

Geord. aen Jacques Wouters. scipper datelyck wt den Vliet te stecken & in 't diep van de Schelde te

trecken, op pene van verbuerte van syn scip & het geïnfecteert lichaem in syn scip wesende, ten avont te doen begraven.

Geord. verbodt te doen dat geene passagiers, 't sy te water ofte lande, wt Hollant & andere geïnfecteerde landen van de haestige sieckte in dese stadt selen mogen comen, ten sy, dat sy toonen attestatie, dat sy comen wt een gesont huys, op pene van 50 guldens, 't welck sal ingaen 10 daegen naer de publicatie deser.

Geord. verbodt te doen dat geene scippen eenige passagiers sieck synde oft lichaemen van overleden in dese stadt en selen mogen brengen, sonder de selve behoorlyck gevisiteert geweest te syn, op pene van 100 gulden.

Geord. verbodt te doen van de Leydsche stoffen binnen dese stadt te brengen totter tyt toe dat anders sal syn geordonneert, op pene van confiscatien van de selve stoffen & voorts geord. dese placcaeten aen de steden van Hollant gedruckt over te seynden.

(C. R. Bk. Pg. 365.)

11 septembre.

Précautions à prendre pour éviter la contagion par la peste.

1. *Vente des hardes, etc.*
2. *Peste à Leyden: importation défendue de marchandises.*

Haestige sieckte; precautien tegens de selve. Om te verhueden den voortganck dezer, verbodt aen cleercoopers eenige bedden, sargien & andere wollen stoffen, oude cleederen oft huysraet in hunne huysen te aenveirden oft te vercoopen, sonder attestatie

dat deze comen uyt geene geïnfecteerde plaetsen, op verbuerte, & 50 Gld.

Daer de haestige sieckte, zich binnen Leyden is seer verspreydende; verbodt dat nyemandt, wie hy sy, hem vervoordere eenige leydsche manufacturen oft coopmanschappen binnen dese stadt te brengen, op verbuerte van de selve, & dat tot dat by Myne Heeren anders geresolveert sal worden.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 176 vo.)

25 septembre.

*Instructions pour les trésoriers, concernant
le payement des Pères Jésuites.*

Geordonneert aen Tr. & Rtm., alle maenden percies wtte reycken aen de Eerw. Paters Jesuiten, dienende in de haestige sieckte 100 Gl. & navenant te betaelen voor den tyt dat sy tot nu toe daerinnen hebben gedient.

(C. R. Bk. 1650-55. Pg. 367.)

5 novembre.

*Ordre enjoignant aux infirmiers, ayant visité
certaine maison, de se retirer à Stuyvenberg.*

Geordonneert aen alle de schrobbers, die met hunne familie & bagagie syn gecomen in 't Sweertstraetken, by de Yserewaeghe, dat sy ende elck van hun, hem sal hebben datelyck te vertrecken buyten op Stuyvenbergh, & mede te voeren alle hunne voors. bagagie, bedden, sargien ende cleederen sonder wederomme binnen dese stadt te comen, oft eenighe van des zelfs bedden, sargien oft cleederen, alhier binnen te brengen sonder expresse ordre van

M. H., op pene van schavotteringe, geeselinge oft andere arbitraele correctie.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van Thomas de Pottere. 1 Feb. 1665 tot Ult. Jan. 1656.)

Ontfanck : 1 ^a grossa	10,534 Lb. 16 Sc.
F ^o 5. 2 ^a gróssa	267 Lb. 12 Sc.
Somma totalis.	10,802 Lb. 8 Sc.

F^o 6. **Uytgeef** : Greffier van Policycamer, 36 Lb. voor 2 maenden gagie van knape op Stuyvenbergh, tot 31 Jan. 1656.

— Michiel van Heynen, knape van gesontheyt, 55 Lb. 12 Sc. voor 92 dagen vacatien, van 1 Oct. 1655 tot 31 Dec. 1655.

— Pater van Cellebroeders, 50 Lb. eene maent gagie voor 2 Cellebroeders dese stadt gediend hebende in de haestige sieckte volgens accoort met voors. Pater aengegaen, verschenen 25 Jan. 1656.

— De selve, 50 Lb. idem, verschenen 25 Febr. 1656.

— Greffier van Policycamer, oncosten op Stuyvenbergh, 9 posten.

1^a grossa : 504 Lb. 9 Sc.

F^o 9. 2^a grossa : (verloop &ca) : 109,159 Lb. 19 Sc.

F^o 10. Auditie &ca. 128 Lb.

Somma totalis : 10,802 Lb. 8 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1656. — 28 février.

Défense de vendre du poisson avarié.

Met geenem stinckenden salm oft anderen bedorven visch te leuren oft vercoopen, waerdoor lichtelyck eene infectie binnen dese stadt soude connen

worden veroorzaecht, op pene van 12 Gl. & arbitraele correctie.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 181 vo et 186 vo.*)

4 mai.

Plaintes contre le Maître de la Peste.

Geconvenieert met die van de Polycycamer, om te spreken met den Prior van de Cellebroeders, nopende de clachten tegen den pestmeester.

(*C. A. Bk. 1655-58. A cette date.*)

22 juillet.

Payement à Hendrick de Wilde, brasseur.

Aen Hendrick de Wilde, brouwer in de Berrie, 68 Gl. 15 St. voor geleverd bier op Stuyvenbergh, sedert 6 May tot 13 July 1656.

(*Idem, Ibidem.*)

23 août.

Mise de la latte à une maison infectée.

Geordonneert aen de Polycymeester deser stadt, aen het huys van Sr Majoli, te laeten de laedt, sonder de selve te slaegen op het huys daerinne de huysvrouw van Sr Majoli is vertrocken.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 55.*)

25 août.

Payement à Andries Hannaert.

Aen Andries Hannaert, conchierge op 't Ducht-huys, 56 Gl. 10 St. voor het logeren op 't Duchthuys van sommige sinneloose personen.

(*C. A. Bk. 1655-58. A cette date.*)

28 novembre.

*Cessation de la peste. — Récompense
aux Pères Jésuites. — Messe d'actions de grâces.*

Is geres. dat de P. P. Jesuiten in 't Professiehuyts te bedancken voor den dienst die sy gedaen hebben in 't assisteren van de geïnfecteerde met de haestige sieckte & de selve te vereeren met 24 staetsstooopen renschen wyn.

Item, dat het huys, waerinne de voors. Paters die de geïnfecteerde assisteren gewoont hebben, ledich te houden sonder het selve te versieren, tot naerder ordre.

Item, dat van wegen M. H. de E. H. van 't Capittel alhier selen worden versocht om te doen singen eene misse van danckbaerheyt, over het cessen van de voors. haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 81.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Thomas de Pottère, 1 Januari tot 31 Decembris 1656.)

F^o 448. **Ontfanck** : 1^a grossa : 7,207 Lb. 13 Sc. 6 Gr.

F^o 454. 2^a grossa : 270 Lb.

F^o 456. 3^a grossa : (Ontfanck van de 10 St. op elke ame witte tappers bieren, sedert 22 December 1655 gesloten op 13 Januari 1656) : 13,120 Lb. 12 Sc. 6 Gr.

F^o 461. 4^a grossa : (van 6 Gl. op ieder ame wyns) : 4,462 Lb. 10 Sc.

Somma totalis : 25,060 Lb. 16 Sc.

F^o 462. **Uytgeef** : Meer uytgegeven als ontfangen : 8,709 Lb. 9 Sc. 6 Gr.

— Aen Greffier van Polieycamer, wekelysche

uytreyckinge aende geïnfecteerde op Stuyvenbergh
(54 postes) :

1^a grossa : 14,580 Lb. 2 Sc. 6 Gr.

F^o 472. Aen den Pater van de Cellebroeders,
Alexius Naegels van 50 Lb. per maent volgens
accort op 15 April 1655, voor den tyt van 2 jaeren
en dat offer sieckte is off niet, ingegaen 15 Januari
1656 (14 postes de 50 Lb. dernier 15 avril 1657) :

2^a grossa : 700 Lb.

F^o 477. Aen Patres van Societeyt Jesu, voor assis-
tentie aen gepestificeerde persoonen soo buyten als
binnen de stadt, waer vorens hunne is toegevueght
achter volgende A. C. 100 Lb. ter maent, daer inne
begrepen hunne costen & medicamenten. Aen Pater
Jacobus de Breuil, procurator van het Professie-
huys, 1,100 Lb.

— Jacques van Hulst, 64 Lb. 16 Sc. voor 72 pot-
ten renschen wyn waermede de H. H. van de
Magistraet vereert hebben den Eerw. Pater Prepo-
situs van het Professiehuys der Societeyt Jesu, alhier
voor het afscheyden van hunne Paters die het heel
jaer bygestaen & gedient hebben alle de geïnfecteerde
persoonen, soo buyten als binnen deser stadt :

3^a grossa : 1,164 Lb. 16 Sc. A.

F^o 479. Aen Moeder & Conventualen van de Swert-
susters, voor dat achtervolgende het begeiren van de
E. H. van de Magistraet & Dekens van den Maen-
dagsche Raede, 4 van hunne susters geemployeert
hebben tot den dienst van de geïnfecteerde soo met
continueren, van hy blyven als te gaen besoecken,
waer voorens hunne is toegevueght 12 guldens, voor
elcke suster ter maent, achtervolgende de A. C.

— Aen Suster Catharina Franck, moeder van de
Swertsusters :

4^a grossa : 384 Lb.

F^o 483. Aen knaep op Stuyvenbergh, sedert Ult. Januario 1656 (Jacques Melyn) :

5^a grossa : 212 Lb. 10 Sc.

F^o 487. Aen den ladtslaeger, Michiel Huynen, voor 12 St. daechs met hem van overlangen tyde overcomen, offet sieckte is oft niet, soo dat is staende gagie :

Sedert Ult. Dec. 1655 tot Ult. Meert 1656 : 54 Lb.; 55 Lb. 4 Sc.

— Aen erfgenaemen van Guilliam van Huynen, door de afflyvigheyt van Michiel Huynen, een maent à raison van 12 St. sedert 1^a July tot 25 ditto.

— Aen Daniel van der Bruggen, gesucceedeert in de plaetse van Guilliam van Huynen, knaep & ladtslaeger, 110 Lb. 8 Sc. half jaer gagie :

6^a grossa : 234 Lb. 12 Sc.

F^o 488. Aen brandthout voor geïnfecteerde en Patres Jesuiten.

— Jan Diericxsen, rentmeester generael, brandthout, 282 Lb. 10 Sc.

— Id. 286 Lb. 6 Sc. brandthout, bessemen & smout.

— Aen een coelvrouw, genaemt Elisabeth de Winter, 2 sisters coelen, tot 3 Gl. 16 St. de sister, 8 Lb. 4 Sc.

— Paschier le Ferre, conchierge vuyt den Eeckhof, smout & bessemen, 21 Lb. 2 1/2 Sc.

— Daniel van der Bruggen, schouwvager, schouwen gevaeght & andere cleyne oncosten, 20 Lb. 16 Sc. :

7^a grossa : 618 Lb. 18 Sc. 6 Gr. A.

F^o 490. Aen diensten & arbeytsloon.

— Peeter Bosmans, timmerman, timmerasien op Stuyvenbergh, A. C. 28 April 1656, 15 Lb. 4 1/2 Sc.

— Paulus Bosmans, metser, metseleryen met

synen diender gedaen op Stuyvenbergh, A. C. 20 April 1656, 30 Lb. 19 Sc.

— Hendrick Rovers, saelmaecker, 3 Lb. 12 Sc. voor maecken van eenen lichter & thoem voor het geïnfecteert pert gaende in de bagasie kerre, voor den dienst van Stuyvenbergh.

— Peeter Campioen, kerrevrachten (4 *postes*).

— Hans Mertens, perdesmit, beslaen van pert van geïnfecteerde kerre, 31 Lb. 9 Sc.

— Jan Knyff, brouwer, voor bier, 197 Lb. 8 Sc. (van 6 Oct. 1655 tot May 1656).

— Hendrick de Wilde, brouwer, alsoo den brouwer Knyff niet meer leveren wilde, van 6 May 1656 tot 13 July 1656. 68 Lb. 15 Sc. (*et 2 autres postes*).

— Mr Peeter Wannemaecker, apotheker, medicamenten van 3 Meert tot 9 Oct. 1656, 927 Lb. 19 Sc.

— Mr Guilliam Gysbrechts, apotheker, medicamenten van 31 Meert tot 16 October 1656, 913 Lb. 19 Sc.

— Gecommitteerde van bier accyse, salaris, 500 Lb.

— Greffier Gaspar de Witte, geschriften, 123 Lb. 19 Sc.

— Bastiaen van den Bossche, schaliedecker, reparatien on Stuyvenbergh, 45 Lb. :

8^a grossa : 3,387 Lb. 9 Sc. 6 Gr. A.

F^o 494. Uytgeef van diensten in keuringe van den visch, &ca.

Aen Lambrecht Andriess, 107 Lb. 4 Sc. 3 Gr., voor bert geleverd aen reparatie. A. C. 11 Mey 1657 :

9^a grossa : 298 Lb. 3 Gr.

F^o 496. Recompense van diensten : Heeren van Policycamer (3 *postes*).

— Thomas Weyers, stadtsbode, diverse diensten tot de Cellebroeders & aen de geïnfecteerde patres

der Jesuiten, wachte gestelt, &ca... tot discretien van M. H.

— Patres & conventualen van Cellebroeders, 80 Lb.

— Moeder & conventualen van Swertsusters, 80 Lb. :

10^a grossa : 1,035 Lb. .

F^o 499. Anderen Uytgeef uyt incomen der 6 Gl. op d'ame wyns :

11^a grossa : 805 Lb. 6 Sc.

F^o 501. Auditie van rekeninge, &ca :

12^a grossa : 304 Lb.

F^o 502. Anderen uytgeef, meer ontfangen als uytgegeven :

13^a grossa : 13,035 Lb. 6 Sc. 3 Gr.

Somma sommarum : 25,060 Lb. 16 Sc. A.

Dus hier effen & quyte.

1657. — 8 février.

Récompense pour soins pendant la peste.

Aen de Paters van de Cellebroeders, de Moeder van de Swertsusters, de gecommiteerde van de Polycycamer, elck eene aeme renschen wyn, voor dienst & debvoiren in de contagieuse sieckte.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

26 février.

*Peste à Santvliet. — Précautions à prendre
Certificats, marchandises.*

Vermits de haestige sieckte, binnen Santvliet, daegelysch aengroeiende is, & om te verhoeden dat de selve niet wederom by faute van goede toesicht nu worde ingebrocht :

1. Verbod die van Santvliet hier te komen, koop-

manschappen in te brengen, zonder attestatie, dese op de Policycamer te brengen. Verbod over iemands dorpel te gaen zonder billet van de Policycamer, op pene van 50 Gld. & verbuerte der ingebrochte goederen.

2. Verbod aen alle de borgers & ingeseten deser stadt naer Santvliet te gaen, op pene als voren, & als geïnfecteert gehouden & getraceert te worden.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 197.*)

16 avril.

Honoraires des chirurgiens jurés, pour des examens au point de vue de la peste.

Aen de 6 stadtschirurgyns, 24 Gl. voor 't visiteren van het doodt lichaem van den knecht van Borge-meester van den Cruyce & het levent lichaem van Mr Mathys Spielman.

(*C. A. Bk. 1655-58. A cette date.*)

26 mai.

Ordonnance visant les habitants de Santvliet, infectés de peste.

Is geres. te maecken een ordonnantie & daerby aen d'inwoonders van Santvliet te verbieden binnen deser stadt te comen, sonder behoorlycken certificaten, mits de contagieuse sieckte aldaer grasseerende is en te verbieden alle inwoonders deser stadt van niet te gaen binnen de voors. stadt van Santvliet, mits de selve reden, alles op de penen daerby gestatueert.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 119.*)

6 juillet.

*Peste à Eeckeren. (Mêmes instructions
que pour Santvliet, 26 février.)*

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 198.)

7 juillet.

Défense de vendre certains fruits.

Om verspreyden van de sieckte te vermeyden, verbod van kleyne 't sy roode oft swerte kerssekens, alle soorten vierige pruymen, heel rype oft geele concommeren binnen te brengen, mitsgaeders van eenige koernoellien & van roode oft swerte haeghbesien & witte koolen...

(Ibidem. Fo 198 vo.)

Geord. aen Poortier van Roode Poorte alhier toe te sien dat geene persoonen van Santvliet, Eeckeren ende by gelegen geïnfecteerde gehuchten, binnen dese stadt en comen, sonder behoorlycke certificatie van dat sy vuyt geene geïnfecteerde huysen en comen, waer voir men den voirs. portier van stadt-wegen sal behoirlyck & redelyck loonen.

Gelycke akte aen schryver van de zelfde poort. Aen poyrtier & schryver van de Slyckpoorte, & poyrtier & schryver van Steenen Craentken.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date et le 8 juillet, même acte.)

10 juillet.

*Demande aux Pères Jésuites d'assister
les pestiférés.*

Geresolveert de Patres van de haestige sieckte te versoecken tot het administreren van de geïnfecteerde van de haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 128.)

14 juillet.

*Ordre de traiter avec les Frères Cellites
pour les soins des pestiférés.*

Geresolveert dat de Tr. & Rtm. worden geauthoriseerd om te tracteren mette Pater van de Cellebroeders, ten opsiene van hennen dienst te doen aen de geïnfecteerde van de haestige sieckte.

(*Ibidem. Pg. 129.*)

17 juillet.

*Précautions à prendre pour éviter la peste. —
Porcs. — Volaille. — Rigoles. — Bouchers et
tripiers.*

Om te weiren de haestige sieckte.

1. Verbod van verkenen te houden oft stouwen binnen de stadt, op pene van 25 K. Gld. & verbuerte.
2. Verbod gansen, eynden, &ca... te houden behalve de pouliers in hoven.
3. Tweemaal in de week riolen en goten te kuysschen...

(*Ord. Bk. H. 1644-59, Fo 199.*)

17 juillet.

Vente des moules.

Mosselen niet te verkoopen zonder gekeurt te zyn. De ordonnantie van 1 Augusti 1636 navolgen.

Renovatum op 23 July 1658.

(*Ibidem. Fo 199 vo.*)

27 juillet.

Vente des hardes, etc.

Verbod aen oudecleercoopers, bedden, sargien & andere wollen stoffen, oude cleederen, vleesch, speck, hespen, tonghen oft huysraet in hunne huysen te aenveirden, zonder dat by attestatie blyckt dat die niet comen uyt geïnfecteerde plaetsen, op verbuerte & pene van 50 Gld.

Verbod oude vodden &ca... te vercoopen op ysere waeghe, vrydagsche merckt &ca... behalve neffens de Pleyne van den Yshondt, behoudelyck dat niet comende uyt geïnfecteerde huysen, op pene van verbrant te worden, & arbitraele correctie voor coopers & veylders.

(Ibidem. Fo 200.)

30 juillet.

Défense aux patients habitant à Stuyvenberg de venir en ville. — Instructions pour le chasse-chiens (vente des marques).

De geïnfecteerde woonende in de pesthuyskens op Stuyvenbergh, mogen niet in de stadt comen... &ca... op pene van hun weckelyksch gelt... & arbitraele correctie... zy die dese geïnfecteerde zullen aenwyzen zullen voor ieder krygen, de somme van 6 Gld.

De hontslaeger mag voor zekere redenen teecken uyt geven, maer niet meer als 6 stuyvers ontfangen, mag geene honden slagen die aen den bandt liggen, oft mette handt langs de straeten zal lyden.

(Idem, Ibidem et Fo 200 vo.)

Accord à conclure avec les Frères Cellites.

Tr. & Rtm. syn gecommitteert om mette paters van de Cellebroeders te comen in communicatie, ten

eynde om met hen te connen accorderen nopens het visiteren & cureren van den gepestificeerde & van hen gebesorgde rapport te doen, voor finalyck te sluyten.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 133.)

31 juillet.

Fermeture du réservoir des Brasseurs, par suite de l'infection probable du canal d'Hérenthals.

Geresolveert voor 3 daegen den Brouwershouwer te sluyten, overmits de Herenthalsche Vaert schynt geïnfecteert te syn, alsoo den visch in de selve vaert meestal gestorven is.

(*Ibidem.* Pg. 135.)

1er août.

Instructions pour l'agent qui met les lattes.

Is geord. dat den latslaeger zal hebben te verhuizen wt den huyze daer hy is tegenwoordigh in woonende & hem te vertrecken & versien van een ander wooninge, ergens buyten 's weeghs, 't sy ontrent den wech of elders daer geen groote passaigie oft frequentatie en is van volck & dat binnen 14 daegen ten langhsten op pene van suspensatie van syn officie & gagie, hem daer van acte te seynden.

(*Idem, Ibidem.*)

1er et 7 août.

Instructions pour un opérateur ambulant.

Geres. den operateur oft quacksalver van de Meire te doen vertrecken, midts de weeckheyt des tyts, ende dit eerst aen den Heere Onderschouteth te seggen.

7 Aug. Geord. aen N. de la Vertu, operateur, prompt op te houden van eenige vergaeding te veroorzaeken op de Meir alhier, & eenige spelen te spelen anderssins & by gebreke van dyen dat by M. H. daerinne naerder sal worden versien.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

7 août.

Instructions visant deux infirmiers allant soigner des patients hors ville.

Alsoo Christiaen Jacobs, alias Meskens, & synen compagnon, soon van seckeren slootmaecker hun vervoorderen dagelyckx te gaen tot Eeckeren, & aldaer voor schrobbers te dienen & te assisteren de geïnfecteerde van de peste, & wederom alhier te keeren binnen dese stadt, waer mede grootelyckx te vresen is, dat de contagieuse sieckte meer & meer haeren voortganck soude comen te nemen (het welck Godt, verhoede), Soo ist, dat men van 's Heeren & der stadt wegghen verbiedt, aen de twee voors. persoonen binnen dese stadt te comen totter tyt toe dat het by Myne Heeren anders sal wesen geordonneert, op de pene van schavotteringe, geeselinghe, gebrantmerkt & gebannen voor altyt vuyt het quartier der stadt Antwerpen.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 200 vo.)

11 août.

Examen de la plainte à charge d'un infirmier.

Geauthoriseert de gecommiteerde van de Policycamer, om te onderzoeken de klachten gedaen tegens Christiaen Meskens, schrobber ende daer in ordre te stellen.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

13 août.

*Défense de tendre des draperies
dans les mortuaires.*

Verbodt van de sterfhuysen te behangen met baeye oft eenigh wollen laecken... op verbuerte dezer ende de pene van 100 Gl.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 200 vo.)

20 août.

Défense à Adriaen van den Steen et à Adeodatus Schockaert, barbier, de paraître en public, parce que leurs maisons respectives sont infectées.

Geord. Adriaen van den Steen, oudt Deken van het Viscoopers Ambacht, woonende in de Keesstraet, hem te absenteren van alle publicque conversatien, & niemandt in syn huys te laten comen ter tyt & wylen toe ondersocht sal syn van wat sieckte syne maerte is gestorven.

Geord. Adeodatus Schockaert, barbier, woonende in de corte nieuwstraete, tegen over den aelmoezenier Librechts, hem te absenteren van alle publicque conversatie & niemandt in synen huyze te laten comen, tot dat by M. H. naerder sal worden geordonneert & dat ondersocht sal wesen, oft hy eenige persoonen van de haestige sieckte geïnfecteert synde, geassisteert heeft.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

20 août.

Instructions pour l'agent mettant les lattes.

Geordonneert aen den latslaeger binnen twee mael 24 uren te vertrecken, 20 Gl. vergunt voor oncosten

van verhuys. Verbodt met schrobbers, pestmeester, cellebroeders & geïnfecteerde te converseeren op voors. pene.

(*Idem, Ibidem.*)

20 et 29 août.

Requêtes adressées par Adeodatus Schockaert, demandant que la mesure prise contre lui, soit rapportée.

Verthoont reverentelyck Mr Adeodatus Schockaert, gesworen chirurgyn alhier, hoe dat den suppliant op den 18e deser by acte collegiael verboth gedaen is, ten eynde den suppliant niet en soude hebben te comen in eenige publicque conversatien, ende nyemanden t'synen woonhuysse te laeten comen, dat tot naerder advys, op pretext dat den suppliant hem soude vervoirdert hebben te comen ten huysse van eenige persoonen, die naer syne compste syn bevonden geweest te syn besmet met de contagiouse sieckte, dwelck op geene andere plaetsen geweest is, als ten huysse van wylen Jan Heylens, oudt deken van de vischcoopers ambachte, alwaer naer diversche visiten gedaen by Doctor Maire is overleden de moeder van voors. Heylens, in de matte straete alhier, gepressupposeert synde gestorven te syn van de contagiouse sieckte, nyet tegenstaende sy publicquelyck is gestorven, naer het seggen der gebuerte aldaer, midts naer haer overlyden gestorven is seker vrouw persoon die haer gelyckt hadde, daer mede, onder correctie, nyet en can gesolveert worden de moeder van den voors. Jan Heylens van de selve sieckte overleden te syn, midts geene teekenen naer gelaeten te hebben van dusdaenighe infectie, naer de welcke sieck geworden is het kindt van voors. Jan Heylens.

Dwelck by den suppliant gesien & gevisiteert synde, seyde haelt eenen Doctoor, ende sedert noyt by het voors. kindt geweest, ende den doctoor Manriques daerby gehaelt synde, heeft geseght het selve kindt daer sieck te syn van wormen, daerop geordonneert hebbende een purgatie & is 't selve kindt gestorven & begraeven, ende door den roep van de gebuerte wederom ontgraven synde, is geoordeelt voor quaet & van de contagiouse sieckte gestorven te syn, & twee daghen daernaer is de suppliant geroepen ten huysen van Peeter van den Broeck, op de Borcht grachte alhier, alwaer hy bevondt twee kinderen sieck te syn, ende de selve geïnfecteert te syn van de peste, seggende tegens den vader van de selve kinderen, haelt eenen pestmeester, gelyck oock den suppliant gedaen heeft ten huysen van wylen Maria Janssens in de Keesstraete alhier, daer over den tyt van acht dagen hadden overgegaen twee doctoren ende sonder den suppliant, aldaer noynt een latte soude gecomen hebben. Ende want in alles 't selve den suppliant hem in 't minste nyet en verstaet eenichtsints vergeten te hebben, maer ter contrarie is oorsaecke geweest van geene meerdere infectie, ende tot voorstant van de gemeynthe deser stadt, nyet wetende waeromme U. E. den suppliant met dusdanige acte in plaetse van recompense is begiftende. Desen aen-gemerckt soo keert den suppliant hem tot Ued. ootmoedelyck biddende gedient te syn te stellen in syne voorrige possessie met synen open winkel, ende syne conversatien te houden alomme binnen dese stadt, tot het doen van syne exercitie als chirurgyn, gelyck synen stiel is, & anders geenen is doende, insiende dat hy eenen persoon is, nyet tegens, maer voor de goede gemeynthe deser stadt, bereedt synde de selve in alle andere sieckten & curen by te staen, & om

daer van naerder te syn geïnformeert is versoeckende eenen Heer Commissaris ad informandum. Dwelck doende &ca.

Myn Heeren B. B. & S. S. hebben gecommitteert Jeronymus de Mayer, schepene, die neffens de gecommitteerde van de policycamer deser stadt, hen op 't inhoudt deser sal informeren, omme &ca.

Actum 20 Augusti 1657.

Gevaert.

Daer naer gehoort het rapport van den voors. commissaris, M. H. B. B. & S. S. ordonneren aen den suppliant hem te reguleren, volgens de ordonnantie & acte collegiael van den 18^{den} deser in dese requeste gementionneert, en dit voor den tyt van acht dagen & naer der ordre, op de pene van 100 gld.

Actum in collegio 25 Augusti 1657.

Rapport 1 gl. 4 st.

Onder^t G. Gevaerts.

(Req. Bk. 1657-58. Fo 50 vo.)

Gheeft seer reverentelyck te kennen Mr Adeodatus Schockaert, chirurgyn, woonende in de cortte nieuwstraete, hoe dat hy nu ter tyt van elf dagen heeft gecontinueert in het obedieren van seckere acte by U. Ed. aen hem den 18 deser doen insinueren, by de welcke onder andere staet, totter tyt toe ondersoek sal worden gedaen oft dese suppliant eenige persoonen van haestige sieckte geïnfecteert soude hebben geassisteert, & alsoo den suppliant verhoopt dat Ued. als in sulcx sullen hebben ondersocht. Soo keert hy hem tot Ued. de selve ootmoelyck biddende dat hun gelieven willen innesiende de onnooselheyt van den suppliant hem van de voors. ordonnantie t'ontlasten & t'ontslaen te meer omme genee voorder opsicht te geven aen de gebueren 't gene soude mogen veroorsaecken merckelycke alteratie. Dwelck doende &ca.

Myne Heeren B. B. & S. S. hebben gecommitteert

Hr Jeronymus de Mayer, Schepene, die benefens de gecommitteerde van de Policycamer deser stadt, hen op 't inhoudt deser sal informeren, omme &ca.

Actum 29 Augusti 1657. Ond^t Gevaerts.

Daer naer gehoort het rapport van de voors. commissaris Myne Heeren B. B. & S. S. hebben den suppliant het versueck by den dispositieve deser gedaen, geaccordeert & toegestaen.

Actum in collegio 31 Augusti 1657.

Rapport 1. gl. 4 st. Ond^t Zegers.

(Req. Bk. 1657-58. Fo 55.)

25 août.

Payment à Nicolas Swanninx.

Aen Nielaes Swanninx, 112 Gl. 2 1/2 St. voor 12 geleverde stroyen matrassen op Stuyvenbergh met hooftpeulingen, grauw lynwaet met 12 witte wollen sargien.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

22 septembre ⁽¹⁾.

6 octobre.

Défense de vendre de la viande avariée.

Geen bedorven vleesch op de Vrydaeghs merckt te vercoopen, ten sy het selve ierst gekuert is, op verbuerte van het selve & de pene van 50 Gld. & inge-

---

(1) Dans le recueil *Politique Ordonnantiën* se trouve un placard [In-f^o car. goth. sans nom d'imprimeur. Signé : Ph. van Valckenissen] interdisant la fonte de graisses diverses pouvant dégager des odeurs en vue d'éviter l'éclosion de la peste (« sieden van traen, ballijn & harincksmout, lever-smout, kokenvet, oft andere diergelijcke vuyle & verboden substantiën... om te verhoeden de infectie die door het verbesigen van alsucke smouten haer binnen dese stadt soude moghen verbreyden... »).

valle zulcke eetwaeren in de sterfhuyzen gevonden waeren, niet te vercoopen als voor zy gekeurt zyn geweest, volgens beraedslaeging van den Maendagschen Raet, op den 24 September 1657.

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 203.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Thomas de Pottere, 1 Februari 1657 tot Ult. Decembris 1657.)

F^o 188. **Ontfanck** : 1^a grossa . . . 13,171 Lb.

F^o 191. 2^a grossa : (brouwers) . . . 178 Lb. 8 Sc.

Somma totalis. . . . 13,349 Lb. 8 Sc.

F^o 192. **Uytgeef** : Aen Greffier van de Polycycamer, 29 wekelyksche posten :

1^a grossa : 5,441 Lb. 19 Sc.

F^o 195. Aen Pater van de Cellebroeders, Pater Alexius Nagels, volgens accoort, dan alsoo de selve patres ofte broeders de siecke gedient hebben van 10 July sal het selve ingaen van dien dach, voorders, soo is hem boven de 50 Gl. ter maent, voor een jaer lanck gegeven 200 Gl. ende twee quartelen francen wyn :

2^a grossa : 671 Lb.

F^o 197. Aen Patres van de Societeyt Jesu, dienst aen geïnfecteerde buyten & binnen de stadt. (Aen Pater Jacobus Brunel, procurator) :

3^a grossa : 600 Lb.

F^o 198. Aen Mater & conventualen van Swert-susters :

4^a grossa : 336 Lb.

F^o 199. Aen Jacques Molyn, knaep op Stuyvenberg, staende gagie :

5^a grossa : 153 Lb.

F^o 200. Aen Daniel van der Bruggen, ladtslaeger of er sieckte is of nyet :

6^a grossa : 219 Lb.

F^o 201. Aen berringe voor de geïnfecteerde op Stuyvenbergh & voor de geïnfecteerde Patres van de Societeyt Jesu :

7^a grossa : 485 Lb. 10 Sc.

F^o 202. Ander uytgeef & arbeytsloon : — Gilles Pauweyns, teurchen, 36 Lb.

— Hans Cops, wagemaecker, reparatien aen de pestkarre, 19 Lb.

— Peeter Bosmans, timmerman, gevrocht op Stuyvenbergh, 26 Lb. 2 Sc.

— Paulus Bosmans, metser, van aenbesteden de metselereye op Stuyvenbergh, 150 Lb.

— Den selven, voor werck op Stuyvenbergh, 14 Lb.

— StadtsPELLIEDEN voor spel in misse van dancksegginge, 21 Decembris 1656, wanneer Godt belieft heeft volcomelyck op te houden & gecesseert de haestige sieckte, 9 Lb.

— Lucas Blomaert, leermaecker, leeren op Stuyvenbergh, 9 Lb. 12 Sc.

— Nicolaes Swanincx, 112 Lb. 2 Sc. 6 Gr. voor matrassen.

— Bastiaen de Wolff, schaliedecker, 8 Lb. 14 Sc.

— Hans Mertens, hoefsmid, beslaen & cureren van het pert van Stuyvenbergh, 28 Lb. 16 Sc.

— Antony Paulus, kalck & steen vercooper, voor kalck & steen op Stuyvenbergh, 153 Lb. 6 Gr.

— Peeter Campioen, kerrevrachten, 86 Lb. 7 Sc.; 66 Lb. 4 Sc.; 49 Lb. 4 Sc.

— Apothecaris Peeter de Wannemaecker, 1,085 Lb. 16 Sc. (medicamenten van 16 July tot 12 Novembris 1657).

— Apothecaris Guilliam Gysbrechts, 645 Lb. 6 Sc. (medicamenten van 19 July tot 15 Novembris 1657).

— Brouwer Hendrick de Wilde, voor bieren, 433 Lb. 2 Sc.; 24 Lb. 8 Sc.

- Poirtier van Slyckpoort, 20 Lb. :
8^a grossa : 2,976 Lb. 14 Sc. A.
F^o 204. Vereeringe van diensten : Patres Jesuiten,
80 Lb.
— Broeder Lambrecht van de Cellebroeders, 24 Lb. :
9^a grossa : 104 Lb.
— 10^a grossa : (verscot & ca) : 2,309 Lb. 3 Sc.
F^o 205. Auditie & ca (11^a grossa) : 48 Lb. 2 Sc.
Somma sommarum : 13,349 Lb. 8 Sc.
Dus hier effen & quyte.

1658. — 10 janvier.

Récompense aux Pères Jésuites.

Aen de Patres van de Societeyt Jesu, eene aeme
renschens wyn voor hunne assistentie in de haestige
sieckte.

(C. A. Bk. 1655-58. A cette date.)

16 janvier.

Récompense au Maître de la Peste.

Geresolveert den Pestmeester, wesende Cellebroe-
der, te vereeren met 10 Pattacons voor een mantel-
laecken, voor extraordinaire diensten in de haestige
sieckte.

(Idem, Ibidem et C. R. Bk. 1655-61. Pg. 170.)

11 février.

Secours aux pestiférés.

Geresolveert geduerende deses vorst & coude, aen
de gepestificeerde mannen persoonen, dagelycx te
geven, van stadt wegen 10 St. & aen de vrouwen
& kinderen, elcke 6 St.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 172.)

9 mars.

Saumon avarié.

Op aendienen van de gecommiteerde van de Polycamer, te seynden twee Heeren uyt het Collegie, benevers de voirs. gecommiteerde, in alsulcken huizen, om salm aen te slaegen, die affgecuert is.

(C. A. B. 1655-58. A cette date.)

14 mars.

Vente de saumon avarié. — Pénalités à charge de ceux qui le colportent, etc.

Alsoo sekere personen in de stadt ingebrocht hebben eene quantiteyt bedorven salm, ende den selven vercoopen sonder te wesen gekeurt, waerdoor lichtelyck groote infectie soude kunnen worden veroorzaekt.

1. Verbod dezen te verkoopen, zonder gekeurt te zyn door keurmeester van den visch, op pene van verbuerte van den zalm en pene van 100 Gld.

2. Zy die leuren met ongekeurden zalm, pene van 12 Gld.

3. Zy die iemand klaerlyk kunnen aenwyzen, die den zalm heeft binnen gebracht, zullen van stadswege ontvangen 25 Gld.

4. De afgekeurden visch op de vischmerkt zal op een schuyt geladen worden en geworpen in het midden der rivier. (Vergadering van Maendagschen Raed 11 Meert.)

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 208.)

27 avril

Demande aux Jésuites d'assister les pestiférés.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. om by de Patres van de Societeyt, te versoecken eenen Pater om de geïnfecteerde van de haestige sieckte te assisteren.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 184.)

22 mai.

Précautions à prendre pour éviter la diffusion de la peste. — Défense de fréquenter les gens qui viennent des maisons des pestiférés. — Verge blanche. — Aubergistes.

Haestige sieckte, precautien tegens de selve. Alsoo verscheyden personen die zich onthouden in de pesthuyskens buyten de stadt, hun dagelysch vervoorderen binnen dese stadt te komen, & converseren met andere personen niet geïnfecteert wesende, of in vergaederingen van volck zich begeven hetgeen veroorzaeckt dat de haestige sieckte (Godt betert) alnoch meer verspreyt, Soo ist,... verbod aen die personen alhier te komen... &ca... op pene van schavotteringe & geegeselt te worden... die geïnfecteerde personen sullen witte roeykens moeten draeghen & eenen hootbant oft teecken mette stadtscoleuren. Zy, die de gepestificeerde buyten voeren, moeten den gewonen weg volgen zonder onderwegen te blyven in herbergen... &ca... herbergiers mogen hen niet tappen, op verbuerte van bier & wyn. (Maendagschen Raedt 15 Mey.)

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 211 vo.)

1er juillet.

*Demande aux Frères Cellites pour obtenir
un nouveau Maître de la Peste.*

Gecommitteert Tr. & Rtm. deser stadt om noch eenen pestmeester te versoecken van den Pater Prior van de Cellebroeders, tot het cureren van de persoonen met de haestige sieckte geïnfecteert in dese stadt.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 192.)

*Mesures à prendre vis-à-vis de ceux de Stuyvenberg
qui enfreignent les ordonnances.*

Geord. de placcaet te publiceeren dat geene geïnfecteerde persoonen hun vervoorderen selen van Stuyvenbergh in de stadt te comen, op pene van schavotteringhe, geeselinghe & banissement & dat aen de officieren van den H. Marckgraeve & Schouteth deser stadt voor het aenbrengen van yder persoon, tegen dese ordonnantie & placcaet gecontravenieert hebbende, sal van deser stadt wegen betaelt worden de somme van 25 gulden.

Geresolveert de geïnfecteerde persoonen van Stuyvenbergh, tegen het placcaet in dese stadt comende & geapprehendeert synde, in de casematte by de Kipdorppoorte te stellen.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 198 et 199 et C. A. Bk. 1658-60.
Fo 35.)

23 juillet.

*Vente des moules. — Défense à ceux de Stuyvenberg
de venir en ville.*

Mosselen niet te vercoopen als op de plaetsen daer toe geordonneert, zich reguleren naer de ord. van

1 Augusti 1636 op de keur der mosselen, deze laeten keuren door de keurmeester van den visch, de afgekeurde in het water te werpen. (*Mesure hygiénique d'ordre général, sans allusion particulière à la peste.*)

Haestige sieckte precautien tegens de selve. Verbod aen de geïnfecteerde persoonen die op Stuyvenbergh in de huyskens woonen, hier in de stadt te komen, op pene van schavotteringe &ca... zy die zulke geïnfecteerde persoonen aenbrengen zullen van de stadt 25 Gld. ontvangen.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 215/2 et 215/2 vo.*)

Honoraires au Dr Lazare Marcquis.

Aen Dr Lazarus Marcquis, 18 Gl. voor het examineeren van drye pestmeesters.

(*C. A. Bk. 1658-60. Fo 37 vo.*)

Série de mesures à prendre pour combattre la peste.

Geres. te ordonneeren aen Pestmeester Cellebroeder een rooden stock in publiek te dragen & sayen cleedt.

Insgelycx geord. aen de schrobbers & schrobsters een rooden stock te draegen.

Geord. de ordonnantie, tegen het hangen van den baey in lyckhuyzen, te vernyeuwen geduerende de contagieuse sieckte.

Geord. de ord. tegen het houden van duyven & conynen, te vernyeuwen.

Geauth. de Tr. & Rtm. omme met de Cellebroeders te tracteren om noch te hebben eenen pestmeester.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 202 et C. A. Bk. 1658-60. Fo 38.*)

6 août.

*Instructions diverses : Infirmiers, signe distinctif. —
Moyens pour combattre la viciation de l'air. —
Abatage des chiens. — Défense de fréquenter les
pestiférés, etc.*

Schrobbers & schrobsters zullen stock draegen roodt geschildert, op pene van arbitraele correctie.

Zelfde gebod aen Pestmeesters & Cellebroeders, rood lint op de borst oft op den hoet.

Om quaede reucken te verhueden, die infectie zouden kennen voortbrengen, verbod van ruet te smelten oft ruete keirsen te maecken... Alleenlyck toege-laeten van Baefsmisse tot maent Meert, van 9 uren 's avonts tot 's morgens 6 uren. En van Meert tot Baefsmisse, van 9 uren 's avonts tot 4 uren 's morgens, op pene van 12 Gld.

De persoonen komende vuyt geïnfecteerde huizen niet zich begeven in vergaederingen van volck of op straete, ende in de kercken niet later naer den halve acht des morgens.

1. Om reucken van honden wegh te nemen, dry persoonen gecommitteert om honden te slaen.

2. Verbod aen hondslaegers te misdoen.

3. Instructie voor den scherprechter : verbod aen dezen van te slaen : haesewinden of die men heet lange honden, bracken, waterhonden, doggen het sy groot oft cleyn, spilloenen, lighonden oft eenige cleyne die men heet jouffrouwe hondkens, oft oock eenige andere honden die de waegens trecken, blyckhoven bewaeren en diergelycke.

(Ord. Bl. H. 1644-59. Fo 215/3, 216 et 216 vo.)

9 août.

*Rappel de l'ordonnance précédente concernant
les chasse-chiens. (Même rédaction.)*

(Ibidem. Fo 217.)

12 août.

*Construction d'une maison à Stuyvenberg
destinée aux pestiférés.*

Geauthoriseert de Tresoriers camer om te maecken eene logie op Stuyvenbergh voor de gepestificeerde & de selve aen te besteden.

(C. R. Bk. 1655-61, Pg. 203.)

13 août.

*Procès-verbal de la séance du Large Conseil. —
Emprunt pour la construction des Maisons de la
Peste.*

13 Augusti 1658 (Propositie)... versueck tot consent van eenige baracken te maecken op Stuyvenberch voor de geïnfecteerde. (F^o 315)... voirder alsoo de pesthuysen op Stuyvenberch nyet en syn suffisant omme te verbergen de arme besmetten, soo is noodich daer te maecken eenige baracken, logien ofte schuylsels waer van, alsoo de construinge naer gissinge sal comen te costen tusschen de twelf hondert en vijftien hondert guldens wort versocht, dat op het voorgaende, ende exempel van de Heeren van het Magistraet de leden der selver gelieven te draegen consent daertoe aenwysende de noodige middelen benefens 't gene daer van dependeert, op alle 't welck de leden hebben versocht is hun geaccordeert dach van Breeden raede tegens dach daer naer wesende Woensdach 14^{den} Augusti 1658...

F° 317. Opinie van de Hoofdmannen van de poorterij en de wijkmeesters... toegestaan, actum op de wijkmeesters camer 14^{den} Augusti 1658...

F° 318. Opinie van de goede mannen (*n'est pas mentionné*).

F° 319vo. Opinie van de Heeren oude Schepenen overgebracht op 15^{den} Augusti 1658... consenteren tot het maekken der pesthuyskens vermeld...

(*Breedenraedt. Reg. 1658. Fo 313 et sec.*)

16 août.

Ordre à Jhr. van Eetvelde de laisser visiter sa servante, suspecte de peste.

Geord. Jhr van Eetvelde, of iemandt is synen huysse wesende, gestaen in de Keyzerstraete, promptlyck ende sonder uytstel te laten visiteren aen den Pater van de Celrebroeders gaende in de contagieuse sieckte de maerte aldaer sieck liggende, op pene van 100 Gld.

(*C. A. Bk. 1658-60. Fo 42 vo.*)

17 août.

Catherine Vignon, accoucheuse de la Ville. Gages, etc.

Geconsenteert dat Catherine Vignon, gecommitteert als vroedvrouwe van de geïnfecteerde van de haestige sieckte tot in het begin van Januari, zal hebben 300 Gl. alsmede 6 Gl. voor elcke vrouwe, die sy in arbeyt zou assisteren, ingeval van overlyden zullen haere erfgenaemen de 300 Gl. genieten.

(*Idem, Ibidem.*)

19 août.

Défense d'arracher les lattes.

Verboden van de latten aff te trekken, geslaegen als teecken van de huysen geïnfecteert van de contagieuse sieckte. Premie van 50 Gl. aen die zulcke personen kunnen aenbrengen.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 217 vo.*)

22 août.

Accord avec les Frères Cellites.

Syn geauthoriseert Tr. & Rtm. om mette Pater van de Cellebroeders te tracteren, om alhier te hebben noch 2 oft 3 Cellebroeders expert in de haestige sieckte alhier te dienen & dat voor soo redelyck loon, als sy t'samen sullen accorderen.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 206 et C. A. B. 1658-60. Fo 43 vo.*)

26 août.

Mesures diverses. — Accord avec une personne pour soigner les pestiférés. — Construction de maisons. — Accord avec la Supérieure de Sainte-Élisabeth.

Geauth. Tr. & Rtm. om te tracteren met seckere geestelycke dochter die haer presenteert om te dienen in de haestige sieckte & haer te besorgen eene bequaeme wooninge.

Item gecommitteert Tr. & Rtm. om aen te besteden vier pesthuysen, behalven de 12 alreeds aenbesteedt, mitsgaeders een huysken voor den latslaeger.

Item geauth. de selve Tr. & Rtm. om te spreken met de Moeder van het Gasthuys op henne presentatie van te dienen in de haestige sieckte.

(*Ibidem. Pg. 208 et Ibidem. Fo 44 et 44 vo.*)

4 septembre.

Accord avec Maître Fl. van Langeren.

Geauth. Tr. & Rtm. om met den geographe van syne Con. Mj^t Mr Michiel Florentius van Langeren te accorderen, nopende syne vacatien alhier gedaen, aengaende het affweiren & beletten den stanck van deser stadts ruyen.

(*Ibidem.* Pg. 210.)

5 septembre.

Payements à Maître van Langeren. — Accord avec les Frères Cellites venus de Lierre.

Aen Michiel Florentio van Langeren, 97 Lb. 10 St. eens, ter saecken van vacatien alhier van Brussel gedaen, in 't stuck van het verhueden van den stanck van de ruyen, à 7 Gl. 10 St. daeghs, sedert 24 Augusti tot heden.

Geauth. Tr & Rtm. te accorderen met Cellebroeders, alhier van Lier gecomen synde, van de geïnfecteerde van de haestige sieckte te assisteren.

(*C. A. Bk. 1658-60. Fo 47 vo.*)

9 septembre.

Ordre aux personnes des maisons infectées d'entendre la messe dans une chapelle spécialement désignée.

Geauth. Tr. & Rtm. om te accorderen met eenen priester, 't sy Capucien oft anderen, om de misse te doen in de Capelle by Croonenborch, voor die persoonen wt de geïnfecteerde huizen comende.

Geres. by placcaet te publiceeren dat niemant wt de geïnfecteerde huizen comende en sal mogen

gaen in andere kercken als de voers. capelle, op pene van 100 guldens.

Geres. de St Andries processie oft Pekenskermissie op te houden voor dit jaer, mits de contagieuse sieckte in de prochie is grasserende.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 212. — C. A. Bk. 1658-60. Fo 48 vo.)

Procès-verbal de la séance du Large Conseil, portant sur les dépenses faites à l'occasion de la peste.

F^o 330vo. Verbael van Breedenraedt 9 September 1658... F^o 331vo... Ierst, dat met het lanckduren ende Godt betert, voortganck van de contagieuse sieckte binnen dese stadt, het ordinaris innecomen van 8 stuyvers, op elcke aeme goet bier, daer toe van oudts geconsenteert, nyet en worden gevonden suffisant om de weeckelycke oncosten daer vuyt te connen vervallen, als bedragende de selve 1,400 guldens ter weke, boven noch andere gerieffelyckheden, alles volgende de sommiere rekeninge van den Heere Diericxsens, tweeden stadts tresorier, hier mede gaende, en gemerckt onmogelyck is 't selve vuytte voorgaende ordinarisse middelen wesende toegeeygent en geaffecteert aen andere anterieure lasten, langer te continueren en nochtans de arme geinfecteerde in suldanigen vuyttersten noodt nyet en dienen geabandonneert, soo hadden de H. H. van het Magistraet voor hunne opinie en op 't gevolch van de andere stadts leden tot dyen effecte geconsenteert de somme tusschen de 25 en 30,000 guldens, waermede de voorschreven leden worden versocht hun gelieven ten alder iersten te conformeren...

F^o 336vo. Sommiere rekeninge van het geene Jân

Diericxsens, ontfangen en uytgegeven over oncosten aen de arme gepestificeerde op Stuyvenberch en het geene daer van dependeert.

Ontfangen... (Februari tot Augusti = 7 maenden)
6,830 guldens 8 St.

Uytgegeven van 9 Februari 1658 tot 31 Augusti daer naer, soo aen de gepestificeerde op Stuyvenberch, als aen gagien aen de Paters Jesuiten, Cellebroeders, Swertsusters, aen waegemaecker, smeden, schrobbers, kistmaeckers, matrassen, reparatien en andersints 't gene daer van dependeert 15,096 Gl. 18 st.

Dus meer uytgegeven als ontfangen 8,266 gld. 10 st.

Nota : dat boven 't voor verhaelde alnoch staet de betaelen rekenende van 3 Augusti tot 9 September, dach van den Breeden raede, notable sommen aen bier, brandt, medicamenten, matrassen, sargien, wagemaecker, kerrelieden, ende aen het maecken van 14 nieuwy pesthuizen als noch aen een nieuw sieckhuys, daer men de gedesespereerde siecken inneleyt, daer van eene partye is betaelt, bedraegende omtrent een derde deel, dwelck moet wesen comptant, omdat men qualijck yemand can vinden, die daer aen wilt wercken, welke partyen sedert den 3^{den} Augusti tot noch toe nyet en connen betaelt worden met egeen 3,000 guldens, soo datter meer betaelt syn als ontfangen, de somme van hier vore gestelt 8,266 gl. 10 st., daertoe gevueght dese 3,000 gld. dye tusschen 8 en 14 dagen moeten betaelt maecken samen 11,266 gld. 10 st.

Nota in 8 weken aen de gepestificeerde betaelt 6,363 gld. 15 st. in weekgelt... van innecomen voor dien tyt 850 gld. ontfangen... Op Sondag 8 September voor eene week betaelt 1,312 gld., de week te

voren 1,060 gld., en te voor 917 gld... ten slotte, meer per week te betalen, als in twee maenden van accyse ontvangt... men heeft gemiddelt 1,500 gld. per week noodig... tot assistentie, tusschen 25 en 30,000 guldens gevraegt.

F^o 351vo. Opinie van de Heeren Oude Schepenen in Breedenraedt van 17 September 1658... voor het opnemen van eenige penningen, tot wekelyck onderhoud van de gepestificeerde deser stadt, hebben geconsenteert de lichtinge van 20,000 guldens...

F^o 372. Tweede opinie van de Hoofmannen der poorterye in Breedenraedt van 24 September 1658, waer by nopende de versochte assistentie voor de arme gepestificeerde, draegen hun consent ter somme van 6,000 guld. tot subleveringe der oncosten by den Heer tweeden tresorier dyaengaende verschoeten, item consenteren 30,000 gld. tot assistentie van de caemer van den arme...

(*Breedenraedt. Reg. 1658.*)

10 septembre.

La résolution concernant la messe des pestiférés est différée.

Geresolveert noch ter tyt op te houden de resolutie gisteren genomen, aengaende de misse te doen voor de geïnfecteerde personen in Crooneborgh.

(*C. A. Bk. 1658-60. Fo 49 vo.*)

23 septembre.

Changement de concierge à Stuyvenberg.

M. H. H. B. B. & S. S. hebben geauth. de gecommiteerde van de Policycamer een anderen concierge van Stuyvenbergh oft cuysscher van de gepestificeerde huizen te stellen, mits de inobedien-

tie van den tegenwoordigen & voorts aff te setten alle andere supposten oft schrobbers aen hunne ordre niet obedierende.

(*Ibidem. Fo 52 et C. R. Bk. 1655-61. Pg. 218.*)

Ordonnance rappelant les mesures à prendre pour éviter la contagion. (Cette ordonnance préconise les mêmes mesures que celles qui ont été décrites précédemment.)

Haestige sieckte, precautien tegens de selve :

1. Verklaring van ziekte of van de zieken.
2. In huis blijven waar de ziekte is, vensters op zekere voorwaarden te openen.
3. Latte slagen.
4. Verbod buiten huis te logeren enkel in gasthuizen. Verbod in het openbaar te komen.
5. Witte rooikens dragen.
6. Gebod aan pestmeesters &ca, teeken te dragen.
7. Zij die in geïnfecteerde huizen hebben katten, honden of gevogelte, moeten deze doen verdrinken, uitgenomen peerden, horenbeesten & schapen, zij mogen deze niet verkoopen, op pene van 50 Gld.

(*Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 219. Dans le recueil : Politique Ordonnantiën se trouve un placard [in-fº, 2 col., sans nom d'imprimeur. Signé : Ph. van Valckenisse.]*)

30 septembre.

Par suite de la régression de la peste, le chasse-chiens arrêtera l'exercice de ses fonctions.

Geresolveert mits de contagieuse sieckte (Godt loff) begint te minderen, aen den hontslaeger te ordonneren, dat hy ophoude de honden meer te slaegen.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 218 et C. A. Bk. 1658-60. Fo 54.*)

20 décembre.

Payement à la veuve van Uffel.

Geordonneert by de Tr. & Rtm. te betaelen aen de Wwe van Uffel, greffier van de Policycamer wylen, voor synen dienst by tyde van de haestige sieckte, de somme van 100 pattacons.

(Ibidem. Pg. 231 et Ibidem. Fo 68.)

23 décembre.

*L'agent mettant les lattes est suspendu.
Frères Cellites.*

Geresolveert dat tegenwoordigen ladtslaeger der stadt is gesuspendeert van dienst, ter tydt dat M. H. sullen geïnformeert hebben van 't gene hem ten laste wort geleyt.

Gecommitteert J. B. Batkin, tresorier generael, om hem te adresseren aen den Pater Prior van de Cellebroeders ende hem te seggen, dat hy Broeder Lambrecht, pestmeester in dyen hebbe, dat hy een laecken draege.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 67 et 68 vo.)

24 décembre.

Payement à Peeter van Hoboken.

Aen Peeter van Hoboken, timmerman, 715 Gl. 19 St. voor het vergrooten van de Croonenborgh capelle, in Augusto lestleden.

(Ibidem. Fo 69.)

1659. — 13 janvier.

*Mission du trésorier Batkin pour conférer
avec les Frères Cellites.*

Gecommitteert den tresorier Batkin om by den pater Prior van de Cellebroeders voor te houden & aff te vragen off hy ter zyde van de contagieuse sieckte hem sal met syn religieusen reguleren volgens de ordon. van M. H. & Polycycamer deser stadt, ende in gevalle van weygeringe, hunne gagien & pensioen te supprimeren & op te houden.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 233. — C. A. Bk. 1658-60. Fo 75.)

17 février.

Allocations aux pestiférés de Stuyvenberg.

Geres. ordon. te publiceeren dat nu voordane aen de siecke gepestificeerde op Stuyvenbergh aen de bejaerde mannen & vrouwen daegelycx sal worden wtgereyckt 4 stuyvers, aen de kinderen twee stuyvers, dat de gesonde selen voortaan in hun huys blyven & 's morgens voor den sonne opganck & 's avonds naer den sonnen onderganck mogen wtgaen.

(Ibidem. Pg. 240 et Ibidem. Fo 81.)

20 février.

Gratification aux Pères Jésuites.

Aen de Eerw. Patres Jesuiten, de geïnfecteerde gevisiteert hebbende, te schencken een half vieren-deel spaenschen wyn, mette rechten daertoe staende.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 81 vo.)

3 mars.

Ordre au Maître de la Peste de porter un insigne.

Geord. aen Rombaut van Wechter, pestmeester, te draegen een teecken gelyck de conchierge van de pesthuyzen buyten de stadt, ende hem te myden te comen in geselschap van andere niet geïnfecteerde persoonen, op privatie van syn amt.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 82 vo.)

4 mars.

Interdiction de colporter du saumon avarié.

(Mesure générale.)

Niet leuren & te coop veylen bedorven & stinckenden salm. (Maendagschen Raedt, 3 Meert 1659.)

(Ord. Bk. H. 1644-59. Fo 226.)

Défense de fréquenter les gens qui se trouvent dans les Maisons de la Peste.

Haestige sieckte, precautien tegens de selve. Verbod aen persoonen die in de pesthuizen zyn, hier te komen en indien die persoonen binnen de stadt komen, zullen hunne meubelen haer toebehoorende en in de geïnfecteerde huizen berustende, op de straeten gebracht worden om aldaer publieckelyck verbrant te worden.

(Ibidem. Fo 226 vo.)

2 avril.

Instructions pour le Maître de la Peste, l'agent mettant les lattes et les Frères Cellites.

Geord. aen Rombaut van Wechter, pestmeester, hem niet te vervoorderen ten huysen van de welcke

men suspicie soude hebben, van dat zy mette contagieuse sieckte besmet waren, een latte laet slaen oft 't selve publiquelyck bekent te maecken, sonder ordre & consent van de gecommiteerde van de Policycamer der stadt.

Zelfde akte voor de latslager.

Idem voor de Cellebroeders.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 86 vo et 87.)

29 avril.

Requêtes d'Alexandre Rogghens, agent mettant les lattes, demandant une gratification. — Requête de Servaes Michiels, concierge à Stuyvenberg, demandant d'être admis comme Maître de la Peste.

Requeste van Alexander Rogghens.

Hy heeft van Kersmisse jonghtsleden bedient het ladtslaegerschap deser stadt, waer in hem seer vertrouwelyck heeft gedraghen, meer als oyt eenighe syne voorsaeten (soo door het draegen van de medicamenten nae buyten, in 't doen visiteren van de siecken, als andere) gelyck kennelyck de E. H. op de Policycamer om de quaede & haestige sieckte te beter vuyt dese stadt te helpen suyveren (gelyck door Godts genaede tegenwoordighlyck is) niettegenstaende menige carelle, ende vyantschappen teghens syn persoon daer door gecauseert (die hantstastelyck de sieckte, om haer proffyts wille in der eeuwicheyt in dese stadt sochten te houden) dat ghenootsaeckt is geweest syn lyff tegens de selve te moeten defenderen, door al 't welcke den suppliant van synen getrouwen dienst, niet en is affgeweecken maer ter contrarie de voorgaende monopolien, meer ende meer ondersocht, ende in 't licht gebrocht, tot groot proffyt voor dese stadt ende gemeynthe, tot schaede van syn

selven in 't particulier, midts door 't ontdecken van de quaele regeringe op Stuyvenbergh voor den tyde des suppliant's omgegaen, daer anders in is versien geworden, als U. E. kennelyck op corten tyde, door Godts gratie ende genaede de voors. sieckte, is comen te cessereren, waer door den suppliant nu missende syne daegelycxse proffyte ende benefitie, oock hen belast vindende met een vrouw, ende vyff kinderen, ende dat hy om 't voors. latslagen te bedienen, syne styl ende backerswinckel heeft moet verlaeten ende opstellen... vraegt dat Ued. hem zouden vereeren met een cortosie van de soo veel als Ued; na merite sult vinden te behooren, om daer mede syne vrouw & kinderen, te soulageren & connen maintaineren... &ca.

Appostille. Tr. & Rtm. & gecommiteerde van Polycycamer gecommiteert om informatie & rapport. 29 April 1659.

2de Appostille: Den suppliant 30 gulden toegeuegh. 30 July 1659.

Requeste van Servaes Michiels, tegenwoordig conchierge op Stuyvenbergh.

Hy heeft sedert ultimo December lestleden (in plaetse van Broer Lambrecht, cellebroedere) de gepesificeerde op Stuyvenbergh gecureert & met de gratie Godts, meest alle genesen, datter seer weynich persoonen van syn gestorven ende gemerct den periculösen dienst des niettegenstaende syne conchierschap evenwel daerenboven wel ende behooryck oock heeft waergenomen ende bedient, oock bereyt is alnoch dese stadt continuelyck daer in te bedienen voor eene redelycke ende civile pryse, het sy offer sieckte is ofte niet, veel oft weynich altoos voor eene gelycke somme, oversulcx keert den suppliant hem tot Ued; ootmoedelyck biddende gelieve gedient te syn... te recompenseren met een cortosie... ende commissaris

te committeren met den welken over syne voorderen dienst (soo Ued. hem op Stuyvenbergh als pestmeester voorder gelieve te doen continueren) soude moghen accorderen 't welck doende... &ca...

Appostille. Tr. & Rtm. & Policymeesters gecommitteert om informatie & rapport. 29 April 1659.

2de Appostille. Aen den suppliant 134 gld. toegevueght. 30 July 1659.

(Req. A. & V. Bk. 1650-1662. Fo 148 vo et Fo 151.)

30 avril.

Même acte que le 2 avril à l'intention de Rombaut van Wechter « sous peine de privation d'office ».

(Ibidem. Fo 90 vo.)

8 mai.

Ordre au Maître de la Peste de garder la maison.

Geordonneert aen den pestmeester Mr Rombaut, hem is huys te houden, sonder onder het volck te comen tot andere ordre, oft hem te retireren op Stuyvenbergh voor 3 weken, op pene van privatie van syn officie & arbitraele correctie.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 249 et C. A. Bk. 1658-60. Fo 91 vo.)

31 mai.

Impôt sur la vente des fruits.

Geres. wtte steken in de pacht van 't recht van de vuyssel, dat al is 't saken dat M. H. verbieden in den somer, oft ten tyde van de haestige sieckte alhier binnen de stadt, te vercoopen oft in te brengen spaensche oft cleyne kerssen, dat den pachter ter saecken

van dien, geen quytschellinge en sal vermoegen te pretenderen.

(C. R. Bk. Tres. 1659-62. A cette date.)

20 juin.

Récompense aux agents de la Chambre de Police.

Geres. aen de gecommitteerde van de Polycycamer, voor recompense van diensten by hun gedaen in saecke van de haestige sieckte geduerende den tyt van twee jaeren, te betalen de somme van 120 Lb. 's jaers, om aen selve in proportie van den tyt dat de selve respectivelyck hebben gedient, te worden gedistribueert.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 256.)

*Demande aux Frères Cellites
pour les soins à donner aux pestiférés.*

Geres. aen de Cellebroeders aff te vraegen, off sy hen voor het toecomende verstaen zich te reguleren volgens d'ordre van M. H. in tyde van de contagieuse sieckte, in gevalle dat zy daer van zullen geven acte scripto & in behoorlycke formen over geteeckent by hennen provinciael & in gevalle zy 't selve niet en willen doen, sal men van stadswegen ondersoek doen op hen rechten & hen affnemen 't gene staet tot de dispositie van M. H.

(Ibidem. Pg. 258.)

Payement à Peeter de Wannemaecker.

Aen Peeter de Wannemaecker, apotheker, 835 gl. 11 St. voor geleverde medicamenten op Stuyvenbergh in 1658. De selven, 267 Gl. 19 St. voor medicamenten op Stuyvenbergh, in 1659.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 101.)

30 juillet.

*Récompense à l'agent mettant les lattes
et au concierge de Stuyvenberg.*

Gehoort het rapport van de gecommitteerde van de Policykamer, op requeste van den ladtslaeger, hem toe te vueghen 30 Gl. voor extraordinairien dienst.

Idem, aen den conchierge van Stuyvenberg, 134 Gl.

(C. A. Bk. 1658-60. Fo 119 et 119 vo.)

30 décembre.

Payement à Hendrick de Wilde.

Aen Hendrick de Wilde, brouwer in de Berrie, 159 Gl. 8 St. voor geleverde bieren op Stuyvenbergh, van 3 January tot 31 July 1659.

(*Ibidem.* Fo 149.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de rekening van den 2^{den} tresorier Jan Dierxsens.
1 Februari 1659 - 31 Januari 1660.)

(*Placé à la fin du volume.
avec une pagination spéciale.*)

Ontfanck : 1^a grossa : 12,621 Lb. 10 Sc.

F^o 6. **Uytgeef :** 1^a grossa. Aen wekelyksche oncosten van de besmette personen :

(15 posten) : 1,847 Lb. 19 Sc.

F^o 9. Aen P. van Cellebroeders : 2^a grossa : 250 Lb.

F^o 10. Mater van Swertsusters : 3^a grossa : 96 Lb.

F^o 11. Aen Servaes Michielsen, conchierge op Stuyvenbergh : 4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 13. Aen gagen van Pestmeester & Ladtslaeger.

— Rombaut van Wechter, pestmeester (eerst op 50 Lb. per maent : Meert, April, May), daerna 25 Lb. per maent (*11 postes*).

— Alexander Rogge, cnaep^e van gesontheit (*3 postes*, à 13 st. daeghs), tot Kersmisse 1659 :

5^a grossa : 538 Lb. 16 Sc. A.

F^o 17. Uitgeef aen extraordinaire diensten :

— Peeter Campioen, kerrevrachten : 68 Lb. 8 Sc.; 41 Lb. 10 Sc.

— Peeter Wannemaecker, apothecaris, 267 Lb. 19 Sc., medicamenten : 23 Januari-2 May 1659. A. C. 14 Augusti 1659.

— Guilliam Gysbrechts, apothecaris, 1,607 Lb. 16 Sc. 6 Gr., medicamenten van 9 Dec. 1657 tot 22 November 1658. A. C. 20 Mey 1659.

— Jan Baptista Despontyn, 60 Lb. half jaer huys-huer voor huys en hoff gestaen in de Gasthuysbenden, gebruyckt by stadtspestmeester, verschenen half Meert 1659. Id. verschenen Bamis 1659.

— Greffier Polycamer, 9 Lb. 12 Sc. verschoten gelden.

— Bernardo Matthias, 48 Lb. toegevueght voor vacatien by hem gedaen geduerende 14 daegen in 't ondersoecken & aen te teecken en van de frauden die soud en geschiet syn, in prejudicie deser stadt, by de lest gedeporteerden ladtslaeger, in 't weckelysch betaelen van de gepestificeerde persoonen op Stuyvenbergh, volgens req. & apost. 1 July 1659.

— Heeren van de Polycamer, recompense van diensten, 240 Lb. req. & apost. 1 July 1659.

— Doctor Hougaerts, 23 Lb. 16 Sc. vacatien & cue-ren voor dese stadt gedaen, Anno 1658. A. C. 23 May 1659.

— Doctor Mannaert & Chirurgyens Mertens &

Maerschalck, t'samen 18 Lb. visitatie van vrouwpersoon. A. C. 23 Aprilis 1659.

— Servaes Michielssens, conchierge op Stuyvenbergh, 134 Lb. curen & diensten op Stuyvenbergh. Req. & Apost. 8 Augusti 1659.

— Moeder der Swertsusters, 84 Lb. assistentie aen gepestificeerde. Req. & Apost. 15 July 1659.

— Alexander Roggens, cnape van gesontheit, 30 Lb. Req. & Apost. 5 Augusti 1659. — Pauwels Bosman, 98 Lb. 2 Sc. arbeytsloon voor reparatie aen huysinghe op Stuyvenbergh, van 10 tot 29 Meert 1659. Ord. 2 Aprilis 1659.

— Hans Cops, wagenmaecker, 38 Lb. 6 Sc. reparatie aen pestkerre. Ord. 30 Mey 1659.

— Anth. van Beemen, cuyper, 28 Lb. 8 Sc. wastobben, eemers & draechvat geleverd op Stuyvenbergh, Ord. 13 Augusti 1659.

— Hans Merten, hoeffsmit, 27 Lb. reparatie aen kerre & peert van Stuyvenbergh (6 Febr. tot 31 Mey 1659). Ord. 19 Juni 1659.

— Jan Diericxssen de jonge, 24 Lb. teurchen voor Policycamer & Patres Jesuiten, van 26 Feb. tot 26 Nov. 1658; Id. 27 Lb. 2 Sc. Ord. Ult. Jan. 1660.

— Barbara de Bles, 28 Lb. voor 8 weken costen van het peert gedient hebbende op Stuyvenbergh; Ord. Ult. Jan. 1660.

— Lucas Blommaert, 5 Lb. over 2 wagens met het wiel, by hem gemaect, ten behoeve van Stuyvenbergh.

— Rendant in desen, 5 Lb. verschot voor cleynigheden op Stuyvenbergh.

— Hendrick Roovers, 36 Sc. als in medegaende specificatie vermelt :

6^a grossa : 2,973 Lb. 7 Sc. 3 Gr. A.

F^o 22. Aen oncosten ter saecken van de soldaeten die als sauvegarde in October lestleden gelegen hebben op Stuyvenbergh, door Servaes Michielssen, conchierge betaelt (*11 postes*) :

7^a grossa : 286 Lb. 15 Sc.

F^o 25. Auditie, 8^a grossa : 53 Lb.

F^o 25. Verschot &ca, 9^a grossa : 6,394 Lb. 2 Sc. 9 Gr.

Somma sommarum : 12,621 Lb. 10 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1660. — 29 janvier.

Vidange du purin ⁽¹⁾.

Het storten van beir op onbehoorlycke plaetsen & door persoonen die geen openbaer beirstekers zyn, veroorzaekt stanck, vuylicheyt & infectie & oock merckelycken schade & achterdeel aen den pachter van den beir. Ordonnantie.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 1 vo.)

10 juin.

Requête de Servaes Michielssens, concierge de Stuyvenberg, demandant une allocation.

Op requeste van Servaes Michielssens, conchierge op Stuyvenbergh, hebben M. H. B. & S. den selven voor de schaden by hem geleden door het legervolk rontsom de stadt, ten tyde van de leste troubelen geweest hebbende, toegevuoght 240 Gl. eens, ordonneerende aen Jan Dierxsens, onder-tresorier, de

---

(1) Comme il a été noté précédemment, cette ordonnance ne vise pas directement les maladies contagieuses et la peste en particulier. Elle contient des prescriptions d'hygiène générale, tout comme elle règle certain point financier : le droit des fermiers ordinaires du purin.

selve somme, van stadtswegen, vuytte casse van consumptie aen den selven te tellen.

(C. A. Bk. 1659-60. Fo 179.)

7 septembre.

Autorisation au Dr Hougaerd.

Aen Dr Hougaerden, mits menigte van siecke soldaeten op 't Casteel, toegestaen een peert te gebruycken, sonder gerechticheyt aen de stadt te betaelen, geduerende sesse maenden.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 4.)

10 octobre.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier (1).

Straetmest niet te haelen door de hoveniers op Saterdag 20 October, op pene van 3 Gld. voor elcke karre & verbuerte van het geen is opgelaeden.

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 10 vo.)

6 novembre.

Convocation d'une réunion des médecins de la ville.
— *Impôt sur les bières blanches : exonération de ceux du Chapitre de Notre-Dame.*

Geord. aen deser stadt doctoren te compareeren desen naernoen ten dry uren op de Policycamer, op den Raedhuysse alhier, om aldaer te informeren & te hooren spreken de stadtspestmeesters, noopende seckere visiten by hen gedaen.

---

(1) Cette ordonnance, comme d'ailleurs toutes celles qui traitent de l'enlèvement du fumier et ordures ménagères par les jardiniers, ne mentionne pas explicitement les maladies contagieuses. Elle doit être considérée comme une prescription générale d'hygiène publique.

Geres. dat men een acte collegiael sal seynden aen de Collecteurs van deser stadtbier accyse, dat sy de E. H. van 't Cappittel van de Cathedrale kercke ende de geene die daer onder zyn resorterende nyet en selen affvoorderen de 8 St. op ider tonne goet bier... & dat op toeseppen van de gemelde E. H. van 't Capittel dat zy den zelven last weder selen helpen dragen, soo wanneer den Heere Godt dese stadt mette contagieuse sieckte weder quame te besoecken.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 13.)

18 novembre.

Récompense aux Pères Jésuites.

Geordonneert de Patres van de Societeyt Jesu te vereeren met $\frac{1}{4}$ renschen wyn, aen de gene syn assisterende de gepestificeerde deser stadt.

(Ibidem. Fo 17 vo.)

1er décembre.

Payement aux médecins jurés pour autopsies.

Geordonneert aen de 6 stadtsdoctoren te betaalen 90 Gl. eens, voor visiteren van de doode lichaemen, volgens specificatie.

(Ibidem. Fo 20.)

23 décembre.

Le pharmacien Guillian Ghysbrechts est désigné comme fournisseur des médicaments destinés aux pestiférés.

Alsoo in den jaere 1646, by de Hr & Mr Jan Snyers, doenmaels Tresorier generael & daer naer binnen borgemeester der stad Antwerpen, naer voorgaende informatie aengenomen is geweest witten naem van de

Heeren van 't Magistraet der selver, Mr Guilliam Ghysbrechts, apothecaris woonende in de Hoochstraete, in den soeten naem Jesus alhier, om alleen te leveren alle & iegelycke de medicamenten, soo op Stuyvenbergh als binnen dese stadt voor de geïnfecteerde van de contagieuse sieckten & andere; waerom, Soo ist, dat M. H. de Tr. & Rtm. witten naem & van wege als boven ordonneren aende gecommiteerde van de Policycamer deser stadt, dat sy lieden van nu aff & voortaan in 't toecomende allen de voors. medicamenten sullen hebben te doen haelen ten huysse van voorn. Guilliam Ghysbrechts & nergens anders midts verscheyde redenen hun daertoe moverende.

Actum... (*sic*) Decembris 1660, was geparaph. Rys v^t & onderteeckent Jan Dierckssens & G. de Witte.

Mijne H. Tr. & Rtm. der stadt Antwerpen hebben gecontinueert & continueren midts dese witten naem & van wegen de H. van het Magistraet van Antwerpen, Guilliam Ghysbrechts, apothecaris, woonende in de Hoochstrate, in den soeten naem Jhesus, alhier, om te leveren alle & iegelycke de medicamenten soo tot behoefve van de geïnfecteerde op 't Stuyvenbergh als voer de geïnfecteerde binnen dese stadt, op den voet & conditie als de voors Guilliam Ghysbrechts in den jaere 1646, by de Hr & Mr Snyers dier tyt Tr. generael & naermaels binnen Borg. tot de voors. leveringinge aengenomen is geweest dat om redenen M. H. daertoe moverende, Ordonnerende eenen iegelycken die 't selve soude mogen aengaen hen daernaer te reguleren.

Actum 23 Decembris 1660.

Geparaph^t Rys : v^t Ond^t G. de Witte.

(C. R. Bk. Tres. 1659-62. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Jan Diercxsens. 1 Februari 1660-31 Januari 1661.)

Ontfancq : 1^a grossa : 13,098 Lb. 10 Sc.

F^o 6. **Uytgeef :** Wekelyksche oncosten van de besmette personen (13 *postes*) :

1^a grossa : 1,640 Lb. 5 Sc.

F^o 9. Pater van Cellebroeders : *rien noté.*

F^o 10. Conventualen van Swertsusters : *Idem.*

F^o 11. Gagie van Conchierge, Servaes Michielsens (12 *postes*) : 202 Lb.

F^o 13. Gagie van Pestmeester & ladtslaeger.

— Rombaut van Wechter, pestmeester, 25 Lb. per maent als geene sieckte is. Aen 600 Gl. per jaer, dus 50 Lb. per maent, als sieckte alhier binnen de stadt is. (9 *postes*. Eerste post van 50 Lb. verschenen 7 December 1660.)

— Alexander Roggens, knape van gesontheyt, 4 *postes* :

... (*Sic*) grossa : 543 Lb. 8 Sc.

F^o 17. Extraordinaire diensten : Guilliam Struys, conchierge van het stadthuys, 20 Lb. voor 1/4 renschen wyn, by hem geleverd, aen Patres van Societeit Jesu. A. C. 17 Januari 1661; *Idem.* A. C. 31 Januari 1661.

— Jan Baptist van Dooren, greffier van Policycamer, 48 Lb. extraordinairdienst.

— Aen de sesse doctoren van dese stadt, 96 Lb. vacatien & advisen op de Policycamer raeckende de haestige sieckte.

— Jan Heck & Niclaes Swanninx, 300 Lb. voor matrassen, sargien met lynwaet & anderssins geleverd van 8 Nov. tot 30 December 1660. A. C. 21 Jan. 1661.

— Aen de selve, 250 Lb. strooye matrassen, hoofteu-lingen, lynwaet & anderssins van 5 tot 18 Jan. 1661. A. C. 31 Jan. 1661.

— Wwe Hendrick Loven, 16 Lb. Deeksel van de pestkarre, A. C. 5 Jan. 1661.

— Hans Mertens, grofsmit, 32 Lb. yserwerck ge-lev-ert op Stuyvenbergh, Ord. 5 Jan. 1661.

— Hans Cops, wagenmaecker, 24 Lb. 4 Sc. voor 2 karren by hem gemaect & gelev-ert.

— Peeter Hendrickx, ketelaer, 54 Lb. 15 Sc. four-neys gelev-ert op Stuyvenbergh.

— Jan Bapt. Despontyn, 120 Lb. een jaer huys-huer voor huys van den pestmeester.

— Peeter Smits, 79 Lb. 15 Sc. dootkisten, van 7 Nov. 1660 tot Ult. Jan. 1661.

— Wwe Peeter Campioen, kerrevrachten, 13 Lb. 16 Sc.

— Jan van den Berch, 66 Lb. coop van een peert tot het gebruyck in de kerre van de gepestificeerde, op 21 Jan. 1661.

— Servaes Michielssen, conchierge, 5 Lb. 17 Sc. verschot, van te doen vaegen 19 schouwen.

— Barth. Verschuieren, 6 Lb. verschoten aen arme vrouwe die op Stuyvenbergh in de sieckte is geweest.

— Pauwels Bosmans, metser, 12 Lb. dachueren & reparatien aen huysen op Stuyvenbergh.

— Ant. van Beemen, 4 Lb. 14 Sc. reparatien aen tobben op Stuyvenbergh.

— Adriaen van Offel, 5 Lb. 2 Sc. vacatien & arbeytsloon in het pesthuys van de Patres Jesuiten.

— Pater van Cellebroeders, 12 Lb. recognitie voor het draegen van 2 doode lichaemen op het kerckhoff van de Borchkercke, om aldaer gevisiteert te worden.

— Hendrick de Wilde, brouwer in de Berrie, 159 Lb. 8 Sc. bieren aen gepestificeerde op Stuyvenbergh, 30 Januari tot Ult. July 1659. Ord. 8 Januari 1660.

— Hans Janssens, 36 Lb. 5 Sc. verschot aen arm huyshouden in den tyt van 6 weken dat het selve is geïnfecteert geweest in den jaere 1658.

— Jan de Pester, 18 Lb. 18 Sc. tot assistentie van Wwe Lazarus op 't Schelleken, synde in de haestige sieckte, by hem weckelyksch uytgereyckt.

— Jan Diericxssen de jongen, 27 Lb. teurchen voor gepestificeerde op Stuyvenbergh :

... (*Sic*) grossa : 1,428 Lb. 17 Sc. 6 Gr.

F^o 25. Auditie, &ca : 5^a grossa : 71 Lb. 8 Sc.

F^o 26. Aen de casse van comsomptie over het boni : 6^a grossa : 9,212 Lb. 11 Sc. 6 Gr.

Somma sommarum : 13,098 Lb. 10 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1661. — 14 janvier.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

(*Voir note à l'année précédente.*)

Straetmest door hoveniers niet te haelen saterdag, op pene van 3 Gld. & verbuerte...

(*Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 11 vo.*)

Ordonnance concernant la vidange du purin.

(*Voir note à l'année précédente.*)

(*Idem, Ibidem.*)

18 janvier.

Payement à Jan Heck et N. Swanninx.

Aen Jan Heck & Nicolaes Swanninx, 300 Gl. voor matrassen, hooftpeulingen, sargien, enz... geleverd

op Stuyvenbergh aen de gepestificeerde, van 8 November tot 30 December lestleden.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 33 vo.)

31 janvier.

Latte aux maisons infectées.

Geresolveert het slaegen van de latte voor de geïnfecteerde huizen noch wat op te houden.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 345.)

9 février.

*Saint François-Xavier choisi comme patron
contre la peste.*

Geres. by M. H. B. B. & S. S. den Heyligen Franciscus Xaverius, van deser stadt wegen, te assumeren onder de Patroonen tegen de haestige sieckte & 't selve aen syne Hoochweerdigheyt den Bisschop deser stadt te proposerem.

(Ibidem. Pg. 347.)

14 février.

*Ordre de mettre les lattes. — Frères Cellites.
Médecins de la Ville.*

Geres. latten te slaen op de geïnfecteerde huizen.
Geres. consulte te houden met deser stadt doctoren, aengaende de haestige sieckte & den tegenwoordigen pestmeester.

Ger. oock met de Cellebroeders te spreken.

(Ibidem. Pg. 348.)

19 février.

Payement à Pauwels et Peeter Bosmans.

Geord. Tr. & Rtm. aen Pauwels Bosmans, 90 Gl. te betaelen & Peeter Bosmans, 36 Gl. voor met hunne consoorten gevrocht te hebben op den Stuyvenberg aen de pesthuizen, soo in 't metsen als in 't timmeren van de selve huyskens, sedert 7 Feb. lestleden.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 42 vo.)

26 février.

Payement à Pauwels Bosmans.

Rentmeester generael, Marcelis Librechts, sal sich rembourseren 186 Gl. door hem betaelt, 90 Gl. aen Pauwels Bosmans & consoirten, metsers, gewerkt hebbende op Stuyvenbergh, & 36 Gl. aen Peeter Bosmans, & strooideckers, op Stuyvenbergh gewerkt.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 46.)

2 mars.

*Résolu de traiter avec N. de Smidt,
Maître de la Peste à Lierre.*

Geresolveert N. de Smidt, pestmeester van Lier, alhier te ontbieden om met hem te tracteren, aengaende het cureren van de gepestificeerde deser stadt.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 350.)

3 mars.

Résolutions diverses. — Reliques de saint François-Xavier. — Punition des délinquants à Stuyvenberg.

Gecomm. Jhr. Philips Augustyn Cans, schepene, om informatie te nemen van seckere vrouwe, die het

ordre van de gecommiteerde van de Policycamer heeft gevilipendeert & gevuleert.

Geres. aen de Eerw. P. P. van het Professie Huys der Societeit Jesu te versuecken dat in desen weeken tyt de reliquien van den H. Xaverius alnoch worden voorgesteld op eenen autaar & 't selve syne Hoogweerdigheyt den Heer Bisschop deser stadt over te dienen.

Geres. eenen staeck te stellen met eenen yseren halsbant, niet verre van Stuyvenbergh, tot straffe & correctie van de delinquanten aldaer.

(*Idem, Ibidem.*)

4 mars.

Ordres de payement à divers fournisseurs.

Aen Jan Heck & N. Swanninx, 250 Gl. 14 1/2 St. voor 46 matrassen, met peulen & soo veele sargien, lakens & anderssins aen gepestificeerde op Stuyvenbergh.

Aen de selve, 83 Gl. 11 1/2 St. voor 6 matrassen met hooftpelingen &ca. geleverd aen conchiere van Stuyvenbergh op 2 Feb. lestleden.

Id. Aen Pauwels Bosmans, metser, & Peeter Bosmans, timmerman, & aen 2 stroydeckers, voor werken op Stuyvenbergh, in Februari, 222 Gl.

(*C. A. Bk. 1660-62. Fo 51 vo et 52.*)

28 mars.

Justification de compte du trésorier.

Geordonneert den tresorier Jacques Schenaerts, sich selven te rembourseren 90 Gl. betaelt aen Pauwels Bosmans, &ca, gevrocht op Stuyvenbergh in Meert, & 37 Gl. aen Peeter Bosmans, &ca...

(*Ibidem. Fo 59 vo.*)

29 mars.

*Examen des Maîtres de la Peste
par les médecins de la Ville.*

Geresolveert door deser stadmedecyns te laten examineren, op de Polycycamer alhier, de pestmeesters der stadt, Servaes, Bernaert & seckeren Jode.

(*Ibidem. Fo 60 et C. R. Bk. 1655-61. Pg. 355.*)

31 mars.

*M. Rombaut, commissionné
comme Maître de la Peste, à l'exclusion des autres.*

Geauth. Mr Rombaut, pestmeester deser stadt, om soo wel buyten op Stuyvenbergh als binnen dese stadt, by provisie, te cureren de gepestificeerde, ordonneerende aen Bernaert Michielssen & andere assistenten aldaer, hem te leveren alle medicamenten & instrumenten daer toe dienende, verbiedende aen den selven Bernaert & andere, by provisie, hen het voorschr. cureren te ondervinden.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 355.*)

5 avril.

Payement à François van Steenecruys.

Aen Franchois van Steenecruys, stadtslootmaecker, 178 Gl. voor geleverd yserwerck & reparatien op de pesthuyzen der stadt van 8 Feb. tot Ult. Meert lesteden.

(*C. A. Bk. 1660-62. Fo 61.*)

*Installation de la maison destinée aux Pères Jésuites,
assistant les pestiférés.*

Op requeste van E. Pater Prepositus van het Huys der Profession der Societeyt, geappointeert M. H. B.

& S. hebben geauth. Tr. & Rtm. om het pesthuys in desen vermelt, van noodigen huysraet te versien voor 5 persoonen volgens de medegaende instructie 't sy, mits overnemende de oude meubelen in desen vermelt oft nieuwe coopende.

(*Ibidem. Fo 62.*)

2 mai.

*Mission aux trésoriers de s'entendre
avec les Frères Cellites.*

Geordonneert aen Tr. & Rtm. deser stadt met de Cellebroeders te tracteren aengaende het visiteren & cureren van de gepestificeerde persoonen deser stadt.

(*C. R. Bk. 1655-61. Pg. 360.*)

6 mai.

Accord avec les Frères Cellites.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. om t'accorderen, ten beste mogelyck sal, met de Cellebroeders, nopens het dienen & cureren van de geïnfecteerde van de haestige sieckte.

(*Ibidem. Pg. 361.*)

*Accord entre le Père Supérieur des Frères Cellites
et le Magistrat visant les soins à donner aux
pestiférés.*

Op heden, den 6sten may 1661, syn de Heeren Tr. & Rtm. der stadt Antwerpen (ingevolghe & naer vermogen van de acte van authorisatie van M. H. B. B. & S. S. des selve stadt) overcomen & veraccordeert met frater Joos van Deventer, Pater van het Cellebroeders clooster alhier, in der manieren naevol-

gende, te weten, dat den voors. Pater sal stellen eenen bequamen broeder van synen convent, voor den tyt van twee jaeren, om te dienen als pestmeester tot het cureren van de geïnfecteerde van de haestige sieckte buyten deser stadt op Stuyvenbergh, waer voren hem van stadswegen sal betaelt worden, 600 gld. op 't jaer, te weten alle maenden preciselyck 50 gld. & dat soo lange de voors. sieckte dueren sal, dwelck verstaen wort voor den tyt als er geïnfecteerde borghers op Stuyvenbergh voors. wesen selen, & 300 gld. 's jaers, soo wanneer de selve sieckte, door Goidts gratie, quame te cesserer, alles te rekenen naer rato van tyde, gedurende den termyn van de voors. 2 jaren, inneghaende op heden, date deser & boven dyen, een quartel franschen wyn, & noch 6 guldens ter weken met 4 potten franschen wyn voor de mont-costen en onderhoud van voors. pestmeester, behalvens het bier, dat hy naer gewoonte is genietende, met expresse conditie, dat den voors. Pater geduerende dese sieckte oft ingevalle de selve voor eenigen corten tyt quame te cesserer & daernaer wederom begonst aen te nemen, den selven als dan gehouden sal wesen datelyck & sonder eenich wtstel den voors. pestmeester wederomme geduerende de selve sieckte te seynden op Stuyvenbergh & aldaer te laeten dienen, sonder hem van daervuyt te moghen absenteren oft daer voore eenighen voorderen loon ofte salaris te versuecken, als een nieuw habyt ten experireren van dit contract voor den voors. pestmeester, dwelck myne voors. H. hem van stadswegen syn toeseggende, midts hem wel quytende, & ingevalle den selven pestmeester quame te sterven, oft sieck te worden, soo sal den Pater gehouden syn eenen anderen bequaamen broeder van synen convente in syne plaetse te stellen, & t'allen tyden den selven daer toe

gereet te moeten houden, ten eynde de geïnfecteerde daer by niet en moghen wesen vercort.

Blyvende hiermede suspens alle contracten voor desen metten voors. Pater & syne voorsaten ghemaeckt.

Actum den daeghe & jaere voorschreven ten overstaen & ter presentien van den Broeder Gillis Goetsenhoven & my onderschreven, als greffier, dese beneffens de Heeren contractanten onderteekent hebbende. was onderteekent :

Jan Ba. Batkin, Jacques Schenaerts, Marcelis Liebrechts, Broeder Joos van Deventer, Pater van de Cellebroeders, Broeder Gillis van Goetsenhoven ende G. de Witte.

(C. R. Bk. Tres. 1659-62. A cette date.)

7 mai.

Justification de comptes pour le trésorier Schenaerts.

Jacques Schenaerts sal sich rembourseren van 50 Gl. 10 St. door hem betaelt aen Jan de Greeff, kerdryver, voor een peert vercocht aen deser stadt, om gebruyckt te worden in den dienst van de gepestificeerde.

Id. ... van 55 Gl. 14 St. aen Peeter Smits, voor dootkisten aen gepestificeerde op Stuyvenbergh & inde stadt, sints 4 Feb.

Id. ... van 110 Gl. 5 St. aen Pauwels Bosmans, metser, & Peeter Bosmans, timmerman, op Stuyvenbergh gevrocht in Meert.

Id. ... van 66 Gl. aen Peeter Bosmans & Guilliam Huybrechts, schaliedecker, gevrocht op Stuyvenbergh in Meert.

Id. ... van 52 Gl. 2 St. doen van missen op Stuyven-

bergh en coopen van ornamenten tot celebreren van de missen aldaer.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 71 et 71 vo.)

9 mai.

Honoraires des médecins jurés.

Aen de stadtsdoctoren, 60 Gl. eens voor examinatie, op de Policycamer, soo van de compositien van de aptekers, als de pestmeesters op den 30 Meert lestleden.

(*Ibidem.* Fo 74 vo.)

24 mai.

Instructions pour les capitaines de la Garde Civile.

Geres. aen Capiteynen van de Borgelycke Wacht te synden een acte van dat sy geen persoonen, comende vuyt de Pesthuysen van buyten binnen dese stadt, sullen laeten passeren.

(C. R. Bk. 1655-61. Pg. 362.)

30 mai.

Gratification à Maître Rombaut, Maître de la Peste.

Geord. aen Tr. & Rtm. aen Mr Rombaut, pestmeester, te betaelen vyftich pattacons, mits syn sieckte van de contagie, gehaelt in het cureren van de gepestificeerde.

(*Ibidem.* Pg. 363.)

4 juin.

Gratification à l'imprimeur ayant dédié au Magistrat le volume « Pharmacie des Médecins de la Ville ».

Geordonneert aen Tr. & Rtm. aen N... boeckdrucker, voor de Pharmacie van de Doctoren deser stadt,

by hem gedruckt & om aen M. H. van het Magistraet gedediceert te hebben, op te leggen & te betaelen 12 Ponden Vlems.

(*Ibidem. Pg. 364.*)

22 juin.

Récompense aux Pères Jésuites.

Geordonneert Tr. & Rtm. te vereeren de Eerw. Patres Jesuiten, assisterende de gepestificeerde, met een vierendeel rens & een vierendeel franschen wyn.

(*C. A. Bk. 1660-62. Fo 92.*)

30 juin.

Payement à Swanninx.

Aen N. Swanninx & Jan Heck, 192 Gl. 7 1/2 st. voor matrassen, lynwaet, &ca, op Stuyvenbergh van 12 tot 20 May.

(*Ibidem. Fo 93 vo.*)

30 juillet.

Récompense aux Pères Jésuites.

Aen de P. Jesuiten, assisterende de gepestificeerde, 1/4 renschen wyn.

(*Ibidem. Fo 102.*)

5 août.

Instructions pour les éclusiers de la Ville. Obligation d'ouvrir les écluses tous les trois jours pour permettre le nettoyage des canaux, etc.

Alsoo de borgers & ingesetenen deser stadt Antwerpen M. H. ten diversen reysen waeren clachtich gevallen, voer den grooten onverdrachelycken stanck van de ruyen, die dickwils soude causeren eene méer-

dere infectie & voortganck van de haestige sieckte tot groote schade & naedeel deser stadt, waer van ten deele d'oorsaecke souden wesen de spuymeesters die over het schueren van de ruyen de directie syn hebbende, overmits sy hen daer inne volgens hennen eedt niet behoorlyck syn quytende, Soo ist, om daerinne soo vele mogelyck te versien, & omme diergelycke clachten voor het toecomende te verhoeden.

M. H. Tr. & Rtm. deser stadt hebben geordonneert & ordonneren midts desen, soo aen de spuymeesters van de oude als de nieuwe stadt, dat sy sullen schuldich syn geduerende de somer maenden & alle drie daegen precies de voors. ruyen te schueren & de spuyen open te hanghen & wederom op synen tyt behoorlyck te sluyten.

Op pene, dat men den spuymeester die dienaenghaende sal blyven in gebrecke, provisioneelyck sal suspenderen van syne gagie & voorder procederen tot absolutelyck deportement van syn offitie, naer gelegentheyte van de saecke.

Stellende tot dien eynde tot overhoofd van de voors. spuymeesters, Jeronymus Walvisch, aen den welcken sy selen schuldich syn te obedieeren, om t'elcker reyse te schueren & de voorschreven spuyen open te hanghen & weder te sluyten, soo dickwyls hy 't selve gheraede & van noode vinden sal.

Actum 5 Augusti 1661.

R. De Cordes.

(C. R. Bk. Tres. 1659-62. A cette date.)

10 août.

Tractations avec l'ingénieur van Langeren.

Op het versueck & aendien van Ingenieur van Langeren, ten eynde om met eenige gedeputeerde vuyt het Collegie in conferentie te comen, over het weiren van den stanck van de ruyen, is het selve

toegestaen, doch met expresse conditie, van dat aen den voors. van Langeren geene vacatien & sullen worden goet gedaen, ten waere het concept, daer over by hem te proponeren aengenomen & ten effecte gebrocht.

Is vergaedert den Maendagschen Raedt, & daer in gecompareert den mathematicus, Michiel Florentius van Langeren, voor houdende syn redenen tot remedieren van den stanck van de ruyen, ende andere inconvenienten & om te procureren verscheyde andere beneficien voor de stadt met een caerte, ende syn gedruckte designatien & deductien tot verclaeringe & bewysinge van syne geprojecteerde wercken, waerop den selve van Langeren in 't lanck & breet gehoort synde, ende hem geretireert hebbende.

Is goet gevonden & geresolveert, syne gedruckte redenen & Caerte te geven aen de Erffscheyders van den Eynde & Wandelaer, & hen te seggen, dat sy lieden de selve examineren, & t' avont ten 5 uren comen op de Tresoriers Camere, om aldaer over mette Heeren van de Werve, Batkin, Tresoriers & Rentmeester & anderen te communiceren & hen advys over 't selve voorgeslagen werck te geven & morgen vroeck, andermael daerover rapport te doen.

Actum 2 Aug. 1661.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 102 vo.)

6 août.

*Requête des chirurgiens ayant visité le corps
d'une personne morte de la peste.*

Op de requeste van 3 stadtschirurgyns, gevisiteert hebbende het doot lichaem by nachte gevonden op de strate, gestorven van de haestige sieckte, is geapointeert van hen toe te vueghen 12 Gl. eens.

(*Ibidem.* Fo 103 vo.)

8 août.

*Commission au bourgmestre Tucher, etc.,
pour s'entendre avec l'ingénieur van Langeren, etc.*

Gecommitteert den Hr Tucher, buytenborgemeester, om benefens N. van den Eynde, & van Gelder, te visiteren de plaetsen by den cosmographe van Langeren, gedesigneert om dese stadt te verlossen van den stanck van de ruyen.

Id. Geord. aen den voors. van Langeren te betaelen de somme van 12 Lb. Vlems, eens, voor syne besoi-
nen & vacatien.

(Ibidem. Fo 105.)

20 septembre.

*Résiliation du bail de la maison
du Maître de la Peste, etc.*

Geresolveert de huere van het huys, daerinne den Pestmeester is woonende, op te seggen & twee Swert-
susters aff te dancken.

(Ibidem. Fo 114.)

17 octobre

*Célébration d'un « Te Deum »
pour la cessation de la peste.*

Geresolveert aen de H. H. van het Capittel aen te dienen wanneer het passe sal comen, *Te Deum Laudamus* te singen, mits het ophouden van de haestige sieckte.

(Ibidem. Fo 126 et C. R. Bk. 1661-70. Pg. 16.)

15 novembre.

Payement pour victuailles fournies aux soldats.

Te betaelen aen P. Schrynmaeckers & J. de Vos, 39 Gl. 12 St. over gelycke somme by hen betaelt, aen boter, kaes, broot & bier aen de soldaeten alhier gecomen van Oostende, te schepen.

(*Ibidem. Fo 136 vo.*)

25 novembre.

Payement à Louis van Cauckercken.

Aen Louis van Cauckercken, 32 Gl. 3 St. voor half aeme franschen & 1/4 spaenschen wyn, by hem geleverd aen de P. Jesuiten, assisterende de gepestificeerde.

(*Ibidem. Fo 138.*)

10 décembre.

Requête de la Supérieure de Sainte-Elisabeth, payement d'arriérés de rente.

Op requeste van de Moeder van 't Gasthuys, over de betaeling van 72 renten hen verschuldigt, wegens groot getal van siecken, &ca. (casse van reductie.)

(*Ibidem. Fo 143.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van 2de Tres. Jacques Schenaerts.

1 Feb. 1661 - Ult. Jan. 1662.)

Ontfanck : 1^a grossa : 12,219 Lb. 10 Sc.

F^o 5. 2^a grossa uyt de casse van consomptie : 7,724 Lb. 3 Sc.

Somma sommarum : 19,943 Lb. 13 Sc.

F^o 6. **Uytgeef** : Aen den greffier van de Policycamer voor wekelyksche oncosten (49 *postes*) :

1^a grossa : 11,526 Lb. 11 Ss.

F^o 19. Aen den Pater van Cellebroeders (9 *postes*) :

2^a grossa : 500 Lb.

F^o 21. Aen de Moeder Swertsusters (9 *postes*) :

3^a grossa : 312 Lb.

F^o 23. Aen de conchierge op Stuyvenbergh, gagien:

4^a grossa : 166 Lb. 10 Sc.

F^o 24. Aen den Pestmeester & ladtslager. Rombaut van Wechter (7 *postes*).

— Adriana Libert, weduwe van Mr Rombaut van Wachter, pestmeester, 25 Lb. voor 3 maenden gagie verschenen 7 Decembris 1661, naer luydt accoordt met voors. Mr Rombaut gemaect op 7 Septembris 1658. Ord. 20 Dec. 1661.

— Alex. Roggens, knape van gesontheyt (4 *postes*):

5^a grossa : 643 Lb. 8 Sc.

F^o 28. Extraordinaire saecken. Guill. Struys, conchierge op stadthuys, 28 Lb. voor 1/4 renschen & 1/4 franschen wyn geleverd aen de Patres der Societeit Jesu, assisterende de gepestificeerde. A. C. 21 July 1661. Id. 1/4 renschen wyn. A. C. 2 Aug. 1661.

— Lucas Blommaert, leermaecker, 2 leeren op Stuyvenbergh, 2 Lb. 12 Sc.

— Wwe Hendrick van Louven, 30 Lb. reparatie aen pestkerre & peert.

— Wwe Peeter Campioen, kerrevrachten, 37 Lb. 12 Sc.

— Rendant in desen, 83 Lb. 11 1/2 Sc. matrassen, hooftpeulingen, lynwaet & ca.

— J. B. van Dooren, greffier van Policycamer, 4 Lb. 4 Sc. voor thiras & arbeytsloon.

- J. B. Despontyn, 60 Lb. half jaer huysshuer.
- Pauwel & Peeter Bosmans, metsers, 126 Lb.; 158 Lb.; 186 Lb. dachueren & werck op Stuyvenbergh.
- Rendant in desen, 444 Lb. arbeytsloon aen met-sers gevrocht hebbende op Stuyvenbergh.
- Hans Mertens, smit, 27 Lb. 19 Sc. yserwerck op Stuyvenbergh geleverd.
- Wwe Haets, 39 Lb. wagenvrachten.
- Wwe Campioen, 117 Lb. 10 Sc. kerrevrachten.
- Franchoy van Steenecruys, slootmaecker, 178 Lb. voor slootwerck op Stuyvenbergh.
- Jan Simons, huysvetter, 6 Lb. 10 Sc. calck gelevert op Stuyvenbergh.
- Patres der Societeyt Jesu, 177 Lb. 10 Sc. voor soo vele beloopt het ten, coperwerck & veel ander huysraet 't gene het Huys van Professie was toebehoorende & in alles overlaet aen 't pesthuys van dese stadt, luydt 2 inventarissen.
- Rendant in desen, 52 Lb. 2 Sc. gecochte ornamen-totten dienst der misse op Stuyvenbergh.
- Joannes Meganck, 108 Lb. over soo vele dat beloopt eenen silveren vergulden kelck met twee silvere doosen tot dienst van de misse.
- Herman Haenappel, 159 Lb. 15 Sc. ledicanten, taeffel, &cā aen Patres Jesuiten.
- Hans Martens, 59 Lb. 10 St. voor peert tot gebruyck van de pestkarre.
- Peeter Smits, 55 Lb. 14 Sc. dootkisten van 4 Feb. tot in April 1661.
- Doctoren der Stadt, 60 Lb. over examen van diverssche apothekers over de droogen, alsmede aen Mr Rombaut Servaes, Pestmeester, A. C. 27 May 1661.

— Peeter Bosmans & Guilliam Huybrechts, metsers, 66 Lb. dachuëren werck op Stuyvenbergh.

— Pauwel & Peeter Bosmans, metsers, 110 Lb. 5 Sc. dachuëren op Stuyvenbergh.

— Mayken Creemers, 220 Lb. strooy voor geïnfec-teerde van 16 Feb. tot 10 Meert 1661.

— Guilliam van der Meeren, 63 Lb. 6 Sc. 6 Gr. stoffe voor Patres Jesuiten.

— Rendant in desen, 166 Lb. 7 Sc. cleyngheden voor stoffagie van 't huys van Patres Jesuiten.

— Mr Rombaut van Wachteren, pestmeester, 120 Lb. extraordinairen dienst.

— Adriaen Diericx, 102 Lb. over een peert totte carosse van de Patres Jesuiten, dienende in de peste, alsmede een cortoisie van 2 Lb. aen Hans Mertens.

— Wwe Campioen, kerrevrachten, 80 Lb. 8 Sc.

— Jan Heck & Niclaes Swannincx, 192 Lb. 7 Sc. peulingen & matrassen.

— Jan Louis, 49 Lb. 4 Sc. voor 41 stoopen smout, voor gepestificeerde op Stuyvenbergh, à 24 St. den stoop.

— Wwe Wouter Joris, lyndrayer, 200 Lb. in vergeldinge van de logie, gestaen hebbende op haere seelbaene, onder de vesten, by het Meirsteckxken, de welke door ordre van M. H. onlancx is affgebrant, omme te schouwen het voortgaen van de infectie daeruyt gesproten.

— Weduwe Anna Goedseels, 25 Lb. 16 Sc. over latten by haer op den 16 Februari 1661 geleverd, tot behoef van de geïnfec-teerde huysen.

— Hans Mertens, smit, 38 Lb. 2 Sc. yserwerck & hoefysers by hem gedaen aen kar & peert van de geïnfec-teerde, 10 April tot 27 July 1661.

— Peeter Smits, kistmaecker, 135 Lb. 8 Sc. kisten

voor geïnfecteerde op Stuyvenbergh, van 4 April tot 5 July 1661.

— Pater van Cellebroeders 12 Lb. diensten op Stuyvenbergh.

— Dry gesworen stadtschirurgyns, 36 Lb. visiteren van doodt lichaem het welck sy sustineerden van de haestige sieckte gestorven te syn. Rekw. & ap. 10 Aug. 1661.

— Wwe Hendrick Roovers, 37 Lb. over het sael, gareel, peck &ca. geleverd tot behoef van het peert & kerre, gaende in de peste.

— J. B. Despontyn, 60 Lb. half jaer huysshuer van huys gebruyckt by den pestmeester saliger deser stadt, verschenen Bamis 1661.

— Peeter Wannemaecker, apotheker, 146 Lb. 3 Sc. medicamenten geleverd op Stuyvenbergh van 7 November tot 12 December 1661.

— Hans Cops, wagemaecker, 15 Lb. 9 Sc. reparatie pestkarre.

— Moeder Swertsusters, 45 Lb. quartel franschen wyn voor vereeringe.

— Wwe wylen Rombaut van Wachtere in synen leven pestmeester was, 800 Lb. achter volgende accoort van Tr. & Rtm. A. C. 21 Januari 1662.

— J. B. Despontyn, 1/4 jaer huysshuer, 30 Lb.

— Hendrick de Wilde, brouwer, in de Berrie, 915 Lb. 16 Sc. bier aen gepestificeerde, van 25 October 1659 tot 30 July 1661.

— Wwe Campioen, kerrevrachten, 99 Lb. 12 Sc.; 18 Lb. 2 Sc.

— Geeraert van Abbeelen, 100 Lb. voor duysent busselen riet grooten bandt, tot decken van geïnfecteerde huysen op Stuyvenbergh, tot 10 Gl. het hondert.

— Nicolaes Swanninex, 64 Lb. 2 Sc. 6 Gr. strooyen matrassen & hooftepeulingen voor gepestificeerde op Stuyvenbergh.

— Ambrosius Breugel, 385 Lb. 16 Sc. 6 Gr. sargien, wolle matrassen & hooftepeulingen aen Eerw. Patres Jesuiten, assisterende de geïnfecteerde. A. C. 17 Martii 1662.

— Aen Rendant in desen, 18 Lb. voor karre inge-cocht tot behoef van de geïnfecteerde met welke karre gefraudeert was de stadgerechtigheit & versocht was 26 Lb., waer voor de voors. 18 Lb. betaelt syn aen de toesienders & aenbrengers.

6^a grossa : 6,603 Lb. 4 Sc.

F^o 40. Auditie & ca. 7° grossa : 92 Lb.

F^o 41. Somma sommarum : 12,219 Lb. 10 Sc. A.

Dus hier effen & quyte.

1662. — 9 janvier.

Assistance aux pestiférés. — Poursuites contre une délinquante. — Jésuites. — Frères Cellites.

Geresolveert te siecke gepestificeerde buyten op Stuyvenbergh te doen gaen & met medicamenten & cost & dranck te assisteren, maer de gesonde in hunne huysen te doen blyven & de arme, van stadts wegen te assisteren, met boter & broot.

Geresolveert seckere vrouwpersoone, die van Deurne, wt een geïnfecteert huys, vodden heeft gebrocht in dese stadt, sal geapprehendeert worden & in de case-matten oft Thoren, by de Bolbaene, vastgeset.

Geres. met de Patres van de Jesuiten te accorderen om een van hen te vinden die de gepestificeerde soude assisteren.

Geres. dat broeder Gillis, Cellebroeder, buyten by de gepestificeerde sal gaen, tot dat een ander sal worden gevonden.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 27 et 28.)

Visite d'un jeune homme suspect de peste.

Is geresolveert seckeren jongen suspect van de haestige sieckte te laeten visiteren by deser stadtschirurgyns.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 155.)

10 janvier.

Gratification à la Supérieure des Sœurs-Noires.

Aen de Moeder van de Swertsusters, een vieren-deel franschen wyn.

(*Idem, Ibidem.*)

17 janvier.

Récompense à Jhr Jan van Vlierden.

Aen Jhr Jan van Vlierden, 1sten hooftman van de poorterye, 50 Gl. voor extraordinaire debvoiren & diensten by hem gedaen geduerende de contagieuse sieckte, in den tyt van 2 1/2 jaeren, dat den selven gedient heeft als oppercuermeester van de Policy-camer.

(*Ibidem, Fo 156 vo.*)

21 janvier.

Justification de comptes du trésorier Schenaerts.

Aen Jacques Schenaerts, tresorier van de Consumptie, sich te rembourseren 800 Gl. door hem betaelt aen Adriana Libert, Wwe van wylen Thomas

van Wechteren, pestmeester was deser stadt, volgens de schriftelycke contracte by Tr. & Rtm. met haer aengegaen & naer luydt quitt. by den selven voor Schepenen gepasseert den 16 deser.

(*Ibidem. Fo 157 vo.*)

30 janvier.

Gratification aux Frères Cellites.

De Cellebroeders te vereeren met een vierendeel franschen wyn.

(*Ibidem. Fo 159 vo et 161.*)

11 février.

*Honoraires des chirurgiens pour visite
d'une patiente suspecte.*

Aen de 6 stadtschirurgyns, voor visitatie van secker meysken dat by den Cellebroeder was verclaert geïnfecteert te syne & door hen bevonden het selve nyet besmet te syne met de peste, de somme van 42 Gl.

(*Ibidem. Fo 161 vo.*)

13 mars.

*Publication d'une ordonnance visant
le transport de linge, etc.*

Geresolveert eene ordonnantie te publiceeren tegen de personen, die geïnfecteert synde, in dese stadt comen oft geïnfecteert lynwaet oft andere meubelen is dese stadt synden.

(*Ibidem. Fo 166 et C. R. Bk. 1661-70. Pg. 37.*)

29 mars.

Récompense aux Pères Jésuites.

Geord. Tr. & Rtm. de P. P. Jesuiten te vereeren met 150 Gl. voor diensten in de contagieuse sieckte in voorleden jaren, als over d'oncosten van den dienst van de solemnele misse van danckbaerheyt aen den H. Xaverius over het cesserem van de haestige sieckte binnen deser stadt.

(*Ibidem. Fo 168 vo.*)

9 mai.

*Requête des Officiers de la Chambre de Police,
demandant une gratification.*

Requeste van de gecommiteerde van de Policycamer. — Op 5 November 1660 heeft gelieft aen Godt almachtich dese stadt te besoecken mette contagieuse sieckte de welcke alsnu gansch ende in 't geheel comen te cesserem, welcken tyt geduerende, de selve hebben gedaen seer groote devoiren met peryckel van hun selven & familien te bederven... versoecken recognitie.

Appostille. Mr Nicolaes Nuyts, Schepene & Tr. & Rtm. Informeren en rapport. 9 Mey 1662.

2de Appostille. Toegevueght 100 gld. eens, onder hen te verdeylen, a rate van tyde dat ieder van hen sal gedient hebben, behoudelyck dat ieder aen syn contigent sal corten 't gene sy op de lysten genoten hebben. 5 Juny 1662.

(*Req. A. & V. Bk. 1650-62. Fo 228.*)

*Requête de J. B. van Doren, greffier de la Chambre
de Police, demandant une gratification.*

Requeste van J. B. Van Doren, greffier van de Policycamer. Groote debvoiren in de haestige sieckte

ende travaillie soo in 't houden van den register der geinfecteerde als mede in 't schryven van de wekeleycksche lyste, ontfangen & vuytdeelen van het gelt, soo aen den latslaeger, pestmeester als andere persoonen, waerdoor heeft gestelt synen persoon & familie in 't peryckel... vraegt recompense.

Appostille. Mr Nicolaes Nuyts, schepene, Tr. & Rtm. informatie & rapport. 9 Mey 1662.

2de Appostille. Toegeveught 80 Gld., wel verstaen dat daer aen sal moeten corten 't gene de suppliant vuytte lysten heeft genoten.

Actum in collegio 5 Juny 1662.

(Req. A. & V. Bk. 1650-62. Fo 229 vo.)

5 juin.

Payement aux Officiers de la Chambre de Police.

Geordonneert toe te vueghen aen de 5 Heeren van de Polycycamer, voor extraordinaire diensten in de contagieuse sieckte, 100 Gl. eens.

(C. A. Bk. 1660-62. Fo 185.)

7 juin.

Payement à Matthys Peeters.

Aen Matthys Peeters, 134 Gl. 4 1/4 st. voor geleverd lynwaeten tot stofferingen van de P. P. assisterende in de contagieuse sieckte als oick voor den Stuyvenbergh.

(Ibidem. Fo 190 vo.)

3 août.

Payement à Hans van Munster.

Aen Hans van Munster, saedelmaecker, 133 Gl. 2 St. over soo vele bedraeght het getuyg by hem

gelevert tot de carosse van de Patres, assisterende de gepestificeerde, als anderssins.

(*Ibidem.* 202 vo.)

26 septembre.

Payement au pharmacien Ghysbrechts.

Aen Guill. Ghysbrechts, apotheker, 57 Gl. 2 1/2 st. voor geleverde medicamenten op Stuyvenbergh van 29 December 1661 tot 23 April 1662.

(*Ibidem.* 212 vo.)

13 novembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van 2^{den} Tres. Jacques Schenaerts, 1 Febr. 1662 tot Ult. Jan. 1663.)

Ontfanck : Somma totalis : 10,680 Lb. 6 Sc. A.

F^o 6. **Uytgeef** : Greffier van Polycycamer (12 postes):

1^a grossa : 1,019 Lb.

F^o 10. Pater van Cellebroeders. maendelyksche toelage (12 postes) :

2^a grossa : 375 Lb.

F^o 14. Gagie conchierge, Servaes Michielssen :

3^a grossa : 244 Lb.

F^o 16. Gagie ladtslaeger : Alexander Roggens :

4^a grossa : 219 Lb. 4 Sc.

---

(1) Dans le recueil *Politique Ordonnantiën* se trouve en placard (in-F^o, car. goth., sans nom d'imprimeur, signé : J. B. De la Faille), concernant les savonniers et réglant l'emploi des graisses, en vue d'empêcher l'infection. (Verbodt van gheenen traen, balijn, harinck noch leversmout, oft dergelijke vuyle & onbehoorlijke substancien, dan alleenlyck suyvere raep, lijn oft kempolie te gebruycken... waer door souden komen te ontstaen... de infectie, swaere sieecten, ende andere ongevallen...)

F^o 18. Extraordinaire saecken : Aen de gecommiteerde van de Polycycamer, 100 Lb. voor soo vele is toegevueght voor extraordinare diensten by hen gedaen, sedert 5 Novembris 1660, van de geïnfecteerde van de haestige sieckte die nu, Godt loff, is comen te cessereren, Req. & Apost. A. C. 17 Juni 1662.

— Greffier J. B. van Dooren, 80 Lb. extraordinare diensten.

— Louis van Couckercken, 32 Lb. 3 Sc. wyn geleverd aen Patres Jesuiten die in de peste gaen. A. C. 6 Dec. 1661.

— Patres Jesuiten, 150 Lb. diensten van voorgaenden jaer, alsmede oncosten van misse van dancksegginge by ordre van M. H. gedaen aen H. Franciscus Zaverius.

— Matthys Peeters, 214 Lb. 14 Sc. 3 Gr. stofferinge van Patres Jesuiten gaende in de contagiouse sieckte.

— Jan Haecks, caroetsier van de Eerw. Patres Jesuiten, 52 Lb. 10 Sc., gaede slaen der meubelen in den huysen van de Patres Jesuiten.

— Wwe Campioen, 22 Lb. 8 Sc. kerrevrachten.

— Hans Mertens, smit, 18 Lb. yserwerck aen de kerre & peert van de gepestificeerde.

— Jacques Daems, 68 Lb. 10 Sc. voor wyeragie van 't peert & van de pestkerre.

— Carel de Poieter, timmerman, 139 Lb. 6 Gr. voor plancken, rubben, delen, kepers op Stuyvenbergh geleverd 16 Februari 1661. A. C. 16 April 1661.

— Chirurgyns & personen vermeldt in specificatie, 30 Lb. vacatien in dienen van vrouwe persone die by de Cellebroeders geïnfecteert gejugeert was te syn van de haestige sieckte & daernaer by de stadtschirurgyns het contrarie bevonden was.

— 6 Stadtschirurgyns, 42 Lb. visitatie van dochter-

ken door den pestmeester gewesen was besmet te syn van de contagieuse sieckte & by de voors. chirurgyns gecureert & genesen synde.

— Hans van Munster, 130 Lb. voor calisse voor Patres Jesuiten, alsmede reparatie.

— Lowies Kinoey, gareelmaecker 17 Lb. becleedinge met nieuw lynwaet een kerre.

— Simon Poelmans, 12 Lb. vacatien op Policycamer, om geexamineert te worden als conchierge op Stuyvenbergh.

— Pater van Cellebroeders, 45 Lb. quarteel franschen wyn, voor diensten in de contagieuse sieckte die nu, Godt loff, is gecesseert.

— Jan Lowies, 39 Lb. 30 stoopen smout, voor geïnfecteerde op Stuyvenbergh.

— Wwe Paschier de Fer, 15 Lb. 8 Sc. colen, smout & bessemen aen gepestificeerde.

— Guilliam Gysbrechts, apothecaris, 1,526 Lb. 3 Sc. 6 Gr. medicamenten op Stuyvenbergh van 18 Nov. 1660 tot 29 Decembris 1661; den selven 57 Lb. 2 Sc. 6 Gr.; idem van 29 Decembris 1661 tot 13 April 1662.

— Hendrick de Wilde, brouwer, 231 Lb. bier (1 Aug. tot 20 Oct. 1661).

— Adriana Libert, Wwe wylen Mr Rombaut van Wachter, pestmeester was, 12 Lb. per reste van de 100 Lb. 's jaers lyfrente die haer alnoch syn toecommende sedert 7 Dec. 1661 tot 18 Jan. 1662, als wanneer de voors. lyfrente by de stadt is gequeten volgens accort A. C. 31 July 1662 :

5^a grossa : 2,949 Lb. 19 Sc. 9 Gr.

F^o 23. 6^a grossa : 6,501 Lb. 10 Sc. 3 Gr.

F^o 24. 7^a grossa : 71 Lb. 12 Sc.

Somma sommarum : 10,680 Lb. 6 Sc. A.

Dus hier effen & quyte.

1663. — 8 janvier.

*Requête de Servais Michielsens,
concierge à Stuyvenberg.*

Op requeste van Servaes Michielsens, gewesen concierge op Stuyvenbergh, tenderende tot vergeldinge van diensten, zyn geauth. die van de Polycycamer om met hem te overcomen nopende syne pretensie.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 2.)

5 mars.

*Conférence avec Moermans à propos
de l'amélioration du régime des canaux, etc.*

Is geres. dat dese stadt gecommiteerde selen comen in conferentie met N. Moermans, nopende de propositien by hem gedaen tot het ruymen van dese stadtsvesten, schueren van de ruyen & vermeirderinge van innecomen van stadtswatermolens, om van alles rapport gedaen synde, aen Myne gemelde H. H. alsulcke resolutie te nemen als tot stadtswelstant dienstich sal worden.

(*Ibidem.* Fo 9.)

2 juin.

*Vidange du purin. (Voir années
antérieures, même sujet.)*

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 52 vo.)

12 juin.

Paiement aux Frères Cellites.

Te betaelen 60 Gl. aen Pater van de Cellebroeders, over 't gene hem by accoort was toegestaen, in 't jaer 1661.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 23.)

4 juillet.

*Payements au pharmacien et au barbier
de la Maison d'Arrêt.*

Aen... (*sic*) Vinckenborgh, apothecaris, 21 Gl. voor geleverde medicamenten op 't Duchthuys in 1661.

Aen... (*sic*), barbier, 12 Gl. 10 St. verdient op 't Duchthuys, aen de arme gevangenen.

(*Ibidem. Fo 28 vo.*)

22 octobre.

Peste à Amsterdam, précautions à prendre.

Geres. met interventie van den Maendagschen Raedt, dat ingevalle by informatie van die van de Polycycamer, die noch niet boven en waren, dat de haestige sieckte tot Amsterdam merckelyck voort neemt, sal gepubliceert worden dat geenen persoon oft goederen van daer sal worden geadmitteert bynnen dese stadt, als versien synde van attestatie van niet te comen wt geïnfecteerde plaetsen.

(*C. R. Bk. 1664-70. Pg. 87.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Franchois van Breusegem, 1 Feb. 1663 tot Ult. Jan. 1664.)

Ontfanck : Somma totalis : 11,380 Lb. 8 Sc.

F^o 6. **Uytgeeff** : Tot onderstant van geïnfecteerde : nyet.

F^o 7. Aen Pater van Cellebroeders, volgens accort 30 Juli 1657 :

1^a grossa : 75 Lb.

F^o 8. Moeder van Swertsusters : nyet.

F^o 9. Gagie conchierge, Jacob Melyn :

2^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 12. Alexander Roggens, ladtslaeger :

3^a grossa : 218 Lb. 8 Sc.

F^o 14. Extraordinaire saecken : Bernaert van Broussel, 56 Lb. stuck franschen wyn aen Paters Cellebroeders, volgens accort, A. C. 3 Oct. 1663.

— Pater van Cellebroeders, 60 Lb. voor nieuw habyt als pestmeester ter expiratie van d'accordt mette H. Tr. & Rtm. aengegaen in den jaere 1661. A. C. 15 Juni 1663.

— Hendrick de Wilde, brouwer, in de Berrie, 139 Lb. 11 Sc. bier aen geïnfecteerde op Stuyvenberg van 9 Nov. 1661 tot 13 Mey 1662. A. C. 14 Aug. 1662 :

4^a grossa : 255 Lb. 11 Sc.

F^o 15. Meer ontfangen als uytgegeven, gegeven aen casse van Consumptie :

5^a grossa : 10,578 Lb. 7 Sc.

F^o 16. Auditie & ca : 6^a grossa : 70 Lb. 12 Sc.

Somma sommarum : 11,380 Lb. 8 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1664. — 24 mars.

Meubles venus d'Amsterdam, ne peuvent être admis qu'après avoir été aérés.

Item dat eenige meubelen alhier gesonden van Amsterdam ende liggende in een schip op de Schelde alhier, binnen dese stadt selen mogen gebrocht worden, naer dat de wettige attestatie blycken sal, dat dese in den tyt van 14 daegen, buyten dese stadt selen werden verwedert.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 97. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 61.)

9 avril.

*Honoraires aux médecins jurés qui ont visité
le cadavre d'une femme présumée morte de peste.*

Aen de stadsdoctoren & andere, 50 Gl. 10 St. voor
visitatie den 28 Februari van het doodt lichaem van
eene vrouwe die gepresumeert wiert van contagie
gestorven.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 63.)

16 avril.

Secours aux soldats du capitaine van de Perre.

Is geres. vuyt de 8 stuyvers die dese stadt ontfanct
van elcke ame biers tot onderhoudinge van de gepes-
tificeerde, aen den Capiteyn van de Perre selen
vuytgereyekt worden 3 Pattacons, tot secours van
syne soldaeten, op expressen last, dat sy hen niet en
laeten comen binnen dese stadt ende sonder het selve
te trecken in consequentie.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 99. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 64.)

21 avril.

*Ordonnance à faire pour ceux qui viennent d'Am-
sterdam, Gheel, le Fort de la Perle et autres
endroits infectés.*

Lunae 21 April, in Maendagschen Raedt, is geres.
te maecken eene ordonnantie tegen de ghene die
comen sullen van Amsterdam, Gheel, 't Fort van
Peirle & andere geïnfecteerde plaetsen van de conta-
gieuse sieckte, dat niemandt & sal mogen comen
binnen dese stadt, sonder behoorlycke attestatie dat
sy niet en comen vuyt besmette huysen, dat op pene
van 100 guldens. Voorts dat niemandt geen cleede-

ren, lynen oft wullen, meubelen oft anderen huysraet, visch oic speck en sal mogen inbrengen oic niet met attestatien, en geen ander coopmanschappen anders als met de voors. attestatien, al op pene van 100 guldens, als boven de verbuerte van de selve goederen & van arbitraele correctie, & aengaende de scippers & scepen brengende dergelycke personen & goederen dat de selve selen vallen in de penen vermeldt by de voorgaende ordonnantie.

(*Ibidem. Pg. 100. — Ibidem. Fo 66.*)

24 avril.

*Contrôle aux portes de la ville. — Instructions
pour le Commandant du Fort de la Perle.*

M. M. H. H. B. B. & S. S. hebben geauth. & gecomm. Tresorier generael Greyns, om te stellen eenen persoon & toesiender aen de Engelsche kaye, Meekaye & andere plaetsen aen den watercant om te letten & toe te sien datter geen volck & come van het Fort de Peirle, Amsterdam & andere plaetsen besmet mette contagieuse sieckte, die suspect souden wesen van infectie, & dat op alsucke gagie & loon, als hy tot meeste profyt & minste cost van de stadt sal connen overcomen, oic den selven persoon t'employeren om toe te sien op d'incomen van wynen & andere goederen ten eynde de frauden van accysen & tollen toecomende de stadt vercuert worden.

Is, in de tegenwoordige conjonctur van infectie op 't Fort de Peirle geduerende de selve infectie, toegestaen aen Hr Commandeur van voirs. Peirle, vrydom van accyse sonder consequentie & prejudicie, terwylen den selven Hr Commandeur oic de voirs. infectie hier in de stadt syn vertreck en residentie is houdende, des sal den selven Hr Commandeur

gerecommandeert worden de soldaten & andere personen van 't voirs. Fort soo veel als 't mogelyck is uyt dese stadt te houden.

(*Ibidem. Pg. 101. — Ibidem. Fo 66 vo.*)

Peste à Amsterdam, Gheel, le Fort de la Perle et autres endroits. Précautions à prendre : 1. Certificats. 2. Marchandises. 3. Bateliers, etc.

Haestige sieckte te Amsterdam, vuyt de Vryheyd van Gheel, het Fort van de Peirle & andere plaetsen. Precautien tegens de selve :

1. Niemandt van die plaetsen hier te comen zonder attestatie.

2. Geene goederen van daer te aenveirden van de geïnfecteerde huizen, op pene van 100 Gld.

3. Geene schippers van Amsterdam in de stadts-vlieten te schieten, aen te leggen sonder wettige attestatie, op pene van 100 Gld. & verbuerte van de goederen.

(Maendagschen Raedt, 21 April.)

(*Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 64.*)

14 mai.

Le bateau venu d'Amsterdam sans certificat sera renvoyé.

Geres. dat het schip gecomen van Amsterdam niet wollen & andere coopmanschap, sonder behoorlycke certificaten, sal worden wederom gesonden zonder de selve coopmanschappen alhier te lossen.

(*C. R. Bk. 1661-70. Pg. 104. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 70.*)

26 mai.

*La sortie de l'Ommeganck de Pentecôte
est différée.*

Is geres. dat mits de contagieuse sieckte in de Geunieerde Provincien ende elders begint voerts te gaen, den Sinxen ommeganck, op den feestdagh van de Heilige Dreyvuldigheyt, niet en sal gaen.

(*Ibidem. Pg. 105. — Ibidem. Fo 72 vo.*)

*Peste à Amsterdam : importation de certaines
marchandises interdites.*

Haestige sieckte te Amsterdam. Verbodt eenigh speck, hespen, wollen, catoen, &ca... hier te brengen. Item hair, kemelshair, bevershaer, vellen, pelterye & gemaectt goet van 't selve, sonder behoorlycke attestatie.

(Maendagschen Raedt, 26 Mey.)

(*Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 65.*)

28 mai.

*Propositions concernant le Maître de la Peste.
Jésuites (assistance).*

Syn geauth. Tr. & Rtm. deser stadt, om te traceren over het geen sal moeten voor gagie & andersints gegeven worden, aen den ghene die sal bequaem gevonden nader, om binnen dese stadt te bedienen het ampt van Pestmeester. Item dat de Eerw. Paters van de Jesuiten, selen versocht worden eenige van henre religieuzen te verwittigen, om de geïnfecteerde met de contagieuse sieckte te administreren & te assisteren.

(*C. R. Bk. 1661-70. Pg. 106. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 73.*)

31 mai.

*Mesures diverses pour combattre la peste :
Maître de la Peste. — Stuyvenberg.*

Item syn de H. H. Tr. & Rtm. geauth. om aen te nemen den nieuwen pestmeester van Ravels, die hem op heden alhier heeft comen presenteren.

Item, dat men aen de geïnfecteerde van de contagieuse sieckte tot Stuyvenbergh noodige provisien seynden sal, doch alnoch geen gelt.

Item, dat men de siecken van de selve siecte liggende in den ganck, in de Bontemantel straete, & de gesonden die hen in de selve huysen bevinden, naer Stuyvenbergh sal doen vervoeren.

Item, dat over het subject van het latslagerschap niet en sal worden gedisposeert tot naderen noot.

(Ibidem. Pg. 107. — Ibidem. Fo 73 vo.)

5 juin.

*Engagement de nouveaux infirmiers. — Allocation
au soldat qui a soigné les pestiférés au Fort la
Perle.*

Geauthoriseert die van de Policycamer, om in cas van node, aen te nemen twee schrobbers, om op Stuyvenbergh te versien tegens d'insolentien & dreygementen van de genen aldaer syn, wt de geïnfecteerde huysen. Oock, mede aen te nemen eene schrobster, om gereedt te maken 't lager voor de siecken aldaer vrouwen, die groot gaen & cleyne kinderen.

Item, geord. aen Tr. & Rtm. om te betaalen, aen den soldaet die gecureert & bygestaen heeft de geïnfecteerde van de contagieuse sieckte op het Fort van

de Peirle, de somme van vyftich guldens, op conditie, dat in cas den selven bequaem bevonden synde, dese stadt van hem van doen hadde, hy verobligeert sal wesen, tot redelycken loon, te dienen in 't cureren van de gepestificeerde.

(*Ibidem. Pg. 108. — Ibidem. Fo 74.*)

28 juin.

*Construction à Stuyvenberg de deux maisonnettes
pour les délinquants.*

Item, dat die van de Polycycamer deser stadt, buyten op Stuyvenbergh selen gereet maecken twee huyskens, om daer in te sluyten de geïnfecteerde ofte andere hen aldaer onthoudende die hen selen misdragen ofte iet misdoen.

(*Ibidem. Pg. 114. — Ibidem. Fo 78.*)

23 juillet.

*Lettre de Son Excellence visant la peste en Hollande.
Précautions, etc.*

Don Louys de Benavides de Castillo et Toledo & ca...

Tres chers et bien amez, comme nous sommes informez que diverses villes et Provinces Unies estants présentements infectées de la maladie contagieuse, les manans et habitans d'Icelles abordent journellement avecq leur navires, et marchandises aux havres et villes de par deça et qu'il convient pour veoir a ce que par leur dites fréquentations ces pays ne viennent a estre réellement infectez nous avons trouvé convenir de vous faire ceste, pour vous ordonner au nom et de la part de Sa Majesté de ne permettre en aucune façon l'entrée au Canal ou en la ville de Bruges aux marchands ou marchandises

venants d'Icelles, d'Amsterdam, Harlem, Leyden et Utrecht, bien vous pourrez accorder la dite entrée a ceux de Zeelande pourveu qu'ilz aient passeport ou certificat du Conseil de Sa Majesté résidant à Mid-delbourg, comme aussy des autres villes de Hollande parmy celuy de l'Ambassadeur de Sa Majesté ou du secrétaire de l'Ambassade, et à ceux venants des dites Provinces Unies n'estants munis de semblables passeports vous ferez faire la quarantaine avant de permettre l'entrée en quelque lieu qu'ils abordent, a tant Tres chers et bien amez Notre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde.

De Bruxelles le 23e de juillet 1664, estoit paraphé Blond V^t, signé Marquix conte de Pinto, et encore plus bas de Gottignies, la superscription estoit : A nos Tres chers et bien amez les Escoutetes, Bourgmestre, Echevins et Conseil de la ville d'Anvers.

(Pl. Bk. v. d. H. Vol. XI. 1654-64. Fo 229 vo.)

30 juillet.

Lecture de la lettre de Son Excellence. — Mesures prises : contrôle aux portes. — Suspension de la sortie de l'Ommeganck de l'Assomption.

Is gelesen den brieff van Syne Excellentie, geschreven aen Myne Heeren, op subject van de persoonen & goederen comende vuyt de Geunieerde Provincien geïnfecteert met de contagieuse sieckte & daerop is geresolveert, in conformiteyt van den voors. brieff, te maecken eene ordonnantie daerby te verbieden dat geenen persoon oft goederen vuyt de steden van Amsterdam, Leyden, Haarlem & Uytrecht voortaan binnen dese stadt en sullen mogen comen, & voorts datter geenen persoon oft goederen uyt Hollant oft Zeelant meer en sullen mogen comen

oft gebrocht worden, ten sy dat de ghene commende uyt Hollant en sullen hebben een certificatie van den Hr Ambassadeur oft den Secretaris van Ambassade, & die van Zeelant een certificatie van den consul aldaer ofte wel dat de ghene die onversien syn van dyergelycke certificatiën sullen moeten houden de quarantaine, op pene van die contrarie doen sullen, hondert gulden van den persoon & verbuerte van de goederen & daer en boven arbitraele correctie, ende is gecommitteert den persoon van Mr Georges de Cocqueel om, op alsucke gaigie als die van de camer van de Tr. & Rtm. met hem selen overcomen, met ordre precies dat hy den heelen dach na desen, tot het sluyten van de poort, op een seker plaetse sal moeten te vinden syn om de voors. certificatiën t'ontfangen.

Is geres. den ommeganck van O. L. Vrouw Hemelvaert niet te laeten gaen.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 118. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 84.)

31 juillet.

*Ordonnance concernant la peste à Amsterdam
et dans les Provinces Unies. — Précautions.*

Haestige sieckte in Amsterdam & andere Gheunieerde Provincien :

1. Niemandt comende van Amsterdam, Leyden, Haerlem & Utrecht, binnen deze stadt te komen of goederen te seynden op pene van 100 Gld. arbitraele correctie & confiscatie van goederen.

2. Verbodt aen borgers & herbergiers op pene van 100 Gld. dusdanige persoonen of goederen aen te nemen.

3. Zullen mogen komen persoonen uyt Zeelant met goederen, midts schriftelyck paspoort oft certificatie by den Consul van Syne Majesteyt tot Middel-

borg. Dit certificaet af te leveren aen schryvers van de stadspoorten.

4. Mogen ook binnen komen goederen en personen van andere niet gespecifieerde plaetsen van Holland, midts brengende attestatie van Ambassadeur.

5. Zy die zulcke certificatien niet hebben zullen moeten gaen in quarantaine.

(Resolutum in Collegio, 30 July.)

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 67 et 70 vo. A la date du 4 août.)

4 août.

*Défense de faire du commerce avec Dordrecht,
Rotterdam et Zevenbergen.*

Is geres. te verbieden het commercie te waeter & te lande soo van goederen ofte personen met de steden van Dort, Rotterdam & Sevenbergen, gelyck noch anders is geschiet duerende den tyt dat de gemelde plaetsen selen geïnfecteert wesen van de contagieuse sieckte ofte dat by M. H. H. anders sal worden geordonneert.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 119. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 86 vo.)

11 août.

*Modification de l'ordonnance précédente
concernant Rotterdam.*

Is by collegiaele resolutie van M. M. H. H. B. B. & S. S. in de vergaedinge van den Maendagschen Raedt deser stadt goet gevonden, ten versuecke van den personen & goederen comendé & gebrocht wordende van Rotterdam, naer dese stadt de surseantie te houden, tot naerder ordre, de ordonnantie by mynre gemelde Heeren onlanx gemaect tot weiringe van de contagieuse sieckte en waer by verboden was

dat eenige personen ofte goederen van de gemelde stadt herwaerts en souden mogen comen ofte gebrocht worden.

(*Ibidem. Pg. 121. — Ibidem. Fo 87.*)

14 août.

Lettre du Gouverneur, modifiant les ordres précédents.

Don Louys de Benavides... &ca...

Tres chers et bien amez, ayant fait examiner les deux requestes que nous sont esté présentées de votre part, au subiect de l'interdiction que vous avons fait de recevoir ou laisser passer aucunes navires venant des provinces d'Hollande ou Zeelande à cause de la maladie contagieuse dont nous avons entendu les mesmes provinces estre infectez, nous vous dirons qu'estans informez de plus pres ce qui en est tant par vos dites requestes que d'ailleurs, nous avons trouvé convenir de relacher comme nous relachons par ceste, la dite interdiction au regard des navires de la dite province de Zeelande, ensemble les villes de Northollandt, si comme d'Enchuysen, Alckmar, Sciedam, Edam et Moninckdam, ensemble des provinces de Gueldre, Overyssel et Groeningen, pourveu qu'ils apportent attestation echevinale du lieu de leur charge et sortie de ce qu'iceluy lieu n'est pas infecté, et comme vous représentez aussi par vos dites requestes qu'une pareille inhibition et défense se devoit faire à ceux du Magistrat de Bruxelles et de Gand pour ny faire passer le commerce, vous devez estre assuré que l'on y pourvoira de mesme si desia il ne l'est fait. A tant tres chers... &ca...
Bruxelles le 14 d'Aoust 1664...

(*Pl. Bk. v. d. H. Vol. XI. 1654-64. Fo 230.*)

20 août.

Lettres à écrire aux États de Zélande et à ceux d'Utrecht pour signaler les modifications aux instructions précédentes.

Item, dat van wegen dese stadt sal gescreven worden aen de Heeren Staeten van Zeelant, dat alle henne ingeseten met hunne goeden vrylyck herwaerts selen mogen comen, mits brengende certificaten van de wethouderen der plaetse van hunne residentie, dat henne wooningen ofte persoonen niet en syn besmet met de contagieuse sieckte.

Item, dat aen die van Uyttrecht sal worden gescreven dat... die van de regeringe aldaer, hun borge-
ren ende ingeseten dispensie van het placcaet
gemaect by dese stadt tot weiringe van de conta-
gieuse sieckte, sy devoiren selen hebben te doen,
benedeffens den persoon van Syne Excellentie, doer
wiens ordre het gemelde Placcaet is genaect.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 122. — C. A. Bk. 1663-66.
Fo 88 vo.)

22 août.

Curage des canaux, etc.

Om te weiren den stanck van de ruyen, die te
kuysschen.

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 71.)

25 août.

*Les marchandises venant de Dordrecht accompa-
gnées de certificats seront reçues. — Défense
d'apporter des marchandises de Hambourg, etc.*

Is geres. dat by provisie, aen die van Dordrecht
sal toegestaen worden dat de persoonen & coopman-

schappen comende uyt de selve plaetse naer dese stadt, alhier selen ontfangen worden, mits doende blycken by schabinaele certificatie, dat de selve niet en comen vuyt geïnfecteerde plaetsen ofte huysen van de contagiouse sieckte oft vuyt andere steden van de Geunieerde Provinciën waarmede tusschen dese stadt, vuyt de gemelde redene het commercie behouden is.

Item, dat alhier geene personen ofte goederen comende van de stadt Hamborch en selen aenveirdt ofte aengenomen worden, ten sy blycke by schabinaele attestatie, dat de selve comen vuyt huysen & plaetsen niet geïnfecteert synde met de contagiouse sieckte, behoudelyck, dat van de selve stadt alhier geenre waeren ofte coopmanschappen en selen ingebracht worden, oyck met dusdaenige certificatie, die by de leste ordonnantie by M. M. H. H. gemaect tot laste van de stadt van Amsterdam, verboden syn.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 124. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 89.)

26 août.

*Peste à Hambourg. Précautions : 1. Certificat.
2. Marchandises. 3. Défense de loger.*

Mits de haestige sieckte te Hamburch regneerende is :

1. Verbodt binnen de stad te komen of goederen te brengen van daer komende, ten zy met certificatie, aen de schryvers van de poorten te presenteren.

2. Verbodt kleederen, pelteryen &ca... binnen te brengen, alwaer het oock met wettige attestatie.

3. Verbodt van personen van daer komende te logeren...

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 71 vo.)

4 septembre.

*Contestation entre les Aumôniers et les Frères
Cellites. — Nomination d'un Maître de la Peste.*

Alsoe M. gemelde H. hadden goet gevonden ten versoecke van de Aelmoezeniers deser stadt, den stadthode Thomas Weyers te seynden in het clooster van de Cellebroeders, ten eynde de selve hen volck souden seynden naer het Knechtienshuys deser stadt, ende de geïnfecteerde van de haestige sieckte daer vuyt te haelen, is van wege de voirs. Cellebroeders voor antwoordt gegeven, dat sy sulckx niet en verstonden te doen, ten waer de Aelmoezeniers deser stadt van seckere proceduer tusschen hen & de selve broeders hangende met refusie van costen by de gemelde Cellebroeders gedooft.

Item, syn de H. Tr. & Rtm. deser stadt geauth. om aen te nemen eenen Pestmeester & met den selven te accorderen over syn pensioen ofte tractement.

(*Ibidem*, Pg. 125. et 126. — *Ibidem*, Fo 92.)

9 septembre.

*Défense de tendre des draperies
dans les mortuaires.*

Sterfhuyzen niet te behangen met baye oft wollen laeckens, op verbuerte van de selve & 100 Gl. om te beletten den voortganck van de haestige sieckte.

(*Ord. Bk. J. 1660-71, Fo 71 vo.*)

12 et 13 septembre.

*Lettres du Gouverneur. — Modification
des mesures antérieures.*

Don Louys de Benavides... &ca...

Tres chers et bien amez, les Seigneurs Estats Généraux des Provinces Unies nous aiant escrit la lettre cy enclose en faveur de la ville d'Utrecht et d'autres places circonvoisines afin que fust modérée en leur égard l'interdiction que s'est faicte du commerce, a éviter que le mal contagieux ne vienne es pays de pardeça nous avons bien voulu la vous envoyer et vous ordonner ainsi que faisons par ceste, au nom et de la part de Sa Majesté de nous informer au plus tôt de la vérité contenue en Icelle lettre et de votre avis, a tant Très chers... &ca... le 12 Septembre 1664...

Don Louys de Benavides... &ca...

(Pl. Bk. v. d. H. Vol. XI. 1654-64. Fo 231.)

Tres chers amez, par autres lettres nous vous avons enchargé de ne permettre l'entrée de la ville d'Anvers aux marchands et marchandises venants des Provinces Unies infestez de la maladie contagieuse que soubz les restrictions y portez afin d'obvier a ce que ce mal, ne vienne en ceste de pardeça et estans informez que la ville de Hambourg en seroit aussi attainte nous avons trouvé convenir de vous en advertir et ordonner au nom et de la part de Sa M^{te} d'observer les mesmes précautions contenues en nos susdites lettres au regard de la mesme ville de Hambourg et des marchands et marchandises en venants et de ne les admettre qu'après qu'ils vous sera apparu par attestations deues et suffisantes qu'ils ne sont ni viennent des lieux infectez. A tant

très chers... &ca... de Bruxelles le 13 de Septembre 1664...

(*Ibidem. Fo 231 vo.*)

15 septembre.

*Achat d'une maison destinée
au Maître de la Peste.*

Is geres. door Tr. & Rtm. te coopen een huysken, tot de wooninge van den pestmeester gelegen benefens het huys van de fratres die in de contagieuse sieckte gaen, om door dusdaenigen middel, de geaffli-geerde het beste te connen assisteren.

Ende is bovengeschreven pestmeester aengenomen den... (*sic*) September 1664.

(*C. R. Bk. 1661-70. Pg. 127. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 92 vo.*)

Requête de la Supérieure des Sœurs-Noires, demandant la fixation des émoluments à donner aux sœurs infirmières.

Requeste van de Moeder der Swertsusters.

Volgens beraedslaging van den Maendagschen raedt van 23 Augusti 1655 is gearresteert geweest, dat aen elcke swertsuster effectievelyck dienende ten huysse van de geïnfecteerde personen vuyt te reycken en te betalen 12 guldens maendelycks, midts dienende de armen voor niet, gelyck sy van uwe voorsaeten hebben genoten... By acte van 9 deser heeft & de tresorier geordonneert te betalen 48 Gld. voor 4 haere susters gedient hebbende in de sieckte, verschenen 4 Augusti lestleden, met clause dat daer mede de zelve gagie sal cesser... de supliante is steeds 4 susters voor desen periculeusen

dienst gereed houdende... vraegt steeds te mogen
blyven genieten van 48 gld. maendelycks.

Appostille. Hr Hendrick van Halmale riddere &
Mr Jan Snyers, oude burgemeesteren, gecommiteert
voor informatie en rapport. Actum 15 Septem-
ber 1664.

2° Appostille. Geordonneert aen Tr. & Rtm. aen te
supplianten te blyven continueeren de betaeling van
48 gld. ter maent voor 4 religieusen ofte soo veel
meer als den noot sal vereyschen, die de supplianten
tot dienste van de gemeynte sal employeren en dat
soo lange als aen de voors. Tr. & Rtm. volcoment-
lycken sal blycken dat den voors. dienst effectieve-
lyck sal geschieden, oock aen de arme gemeynte voor
niet, ingevolge de app. van 23 Augusti 1655. Actum
19 September 1664. In den verstande dat als er meer
als 4 religieusen in de sieckte moeten gaen evenwel
aen de supplianten niet meer ter maent sal betaelt
worden als de voors. 48 gld.

Was gearaph^t Mertens V^t en ond^t E. Van Buren.

(Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 34.)

17 septembre.

Achat d'une maison pour le Maître de la Peste.

Geauthoriseert Marcelis Librechts, tresorier, benef-
fens de gecommiteerde van de Policycamer, voor de
stadt inne te coopen, secker huys gestaen by de Kip-
dorpveste, beneffens het huys van de Patres die-
nende de geïnfecteerde voor eene wooninge van den
pestmeester deser stadt & dat ter somme van
1,600 Gl.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 94 vo.)

18 septembre.

Informations à prendre auprès des Frères Cellites. — Instructions pour les fabricants de cire. — Pour les percepteurs des impôts. — Requête de la Supérieure des Sœurs-Noires.

Geord. aen den Pater van de Cellebroeders aen de Gecommitteerde van de Polycycamer alhier, op syne Professe, te verclaeren de gerechte waerheyt op 't gene aen hem by de selve sal worden voorgehouden, op pene dat M. H. naerder, tot synen laste, selen versien.

Geord. aen de waschmaeckers deser stadt, naer d'insinuatie deser voordaene nyet meer te betaelen aen de Cellebroeders alhier, 't gene sy gewoonlyck syn voor hen te ontfangen van de lycken & begraefnissen, alles by provisie &ca.

Geord. aen de Tr. & Rtm. voordaen op deser stadtscomptoiren soo van den wyn & bieraccys als andere te doen schrssen, & den vrydom die de Cellebroeders tot noch toe hebben genoten, als mede 't gene men gewoon is aen de selve te betaelen, by provisie, &ca.

Op de requeste van de Moeder van de Swert-susters, is geappointeert, naer voor gaende informatie & rapport, M. H. B. & S. hebben geord. aen Tr. & Rtm. alhier aen supplianten te blyven continueren de betaeling van 48 Gl. ter maent voor 4 religieuzen ofte soo veel meer als den noot sal verheyschen die de supplianten tot dienste van de gemeynte sal employeren, & dat soo lange, aen den voors. Tr. & Rtm. volcomelyck sal blycken dat den voors. dienst effectievelyck sal geschieden, oock aen de arme gemeynte voor nyet, ingevolge van de voorgaende appostille van 23 Augusti des jaers 1655, hier

annex, in den verstande dat als er meer als 4 religieuzen in de sieckte moeten gaen ende wel aen de supplianten nyet meer ter maent en sal besteedt worden als de voors. 48 Gl.

Actum in Collegio 19 Sept.

(C. A. Bk. 1663-66, Fo 94 vo.)

19 septembre.

Suspension de payement aux Frères Cellites, etc.

Item, dat den rentmeester deser stadt sal schorsen de betaelinghe die men moet doen aen de Cellebroeders deser stadt & dit tot naerder ordre.

Item, dat diergelycke ordre sal gegeven worden aen de waschmaeckers deser stadt.

(*Ibidem*, Fo 92 vo.)

8 octobre.

Requête du Provincial des Frères Cellites demandant l'abrogation de la mesure prise à leur égard.

Requeste van den Provinciael der Celliten.

Er was different tusschen Ued. en den Pater van den Convent deser stadt, midts hy niet hadde vercleert aen Ued. oft aen de H. H. van de Policycamer, dat er seker kint in hun convent gebracht was, en aldaer begraven en van de contagieuse sieckte gestorven,... hy is van Brussel gekomen om satisfactie te geven... de pater van convent heeft zyne schult moeten bekennen met leetwesen van aen uwe Eerw. niet geobedieert te hebben, met gelofte van in 't toecomende niet meer te doen, en de stadt steeds by te staen en te helpen in tydt van noodt, en als Ued. gedient souden gelieven te wesen van eenige pest-

meesters, dese altyd te besorgen oft aenwysen die daertoe het bequaemste soude mogen wesen... vraegt herstel van vrydom en emolumenten.

Appostille... By provisie aen Pater en Broeders deser stadt toegestaen vrydom en geniet van emolumenten by de voorgaende acte gesuspendeert.

Actum 8 October 1664. Ond^t R. Hugens.

(*Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 38.*)

20 octobre.

Fermeture d'une maison infectée de peste.

Item, dat aen die van de Policycamer, sal werden geordonneert het huys van Panhuysen, staende achter St-Andries kercke, geïnfecteert van de haestige sieckte te doen sluyten op vrydach toecomende, niet tegenstaende de ord. des aengaende gemaect.

(*C. R. Bk. 1661-70. Pg. 129.*)

24 novembre.

Lettre du Gouverneur. — Levée d'interdiction pour les personnes et marchandises venant d'Utrecht, etc.

Sur ce que les Bourgmestres, Echevins et Conseil de la ville d'Anvers ont remontré a son Excellence que la ville d'Utrecht estant cy devant infestée de contagion, le Sr Marquis de Caracona, lors lieutenant, Gouverneur et Capitaine général de ces pays auroit interdit de laisser venir dans la mesme ville d'Anvers aucunes personnes ou marchandises de la ditte ville d'Utrecht, à raison de quoi le traficq et commerce mutuel desiz deus villes, aurait entiere-ment cessé, au grand préjudice du Publicq et comme maintenant il est apparu qu'il y a en la ditte

ville aucune infection de considération, et qu'ils ont partant très humblement supplié son Ex^{ce} estre servie de lever la ditte interdiction afin d'éviter que ceux de la ditte ville d'Utrecht ne facent pareillement interdire aux personnes et à leur denrées et marchandises l'entrée de la province de Hollande, dont ils les menacent à la ruine et désolation, du commerce et traficq de la ditte ville d'Anvers, son Ex^{ce} ce que dessus considéré a affranchy et affranchit par ceste ceux de la ville d'Utrecht et leur denrées d'interdiction cy dessus reprises, a charge et condition toutefois qu'ils debvront estre muniz a leur entrée es Pays de l'obéissance de sa Majesté, de certification du Magistrat d'illecq, qu'ils ne viennent des lieux ou maisons infectez de contagion. Si ordonne son Ex^{ce} a tous ceux qu'il appartiendra à se regler et conduire selon ce, sans aucune difficulté, donné en la ville de Bruxelles le 24 Novembre 1664... &ca...

(Pl. v. d. H. Vol. XI. 1654-64. Fo 235 vo.)

28 novembre.

Accord avec les Frères Cellites.

Item, dat de Tr. & Rtm. geauthoriseert werden om met den Cellebroeder die te Berchem & in dese stadt heeft geassisteert de geïnfecteerde van de haestige sieckte te overcomen, nopende den loon daer toe staende.

(C. R. Bk. 1661-70. Pg. 134.)

*Requête de Gielis van Goedsenhoven,
de l'Ordre de Saint-Alexis.*

Requeste van Gielis van Goedtsenhoven, broeder van Sint-Alexius orde. Hy was van wegens Ued. in

't aencomen van de pestilentielle sieckte, binnen dese stadt wesende en curerende tot Berchem, is ontboden en versocht geweest ten eynde hy soude comen in de convente of cloosters van de Patres Beggaerden alhier, aen wyens versoeck den suppliant met alle vlyticheyt heeft voldaan, en die van voors. clooster heeft bygestaen 140 daegen in grooten peryckelen syns levens en want den suppliant niet gelooft dat Ued. 't selve van hem soude willen hebben gedaen sonder eenige remuneratie van uwer handt t'synen behoeve te doene... gelieven gediend te syn, gift volgens uw goeddunken...

Appostille. In handen van Tr. & Rtm. voor rapport 25 November 1664.

2° Appostille. Suppliant toegevoeght 100 gld.

Actum 28 November 1664.

(Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 44 et C. A. Bk. 1663-66.
Fo 106.)

5 décembre.

*Lettre du Gouverneur, rappelant les ordonnances
concernant la peste en Hollande.*

Don Francisco de Moura et Cortereal, Marquiz de Castel Rodrigô... &ca...

Très chers et bien amez, comme nous sommes avertiz qu'il a trois maisons infectez de la peste dans la ville d'Anvers par l'entrée libre qui sy donne à des personnes qui viennent d'Hollande, et qu'il est à craindre que comme il ny doit avoir commerce libre avec les pays infectez qu'on ne vouldra aussy le tenir avecq ceux de pardeça, lorsque les autres pays circonvoisins l'apprendront, et la négligence qu'il y a a y remédier par des moyens qui sont humainement possibles et ayants extremement a

cœur la conversation des bons subjects de sa Majesté et leur bien et utilité, et que le commerce y fleurisse par la bonne correspondance qu'il y doibt avoir avecq les nations estrangères, nous avons bien voulu voir faire la présente, vous ordonnans au nom de S. M. d'avoir ung soigneux et particulier esgard a ce que l'observent punctuellement et exactement les ordonnances qui ont esté faictes ci devant en pareilles occasions a la presente qu'il y at encore eu pardela de l'infection, afin que cela ne passe avant, et que ces Pays n'en viennent a ressentir l'interet que ce peut facilement concevoir. A tant chers... de Bruxelles le 5 de Décembre 1664.

(Pl. Bk. v. d. H. Vol. XI. 1654-64. Fo 236 vo.)

13 décembre.

Lettre du Gouverneur, complètement d'enquête.

Par le Roy. Chers et bien amez, notre advis du 6 de ce mois rendu sur la requeste présentée a notre cousin le Marquis de Castel Rodrigo de la part des Communs marchands de notre ville d'Anvers, aiant esté vu en notre Conseil Privé, nous avons trouvé convenir (avant de prendre résolution sur la mesme requeste) de vous faire la presente, afin qu'avez a nous advertir au plus tot ou ceus de notre Conseil Privé, si dans la ditte ville d'Anvers il n'y a pas deux ou trois maisons présentement infectées de contagion par quelques uns qui y seroient venuz d'Amsterdam. A tant chers... &ca... de Bruxelles le 13 de Décembre 1664...

(Idem, Ibidem.)

22 décembre.

Payement à Laureys Leys.

De Tr. & Rtm. zullen aen Laureys Leys, 96 Gl. betaelen voor twee maenden huer van het huys « Het Vlies », waerin d'accys van de bieren is ontfangen mits de contagie is gecomen in 't stadtaccyshuys.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 110 vo.)

24 décembre.

*Ordonnance concernant les vendeurs
de poissons* (1).

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 76 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van Marcelis Librechts, 2^{den} Tresorier, 1 Feb. 1664 tot Ult. Jan. 1665.)

Ontfanck : 1^a grossa : 11,607 Lb. 12 Sc.

F^o 6. 2^a grossa : 2,185 Lb. 13 Sc. 6 Gr.

Somma totalis : 13,793 Lb. 5 Sc. 6 Gr. A.

F^o 7. **Uytgeeff** : Aengaende de besmette personen op Stuyvenbergh, wekelycksche toelage (35 postes), Aen J. B. van Dooren, greffier van de Policycamer :

1^a grossa : 6,288 Lb. 16 Sc. 3 Gr.

F^o 19. Pater van Cellebroeders : nyet.

F^o 20. Moeder van Swertsusters : (6 postes) : (eerste verschenen 4 Augusti 1664) :

2^a grossa : 288 Lb.

---

(1) Cette ordonnance ne contient aucune allusion à la peste ou à d'autres maladies. Elle a un caractère administratif et ne parle même pas de l'expertise du poisson.

F° 22. Gagie conchierge, Jacob Molyne (*16 postes*) :
3^a grossa : 243 Lb.

F° 27. Mr Gysbrecht Mertens, pestmeester, 100 Lb. te weten 50 Lb. voor 1ste maent gagie te verschynen 13 Oct. 1664 die hem wort geanticipeert & 50 Lb. by M. H. toegevueght als eene courtoisie volgens accorde, Ord. 10 Sept. 1664.

— Mr Servaes Michielssens, pestmeester op Stuyvenbergh, 150 Lb. voor 6 maenden gagie, verschenen 25 Nov. 1664; den selven, 324 Lb. voor soo vele hem nog is goet comende in cureren van gepestificeerde. Ord. 31 Jan. 1665.

— Mr Pauwels Cornelis, pestmeester op Stuyvenbergh, 336 Lb. voor 7 maenden gagie, verschenen 30 Decembris 1664, tegens 72 Lb. voor de ses weken, volgens accordt.

— Alexander Roggens, 190 Lb. 4 Sc. voor 182 dagen dienst, verschenen 25 Juni 1664.

— Aen de Wwe Al. Roggens, 109 Lb. 4 Sc. voor 182 dagen dienst, versch. 25 Meert 1665 :

4^a grossa : 1,533 Lb.

F° 32. Brandthout. Aen Peeter Schrynmaeckers, Rtm. generael, 178 Lb. 15 Sc. 6 Gr. voor delen, viercanthout, sperren, ribben, nagelen, leen wanten & ca, gelicht uyttten Houten Eeckhoff tot behoeve van geïnfecteerde op Stuyvenbergh, sedert 26 Februari tot 26 Oct. 1664.

— Den selven, 512 Lb. 13 Sc. 6 Gr. brandthout voor pestmeester & Patres :

5^a grossa : 691 Lb. 9 Sc. 3 Gr.

F° 34. Extraordinaire saecken : Eerw. Hr Nicolaus van den Brouck, onderpastoor van St-Joris, 60 Lb. diensten by hem gedaen in begin van de contagieuse sieckte binnen als buyten den tyt van 6 weken, tot

dat de Eerw. Patres Beggarden den selven last hebben aengenomen. Req. Apost. 22 April 1665.

— Gillis van Goedtsenhoven, broeder van Sint-Alexius ordre, 100 Lb. diensten in assistentie van geïnfecteerde. Req. Apost. 1 Dec. 1664.

— Ceurmeester & gecommiteerde van Policycamer, 80 Lb. renschen wyn in vereering. Req. Apost. 11 Meert 1665.

— Barth. Verschueren, 38 Lb. 14 Sc. om te betaelen de persoonen in specificatie vermeldt ter saecken van de contagiouse sieckte gecomen in het clooster van de P. P. Beggarden.

— Den selven, 12 Lb. verschoten in verweiringe van de contagiouse sieckte.

— J. B. van Doren, greffier van Policycamer, 36 Lb. vereeringe voor diensten.

— Anthoni Gallé, stadtsbode, 12 Lb. 12 Sc. vacatien & verschoten in reysen nae fort de Peirle, om te becomeen eenen nieuwen pestmeester tot dienst der stad.

— Sergeant-Major Minoteau van den Gouverneur van de Peirle, 84 Lb. 8 Sc. om te employeren tot secours van syne soldaeten, op conditie & expressen last hy hun nyet en sal laeten comen binnen deser stad & sonder 't selve te trecken in consequentie.

— Aen den soldaet die gecureert & bygestaen heeft de geïnfecteerde van de contagiouse sieckte op 't fort van de Peirle, 50 Lb. voor syne diensten & op conditie dat in cas den selven bequaem gevonden synde, dese stad hem van doen hadde, hy veroblijeert sal wesen, tot redelycken loon, te dienen in 't cureren van de gepestificeerde.

— Jan de Swert, 27 Lb. 3 maenden huyschuer, ter saecken dat tot synen huise is gehouden de cortte garde van de officialen, die aldaer de wacht hebben

gehadt, den tyt van 6 weken, mits de haestige sieckte gecomen ten huysse van de weduwe Brouwers.

— Laureys Lips, 96 Lb. huere van huys by de Tr. & Rtm. voor 2 maenden ingecomen ter oorsaecke van de contagieuse sieckte die in de stadthuysinge & bieraccyse overcomen is.

— Jan van der Hoeven, weerdit in den toelast, 16 Lb. 4 Sc. verteirt op 24 Mei 1664 door H. H. van Polycycamer naer eenige visitatie by hen gedaen.

— Wwe Campioen, kerrevrachten.

— Jañ de Vos, 80 Lb. 4 Sc. 6 Gr. steen, dachueren, & kerrevrachten op Stuyvenbergh.

— Lucas Blommaert, leermaecker, 11 Lb. 4 Sc. voor goten met een leer op Stuyvenbergh.

— Wwe de Rimer, 73 Lb. 12 Sc. 6 Gr. voor 17 1/2 ellen fyn serge, voor Patres Beggarden assiterende de geïnfecteerde, tot 31 St. d'elle.

— Aen 2 doctoren & 2 chirurgyns der stadt, 50 Lb. 10 Sc. vacatien & visiteren van doodt lichaem van seckere vrouwe, op 28 Februari 1664.

— Aen de selve 2 stadtschirurgyns, 24 Lb. vacatien aen 2 persoonen, 14 April 1664.

— Conchierge op Stuyvenbergh, 54 Lb. als reste van de 90 Lb. hem competerende voor 30 weken montkosten van Mr Pauwels Cornelis, pestmeester tot 3 Lb. per week, van 1 Juny tot 28 Decembris 1664.

— Mr Bernaert Mertens & Peeter Marchandt, stadtschirurgyns, 48 Lb. vacatien in 't visiteren van 4 persoonen op 23 April 1664.

— George de Cockeel, 140 Lb. voor 117 dagen vacatien in 't ontfangen van de pasporten & certificatien van de persoonen & goederen respectieve, comende van Hollant & Zeelandt, van 30 July tot 25 Nov. 1664.

— Joan van Olphen, cleermaecker, 72 Lb. 13 Sc. verschoten aen 2 cleederen, coussens, schoenen, hoet, als arbeytsloon, tot behoef van den nieuwen pestmeester.

— Jan Jonckin, cleermaecker, 23 Lb. 13 Sc. 6 Gr. voor 2 habytten & 2 mantels met verschoten gelde, voor Patres Beggarden.

— Guilliam Gysbrechts, apotheker, 744 Lb. 11 Sc. medicamenten op Stuyvenbergh, van 12 Sept. 1662 tot 13 Januari 1663.

— Hendrick de Wilde, brouwer, 617 Lb. 8 Sc. bier, van 29 Mei 1664 tot 31 Januari 1665.

— Jan de Vos, 71 Lb. 9 Sc. 6 Gr. verschoten gelde tot geïnfecteerde & Patres.

— Jacobus Kinoey, gareelmaecker, 21 Lb. 4 Sc. nieuw garreel, toomen, hoesen, strengen &ca, tot behoef gepestificeerde.

— Arnout de Martin, 71 Lb. 10 Sc. metsers, timmerlieden & casseyers gevrocht in de stadtsbrouwerijen als in het huys van de Patres.

— Hans Cops, wagemaecker, 16 Lb. 15 Sc. maecken & repareren van kerren op Stuyvenbergh.

— Hans Mertens, smit, 39 Lb. 8 Sc. hoefysers, treckbanden, lunssen, riecken &ca. geleverd op Stuyvenbergh.

— Jan Struys, 3 Lb. 1 Sc. voor cleynigheyt van meubelen aen Patres geleverd.

— Marcelis Librechts, rendant in desen, 5 Lb. voor wascherse die het huys van de Patres Jesuiten aen de vesten, schoongemaect heeft.

— Aen twee Perfumadors, 7 Lb. 4 Sc. die alhier 2 à 3 daegen hebben gevaceert op 't stuck van de haestige sieckte.

— Hendrick t'Kindt, 14 Lb. droogen aen stadt geleverd.

— Karel van Pruysen, 18 Lb. 2 Sc. voor noten, fouillie, canneel & nagelen, by hem voor de stadt geleverd.

— Michiel van Heylen, 4 Lb. 10 Sc. voor 5 rowaensche kannen, by hem ten behoeve van de stadt geleverd, tot 18 St. het stuck :

6^a grossa : 3,016 Lb. 4 Sc.

F^o 47. Aen inkoop van de huysinghe geordonneert voor de wooning van den Pestmeester.

Aen Marcelis Librechts, rendant in desen, 1,600 Lb. door de stadt betaelt aen Pauwels van de Velde & Cathlyn de Laet, voor koopsomme van de huys op de Kipdorpveste naest de huysinghe van de Patres, deser stadt gecocht tot behoeve van de nieuwen aengenomen Pestmeester, om aldaer met syne familie te woonen, geduerende den tyt van de peste. Ord. 18 Sept. 1664 :

7^a grossa : 1,600 Lb.

F^o 49. Auditie & ca : 8^a grossa : 132 Lb. 16 Sc.

Somma sommarum : 13,793 Lb. 5 Sc. 6 Gr.

Dus hier effen & quyte.

1665. — 30 janvier.

Payement au Dr Boudewyns.

Te betaelen aen Dr Boudewyns, 48 Gl. eens, over het examineren van vroedvrouwen en pestmeesters, van den jaere 1659 tot 7 Juny 1664.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 119 vo.)

3 février.

Payement à Ghysbrechts.

Aen G. Ghysbrechts, apothecaris, 724 Gl. 11 St. voor geleverde medicamenten aen de gapestifi-

ceerde, te Stuyvenbergh, van 12 September 1662 tot 10 Januari 1663.

(*Ibidem. Fo 119 vo.*)

12 février.

*Requête des examinateurs et des commis de la
Chambre de Police, demandant une gratification
pour services rendus pendant la peste.*

Requeste van de keurmeesters en gecommiteerde van de Policycamer.

Dese stadt 8 maenden geinfecteert van contagieuse sieckte, dewelcke Godt loff, alsnu ganschelyck compt te cessen... hebben groot peryckel en excessive debvoiren en vacatien tot weiringe van de voors. sieckte, vragen boven ordinarissen gagien, belooning voor extraordinairen dienst.

Appostille. Rapport aengevraegt... 12 Februari 1665.

2^e Appostille. Eene aeme renschen wyn van 80 gld. aen supplianten toegestaen. 21 Februari 1665.

(*Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 50.*)

Requête du greffier van Dooren.

(*Même demande.*)

2e Apostille : Toegestaen, Ses Ponden Vlems, met ordre aen Tr. & Rtm. die uyt te betaelen. 21 Februari 1665.

(*Ibidem. Fo 52.*)

5 et 6 mars.

Payement pour fournitures, etc. aux pestiférés.

Aen Hendrick de Wilde, brouwer, over bieren tot dienst van de gepestificeerde, op Stuyvenbergh geleverd, 617 Gl. 8 St.

6 Martii. Te rembourseren aen Jan de Vos, cop-trerolleur van den Eeckhof, 71 Gl. 9 1/2 St. verscho-ten aen smout, keerssen, kolen, pecktonnen &ca, aen de gepestificeerde, op Stuyvenbergh.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 124 vo et 125.)

11 avril.

*Communication au Magistrat d'Amsterdam
et de Leyden, concernant le commerce.*

Is geres. de wethouders van de steden van Amsterdam & Leyden by missive te laeten weten d'inhoudt van den brief van Syne Excellentie aen M. M. H. H. geschreven, behelsende het verbot van comericie ten opsiene van de haestige sieckte op den voet & limi-tatie in de voers. missive vermeld.

(C. R. Bk. 1664-70. Pg. 150.)

13 avril.

Publication de la lettre du Gouverneur.

Is geres. te procederen tot de publicatie van de ordres van Syne Excellentie, raeckende het verbot van commercie met de stadt van Amsterdam & Leyden, ten opsichte van de contagieuse sieckte, ten sy by de persoonen & goederen van daer comende versien syn met de certificatie, in de gemelde ordres naeder vervat.

(*Ibidem.* Pg. 151.)

*Commerce avec Amsterdam, Leyden et environs.
Précautions à prendre.*

Om te verhueden dat de contagieuse sieckte bin-nen dese stadt niet en worde ingebrocht (soo advi-seert wordt), dat deze wederom zou onsteken syn tot

Amsterdam, Leyden & omliggende dorpen, Soo ist, dat men van stadtswege, ingevolge van de brieven van Syne Excellentie ordonneert : dat geene personen of goederen van voors. plaetsen binnen comen sullen, sonder certificaten van den Magistraet van de voors. steden, of van Consul van Syne Majesteyt... op pene te moeten doen quarantaine, in diergelycken cas geuseert.

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 79.)

15 avril.

*Requête du Révérend Nicolaus van den Brouck,
demande d'une récompense.*

Requeste van den Eerw. Nicolaus van den Brouck, onderpastoor van St Joris alhier.

Hy heeft in het begin van voorleden somer, op het versoek der H. H. der Polycycamer geassisteert de siecken met de contagieuse sieckte met belofte van eerlycke recompense gedurende den tyd van ses weken, tot dat de Patres Beggaerden den selven last hebben aengenomen, soo dat den suppliant soo binnen dese stadt als buyten aen de pesthuysen de siecken heeft gedient... Item gelieven de H. H. in consideratie te nemen diergelycken dienst van den suppliant ten versuecke van de Polycycamer, tot vier à vyff reysen toe geplogten te syn, in het ophouden van de leste voorgaende sieckte als wanneer die Eerw. Paters der Societeyt waeren vuyt hunne sieckhuysen vertrocken ende gesuyvert.

Appostille : rapport indienen. 15 April 1665.

2de Appostille : Aen suppliant 60 Gl. toegevueght met ordre aen Tr. & Rtm. hem die te betaelen. 28 April 1665.

(Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 62.)

12 avril.

*Requête de Catharina Engelen, demandant
d'être admise comme accoucheuse.*

Requeste van Catharina Engelen.

Sint 23 & 24 jaeren haer geoeffent als vroevrouwe, midts vertrecken metten woone van Janneken Wiebaut, gewesene deser stadtsvroevrouwe van hier naer de stad Amsterdam, is vacant gevallen het voors. vroevrouschap deser stadts... vraegt dit aen, midts onderstaende d'examen ende op den voet naer ouder gewoonte.

Appostille. Hr Jan van Mechelen sal rapport indienen na advis der 6 stadtsdoctoren gehoort te hebben... 12 April 1665.

2° Appostille. Het rapport gehoort, wordt aen de selve het vacerende vroevrouschap vergunt, by provisie alleenlyck ende voor den tyt van een jaer toecomende, midts doende oock by provisie den Eedt daer toe staende.

Actum 14 September 1665.

(Ibidem. Fo 95.)

25 juin.

Accord avec un curé en vue de la peste.

Geauthoriseert Tr. & Rtm. om te accorderen met den Capellaen om te dienen in de peste.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 151 vo.)

30 juin.

*Accord avec les Pères Augustins.
Impôt sur les bières.*

Item, dat van wege M. H. den Eerw. P. Prior van de Augustynen sal worden versocht om eenige reli-

gieuzen van syn ordre te besorgen tot den dienst van de contagieuse sieckte.

Item, dat men de geestelycke sal doen betaelen de 8 St. die gelicht worden tot het onderhoud van de gemelde geïnfecteerde, ende 't gene daer aen clevende is, 't gene oock sal stadt grypen ten respecte van alle andere gevryden.

(*Ibidem. Fo 152.*)

20 juillet.

*Peste à Lierre. — Précautions. — Victuailles.
Marchandises.*

Overmidts de haestige sieckte dagelycx meer en meer onsteect & toeneemt te Lier. Niemandt van Lier hier te komen brengen eenigh broot oft vlaeyen, noch eenighe huysraet, kleederen, lynwaet, pluy-men, wolle stoffen, vellen, pelterye & alle gewerckt goet uyt 't selve, op pene van 24 Kar. Gld. & verbuerte.

(*Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 85 vo.*)

28 juillet.

*Les Sœurs-Noires soigneront les pestiférés.
Salaire.*

Item, dat de swertsusters selen hebben te assisteren de geïnfecteerde van de contagieuse sieckte & dat geduerende den tyt dat sulcx geschieden sal, hen van dese stadt wegen sal worden toegevueght den loon daer toe staende.

(*C. R. Bk. 1661-70. Pg. 171 et C. A. Bk. 1663-66. Fo 157.*)

25 août.

*Lattes aux maisons infectées. — Republication
des ordonnances sur la peste.*

Dat men latten slaen sal op de huysen geinfecteert van de contagieuse sieckte.

Item dat men herpubliceeren sal de voirige placcaeten gemaect om den voortganck van de selve te beletten.

(*Ibidem. Pg. 176.*)

26 août.

Ordonnance portant sur la protection contre les odeurs nauséabondes : 1. Porcs. — 2. Volaille. — 3. Curage des rigoles, etc. — 4. Bouchers et tripiers, etc.

Om dat te beter worden geweirt & voorkomen alle oorsaecken van eenige besmettelycke sieckte, die dickwyls door stanck & corruptie des lochts gecau-seert worden :

1. Verbod verkens te houden of te stouwen, &ca... op pene van verbuerte & 25 Gld.

2. Verbod ganzen, konynen, kalkoenen, reigers &ca... enkel de poeliers op bekwame plaetsen... op pene van verbuerte & 25 K. Gld...

3. Goten & riolen tweemaal per week te ruimen & te kuissen, op pene van 6 Gld.

4. Vleeschhouwers, pensvrouwen, hunne ordonnantien onderhouden, op pene daerin besloten.

(*Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 88.*)

Ordonnance portant sur : 1. Draps dans les mortuaires. — 2. Vente, etc. des hardes. — 3. Instructions pour les fripiers.

1. Verbod van baey oft eenigh wolle laecken te hangen in de sterfhuizen.

2. Geenderhande vodden, lappen &ca, te verspreyden of te verkoopen op de Ysere Waeghe, Vrydag-sche merckt, Steenhouwersvest, Luysemerckt, Oever of anderssins... maer op de Cassye loopende van de Bagyne poorte, neffens de pleyn van den Yshondt, binnen de paelen, op pene van verbrant te worden, & arbitraele correctie.

3. Oude cleercoopers geene meubelen of eetwaeren aenveirden om die te vercoopen, sonder attestatie dat die komen uyt niet geïnfecteerde plaetsen, op pene van verbuerte & 50 Gld.

(Idem, Ibidem.)

Ordonnance pour les poissonniers.

Vischvercoopers sitplaetsen cuysschen & suyveren, om den stanck te verhoeden... afval te doen brengen in eene mande in den mestback achter den visch-cooperstoren, op pene van 12 K. Gld.

(Ibidem. Fo 89.)

28 août.

Mesures à prendre afin d'éviter la propagation de la peste :

1. *Déclaration obligatoire.*
2. *Aération des maisons à des heures déterminées.*
3. *Les infectés logeront dans des endroits déterminés.*

4. *Défense de fréquenter les lieux publics.*
5. *Verge blanche.*
6. *Défense de porter des failles.*
7. *Transfert de meubles.*
8. *Gens venant de Stuyvenberg.*
9. *Insigne distinctif pour tous ceux qui soignent les pestiférés.*
10. *Animaux domestiques.*

Om voortganck van de haestige sieckte te beletten :

1. Declaratie van de sieckte als die in huys is... opperkeurmeesters verwittigen... zieke door cellebroeders &ca, doen visiteren...

2. In geval van sieckte in een huys deuren & vensters sluyten, en enkel open setten seckere vensters naer 11 uren 's nachts tot 4 uren 's morgens; Uythangberden van neiringen in te trecken, latte te slaen.

3. Verbod van persoonen komende uyt geïnfecteerde huysen te logeren, enkel in gasthuysen en plaetsen daertoe geordonneert of in huysen of hoven buyten wegh & ledigh staende.

4. Verbod aen die in de geïnfecteerde huysen blyven, te komen in openbaere vergaderingen, vleeschhuys, vischmerckt, &ca...

5. Witte roeykens dragen als in kerken of kappellen gaen.

6. Verbod aen de vrouwen komende uit de siecke huyskens, faillien te dragen.

7. Verbod meubelen uyt geïnfecteerde huysen te vervoeren, op pene van 50 Gld.

8. Die van de stadt naer Stuyvenberg gaen, hier niet weder te keeren voor hunnen tyd van zuyvering, op pene van 25 Gld. & ingeval ze dit niet konden betalen, schavotteringe, geeseling & gebannen voor een jaer.

9. Pestmeesters, schrobbers, &ca... teeken dragen : Pestmeester of pestvrouwen, rood lint om den hals & onder den arm door Schrobbers & schrobsters, stock in de hand geschildert rood & wit. Knaep van gezondheid, hoefband of wit lint om den hals & dat onder den arm door als voren. Swertzusters & alle andere besmette personen, wit roeyken, op pene van 25 Gld.

10. In geïnfecteerde huizen, katten, honden, gevogelte, uytgenomen peerden, horenbeesten of schapen,... te doen verdrinken in 't Schelt, zonder die te mogen verkoopen, op pene van 25 K. Gld. Alle de andere ordonnantien deze niet contrarierende blyven in voege.

(*Idem, Ibidem.*)

1er septembre.

Commission pour éloigner les mendiants.

Syn gecomm. den Heere Onderschoutet deser stadt, benefens Andrea Martens & Jhr Jan van Mechelen, schepen, om ter executie te stellen het placcaet by M. M. H. H. gemaect, tot weiringe van de bedelaers & het geen daeraen is clevende.

(*C. R. Bk. 1664-70. Pg. 176.*)

10 septembre.

Instructions pour une personne dont la maison est infectée. — Mise de la latte.

Geord. aen Wwe van der Laenen, dat sy met haere familie & gevluchten huysraet oft meubelen wederom sal hebben te begeven ende te trecken in haeren woonhuys, gestaen in de cortte nieuw-

straete, oft wel in Ste-Elisabetten gasthuysse, oft wel in het Swertsusters clooster, op pene begrepen in de ordonnantie op 't stuck van de contagieuse sieckte gemaect, aen de selve Wwe niettemin vrystellende, dat sy haer mette selve haere familie ende meubelen sal mogen retireren buyten dese stadt.

Geord. aen de gecommiteerde van de Policycamer, promptelyck sorge te draegen, dat voor de hoven van Mendeken Nuys, Duarts & greffier de Witte, staende by de pleyne & op 't gewezen kerckhoff, worde geslaegen eene latte, ter oirsaecke de voors. Wwe daerinne heeft geresideert.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 165.)

19 septembre.

*Protestation contre la lettre du Magistrat
de Gand.*

Is mede gelesen den brieff aen Myne H. gehouden by M. H. Wethouderen der stadt Gent, & is geresolveert daer tegens te rescriberen, & aen de selve Wethouderen te kennen te geven, de oprechte gesteltensse van de contagieuse sieckte binnen dese stadt.

(*Ibidem.* Fo 168.)

25 septembre.

Requête de Marie Coget, demande de secours.

Op de requeste van Maria Coget, Weduwe Henrick Snyers, gewesen assistent van de Patres dienende de gepestificeerde deser stadt, is aen de selve toegevught de somme van 48 Gl. eens.

(*Ibidem.* Fo 170 vo.)

28 septembre.

Instructions pour ceux qui viennent de Lierre.

Is geres. te doen publiceeren & verbieden dat geen persoon van Lier comende, wien het sy, & sal vermogen te comen binnen dese stadt, ten sy de selve versien syn & thoonen aen de toesienders aen de poorten waer sy comen, behoorlycke scepen certificatie, dat sy comen vuyt suyver & geen geïnfecteerde huysen, op de pene daer toe staende, volgens d'ordonnantien.

(C. R. Bk. 1664-70. Pg. 182. — C. A. Bk. 1663-66. Fo 170.
— Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 90 vo.)

15 novembre.

Requête du Prieur des Beggards, demande de secours.

Requeste van den Pater Prior en conventualen van de Beggaerden alhier.

Van Pater der Cellebroeders rekening ontfangen ter saecken van visiten als begraeven van eenige van hun Patres die in de contagie ten dienste van de stadt gestorven syn en rekening van Marcq Antonio Claphouwer, apoteker, over geleverde medicamenten aen de voors. Paters in de contagie geleverd... ragen dat de stadt die kosten sou betalen... considereerende hunnen getrouwen dienst die hunne Paters tegenwoordich in de voors. contagie syn doende en dat midts het affsterven van Pater de Licht, sy jaerlycks comen te genieten een lyffrente van 40 gld. 's jaers, die sy op dese stadt heffende waeren met meer andere redenen, in consideratien van den noot ende sobere gesteltenisse des cloosters daerinne sy hun lieden syn bevindende.

Appostille. Rapport over leveren. 15 November 1665.

2° Appostille. Daer naer gehoort het rapport van die van de tresoriers camere, M. H. B. B. & S. S. hebben de selve geauthoriseert om over de 2 rekeningen in desen geruert te mogen disponeren.

Actum 26 May 1666.

(Req. A. & V. Bk. 1663-75. F^o 68.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van Marcelis Librechts. 1 Febr. 1665 tot Ult. Jan. 1666.)

Ontfanck : 1^a grossa : 11,457 Lb. 14 Sc.

F^o 7. 2^a grossa : 4,860 Lb. 17 Sc. 3 Gr.

Somma totalis : 16,318 Lb. 11 Sc. 3 Gr.

F^o 9. **Uytgeeff** : Aengaende de besmette personen, Aen J. B. van Dooren, greffier van de Policycamer (32 *postes*) :

1^a grossa : 10,830 Lb. 10 Sc.

F^o 23. Swertsusters : (6 *postes*) :

2^a grossa : 288 Lb.

F^o 26. Conchierge, Jacob Melyn :

3^a grossa : 91 Lb. 10 Sc.

F^o 28. Mr Gysbrecht Martens, pestmeester (8 *postes de 50 Lb.*) (laetste verschenen, 2 Januari 1666).

— Wwe Alex. Roggens (3 *postes de 54 Lb. 12 Sc.*) (laetste verschenen, 25 Dec. 1665) :

4^a grossa : 563 Lb. 16 Sc.

F^o 32. Brandthout : 5^a grossa : 949 Lb. 16 Sc.

F^o 33. Extraordinaire saecken : Pater Prior Begarden, 290 Lb. 3 Sc. voor soo vele beloopen 2 rekeningen, te weten, een van de Pater van de Cellebroeders ter saecken van de visiten als het begraven van eenige van hun Paters die in de contagie, ten

dienste van de stad gestorven syn, mitsgaders een ander rekeninge van wegen Marq Antonie Claphouwer, apothecaris over geleverde medicamenten. Req. & ord. 27 Augusti 1665.

— Marcelis Librechts, rendant, 75 Lb. 1 Sc. 6 Gr. over 38 1/2 ellen swerte saye geleverd aen de Paters Augustynen, tot behoef van hunne cleederen om te assisteren de gepestificeerde, tot 39 St. d'elle.

— Erfgenaemen van Geeraert van Varick, 75 Lb. voor 1 stuck lagouse wyn van 9 vierendeelen tegens 30 Gl. d'aeme, geleverd aen Swertsusters tot vereeringe, & 1/4 voor officialen van Capiteyn Franck. Req. Ord. 19 Dec. 1665.

— Peeter Zegers, 6 Lb. 15 Sc. voor 2 mantels voor 2 Paters Augustynen, assisterende de gepestificeerde.

— Wwe Barth. de Riemer, 77 Lb. 2 Sc. 6 Gr. stoffe tot behoef der Patres Augustynen.

— Br. Franciscus van den Borch, Augustyn, 10 Lb. voor stoffagie totte cappen van de Patres Augustynen.

— Dry stadtschirurgyns, 36 Lb. vacatien in visiteren van diverse personen oft die besmet waeren van de haestige sieckte, ofte nyet.

— Guilliam Struys, conchierge op 't Stadthuys, 24 Lb. 19 Sc. over soo vele aldaer is vereert door M. H. & hunne knechten naer de visitatie by hen gedaen, aen de Vismmerckt aengaende eenigen bedorven & rotten harinck.

— Wwe Campioen, kerrevrachten (3 *postes*).

— Guilliam Gysbrechts, apothecaris, 1,088 Lb. 15 Sc. medicamenten 10 May-Uit. Dec. 1665.

— Hendrick de Wilde, brouwer, bier van 12 Feb. 1665 tot 1 Feb. 1666, 1,130 Lb.

— Steven Laureys, 52 Lb. voor 40 stooopen smout, voor geïnfecteerde & Patres.

— Anna Fynaerts, 32 Lb. waslicht voor de Patres Augustynen.

— Guilliam Hendricx, grofsmit, 8 Lb. 7 Sc. 9 Gr. yserwerck voor geïnfecteerde.

— Hans Cops, wagenmaecker, 28 Lb. nieuw kerre met hooge wielen voor geïnfecteerde.

— Jacques Kinoey, gareelmaecker, 43 Lb. 4 Sc. voor het peert & kerregewan by hem gemaect & geleverd :

6^a grossa : 3,288 Lb. 9 Gr. A.

F^o 41. Oncosten van reparatien aen huysinge van Pestmeester :

7^a grossa : 74 Lb. 16 Sc.

F^o 44. Auditie & ca : 8^a grossa : 232 Lb. 2 Sc.

Somma sommarum : 16,318 Lb. 11 Sc. 3 Gr.

Dus hier effen & quyte.

1666. — 26 février.

Peste à Cologne, avertissement pour ceux qui envoient des marchandises à Francfort.

Advertentie. Men condight & laet een iegelyck weten, van 's Heeren & van der stadt weghen, des aensocht wesende van de Heeren Burgemeesteren & Raedt der stadt van Franckfurt-op-den-Mein, dat alle coop & voerlieden verseyndende & voerende de coopmanschappen & goederen van hier op Franckfurt voorschreven, & voorders op andere plaetsen, voor de selve stadt, niet en passeeren door de stadt van Ceulen, ter oorsaecke van de pestilientiale sieckte aldaer grasseerende, maer door andere plaetsen hunne reyse willen vervoorderen, totten tyt toe dat

de goeden Godt, daerin heeft versien, ende dat alle de coopliden ende voermans, sullen moeten mede nemen attestatien & certificatien van de plaetse van waer dat sy comen, & die aen de Heeren Raeden van de voors. stadt Franckfurt.

(Ord. Bk. J. 1660-71. F^o 97.)

19 avril.

Vente du poisson non expertisé.

1. Niet te leuren, niet te coop veylen, stinckende salm... moet eerst gekeurd worden... op pene van verbuerte & 100 Gld. 2. Die met ongekeurden zalm leuren, pene van 12 Gld. 3. Daer het inbrengen bedecktelyck geschiet, als men kan aenwyzen wie die heeft ingebrocht, voor denuntiatioe 25 Kar. Gld:

(*Ibidem.* F^o 98.)

4 mai.

Requête de Peeter Steenecruys, demandant d'être appointé comme vérificateur des mesures, etc.

Requeste van Peeter Steenecruys, sone van wylen Franchois Steenecruys in syn leven deser stadt gesworen slootmaecker ende icker van de drooge maten. Midts afflyghheidt van syn vader vraegt syn ampt te mogen bekleeden, hy heeft 20 jaer met syn vader geexerceert ende de 5 laetste jaeren midts de indispositie van synen vader, by naer alleene heeft gedaen de selve ampten, oock dat hy den voorschreven tyt heeft geveteert en gesloten de geïnfecteerde huizen van de contagieuse sieckte binnen dese stadt nyet sonder merckelycke groote periculen... ofte by al dezen H. H. om redenen hen moverende de selve

ampten gelieffden ofte resolveerden te separeren, aen den suppliant in dyen gevalle, te vergunnen het voorschreven ickerschap met het maecken van de sloten deser stadspoorten ende fortificatien als bestaende onder eenen rede...

Appostille : Hebben toegestaen het ickerschap van de drooge maten, midts doende den eedt en betaelende dese stadt gerechticheydt daer toe staende.

(Req. A. & V. Bk. 1663-75. Fo 93 vo.)

17 juin.

Ordre à Pauwels Gerson de quitter la ville.

Geordonneert aun Pauwels Gerson, promptlyck naer d'insinuatie deser te vertrecken vuyt dese stadt, & daerinne niet weder te comen, binnen de sesse eerstcomende weken. op pene van gebannen te worden voor 3 maenden.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 220.)

23 juin.

Défense de loger des personnes ou marchandises venant des maisons infectées.

Persoonen of goederen komende uyt besmette huizen met de haestige sieckte niet te logeren op pene van 100 Gld. of arbitraele correctie over de gene die de geltene niet kunnen betaelen, & indien zy persoonen, komende uyt geïnfecteerde huizen ontfangen, sullen zy de selve pene incureren alsoo dickwyls als sy in de ander onbesmette huysen gevonden, oft aldaer in hebben geweest.

(Maendagschen Raedt, 21 Juny.)

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 100.)

6 août.

Gratification à ceux de la Chambre de Police.

Geres. toe te vueghen, aen die van de Policycamer, mits de contagiouse sieckte, als nae oude gewoonte, eene aeme renschen wyn, ende aen den Greffier van de selve camer, 36 Gl. eens.

(C. A. Bk. 1663-66. Fo 229 vo.)

7 août.

Gratification à ceux de la Chambre de Police.

Op de requeste van de gecommiteerde der Policycamer, is aen de selve toegevueght 80 Gl. eens, oft een aeme Rens. Aen den Greffier van de selve camere, 36 Gl.

(*Ibidem.* Fo 230 vo.)

17 août.

Instructions pour les vendeurs de poissons.

Persoonen die visch verkoopen op de Meirbrugge, Koepoortbrugge, & ander plaetsen binnen de stadt, daer door grooten stanck wordt veroorsaect, die soms grooter ongevallen soude voortbrengen... 1. Verbod dit te doen, anders als op de Vischmerckt. op pene van verbuerte van den visch & arbitraele correctie. 2. Verbod van afval van visch op straet te lateri liggen, maer brengen in den vischbak daartoe gemaekt.

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 101. Un placard [In-4° car. lat. sans nom d'imprimeur. Signé : A. van Valckenisse.] se trouve dans le recueil *Politique Ordonnantien.*)

10 septembre.

Défense de transporter en secret des malades atteints de peste à l'hôpital ou au couvent des Frères Cellites. — Instructions pour les supérieurs de ces ordres.

Peste alhier. Seckere persoonen doen heymelyck uyt hunne huysen transporteren hunne siecken besmet met de haestige sieckte of daer van getwyffelt wordt sulcke sieckte te wesen, naer het Clooster van de Cellebroeders oft by de Swertsusters oft in Gasthuys of andere secrete plaetsen, sonder dat aen te dienen aen de opperkeurmeesters van de policycamer, om daer door hunne huysen te bevryden aengeteeckent te worden mette latte... om soo seer als mogelyck den voortganck van de haestige sieckte in toecomende te weiren (de welke door Godts gratie tegenwoordighlyck binnen dese stadt by naer is ceserende) Soo verbiedt men : 1. ... zulcks te doen. 2. De Cellebroeders & de Moeder van de Swertsusters & van het Gasthuys &ca... zyn schuldig van die persoonen aen de kuermeesters te doen kennen... op pene van schorssing van pensioenen & assistentien oft betaelinge van hunne stadtsrenten... &ca...

(Ibidem. Fo 103 vo.)

4 octobre.

Défense aux Frères Cellites de clôturer des maisons infectées.

Is geres. van M. M. H. H. B. B. & S. S. wegen, verboth te doen aen Cellebroeders deser stadt, geen huysen aen straete te sluyten of blinden, op pene dat men de selve van stadtswegen, tot heuren cost, sal doen openen & herstellen.

(C. R. Bk. 1664-70. Pg. 225.)

26 octobre.

Peste à Aerschot. Défense de recevoir des habitants de cette ville.

Peste tot Aerschot. Aldaer de stadt is seer geinfecteert, en een deel van de inwoonders hun dagelyckx daeruyt syn retirerende naer andere plaetsen, waer dore te vrezen is dat de sieckte binnen dese stadt lichtelyck soude kunnen worden ingebracht...

1. Verbod niemand van Aerschot, of goederen hier te brengen, op pene van 100 Gld.

2. Verbot herbergiers &ca... die te logeren, op wat pretext dat soude mogen wesen, alles tot dat andersins sal worden geordonneert.

(Ord. Bk. J. 1660-71. Fo 404 vo.)

20 et 21 novembre.

Instructions pour la Supérieure de l'Hôpital Sainte-Élisabeth, concernant le logement des soldats espagnols.

Geord. aen de Moeder van het Gasthuys, de schuere te openen, voor de siecke Spagniaerts, liggende in de schepen voor dese stadt gearriveert van Spanien, door de promotie van Hollant.

Geord. met de Moeder van het Gasthuys te tracteren voor onderhoud van de siecke Spagniaerts, soo van bedden als andere nootsaekelyckheden.

Geres. dat de soldaeten van den Conte de Monterey, alhier liggende voor de werve, sullen worden gedebarqueert vuyt de hollantsche schepen, ende worden geleyt in andere suyvere schepen, met accommodatie van het gene soude van noodich wesen, waer toe gecommitteert syn Mr Egidius Mertens, borgemeester, benefens Tr. & Rtm.

(C. A. Bk. 1666-69. Fo 12 vo et 13.)

22 décembre.

Payement aux Pères Augustins.

Geordonneert te betaelen aen de P. P. Augustynen alhier, 88 Gl. 2 St. voor de cappe van henne religieusen, assisterende de geïnfecteerde deser stadt.

(*Ibidem. Fo 6 vo.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. M. Librechts. 1 Feb. 1666 tot 31 Jan. 1667.)

Ontfanck : 1 ^a grossa	12,079 Lb.
2 ^a grossa	4,727 Lb. 3 Sc.
Somma totalis.	16,806 Lb. 3 Gr.

F^o 9. **Uytgeeff** : Assistentie besmette personen. Aen greffier van de Policycamer (49 *postes*) :

1^a grossa : 11,614 Lb. 3 Gr.

F^o 27. Mater van Swertsusters (11 *postes*) :

2^a grossa : 528 Lb.

F^o 31. Conchierge Jacob Melyn (4 *postes*) :

3^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 33. Mr Gysbrecht Martens, pestmeester (2 *postes* à 50 Lb), laetste verschenen 10 Januari 1667.

— Servaes Michiels, Pestmeester, 216 Lb. voor 4 1/2 maenden gagie, tegens 576 Lb. 's jaers, sedert half Augusti 1665 tot ult. Decembris daarnaer.

— Frater Laurentius Degels, Augustyn, als executeur van het testament van wylen Servaes Michiels, 372 Lb. over 7 3/4 maenden gagie den selven cometerende, à raison van 48 Lb. ter maent, sedert 1° Januari 1666 tot 22 Augusti 1666, als wanneer den selven is comen te overlyden.

Wwe Alex. Roggens (4 *postes*) :

F^o 39. Brandthout : 5^a grossa : 613 Lb. 10 Sc.

F^o 40. Extraordinaire saecken : Opper cuermeesters

& gecommiteerde van Policycamer, 80 Lb. renschen wyn tot vereeringe.

— Theodorus de Vrye, uytten name van den Pater van de Cellebroeders, 24 Lb. voor het begraven in hun convent den medebroeder van de Patres Augustynen.

— Catharina Engels, stadtsvroedvrouwe, 30 Lb. voor dat sy buyten in de huysen, differente vrouwen in de contagiouse sieckte heeft gedient van kinde & haer selven daer door heeft gestelt in groot peryckel. Req. Apost. & Ord. 4 Febr. 1666.

— Patres Augustynen, 88 Lb. 2 Sc. stoffe met toebehoorten voor 2 cappen voor Patres, gaende in de haestige sieckte.

— Hans Mertens, grofsmit, 23 Lb. 10 Sc. yserwerck op Stuyvenbergh, kerre & hoefysers aen 't peert; den selven 46 Lb. 14 Sc. idem.

— Anthony Geleyens, 25 Lb. 10 Sc. voor 60 sacken torff tot 7 St den sack, alsmede voor 1 1/2 St. voor ieder sack aen de torffdraegers.

— Den selven, 27 Lb. 15 Sc. voor 60 sacken tot 7 St. een blancke, ieder sack, & 4 Gl. voor 10 St. voor torffdraegers.

— Steven Laureyssens, 61 Lb. 2 Sc. voor 47 stopen smout, tot 26 St. den stoop.

— Jan de Vos, contrerolleur van den Houten Eeckhoff, 24 Lb. 6 Sc. voor 4 1/2 susteren buscolen, tot 3 Gl. 18 St. de suster, & 9 pecktonnen, à 15 St. stuck.

— Hans Cops, wagenmaecker, 12 Lb. 17 Sc. reparatie pestkerre.

— Den selven, 27 Lb. 4 Sc. nieuwe kerre en reparatie aen de andere.

— Wwe Augustyn Bruyninex, kerrevrachten (2 postes).

— Guiliam Gysbrechts, apothecaris, 1,407 Lb.
2 Sc. medicamenten, van 5 Januari tot 13 Decem-
bris 1666 :

6^a grossa : 2,252 Lb. 2 Sc.

F^o 49. Auditie &ca : 208 Lb. 18 Sc.

Somma sommarum : 16,806 Lb. 3 Gr. A.

Dus hier effen & quyte.

1667. — 11 janvier.

*Requête du Dr Boudewyns, demandant
une gratification pour les soins aux soldats espagnols.*

Requeste van Michiel Boudewyns, gesworen doctor
deser stadt. Hy heeft by ordre en inductie van de
H. H. tot dien eynde gecommiteert, en momboirs
van het gasthuys alhier, gevisiteert en gecureert met
grote neersticheyt in de seventich lest aengecomen
spaense soldaeten, sieck synde van verscheyde mali-
gne en seer behaelycke qualen als petitsen, rooden
loop etc. ende gemerckt dese diensten moeylyck
seer periculeus ende teenemael extraordinairis syn,
vraegt... eenige recognitie oft honorarium...

Appostille. T. T. & Rtm. rapport indienen
11 Januari 1667.

2e Appostille. Aen suppliant half aeme renschen
wyn voor extraordinaire diensten toegevueght &ca...
19 Januari 1667.

*(Req. A. & V. Bk. 1663-75, Fo 108 et C. A. Bk. 1666-69.
A la date du 19 janvier.)*

*Requête de Catharina Engels, accoucheuse de la
Ville, demandant une gratification. (Opération
césarienne ?)*

Requeste van Catharina Engelen.

Als vroedevrouwe van de stadt heeft zich begeven

op Stuyvenbergh tot het dienen en bystaen van de vrouwen in den arbeyt besmet wesende met de contagieuse sieckte alwaer sy in dry differente reysen van den voorleden jaere 1666 heeft gecontinueert badt den tyt van seven maenden, ende haer sonder jactantie gesproken in haere voors. qualiteyt wel & getrouwelyck heeft gequeten sulcx dat sy onder andere vier vrouwen die van die sieckte gestorven syn heeft opengesneden ende de kinders gedoopt... dat sy tot 3 differente reysen met de selve sieckte seer swarelyck besmet is geweest... vraegt cortosie oft recompense... innesiende haere cleyne gagie... zy wordt van alle vrouwen verlaten ende nu met haeren ouden man qualyck aen den cost geraecken can.

Appostille. Rapport gevraegt : 11 Januari 1667.

2de Appostille. 60 gulden toegestaen : 4 Februari 1667.

Ibidem. Fo 109.)

30 janvier.

Payement au pharmacien Ghysbrechts.

Aen Guilliam Ghysbrechts, apotheker, 147 Gl. voor geleverde medicamenten aen de gepestificeerde, te betaelen uyt de Casse van de Consumptie.

(C. A. Bk. 1666-69. A cette date.)

31 mars.

Payement aux chirurgiens de Sainte-Elisabeth.

Op de requeste van de chirurgyns van Ste-Elisabeth gasthuys, aen Tr. & Rtm. geordonneert aen ieder uyt te reycken 10 Pattacons.

(Ibidem. A cette date.)

28 juillet.

Payement au pharmacien Ghysbrechts.

Aen Mr Ghysbrechts, apothecaris, 233 Gl. 17 1/2 St. voor geleverde medicamenten aen de gepestificeerde.

(Ibidem. A cette date.)

1er décembre.

Ordre au Maître de la Peste de visiter la maison du barbier Chanon. — Instructions pour ce dernier.

Geordonneert aen den Pestmeester deser stadt te gaen in het huys van den barbier Chanon, om te visiteren & rapport te doen op de Policycamer.

Geord. aen Joseph Chanon, chirurgyn & tegenwoordig pestmeester der Heerlyckheyte van Conticq, mede aen syne huysvrouwe & kinderen, ten eynde zy hen niet en selen hebben te verwoorderen van te comen binnen dese stadt & merckelyck niet in hunnen woonhuysse gestaen by de Nonnekens alhier, voor ende aeler sy van de respectieve suyveringen van de contagie, aen de gecommiteerde van de policycamer deser stadt volcomen & behoorlycke satisfactie selen hebben gegeven, op pene van arbitraele correctie.

(Idem, Ibidem.)

7 décembre.

Instructions pour le Maître de la Peste.

Op 't aengeven van de gecommiteerde van de Policycamer, hebben M. M. H. H. gelast & geauth. den pestmeester der stadt, om te gaen in huys van

barbier N. Chanon, woonende by de Nonnekens alhier, tegenwoordigh pestmeester van Conticq & 't selve huys te visiteren om te sien wat volck oft meubelen daer in huys syn & daeraff rapport te doen opte voirs. Policycamer.

(*Idem, Ibidem et C. R. Bk. 1664-70. Pg. 259.*)

14 décembre.

*Payement à divers pour soins
aux soldats français.*

Aen Dr Henxthoven, over visitatie van de Franssen op 't Duchthuys 60 Gl. daerop syne rekening is gemodereert.

Aen... (*sic*) apteker, 166 Gl. Idem.

Aen Mr Huybrecht Minnen, chirurgyn, 36 Gl. eens. Idem.

(*Idem, Ibidem.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van 2^{den} Tres. Peeter Schrynmaeckers, 1 Feb. 1667 tot Ult. Jan. 1668.)

Ontfanck : 1^a grossa : 12,102 Lb. 2 Sc.

F^o 6. **Uytgeeff** : Aengaende de besmette personen, aen Greffier van de Policycamer (*31 postes*) :

1^a grossa : 3,454 Lb. 9 Sc. 3 Gr. A.

F^o 16. Mater van Swertsusters (4 religieusen), verschenen 27 Januari 1667 :

2^a grossa : 48 Lb.

F^o 17. Gagie Jacob Melyn, conchierge :

3^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 18. Mr Gysbrecht Martens, pestmeester (*12 postes à 50 Lb.*). Laetste verschenen 10 Januari 1668.

- Wwe Alex. Roggens (3 *postes*) :
4^a grossa : 818 Lb. 8 Sc.
F^o 23. Extraordinaire saecken : Patres Augustynen,
72 Lb. vereeringe voor dienst.
— J. B. van Doren, 72 Lb. vereeringe voor dienst.
— Catharina Engelen, stadtsvroedvrouwe, 60 Lb.
vereeringe voor dienst.
— Mr Gysbrecht Martens, J. B. van Dooren
& 2 cnaepen, 7 Lb. 4 Sc. voor 't visiteren van het
huys van Josue Chanon.
— Maria Coget, Wwe Hendrick Snyers, 26 Lb.
4 Sc. cuysschen & reynigen van huys van geinfec-
teerde Paters.
— Jacques Kinoey, wagemaecker, 14 Lb. 14 Sc.
reparatie aen pestkerre.
— Hans Mertens, grofsmid, 23 Lb. 16 Sc. hoeffy-
sers, banden & ca, pestkerre & peert.
— Guilliam Hendriex, groffsmid, 17 Lb. 8 Sc. yser-
werck in de huyskens op Stuyvenbergh.
— Franchoys Peeters, 76 Lb. 10 Sc. voor 180 sacken
torf, à 7 St. den sack, en 13 Gl. 10 St. aen torffdrae-
gers.
— Jan Wouters, 52 Lb. 14 Sc. voor 124 sacken
torff.
— Guilliam Gysbrechts, apothecaris, 233 Lb. 17 Sc.
3 Gr. medicamenten van 11 April tot 28 Juny 1667;
en 109 Lb. 1 Sc. idem, van 17 Sept. tot 20 Novem-
bris 1667.
— Louis Kinoey, gareelmaecker, 9 Lb. 15 Sc. repa-
ratie pestkerre :
5^a grossa : 846 Lb. 8 Sc. 6 Gr.
F^o 29. Aen casse van consomptie, 6^a grossa :
6,620 Lb. 3 Gr.
Somma totalis : 12,102 Lb. 2 Sc.
Dus effen & quyte.

1668. — 5 janvier.

*Lettre du Magistrat de Lille.
(Bruits tendancieux, etc.)*

MESSIEURS,

Comme nous sommes informez à nostre grand marissement qu'aucuns se sont advanchez trop témérairement de faire coure bruit, que la maladie contagieuse vat augmentant dans ceste ville au préjudice du bien publicq et de la communication réciproque, il nous a semblé de nostre obligation pour le maintenance de conservation de la correspondance commune de vous informer que la vérité est contraire à semblables bruicts populaires et erroneux, puisque, que selon qu'il appert par le certificat icy joint, qu'avons aussy trouvé nécessaire de vous estre envoyé vous veoirez qu'icelle maladie vat tout a fait diminuant là et ainsy qu'il s'y trouve amplement deduict et pourquoy vous prions d'en estre ainsy persuadez et le faire cognaistre où il appartiendra au bénéfice de la chose publicque ainsy que voudrions faire en pareilles occasions et qualités de

Messieurs,

Vos très humbles serviteurs, les Reward, Mayeur, Echevins, Conseil de Huict Hommes de la ville de Lille, Boujart.

Lille, ce 5e de l'an 1668.

(Reg. factice « Pesthuyzen ».)

10 février.

*Instructions pour le chirurgien Nicolas Chanon,
admission dans sa demeure du Maître de la Peste.*

Geord. aen Nicolaes Chanon, chirurgyn, dat hy sonder weygeringe oft vuytstel sal hebben in synen

huyse te admitteren Mr Ghysbrecht Mertens, pest-meester deser stadt, om te visiteren alsulcke persoo-nen suspect synde van sieckte als in syn huys sullen bevonden worden, 't sy domesticque oft vremde, op pene van arbitraele correctie.

(C. A. Bk. 1666-69. A cette date.)

18 février.

Lettre du Magistrat de Lille.

(*Bruits tendancieux, etc.*)

MESSIEURS,

Nous vous avons aultrefois en faveur du bien publicq averty et envoyé des certificats de l'estat de la maladie contagieuse quy se rencontre dans ceste ville, et ce à effet de vous informer plus particulièrement de la vérité contraire aux bruiets fautives et calomnieux qu'aucuns téméraires s'estoient avancez de semer au préjudice de la correspondance commune, et comme par la grace de Dieu le dit mal ne vat en accroissant ains diminuant et qu'espérons par la mesme bonté divine d'en estre bientôt affranchy parmy les remèdes humains et précautions que nous usons, il nous a samblé convenable de vous faire tenir le nouveau certificat cy joint aux mesmes fins que le précédent et donnera connoistre à un chacun la vérité, ensemble que la dite maladie n'est sy grande, et à craindre en ce lieu qu'aucuns le veuillent faire croire de vous

Messieurs,

Les très humbles serviteurs, les Rewart, Mayeur, Echevins, Conseil de Huict Hommes de la ville de Lille.

Boiyart.

Lille, ce 18e febvrier 1668.

(Reg. factice « Pesthuyzen ».)

27 février.

Payement à la Supérieure de l'Hôpital.

Aen de Moeder van Ste-Elisabeth gasthuys te betaalen 600 Gl. voor kosten in 't cureren van de siecke Spagniaerts.

(C. A. Bk. 1666-69. A cette date.)

29 février.

Instructions pour Pauwels Gerson.

Visite d'une maison.

Verbot aen Pauwels Gerson, sich te vervoorderen de contagieuse sieckte te cureren en uyt de stadt te vertrecken.

Aen ... (*sic*) geboden syn huys te laeten visiteren, wegens de contagieuse sieckte.

(*Idem, Ibidem.*)

19 mars.

Lettre du Magistrat de Lille.

(*Bruits tendancieux, etc.*)

MESSIEURS,

Nous venons itérativement vous certifier de l'estat de la maladie contagieuse pululente assé lentement en ceste ville, par le certificat inclus, et ce à effect qu'en puissiez proclamer la vérité contre les faulcx bruits qu'entendons courir et susciter par ceulx n'en estans bien informez, afin de par ceste grace que vous requerons, pouvoir maintenir le commerce et conversation qu'avons tousjours désiré estre réci-

proque l'ung avecq l'aultre, de tesmoigner que
sommes

Messieurs,

Vos tres humbles serviteurs, les Reward, Mayeur,
Echevins, Conseil de Huict Hommes de la ville
de Lille.

Lille, ce 19e de mars 1668.

Boyart.

(Reg. factice « Pesthuyzen ».)

13 avril.

*Ordre au Dr Hackart et à ceux de sa famille
de ne pas sortir de sa maison.*

Op 't aendienen van die van de Polycycamer,
M. M. H. H. hebben geordonneert aen Doctor Hackart,
woonende neffens den Derdenorden, van hem ende
syn familie te onthouden binnen syn huyze, sonder
hen te begeven oft laten vinden onder de gemeynten
oft in kercken oft andere plaetsen anders als aen
geinfecteerde personen van de contagieuse sieckte
is geoorloft binnen den tyt van 14 daegen, op pene
van 100 guldens.

(C. R. Bk. 1664-1670. Pg. 273.)

*Défense aux jardiniers de venir chercher
du fumier.*

Hoveniers moeten geen straetmest haelen den
eersten naestcomenden saeterdag, wesende 14 April.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 129 vo.)

19 avril.

Allocation à la Supérieure de Sainte-Elisabeth.

Aen de Moeder van Ste-Elisabeth gasthuys, 600 gl.
voor de siecke Spagniaerts, met schepe aengekomen.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

24 avril.

Ordre à une personne infectée.

Geordonneert aen den persoon geïnfecteert in de Meye straete, buyten de stadt te vertrecken oft te gaen naer Stuyvenbergh.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

27 avril.

Ordre à une personne infectée de quitter sa maison.

Res. te ordonneren aen alsucken persoon oft persoonen synde geïnfecteert van de contagieuse sieckte ofte woonende in den geïnfecteerden huysse, gestaen in de Meyde straet alhier, hun te vertrecken buyten dese stadt op Stuyvenbergh, offe wel in de selve huysinghe wordende gesloten in volge van de placcaeten daer van synde, authoriseerende de H. H. van de Policycamer om 't selve te effectueeren.

(C. R. Bk. 1664-1670. Pg. 275.)

14 mai.

Allocation à la Supérieure de Sainte-Elisabeth.

Aen de Moeder van Ste-Elisabeth gasthuys, toegeueght 680 Gl. 5 St. voor de siecke.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

25 juin.

Défense de s'entretenir avec ceux qui ont été internés à Stuyvenberg.

1. Verbod van die te converseeren & te handelen, die uyt rede van de peste, versonden syn naer Stuyvenbergh, op de pene van 25 Gld. te bekeeren volgens

oude gewoonte, & schavotteringe & gebannen te worden voor die de voors. geltpene niet sullen connen voldoen.

2. Gebod aen conchierge van Stuyvenbergh & latslaeger, op het voors. te letten en contravanteurs op Policycamer aen te brengen.

(Maendagschen Raedt, 25 Juny.)

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 134.*)

10 juillet.

Peste à Bruxelles et Vilvorde. — Précautions à prendre. — Certificats, etc.

Daer de haestige sieckte in verscheyden steden oft plaetsen in desen lande & Hertogdom van Brabant en merckelyck te Brussel & te Vilvoorden is regnerende.

1. Niemandt van de voors. steden hier te komen zonder certificaties, die aen de schryvers van de poorten zullen getoont worden.

2. Verbod aen de borgelycke wachte iemandt te laten passeren.

(Maendagschen Raedt, 7 July.)

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 134.*)

11 juillet.

Instructions pour les marchandes de volailles, etc.

Resolutum te ordonneren aen alle de poeliersters deser stadt & cabaretiers dat sy de levende calcoenen, conynen, cappuynen, kieckens, quaquels, duiven & andere gedierte & vogels die sy plachten te houden binnen heure huizen, in henne kelders ofte op heure solders, voertaen selen stellen in eene afge-

legen plaetse offe hoven staende omtrent de vesten, offe in betimmerde erven binnen de stadt, op den voet van de Policyeordonnantie desaengaende in de jaere 1597 ende vernieuwt 17 Augusti 1666, ende dat sy puntuelycker hen selen hebben te reguleren naer den 50^e artic. van de gemelde eerste ordonnantie offe placcaet, waer naer de poeliersters hen selen hebben te reguleren binnen den tyt van 24 uren, naer d'insinuatie deser, op pene van te vervallen in d'amende by de gemelde ord. & placcaete geresolveert.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 287.)

14 juillet.

Ordre pour la Supérieure des Sœurs-Noires.

Resol. dat de Moeder van de Swertsusters, 2 van de selve sal verder senden om te assisteren de geïnfecteerde van de contagiouse sieckte & dat den loon by der stadt daertoe gestelt, sedert den dach van heden, sal ingaen.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 288.)

16 juillet.

*Instructions pour le Maître de la Peste
et les siens.*

Res. te ordonneren aen den pestmeester deser stadt, dat hy vuytgaende altyt in syne handt sal hebben eenen stock root & wit geschildert, & daerboven hebben op synen hoet, eenen hoebandt van de selve coleuren.

Item, dat syne huysvrouw & ander volck van synen huysse hen selen te gedragen hebben als andere geïnfecteerde van de contagiouse sieckte.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 288.)

16 juillet.

*Lettre émanant de la Confrérie de Saint-Eloi
de Béthune.*

MESSIEURS,

J'ai appris avecq regret que la peste commence à affliger le voisinage de vostre ville (quoy que jusqu'à présent vous en ayez esté exempté). Ce fléaux est presque universel dans le Pays-Bas. Messieurs les Magistrats des villes de Saint-Omer, Valenciennes, Lille, Arras, Courtray, Audenaerde, Armentière, Cambray, se sont fait enregistrer en la confrairie miraculeuse de St Eloy érigée en ceste ville, avecq l'offre d'un cierge de dix livres, aucuns plus aucuns moins, et un cœur d'argent avecq les armes apposez qu'ils ont fait offrir par moy en qualité de prevost (quoy qu'indigne) à l'offertoire d'une messe sollempnelle qu'ils ont fait chanter en la chappelle miraculeuse de Saint Eloy, avecq quelques aumosnes qu'ils ont envoyé chacun, y ayant aussy fait enroller toutes leurs familles et domestiques pour par ce pieux debvoir d'obtenir de Dieu d'estre préservé de la peste. Et effectivement ont fait ceste pieuse remarque que les Echevins aussy bien que douze chapitres qui s'y sont fait enroller n'ayant jusqu'à present este entachez de peste, j'ay jugé estre de mon debvoir de vous faire la charitable et pieuse semonce de vous y faire inscrire (affin de prévenir ce fleaux et participer aux mérites de ceste sainte sodalité émané du ciel et confirmé par un miracle perpétuel que se soit dans les vingt et un charitables depuis son erection) affin que vous conserviez les merveilles que le bon Dieu opère journellement par les mérites et intercessions du grand Saint patron tutelaire contre la peste. Je

vous prie d'aggreer le livre de l'institution de ceste charité des intéressez ou nous y servons à vingt et un en des praticques continuelles de charité, à quitter toutes nos affaires et ce à nos fraiz et depens. Toutes les aumosnes s'emploient partie à faire dire des messes pour la conservation des enregistrez, partie pour le repos des ames des trepassez enrollez en la ditte confrerie et partie à la décoration de la chapelle et aultres fonctions de charité. Je prie Dieu quy vous conserve et permettez que je me donne icy la qualité de

Messieurs,

Votre très humble obéissant serviteur,
Béthune, le 16e juillet 1668.

Gilles Jolly. (*Original.*)

(*Reg. factice « Pesthuysen ».*)

31 juillet.

*Défense de vendre certains fruits,
des crevettes, etc.*

Wegen gevaer van de peste.

1. Verbod kleine roode oft swerte kersekens, alle soorten vierige pruymen, heel rype oft geel concomeren, kournouillien, roode & swerte haechbesien & witte coolen binnen te brengen of vercoopen, op pene van 3 K. Gld. & verbuerte.

2. Verbod garnaet of elaes, levende oft dood te vercoopen of te leuren, op pene van 6 Gld., verbeurte, & in 't Schelt geworpen te worden. Voor de schippers, pene van 12 Gld. & verbuerte van schip.

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 135 vo.*)

Par suite de la diffusion de la peste dans les villes voisines, le Magistrat juge utile de rappeler les points suivants :

1. *Défense d'amener en ville des personnes atteintes de la peste.*
2. *Fermeture au moyen d'une latte des maisons infectées.*
3. *Défense d'arracher la latte.*
4. *Ventilation des maisons infectées.*
5. *Défense aux personnes habitant ces maisons de se montrer en public.*
6. *Elles pourront prendre l'air en dehors des remparts.*
7. *Port de la verge blanche.*
8. *Défense de converser avec les personnes des maisons infectées.*
9. *Défense d'accepter des biens, etc. provenant de ces maisons.*
10. *Amendes spéciales pour les aubergistes, etc.*
11. *Les maisons ne peuvent être nettoyées qu'après autorisation des maîtres de la police.*
12. *Instructions pour les bouchers, etc.*
13. *Vente des hardes, etc.*
14. *Défense aux personnes habitant une maison infectée de se retirer dans d'autres habitations, etc.*
15. *Transport des patients atteints de peste.*
16. *Les anciennes ordonnances dont les instructions n'ont pas été révoquées dans la présente, restent en vigueur.*

Alsoo de haestige sieckte (Godt betert) in de nae-buerige steden ende plaetsen seer is aennemende, ende dat het noodtsaekelyck is te voorkomen aen alle het gene dat de selve binnen dese stad t soude

connen oft veroorsaecken oft wel doen verspreyden, Soo is 't, dat men van 's Heeren ende stadtsweghen ordonneert de poincten ende artickelen naevolgende :

1. In den iersten, dat niemandt hem en sal vervoorderen van buyten van wat steden, dorpen oft plaetsen het soude moghen wesen, binnen deser stadt te comen oft te brenghen iemandt besmet wesende oft anderssints comende vuyt huysen geïnfecteert met de voorseyde sieckte : ordonnerende de Commissarissen, Guldebroeders ende andere van de Borgerlycke Wachte, aen de poorten goede toesicht te nemen, ten eynde het selve des niet te min waer doende, sal verbeuren hondert gulden, ende daerenboven arbitraelyck gecorrigeert worden.

2. Item, dat de huysen daer de voorseyde besmette sieckte is, oft hier naemaels noch soude mogen comen, sullen ter stont gesloten, ende aen de deure der selver geslaegen een dweerse latte volgende de voorgaende ordonnantien.

3. Dat soo verre, iemandt hem vervoorderde de selve latten aff te trecken oft smyten, sonder consent van den opperceurmeesters ende policymeesters, sal verbeuren twelff gulden, ende daer beneffens oock arbitraelyck worden gecorrigeert ter discretie van de Heeren.

4. Dat, de personen binnen de voorseyde besmette huysen synde, des daeghs hunne poorten oft vensters nae de straete sullen gesloten houden, sonder die te openen, dan met consent van de voorseyde opperceurmeesters ende policymeesters, op de pene in de voorseyde ordonnantie begrepen.

5. Dat, de selve personen vuyt de besmette huysen comende, hun niet en sullen begeven in eenighe vergaedinghen van volck, het waer in huys oft op

de straete, noch oock hun laeten vinden in de kercke, nae de halff ure acht smorgens.

6. Dat, de voorseyde persoonen hun willende verweren langhs de straeten oft vesten, elck van hun sullen bloot moeten draegen de witte roede van anderhalve elle langh, ten minsten, ende hun des niet te min houden buyten het volck.

7. Ende, off iemandt anders op de straete off in eenighe vergaedinghe oft oock in de kercke buyten 's tydts oft sonder roede wierde bevonden, sal metter daet ende sonder distinctie van persoonen by des Heeren dienaers daer toe gheordonneert, opgevat ende gevanghen worden, ende daernaer gestraft metter kaecke oft anderssints nae gelegentheyte van der saecken.

8. Verbiedende, eenen iegelyck alsulcke persoonen aen hunne deuren oft op de straeten aen te spreken, het en waer van verre ende niet naerder als thien voeten ende veel meer in alsulcke besmette huysen te gaen, op de pene van selver gehouden te worden als besmet ende hunne huysen oversulck gesloten ende daervoor een latte geslaeghen te worden, als voore.

9. Verbiedende oock een iegelycken, geene goederen, waeren, coopmanschappen oft huysraet komende vuyt de voorseyde besmette huysen te aenveerden oft te ontfanghen, ende oft iemandt ter contrarie dede, sal verbeuren hondert gulden ende hunne huysen gesloten worden, als vooren.

10. Gelycke penen sullen onderworpen syn de herbergiers, tappers, alle andere die eenighe persoonen vuyt besmette huysen comende, sullen logeren oft hunnen ontfanghen oft setten, het waer om te eten, drincken, slaepen oft anderssints, alleen oft met andere.

11. Dat men, van nu voortaan, egeene huysen en sal mogen openen, verweiren oft kuyschen, oock niet met consent van de policymeesters, ten sy de gebueren rondsom in tydts daeraff syn veradvertteert, op dat een iegelyck hem mach wachten, op de pene van twintich gulden.

12. Dat de vleeschouwers, slaegers, pensvrouwen, vettewariers, poulliers, oudecleercoopers, mosemeyers ende alle andere scherpelyck sullen onderhouden de voorseyde voorgaende ordonnantien, op pene in de selve ordonnantien begrepen.

13. Dat oock, geen vuytdraeghsters oft andere en sullen vermoghen eenighe oude cleederen om te draeghen off daarmede aen de goede lieden huysen te gaen, oft aen de Ysere Waegen, Oever oft elders, daarmede voorts te staen dan alleenelyck op de casye loopende van de Beggyne poort, neffens de pleyn van den Eyshont, volgens het placcaet van den 27 Julii 1658, op pene van geschavotteert te worden oft anderssints gecorrigeert nae gelegentheynt van der saecken.

14. Ende is oock geordonneert, dat soo haest de contagiouse sieckte gecomen is in eenich huys, 't sy voor de visitatie oft daernaer, niemant van den selven huysen in eenich ander hem vermach te retireren, maer in 't selve syne wooninghe blyven houden, soo lange de latte daervoor sal wesen, ten waere met voorgaende consent van de opperkeurmeesters deser stadt, aen wien te voorens de huysen ende plaetse van retraict, 't sy buyten dese stadt oft binnen, sal moghen genoempt ende aangewesen worden, gelyck sy oock sullen moeten doen in cas van eenighe veranderinghe van d'een plaetse tot d'ander : alles, op de pene van hondert gulden ende dat de gene die

de pene niet en connen betaelen, arbitraelyck sullen worden gecorrigeert.

Item, sullen de ouders oock moeten instaan voor hunne kinders voor de geltpene hiervoorens gestatueert.

15. Item, en sal oock niemandt eenighe geinfec-teerde van de contagiouse sieckte brenghen op de straete oft doen gaen vuyt den huysse, voor dat de pestkerre voor de deure gecomen is, by de welke kerre niemandt en sal mogen comen naerder als thien voeten, op pene van dryehondert gulden, ende die de selve pene niet en connen betaelen van gebanen te worden voor een jaer vuyt deser stadt.

16. Blyvende alle voorgaende ordonnantien tot weiringhe van de haestige sieckte gemaect, ende dese niet contrarierende in huer macht ende vigueur.

Te bekeeren alle de voorgaende penen ende amenden in drye deelen, naer ouder gewoonte.

Aldus geresolveert in de vergaedinghe van den Maendaghschen Raede den 30e Julii 1668 ende was onderteeckent A. van Valckenisse.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 136.)

Défense de garder des porcs. — Défense de garder de la volaille, etc. — Ordre de nettoyer les rigoles, etc.

1. Verbod verkens te houden of te stouwen, op pene van 25 Gld. & verbuerte.

2. Verbod ganzen, eynden, konynen, kalkoenen, reigers of diergelyck gevogelte daer stanck aff comt op te houden... enkel pouliers in open plaetsen...

3. Goten & riolen tweemaal per week te kuisschen, op pene van 6 Gld.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 137.)

6 août.

Suspension de la sortie de l'Ommeganck.

Resolutum dat om redenen M. M. H. H. move-
rende, den Ommeganck van half Oogst toecomende
niet sal gaen, maer alleenlyck eene processie van
devotie.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 290.)

13 août.

*Lettre du Magistrat de Lille,
avisant qu'il n'y aura pas de foire.*

MESSIEURS,

La juste crainte qu'avons que le mal contagieux
pourroit augmenter par l'affluence des peuples qui
se rendent ordinairement es villes où se tiennent les
foires, nous at fait résoudre de n'en tenir aucune
ceste presente année qui souloit commencer le 29^e
de ce mois, mesmes de déclarer que les franchises
d'arrest et aultres introduites à ceste occasion n'au-
ront lieu pour ceste fois, de quoy nous avons trouvé
à propos vous en donner advis affin que les habitants
de votre ressort en soient signifiez, espérant parmy
la bonté divine d'estre délivré en bref du dit mal
et que pour l'année suivante ceste foire et franchise,
se poudra reprendre et continuer comme es annees
precedentes,

Messieurs,

Voz tres humbles serviteurs, les Reward, Mayeur,
Echevins, Conseil des Huict Hommes de la ville de
Lille.

Boiyart.

Lille, ce 13e d'Aoust 1668.

(Original.)

(Reg. factice « Pesthuyzen ».)

14 août.

*Peste à Louvain. Précautions à prendre.
Certificats pour les personnes et les marchandises.*

Peste tot Loven. Overmits de haestige sieckte seer soude ontsteken syn tot Loven.

1. Geene personen oft goederen binnen brengen van daer sonder certificatie, deze te toonen aen de schryvers van de poorten.

2. Verbod aen de borgelycke wacht personen of goederen zonder certificatie te laten passeren.

(Maendagschen Raedt 13 Augusti.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 137 vo.)

20 août.

*Lettre du Magistrat de Malines,
concernant les certificats de santé.*

EERW., EDELE, WYZE, VOORSINNIGE HEEREN,

Wy verstaen dat Uwe Ed. henne attestatien van gesontheyt syn vuytgevende tusschen negen ende thien uren alleenlyck, waer door somtyts gebeurt, dat de personen, daer van niet en connen voorsien worden, mits de schepen ende wagens dickwyls vroeger syn vertreckende, ende alsoo wy diergelycke personen, niet en verstaen inne te laeten sonder de voors. attestatien, syn de selve hen daer op excuse-rende waer omme wy Uwe Ed. goetgevonden desen te schryven ten eynde den reysenden man van de voors. attestatien gevooghelyck mach geaccommodeert worden, als streckende voor het gemeyn beste, ende tot conservatie van de contagieuse sieckte, hier mede blyven

Eerw. Edele, Wyse, Voorsinnige Heeren

Uwe Ed. dienstwillige vrienden ende naerbueren.
Communiemeesteren, Schepenen & Raedt der stadt
& Provincie van Mechelen.

J. Van Nyversele, 1668.

Mechelen, 20 Augusti 1668. (Original.)

(Reg. factice « Pesthuyzen ».)

29 août.

Dépôt et transport du fumier.

Mest in den mestback achter den Visscherstoren op
de Vischmerckt oft caeyen niet te haelen, om lanx
de stadt te vervoeren, daer door den merckelycken
stanck waerdoor dickwyls eenighe infectie & sieckte
binnen dese soude connen worden veroorsaect... op
pene van 25 K. Gld.

(Maendagschen Raedt, 27 Augusti.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 141.)

7 septembre.

*Peste à Louvain. — Importation des marchandises
interdite.*

Peste tot Loven. Niet tegenstaende de sieckte tot
Loven, worden coopmanschappen alhier gebrocht.

1. Geboden geene coopmanschappen, bieren, meubelen oft andere waeren, van wat materie oock, te brengen uyt Leuven zonder certificatien dat sy comen uyt niet geïnfecteerde huyzen met uyt-druckinge van den eygenaer oft facteur die de selve is overseyndende, oft anders niet zullen worden aenveirdt, maer wederom gesonden.

2. Schryvers aen de poorten, vlieten, preciselyck te observeeren.

(Maendagschen Raedt, 3 September.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 141.)

14 septembre.

*Peste à Louvain, Bruxelles, Tournai et autres villes.
Précautions.*

Peste tot Leuven, Brussel, Doornick & andere steden & plaetsen.

1. Zekere personen uyt die steden komen hier zelfs uyt geïnfecteerde huizen, zoo wanneer iemandt die personen kan aanwyzen en waer zy logeren, zal men aen deze van stadtswege geven 100 Gld.

2. Verbod aen schippers & voerlieden eenige personen uyt de steden te aenveirden sonder attestatie van gesontheit, op pene van 12 Gld. voor elcke persoon die zy zouden hebben binnen gebracht.

(Maendagschen Raedt, 14 September.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 141 vo.)

10 octobre.

*Défense de tendre des draperies
dans les mortuaires.*

Om, met der hulpe Godts, te verhoeden den voor-ganck van de haestige sieckte binnen dese stadt, soo wordt van 's Heeren & van der stadt wegen geordon-neert, geen huizen binnen dese stadt, van wat qua-liteyt die souden mogen wesen, en sullen mogen behangen worden met baey, oft eenigh ander wollen laecken, op de verbuerte van de selve baeyen oft laeckenen, & daerenboven op de breucke van 100 Gld. te bekeeren naer ouder gewoonte.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 142 vo.)

19 octobre.

*Ordre aux Frères Cellites et aux Sœurs-Noires
de porter leur insigne.*

Geordonneert den Cellebroeders, dienende in de haestige sieckte, dat zy moeten witte & roode roeye draegen als zy uytgaen, op schorsing van hunne profyten.

Zelfde akte voor de Swertsusters.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

24 octobre.

Instructions pour les Frères Cellites.

Is geres. promptelyck & sonder uytstel den brouwersketel totte Cellebroeders te doen uytbrecken.

Item, aen de wasmaeckers deser stadt wettelyck verbodt te doen van aen voors. Cellebroeders voortaan niet meer te geven oft wt te reycken 't gene sy hen voor dezen gegeven hebben wt de lycken & de flambeeuwen.

Item, dat die gecommiteerde van de Policycamer sullen besorgen oft stellen 4 personen om de doode gepestificeerde te begraven, & de selve 4 personen te doen betaelen oft salarieeren uyt het voors. proffyt van de lycken oft flambeeuwen en lestens dat men de poorten van het Cellebroeders clooster sal moeten laten toe veteren & aen de voerpoorte een latte slaen.

(C. R. Bk. 1664-1670. Pg. 294.)

26 octobre.

Instructions pour les vendeurs de cire.

Myne H. H. B. B. & S. S. hebben verboth gedaen & geinterdiceert, gelyck zy verbieden en interdiceren mits desen, aen alle waschmaeckers deser stadt

dat sy voortaan & tot naerder ordre van M. H. nyet en sullen betaelen aen de Cellebroeders vuyt het proffyt van de lycken oft de flambeeuwen.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

8 novembre.

Instructions pour les Frères Cellites.

Geord. aen den Pater van de Cellebroeders alhier, dat hy de persoonen in synen convente woonende & aldaer henne kosten coopende nyet en sal laeten vuytgaen, maer de selve binnen den huuse houden gedurende de contagieuse sieckte oft immers tot naerder ordre.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

14 novembre.

Afin d'éviter la propagation de la peste, le Magistrat décide de renforcer les mesures antérieures :

1. *Fermeture des portes à une heure déterminée.*
2. *Défense aux aubergistes, etc. de loger n'importe qui sans qu'il n'apporte une lettre de santé en due forme, etc.*

Alsoo men in de tegenwoordigheyt des tydts, verbonden is alle mogelycke sorgen te draeghen, om te verhoeden dat de haestige sieckte geenen voortganck en neme, ende by de ingesetene van de naest gelegen plaetsen & steden alhier worde oft gebracht oft wel vermeerdert : Soo is 't, dat myne voors. Heeren amplierende de voorgaende ordonnantien, ten regarde van de selve sieckte vuytgegaen, hebben geordonneert, gelyck sy doen by dese :

1. Eerst, dat men voortaan, alle de poorten deser stadt, preciselyck des naernoens sal sluyten, alsoo

haest & op den selven tydt als de poortclocke sal wesen verlaeten & ophouden.

2. Ten tweeden, dat voortaan geen herbergiers, oft eenighe andere ingesetene deser stadt van wat staet oft qualiteyt die souden mogen wesen, 't sy geestelyck oft weereltlyck, in hunne huysen oft cloosters en sullen vermoghen te aenveirden om te logeeren eenighe persoonen komende van buyten dese stadt, van wat steden oft dorpen het soude moghen wesen, ten sy hun eerst blycke, dat de selve syn voorsien van eenen wettelycken gesontbrief: welcken brief, beneffens den naem van den persoon oft persoonen die van buyten hier binnen gecomen zyn, ende by hun sullen logeren, by den selven avont als die ghearriveert syn, in geschrift sullen moeten overbrenghen in handen van den Heere Marckgrave oft Buyten Borgemeester, ende in hunne absentie aen de Heeren hunne gesubordineerde: ende soo wie ter contrarie sal comen te doen, sal verbueren de somme van hondert gulden voor ieder contraventie, ende daer en boven hun huys & clooster sullen worden gesloten & de latte daer voore geslaeghen.

3. Verbiedende voorder, myne voornoemde Heeren wederom, aen alle schippers, voerlieden, & alle andere die hun bemoeyen met passagiers & andere persoonen over den wegh te brenghen, van niemant in hunne schepen oft schuyten, ende op hunne waeghens, kerren & peerden, aen te nemen & t'ontfangen, ten sy hun ierst blycke dat de selve persoon oft persoonen van gelycken syn voorsien van wettelycke attestatie van gesontheit, & dat sy vuyt geinfecteerde plaetsen en comen, alles op de pene van 12 guld., te verbeuren voor ieder reyse, ende voor elcken persoon dat iemandt van de voorgeroerde schippers, voerlieden, oft andere, tegens dese ordonantie sal hebben aengenomen.

Ende sullen de boven geroerde geltpenen worden verdeylt in drye naer ouder gewoonte, ende dese tegenwoordige ordonnantie, ten regarde van dat die nieuw is behelsende ingaen den 20. van dese tegenwoordighe maent November.

(Maendagschen Raedt, 13 November 1668.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 146. Dans le recueil : *Politique Ordonnantiën* se trouve un placard [in-f^o, car. lat. sans nom d'imprimeur. Signé : A. van Valckenisse].)

25 novembre.

Lettres du Magistrat de Saint-Nicolas, à propos des interdictions faites par le Magistrat d'Anvers.

Ste Nicolaes, 25sten November 1668.

ED. WYZE & VOORSINNIGE HEEREN,

Wij hebben ontfangen U. Ed. brief van den 15^{den} deser met de ghedruckte ordonnantie daer nefens ghesonden, ende alsoo wy oock goet gevonden hebben te beletten soo vele moghelyck sy, het innebrengen van de contagieuse sieckte binnen dese lande, de welcke meer is in Ued. stadt als onse lande van Waes, ende bovendien veel dangereuser om aldaer te betraepen als hier, hebben goet ghevonden by desen t'advertieren dat ten sy innetrecken de selve ordonnantie voor soo vele onse inwoonders raect, wy niet alleenelyck en sullen verobligeert wesen te verbieden het innecomen binnen desen landen Ued. borghers & ondersaeten sonder ghesontbrief maer oock het mesch & andere goederen waerin het meeste peryckel gheleghen is, wy sullen hier op dadelyck antwoord verwachten, & hy gebrecke van dien met onse resolutie voortgaen hiermede

Ed. Wyse voorsienige Heeren

U geaffectioneerde vrienden & naerbueren, Hooft-
schepenen van den lande van Waes;

Rament (?) (*Original.*)

(*Reg. factice « Pesthuysen ».*)

1er décembre.

*Lettre du Magistrat de Bruxelles, à propos
des signataires des lettres de santé.*

EERW. ED. WYZE & SEER VOORSIENIGE HEEREN,

Voor antwoord op U. Ed. missieve van den
29sten November lestleden sal dienen dat alhier geene
ander certification en moghen worden gegeven op
het stuck van de contagie aen de persoonen reysende
naer andere steden ende plaetsen, als de ghene onder-
teekent synde by eenen van onse secretarissen ofte
greffiers, ende dat de andere oversulcx niet en
moeten worden ghekent, Ende opdat U. Ed. daerinne
souden connen procederen met seckerhey, soo is't,
dat wy hebben geraden gevonden, de naemen van de
respectieve voors. secretarissen ende greffiers alhier
vuyt te drucken, wesende als volght : P. De Greve,
A. van den Broeck, P. Van Ranst, J. B. Diercins,
H. Schrynmaeckers, ende H. Eugen Tax, waarmede
wy verhoopen U. Ed. te hebben gegeven de asseu-
rantie de welcke in soo daenigen cas connen worden
versocht, blyvende,

Eerw. Ed. Wyse voorsienige Heeren,

U. E. seer dienstwillige

Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der Stadt
Brussele.

H. Schrynmaeckers.

1 Decembris 1668.

(*Original*)

(*Reg. factice « Pesthuysen ».*)

3 décembre.

*Lettre du Magistrat de Tamise, visant
les lettres de santé.*

EERW. ED. ENDE VOORSIENIGE HEEREN,

De contagieuse sieckte, die een gevolgh is van oorloghe, heeft Godt almachtich gelieft te zeynden over eenighe naebuerighe steden ende dorpen, waeromme U. U. E. E. door henne gewoonelycke voorsichticheyt goet gevonden hebben vuyt te zeynden eene declaratie, van dat nyemant en zoude moghen comen binnen de stadt, ten zy versien van behoorlycke brieven gezontheyt: dan bevinde dat daerinne gescheiden merckelycke foulten namentlyck dat elck eenen, den anderen, die willen trecken naer d'een off d'ander stadt, ende principaelyck naer de gene van Antwerpen (hebbende de meeste communicatie met dese omliggende dorpen) malcanderen schryven billetekens, die contrarie de waerheyt gesupposeert worden, geschreven oft geteeckent te wesen door eenige van de schepenen alhier, streckende nyet alleenelyck tot achterdeel van de gemeyne welvaert, midts diversche persoonen van Lokeren ende andere gepesificeerde dorpen hier te schepe gaende en soo voorts naer Antwerpen comende, dickwils suspect zyn van contagie maer daer beneffens oock in vilipendie van U. U. E. E. ordonnantie soo nieuwelyckx gepubliceert waerinne tot voorstant van 't publicq (onder correctie) metter eersten dient versien te worden by middel van te renvoyeren, ende nyet te laeten comen in de stadt, de gene die van hier comende, nyet en zyn versien van behoorlycke gesontbrieven, door my als gesworen greffier van dese heerlyckheyt van Temsche geteeckent, ofte wel in myne absentie door

twee schepenen, d'welck ontwyffelyck het vestant is van de voors. ordonnantie, Ick zal van mynen cant alle mogelycke debvoiren doen om te voorkomen aen voordere inconventien ende te voldoen aen mynen plicht ende conscientie, in de qualiteyt

Eerw. Ed. ende voorsienige Heeren

Van U. U. E. E. ootmoedichsten ende dienstwilligen dienaer. Provoost.

Temsche, 3 December 1668. (Original.)

(Reg. factice « Pesthuysen ».)

15 décembre.

Lettre du Magistrat de Malines, accompagnant l'envoi d'une ordonnance.

EDELE, WEERDE, WYZE, VOORSINNIGE HEEREN,

Omme te verhoeden de contagiouse sieckte binnen dese soo vele alst mogelyck is te hebben dat de selve selve niet voorts en gae, hebben wy laeten vuytgaen de ordonnantie, de welcke wy hiermede senden, op dat Uwe Ed. ende eene iegelycken mach geïnformeert wesen van den inhouden desen, hier mede den Almogenden biddende uwe Ed. van de voors. sieckte te conserveren, blyven

Edele, Weerde, Wyse, Voorsinnige Heeren

Uwe dienstwillige Vrienden ende naerbueren Communiemeesters, Schepenen & Raedt der stadt & Provincie van Mechelen, B. Van de Venne.

Mechelen, 15^{den} December 1668. (Original.)

(Reg. factice « Pesthuysen ».)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. P. Schrynmaeckers. 1 Feb. 1668-Uit. Jan. 1669.)

Ontfanck : 1^a grossa : 11,724 Lb. 14 Sc.

F^o 8. **Uytgeef :** Oncosten aen gepestificeerde (46 *postes*) :

1^a grossa : 5,199 Lb. 17 Sc. 6 Gr.

F^o 25. Moeder Swertsusters (8 *postes*) :

2^a grossa : 384 Lb.

F^o 28. Conchierge, Jacob Melyn (4 *postes*) :

3^a grossa : 183 Lb.

F^o 30. Mr Gysbrecht Martens, pestmeester (9 *postes* à 50 Lb.), laatste 10 Jan. 1669.

— Wwe Al. Roggens (4 *postes*) :

4^a grossa : 818 Lb. 8 Sc.

F^o 35. Extraordinaire saecken : H. H. Policycamer, 80 Lb. aeme renschen wyn, vereeringe.

— Greffier & Cnaepen van Policycamer, 9 Lb. 12 Sc. vacatien & opmaecken van inventaris van meuble goederen in den huysen van de vesten, daer de Patres Augustynen logeren.

— Jacques Horremans, gelaesmaecker, 100 Lb. vermaecken van de glaesen in de Pesthuysen op Stuyvenbergh.

— Hans Martens, groffsmit, 17 Lb. 15 Sc. reparatien huyskens, 23 Lb. 18 Sc. reparatie pestkarre.

— Hans Cops, wagenmaecker, reparatie pestkarre, 9 Lb. 9 Sc.

— Guilliam Ghysbrechts, apotheker, 334 Lb. 1 Sc. medicamenten van 8 Meert tot 28 Juny 1668 :

5^a grossa : 633 Lb. 14 Sc.

F^o 39. 6^a grossa : 4,373 Lb. 8 Sc. 6 Gr.

F^o 40. Auditie, 7^a grossa : 132 Lb. 6 Sc.

Somma sommarum uytgeeff : 11,724 Lb. 14 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1669. — 6 février.

*Récompense aux Frères Cellites, etc.
pour services rendus.*

Item, aen die van de Policycamer, Cellebroeders & Swertsusters te geven de vergeldinge die men gewoon is geweest hen voor dese toe te vueghen in tyde, als in dese stadt, is comen te cesseren de haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 301.)

18 février.

*Ordre de surseoir aux mesures prises à l'égard des
Frères Cellites. — Réponse à la lettre du Magistrat
de Lille.*

Is geres. & affgedaen het verboth dat van wegen M. M. H. H. den voorleden somer is gedaen geweest aen alle de wascoopers van aen de Cellebroeders niet te betalen hen ordinarisse gerechticheyt van 't lyckgelt.

— Is geres. op den brief van die van Ryssel, raeckende het versoeck van certificatien van stoffen oft coopmanschappen die van hier derwaerts gaen, dat de selve comen vuyt huysen die den verleden jaere niet en hebben geïnfecteert geweest, t'antwoorden dat het selve seer moyelyck & ongefondeert is, & dat M. M. H. H. alhier meer reden hebben om dergelycke certificatie te willen hebben van de stoffen die van Ryssel herwaerts comen, ter wylen dese stadt veel suyverder is als Ryssel, & langer is suyver geweest als de stadt van Ryssel, de welcke noch ter tyt niet gansch gesuyvert en is, & dat hier niet een huys van coopliden omgaende met stoffen en is besmet geweest.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 302.)

9 mars.

Payement à Guill. Ghysbrechts.

Te betaelen aen Guiliam Ghysbrechts, apothecaris, 315 Gl. 13 1/2 st. voor medicamenten geleverd aen den pestmeester deser stadt van 6 Augusti tot 31 December 1668.

(C. A. Bk. 1666-1669. A cette date.)

15 mars.

*Instructions pour Adriaen Verhymolen,
suspect de maladie contagieuse.*

Resolutum te ordonneren aen Adriaen Verhymolen, weert in den Spiegel, te bleyven in eene huysinge & wtgaende te dragen een wit royken gelyck andere comende uyt de huysen geïnfecteert met de contagieuse sieckte, op pene van apprehensie & andere arbitraele correctie, naer gelegentheyd van de saecke.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 306.)

21 mars.

Lettre au Magistrat de Malines.

Resol. te schryven van dese stadt wegen aen de H. Wethouderen van de stadt Mechelen, dat men geene ingesetenen van de selve stadt binnen dese stadt sal laten comen, sonder versien te syn van certification van dat sy niet en comen vuyt huysen besmet met de contagieuse sieckte.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 307.)

25 mars.

*Lettres de santé obligatoires
pour ceux qui vont à Malines.*

Item, te publiceeren door dese stadt, dat niemandt van der selve ingesetene naer Mechelen en reyse ten sy, sy versien syn van certificatie dat hy niet en compt vuyt eenige besmet met de contagieuse sieckte.

(C. R. Bk. 1664-1670. Pg. 307.)

26 mars.

*Annonce disant que ceux qui vont à Malines
doivent être munis de lettres de santé.*

Advertentie. Alsoo de Heeren Communemeesters, Schepenen & Raedt der Stadt & Provincie van Mechelen by hunne missive van den 23 dezer maent, Ons hebben laeten weten, dat sy niemandt comende van dese stadt Antwerpen, en sullen laeten incomen binnen hunne voors. Stadt, ten sy, sy voorsien syn van wettige attestatie van niet te comen vuyt geinfecteerde huizen oft plaetsen, Soo is 't, dat Myne voors. Heeren Burgemeesteren & Schepenen hebben goet gevonden het selve te notificeren & bekent te maecten, op dat hem een iegelyck daer naer soude kunnen reguleeren. Actum 26 Meert 1669.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 149 vo.)

27 mars.

*Par suite du danger de peste : défense d'apporter en
ville des hardes, etc. — Instructions pour les
fripiers.*

Wegens de peste :

1. Verbod van buyten, binnen de stadt te brengen bedden, sargien & andere meubelen om die op de

Vrydagsche Merkt te verkoopen zonder attestatie dat die komen uit niet geïnfecteerde huizen, op pene van 25 Gl. voor elk stuk dat zonder attestatie is, en verbuerte van de goederen & arbitraele correctie.

2. Verbod aan de oude kleeerkoopers zulke goeden te aanveerden zonder voorafgaande attestatie, op zelfde penen als voren.

(Maendagsche Raedt, 18 Martii.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 149 vo.)

1er avril.

Instructions pour les aubergistes, etc.

(*In margine : PESTE. Toutefois dans le cours de cette ordonnance aucune allusion n'est faite à la maladie contagieuse.*)

Alle herbergiers, taverniers of oock alle andere borgan oft inwoonders mogen niemandt logeren zonder billetten over te brengen aen commissarissen, met naem, toenaem & qualiteyt van personen & verclaring van de plaetse waer sy comen, & door wat poorten die gecomen syn, en te vernieuwen die billetten alle acht daegen.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 150.)

6 avril.

Annnonce avertissant ceux qui vont à Louvain qu'ils devront être munis d'une lettre de santé.

Advertentie. Alsoo de Heeren Burgemeesteren, Schepenen & Raedt der Stadt Loven, ons hebben te kennen gegeven by haeren missive van den iersten deser maent, dat niemandt van dese stadt komende en sullen admitteren ten sy hy voorsien sy van wetlige attestatie, dat hy niet en is comende vuyt eenighe

geïnfecteerde plaetse, Soo is 't, dat Myne Heeren Burgemeesteren, Schepenen & Raedt deser stadt Antwerpen, goet gevonden hebben het selve een ieder bekent te maecken, op dat sy hun daernae soude connen reguleren. Actum 6 Aprilis & was ondertee-kent :

G. de Weerdt.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 151.)

6 mai.

*Ordre à la Supérieure des Sœurs Noires
de tenir prêtes des infirmières.*

Item, aen de Moeder van de Swertsusters deser stadt, ordre gegeven dat sy haere religieusen verdich sal houden om te dienen de geïnfecteerde van de haestige sieckte, op loon daertoe te stellen.

(C. R. Bk. 1660-1671. Pg. 313.)

9 mai.

*Défense de tendre des draperies
dans les mortuaires.*

Pesthuyzen met baye niet te behangen, op pene van verbuerte & 100 Gl.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 153.)

31 mai.

*Ample ordonnance visant la vente et la manipulation
du hareng. (Cette ordonnance, très explicite, com-
prend 12 articles, elle ne mentionne cependant pas
la peste d'une façon précise. On doit la considérer,
comme une instruction générale d'hygiène.)*

Harinck, keur & verkoop van den selven, Daer daegelyckx groot bedrog geschiet, waer door niet alleen de goede lieden grootelycx worden vercort, maer

oock geschapen syn veele sieckten & andere inconve-
nienten daer vuyt voorts te comen, dat oock daer
mede ten vuyttersten wordt gekrenckt het recht van
den keure & policye deser stadt, &ca...

(Maendagschen Raedt, 27 Mey.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 153 vo à 155.)

8 juin.

*Admission d'un malade de Schooten
à Stuyvenberg.*

Res. te ordonneren aen die van de Polycycamer
deser stadt, te ontfangen in de huysen van Stuyven-
bergh, Philippe Mertens, ingesetene van Schooten,
geinfecteert met de haestige sieckte & dat op coste
van den gemelden dorpe.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 317.)

3 juillet.

*Par suite de l'apparition de la peste à Malines et
endroits voisins, mesures à prendre : 1. Lettres de
santé. — 2. Défense de loger des personnes. —
3. Instructions pour les bateliers, etc. — 4. Meu-
bles. — 5. Fripiers.*

Alsoo ter kennisse van Myne Heeren gecomen is,
dat de haestige sieckte grootelycx is aennemende in
verscheyde naegelegen steden ende plaetsen & nae-
mentlyck binnen Mechelen, ende te vreesen is dat de
selve door de continuele samenhandelinghe die daer
is tusschen de ingesetene van de voornoemde plaetsen
oock dickwyls alhier soude mogen voortganck nemen
(het gene Godt behoede), Soo is 't...

1. Persoonen die van die plaetsen komen moeten

attestatie van gesontheit mede brengen, op pene van 100 Gld. & arbitraele correctie.

2. Verbod aen herbergiers eenige persoonen die van die plaetsen comen te logeren, op pene van 100 Gld.

3. Verbod aen schippers, voerlieden & ca... de persoonen van die plaetsen op te nemen, op pene van 12 Gld. voor elcke reyse & voor elcken persoon.

4. Verbod meubelen van buyten in te brengen, voor verkoop zonder attestatie, op pene van verbuerte & arbitraele correctie.

5. Verbod aen oude klerkoozers zulke goederen te verkoopen.

(Maendagschen Raedt, 1 July.)

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 457.*)

20 juillet.

*Annonce du Magistrat de Lille : certificats
de santé exigés.*

ADVERTENTIE.

Alsoo de Heeren Wethouderen der stadt Ryssel, by hunne missive in date van den seventhienten July lestleden, hebben laeten weten, dat sy niemandt komende van Antwerpen, binnen hunne voornoemde stadt souden laeten inkomen, ten sy dat sy voorsien waere van eene wettelycke certificatie mede bringende, dat sy, nochte hunne coopmanschappen comen vuyt eenighe geïnfecteerde huysen, oft vuyt die staende op sesse huysen naer van beyde syden ofte tegenover, daer eenighe sieckte soude mogen wesen, ende in dyen sy souden comen vuyt huysen daer de sieckte was geweest, dat het selve ten minste drye

maenden was geleden, anderssints, dat de ghemelde personen, niet en souden worden geadmitteert.

Soo is 't, dat myne Heeren Borgemeesteren & Schepenen deser stadt hebben goet gevonden het selve aen een ieder kennelyck te maecken ten eynde van hem daer naer te reguleren.

Actum 20 July 1669.

A. Van Valckenisse.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 158.)

*Ceux de la Chambre de Police s'accorderont
avec les Frères Cellites, etc.*

Gecommitteert die van de Policycamer, om te spreken metten Pater van de Cellebroeders, ten eynde sy benefens den Pestmeester oock souden cureren de geinfecteerde & de selve rapport gehoord daer over verder te tracteren nopende de conditien.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 323.)

24 juillet.

*Instructions pour ceux de la Chambre de Police.
Instructions pour les voituriers de Malines.*

Is geres, dat de H. H. van de Policycamer, by provisie, sullen achtervolgen op hunne camer in alles het out gebruyck, totter tyt toe, M. M. H. H. hen sullen overleveren een nieu reglement.

Item, dat aen de boden van Mechelen op dese stadt sal toegelaeten worden henne maten met bieren ende andere packagien binnen dese stadt te brengen mits dat de selve boden selen versien syn van wettelycke certificatie, dat sy comen vuyt huysen niet besmet synde van de geinfecteerde sieckte.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 324.)

30 juillet.

*Accord entre ceux de la Chambre de Police
et les Frères Cellites, à propos du Maître de la Peste.*

Gehoort die van de Policycamer, dat sy op 't advis van M. H. geaccordeert syn metten Pater van de Cel-
lebroeders, dat hy tot Bamis toecomende de gepesti-
ficeerde die hem sullen doen aensoecken sal moeten
gaen cureren, mits hem van stadswegen daertoe
geengageert, de somme van 150 gulden eens, is
't selve accoort by M. M. H. H. geaggreeert & goet
gevonden, en is voorts geordonneert dat het aen alle
inwoonders & andere geïnfecteerde sal vry staen
t'employeeren den selven pater van de Cellebroeders,
zoo wel als den ordinairen pestmeester, t' hennen
keuze sonder dat den selven pestmeester aen te sien
oft dat hy desaengaende iet sal hebben te seggen.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 324.)

12 août.

*Pour éviter la propagation de la peste : 1. Défense de
vendre certains fruits. — 2. Défense de vendre des
crevettes. — 3. Instructions pour les bateliers.*

Om de oorsaecke & voortganck van de haestige
sieckte, de welke (Godt betert) haer noch is ver-
spreyde door onmatig gebruyck van vruchten.
Soo is 't :

1. Verbod cleyne kerssen, roode oft swerte, vierige
pruymen heel rype of geel concommen, kournouil-
lien, roode & swerte haechbesien, witte coolen te ver-
kooppen, op pene van 3 Gld... &ca...

2. Garnaet oft elas levende oft dood te vercoopen
of te leuren, op pene van 6 Gld. & verbuerte, en in
't Schelt geworpen.

3. Schippers, verbod die aen te brengen, op pene van 12 Gld.

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 158 vo.*)

17 août.

*Admission du Supérieur des Frères Cellites
comme Maître de la Peste.*

Is geresolveert te placken aen de hoecken van de straeten als dat het een ieder geoorlooft is, besmet synde van de contagieuse sieckte, te haelen den Pater van de Cellebroeders, oft wel den pestmeester, tot het cureren der selve.

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 159 vo et C. R. Bk. 1661-1670.
Pg. 325.*)

Avertissement au Maître de la Peste.

Item, is geordonneert aen de Heeren van de Policy-camer te ontbieden den pestmeester, en aen hem aen te seggen dat in gevalle hy hem niet en mijt van sat te drincken & anders oppast in 't cureren van de siecken, dat men eenen anderen sal stellen in syn plaetse & hem affnemen syn gagie & emolumenten.

(*C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 326.*)

29 août.

*Annonce du Magistrat de Valenciennes.
Lettres de santé.*

ADVERTISEMENT.

Alsoo de Heeren den Prevost, gesworene & schepenen der stadt van Valencyn, by hunne missieve van 22. deser, den Heer & de stadt hebben geadvertteert (dat Godt loff) in de selve hunne stadt ende in

de voorsteden, aldaer, de contagiouse sieckte, geheel-lyck is comen te cessen, ende dat nae ouder ghe-woonte, geduerende acht dagen van hunne processie, aldaer men gewoon is, dat alle vremdelingen gewoon zyn met hunne waeren ende coopmanschappen, voor desen vry & liber zyn geweest om de selve goederen te verkoopen, ende penninghweerden: doch vuyt vreesse met de confluentie van het volck ende inbrengen der goederen, eenighe gheinfecteerde aldaer son-der wete mochten comen, & hunne stadt infecteeren, hebben gheraeden gevonden een ieder daer van t'adverteren, om daer naer te reguleren.

Ende was ond^t Max. Gerardi.

Actum 29 Augusti 1669.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 162 vo.)

31 août.

*Payement au Dr van Buyten
et aux chirurgiens Embrechts et van de Walle.*

Aen Dr Joannes van Buyten, stadtsmedecyn & Jaspas Embrechts & Benedictus van de Walle, chirurgynen, ieder 12 Gl. voor visiteren van het huys van den spaenschen wachtmeester op ordre van Bur-gemeester Snyers, den 15 July 1669.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

2 octobre.

Accord avec les Frères Cellites.

Accoordt met den Pater van de Cellebroeders voor de cure van de gepestificeerde, tot 100 Gl. eens, maer de ingesetenen sullen mogen verkiesen de sorgen van den Pater Cellebroeder of die van den Pestmeester.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

5 octobre.

*Annonce du Magistrat de Bruxelles.
Lettres de santé.*

ADVERTENTIE.

Men laet een iegelyck weten, dat de Heeren Wethouderen der stadt Brussel by hunne missieve, in dato van den vierden deser, hebben laeten weeten, dat sy aldaer hebben gepubliceert, dat in de aenstaende publycke Jaermerckt, beginnende op Sint-Lucas dach naest comende, niemandt binnen de selve stadt, 't sy te voet, te waeghen, te peerde oft met kerre, sonder of met goederen & coopmanschappen, en sal worden ingelaeten, ten sy voorsien sy van eene wettelycke attestatie van gesontheyt, op pene van promptelyck te moeten vertrecken vuyt de Faubourghes & cuype der selver stadt, op pene van arbitraele correctie, het ghene myne Heeren van de Wethalhier aen een Iegelyck hebben willen kenbaer maeken, ten eynde van hun daer naer te reguleren.

Actum 5 October 1669. A. Van Valckenisse.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 163 vo.)

9 octobre.

Instructions pour le barbier Jan van Assche.

Geresolveert acte te seynden aen Mr Jan van Assche, barbier, op de Meir, ten eynde hy niet sal hebben te comen onder het volck tot naerder ordre.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 328.)

11 octobre.

Instructions pour Maître van Assche.

De barbier Mr Jan van Assche, op de Meir, mag in Ste-Elisabeth curen doen, maer geene andere functies doen.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

25 octobre.

Gratification au Maître de la Peste.

M. M. H. H. B. B. & S. S. hebben geauth. Tr. & Rtm. deser stadt, benefens die van de Polycycamer, om aen den Pestmeester toe te vueghen eene redelycke vergelding, ten respecte van de dienste die hy sal doen in 't cureren van de geïnfecteerde van de haestige sieckte op Stuyvenbergh.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 330.)

9 novembre.

*Requête du chirurgien Gysbrecht Mertens,
demandant d'être admis comme Maître de la Peste.*

Verthoont reverentelyck Mr Gysbrecht Mertens, gesworen Mr by examen, van U. E. myne Eerw. Heeren ende andere tot het functie van te bedienen binnen de voors. stadt Antwerpen ende oock casuelyck over ende wedergaen buyten de mueren deser stadt Antwerpen, omme te bedienen de contagieuse sieckte, hoe dat dese is de vierde requeste die de selve suppliant heeft gepresenteert aen U. E. met behoorycke certificatiën daeraene annex sonder dat de selve dyenaengaende tot noch toe eenige vuytcompste ter greffie heeft connen becomen, omme daeroppe by examinatie met commissie van eenige

commissarissen naer ordinair op stiel ende maniere den suppliant te aenhooren tot defensie van synder functie ende dyen aengaende alsoo te stoppen den mont van de blammeerders, haetenydige ende quaede tongen die den suppliant ongehoort geerne den voet souden lichten ende naer allen synen gedaenen arbeyt te doen quitteren syne functie, ende alsoo hy suppliant in syn gemoet niet en can bevinden eenige reden van dat de selve syne functie niet en soude bedienen naer behooren gelyck alles dyen aengaende U. E. can sien contrarie mette medegaende certificaten ende andere redenen aen U. E. in tyde van noode over te leggen soo mondelinghe als by geschrifte, oock dat gene die U. E. in absentie van hem suppliant committeert tot visitatie van eenige die met contagieuse sieckte syn besmet geweest, of noch besmet souden connen gevonden worden. Maer er syn persoonen omme voornoempde sieckte meer te verspreyden, ende doen verspreyden, als te doen verdwynen, het welck den almoghenden Godt wilt behoeden, gelyck des noot synde de voorn. suppliant aen Ued. sal bethoonen, ende alsoo hy suppliant nyet anders can imagineren oft alle quade intentien ende opinien van U. Ed. op hem suppliant syn voortcomende van eenige haetenydighe persoonen die aen U. Ed. comen wysmaecken & inbeelden contrarie de functie van synder offitie gelyck voors. is, bereet synde dat altyt te maintaineren in eer & deucht ingevolge van synen gedaenen eedt & ingevalle U. Ed. believe hem suppliant iemandt believe te committeren tot de selve functie, midts bevonden wordende naer examen bequaem, sal de selve suppliant alles geirne onderstaen, dese aengemerckt, keert de suppliant hem tot U. Ed. ootmoedelyck biddende desselfs geliefte sy te committeren een oft twee commis-

sarissen op dat de selve suppliant soude mogen worden gehoord tot defensie van synder functie, ende alsoo desen aengaende te ontgaen de quaede opinie van U. E. hem suppliant van quade clapperyen ende advertentien van eenige haetenydige, omme daer naer by rapport voorts geordonneert te worden naer behooren. Dwelck doende &ca. en dyengevolge oock believe te accorderen aen den voors. suppliant alles 't geene by de medegaende memorie is versoeckende ende nootelyck moet hebben.

Sy dese gestelt in handen van de heeren Tr. & Rtm. benefens die Policymeesters deser stadt om hen rapport gehoord voorts geappointeert te worden naer behooren.

Actum 9 November 1669. Ond^t G. Van Bueren.

(Req. Bk. 1668-1669. Fo 213 vo.)

5 décembre.

Fermeture d'une maison suspecte.

Op 't aendien van die van de Policycamer, dat secker huys in de Wieghstraete, bewoont by een lackenstopper, by den gesworen pestmeester gejugeert is quaet, nae dat hy seker kint aldaer sieck synde gevisiteert hadde, ende dat 't volck van den huys 't selve kint andermael hebben doen visiteren door den Pater van de Cellebroeders die 't selve kint oock gevisiteert hebbende verclaert niet quaet te syn, synde het selve kint daerna gestorven & begraven, is geresolveert met pluraliteyt, 't selve huys te houden voor quaet & dat er de latte sal worden geslagen.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 331.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van 2^{den} Tres. P. Schrynmaeckers, 1 Feb. 1669 tot Ult. Jan. 1670.)

Ontfanck : 1^a grossa : 12,279 Lb. 2 Sc.

F^o 8. **Uytgeef** : Oncosten aen besmette (53 *postes*) :
1^a grossa : 13,742 Lb. 10 Sc. 6 Gr.

F^o 23. Aen den Pater van Cellebroeders : in cureren van de contagie soo & gelyck den Pestmeester soude vermogen te doen & anderssins.

(A. C. & Ord. 4 Oct. 1669) verschenen de laetste, den 1 Jan. 1670 (4 *postes*) :

2^a grossa : 450 Lb.

F^o 25. Moeder Swertsusters (4 religieuzen) (11 *postes*) :
3^a grossa : 480 Lb.

F^o 28. Wwe van Jacob Molyn, conchierge op Stuyvenbergh :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 30. Mr G. Martens, Pestmeester (12 *postes à 50 Lb.*).

— Wwe A. Roggens, cnaepe van gesontheit (4 *postes*) :

5^a grossa : 818 Lb. 8 Sc.

F^o 35. Brandthout & materialen :

6^a grossa : 1,793 Lb. 1 Sc.

F^o 36. Extraordinaire saecken : Gecommitteerde van Policycamer, 80 Lb. renschen wyn.

— Pater Prior & Conventualen St-Augustyn, 150 Lb. vereeringe. Req. & A. C. & Ord. 16 May 1669.

— Jan de Pester, 344 Lb. extraordinaire diensten, uytreycken & teeckenen van de billetten van gesontheit & ca. Req. A. C. & Ord. 2 May 1669; den selven 490 Lb. voor extraordinairen dienst.

— Franchoy van Hildernisse, 54 Lb. quarteel

franschen wyn voor Paters Cellebroeders, vereeringe voor diensten in de laetste contagie; den selven 54 Lb. quarteel wyn, Moeder Swertsusters, vereeringe.

— Stadts Doctoren & 2 Chirurgynen, 50 Lb. 8 Sc. visiteren doodt lichaem van Carel Mouseau, in de Wieghstraet, benefens den Pater van de Cellebroeders, & medepater.

— Nicolaes Rummereers, 61 Lb. 5 Sc. laecken aen Paters van Cellebroeders geleverd tot een baerleet.

— Hans Mertens, 23 Lb. yserwerck aen gepestificeerde op Stuyvenbergh.

— Matthys Bollaerts, 22 Lb. reparatien aen backkarre van de Patres, gaende in de Peste.

— Steven Laurens, 74 Lb. 2 Sc. voor 57 stoopen smout.

— Jacques Kinoey, gareelmaecker, 44 Lb. getuyg voor pestkerre & peert.

— Matthys Bollaert, 45 Lb. 10 Sc. nieuw kerwielen &ca.

— Guilliam Ghysbrechts, apotheker, 315 Lb. 13 Sc. medicamenten van 6 Aug. tot 31 December 1668.

— Henricus de Wilde, brouwer, 1,279 Lb. 8 Sc. bier : 1 Feb. 1666 tot 29 Jan. 1667.

— Den selven, bier, 353 Lb. 14 Sc. van 7 Feb. tot 3 Dec. 1667 :

7^a grossa : 3,846 Lb. 6 Gr.

F^o 44. Auditie. 8^a grossa : 204 Lb. 10 Sc.

Somma sommarum uytgeeff : 21,517 Lb.

Meer uytgegeven als ontfangen 9,237 Lb. 18 Sc., doch alsoo dese somme wordt goedtgedaen in vuytgeef van de casse van consomptie, soo compt

Hier effens & quyte.

1670. — 16 janvier.

Défense de colorer le beurre.

Boter met verf of andere ingredienten niet geel te maecken, het geen is een groot bedrog & niet minder schaedlyck en is aen de gesontheyt.

(Maendagschen Raedt, 23 December 1669.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 166 vo.)

27 mars.

Gratification aux Pères Augustins, aux Officiers de la Chambre de Police et à leur valet.

Resol. aen de E. E. P. P. van de Augustynen voor den dienst by hen gedaen geduerende de haestige sieckte te vereeren met 500 guldens, te betaelen vuyt de 8 stuyvers die aan dese stadt betaelt worden voor ieder ame wit bier tot vervallinge van de oncosten der gemelde sieckte ende dit alles sonder dese te trecken in voordere consequentie.

Item, aen de gecommiteerde van de Polycycamer deser stadt, vuyt de selve pennigen te betaelen, mits redenen voors. ider een halve ame renschen wyn tot 70 gulden maeckende t'samen 200 gulden.

Item, aen den Cnape van de selve camer, mits redenen als voren, oock viertich gulden.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 343.)

28 mars.

Requête des Pères Augustins, demandant une récompense.

Requeste van de eerw. Paters Augustynen : hebben sedert den tyt van de contagiouse sieckte geen particulier recognitie vercregen, daer de stadt verlost & gesuyvert is van de contagiouse sieckte vragen recognitie voor vroomen dienst... Zy bevinden zich in grooten noot...

Appostille. Rapport in dienen. 28 Meert 1670.
2de Appostille. 500 gulden toegestaen. 27 Meert 1670.

(Req. A. & V. Bk. 1663-1675. Fo 177.)

10 avril.

Requête de la Supérieure des Sœurs-Noires, demandant une récompense. (A peu près même rédaction que la précédente.)

(Req. A. & V. Bk. 1663-1675. Fo 170 vo.)

Requête des Frères Cellites. (Idem.)

(Req. A. & V. Bk. 1663-1675. Fo 180 vo.)

11 avril.

Récompenses à divers, pour services rendus pendant la peste.

M. M. B. B. & S. S. hebben aen 't clooster van de Swertsusters, voor extraordinaire debvoiren in de leste contagieuse sieckte gedaen, vergunt eene aeme renschen wyn.

Is geres. den pestmeester geen extraordinaire vereeringe te doen, maer wel aen syne huysvrouwe (?) van thien pattacons.

Item, aen Cellebroeders, een hondert guldens.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 344.)

6 mai.

Payment au pharmacien Ghysbrechts.

Te betaelen aen Guilliam Ghysbrechts, apothecaris, 1,630 Gl. 15 St. voor medicamenten geleverd aen den Pestmeester & op Stuyvenbergh.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

4 juin.

Payement à C. Engelen, accoucheuse.

Aen Catharina Engelen, stadtsvroedvrouwe, 9 Lb. Vlems, voor extraordinaire diensten.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

30 septembre.

*Envoi d'une missive à ceux d'Herenthout
et d'Itegem : lettres de santé.*

Geresolveert te schryven van stadtswegen, aen die van Herenthout & van Itgem, alwaer men verstaet de contagieuse sieckte seer grasseert, dat men niemant van aldaer sal admitteren, sonder behoorlycke certificatie oft gesondtbrieven.

(C. R. Bk. 1661-1670. Pg. 359.)

7 octobre.

*Peste à Herenthout et à Itgem.
Précautions. — Certificats.*

Peste tot Herenthout & Itgem. Persoonen komende uyt die plaetsen moeten eene attestatie mede brengen van den secretaris aldaer, dat sy komen uyt onbesmette huysen, op pene van 25 Gl.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 175 vo.)

10 octobre.

*Instructions pour la surveillance des pestiférés
de Stuyvenberg.*

Zyn geauth. Tr. & Rtm. om met eene bequamen persoon te tracteren, om buyten aen de pesthuysen, de gepestificeerde 's avondts op te sluyten ende tot

dien eynde aldaer een huysken tot des selfs wooninge te maecken.

Mitsgaeders oic, om te tracteren met iemandt die gaede sal slaen dat er niemandt van de selve gepestificeerde en sal comen & staen, contrarie de ordonnantien & de contraventeurs te mogen vangen & gevangen te stellen.

(C. R. Bk. 1664-1670. Pg. 359.)

30 octobre.

Précautions pour combattre la peste. (L'ordonnance est rédigée à peu près de la même façon que celle du 31 juillet 1668. — F^o 136 du même volume aux ordonnances. — Elle comprend 21 articles.)

(Ord. Bk. I. 1660-1671. F^o 176-177 vo.)

24 novembre.

Résolution à la suite d'une requête des médecins, visant la déclaration des cas suspects.

Op de requeste van de medecynen der stadt, geord. dat, soo wanneer dese supplianten selen willen verclaeren onder eedt, dat sy in 't visiteren van de siecken geene merkelycke indicien en hebben gesien van dat de selve alsoeden soudén hebben geïnfecteert geweest van de contagiouse sieckte, sy van de pene in dese vermeldt worden verschoont & geexcuseert. (Maendagschen Raedt.)

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van den 2^{den} Tres. Jan Bruyninx,
1 Feb. 1670 tot Ult. Jan. 1671.)

F^o 489. **Ontfanck** : 1^a grossa : 12,386 Lb. 6 Sc.

2^a grossa : te cort comende uyt de Casse van Consumptie : 2,572 Lb. 2 Sc.

Somma totalis : 14,968 Lb. 8 Sc.

F^o 496. **Uytgeeff** : Aengaende de besmette personen (25 postes) :

1^a grossa : 3,186 Lb. 2 Sc. 6 Gr.

F^o 504. Pater van Cellebroeders : (2 postes), (laetste verschenen Ult. Febr. 1670) :

2^a grossa : 200 Lb.

F^o 505. Moeder Swertsusters (4 religieusen) :

3^a grossa : 143 Lb.

F^o 507. Goyvaert Timmermans, conchierge :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 507. Mr G. Martens, pestmeester (11 postes à 50 Lb.), laetste verschenen. 10 Jan. 1671.

— Nicolaes Roggens, cnaepe van gesontheyt, tot 25 Dec. 1670 :

5^a grossa : 817 Lb. 16 Sc.

F^o 514. Extraordinaire saecken : Hr Oppercuermeesters & gecommiteerde van Policycamer : 200 Lb. vereeringe.

— Paters Augustynen, 500 Lb. vereeringe, Req. & Apost. 28 Martii 1670

— Mater & conventualen van Swertsusters, 80 Lb. aeme franschen wyn, Req. & Ap. C. 15 April 1670.

— Pater & conventualen Cellebroeders, 100 Lb. Req. & Ap. coll. 15 April 1670.

— J. B. van Doren, greffier policycamer, 40 Lb. vereeringe.

— Maria Mertens, 24 Lb. vereeringe van diensten.

— Catharina Engelen, stadtsvroedvrouwe, vereeringe, 54 Lb.

— Greffier & cnaepen van Policycamer, 9 Lb. 12 Sc. vacatien in 't haelen & maecken van inventaris van meubelen, &ca... de stadt competerende, in huys van

de Kipdorpveste, waer de Patres Augustynen syn logerende & inventaris van Stuyvenbergh.

— H. H. van de Policycamer, 76 Lb. 5 Sc. oncosten aen gepestificeerde in 't Boerenquartier.

— Wwe Bruyninx, 150 Lb. 13 Sc., en 237 Lb. 16 Sc. kerrevrachten.

— Guill. Verbruggen, timmerman, 20 Lb. reparatien aen pesthuysen buyten de stadt.

— Den selven, 9 Lb. 2 Sc. Idem.

— Hans Mertens, groffsmit, 34 Lb. 9 Sc. reparatien aen pestkerre.

— Steven Laureyssens, 39 Lb. voor 30 stoopen smout.

— Matthys Bollaert, wagemaecker, 72 Lb. kerren, wielen, assen, &ca geleverd op Stuyvenbergh.

— Hendrick de Wilde, brouwer, 1,666 Lb. 4 Sc. bier voor geïnfecteerde van 31 Jan. 1669 tot 22 Januari 1670.

— Mr Guill. Ghysbrechts, apothecaris, 1630 Lb. 15 Sc. medicamenten 23 Feb. 1669 tot 1 Feb. 1670 :
6^a grossa : 4,943 Lb. 16 Sc.

F^o 521. Ter saecken van nieuwe muragie gemaect rondsom de pesthuysen op Stuyvenbergh, soo aen arbeysloon als materialen :

— Peeter Moyaert, 552 Lb. 2 Sc. voor 42 1/2 cruygen calck, tot 13 Gl. ieder cruy.

— Jacob Vervoort, 20 Lb. 9 Sc. 6 Gr. decklatten.

— Jan de Vos, contrerolleur op Houten Eeckhoff 12 Lb. 12 Sc. olypyp met 10 tobben by hem gecocht, tot gebruyck van metsers.

— Jan Rombauts, 60 Lb. schipvracht van 20 voederen calck, tot 3 Gl. het voeder.

— Jan Lis & Jan Delfontyn, 274 Lb. 18 Sc. calck, 54 cruygen & 16 manden, tot 13 Gl. ieder cruy.

— Laurens Le Jeune, facteur uyt Brussel, 74 Lb. 6 Sc. 6 Gr. verschoten aen 27 voederen calck.

— Gasten van Calcknatie, 41 Lb. 11 Sc. 6 Gr. lossen van 83 1/2 cruycen calck, en 46 Lb. 10 Sc. lossen van 94 cruycen calck op Stuyvenbergh.

— Peeter Moyaert, 530 Lb. 8 Sc. voor 40 cruycen & 16 manden calck; 501 Lb. 11 Sc. calck; 546 Lb. voor 42 voeders calck.

— Laureys van Reck & consoirten, 738 Lb. voor 61 1/2 roeden muragie, tot affsluytingen van de pest-huyzen, tegens 12 Gl. de roede.

— Den selven, 60 Lb. 14 Sc. horneput & gaelderye buyten op Stuyvenbergh, in Augusto & September 1670.

— Barth. de Potter, 15 Lb. voor 't graven van 37 1/2 roeden aen den nieuwen muer van de pest-huyzen, tot 8 St. de roede.

— Wwe August Bruyninx, 449 Lb. 12 Sc. kerrevrachten.

— Aen persoonen vermeldt in specificatie, voor ver-leth by gebreck van calck &ca. 59 Lb. 3 Sc.

— Joos Gaba, leermaecker, 46 Lb. 12 Sc. geleverde goten, leeren, cordewaegens &ca.

— Anthony Pese, metser, 9 Lb. vereeringe voor aengenomen werck op Stuyvenbergh.

— Den selven, 615 Lb. voor 51 1/4 roeden nieuwe muragie op Stuyvenbergh, als anderssins voor meet-loon van de erfscheyders.

— Den selven, 19 Lb. 12 Sc. ver-leth als arbeyts-loon voor 't graeven aen de nieuwe muragie op Stuyvenbergh.

— Jan Vermaes, cladtschilder, 72 Lb. voor 't schil-deren van de deuren, vensters & raemen op Stuyven-bergh.

— Jan Verhaegen, 38 Lb. 8 Sc. wagenvrachten.

— Barth. Verschueren, 26 Lb. 18 Sc. verschoten aen gasten die gevrocht hebben aen den nieuwen muer.

— Rendant in desen, 45 Lb. 12 Sc. drinckenbier voor timmerlieden, metsers & steenhouwers die gevrocht hebben op Stuyvenbergh in 't maecken van het huys voor den poortier oft voorsluyter, aldaer.

— Nicolaes Molyn, lootgieter, 79 Lb. loodt & sau-
duer geleverd op Stuyvenbergh :

7^a grossa : 5,256 Lb. 13 Sc. 6 Gr.

F^o 530. Auditie... 8^a grossa : 227 Lb. 10 Sc.

Somma sommarum uytgeeff : 14,968 Lb. 8 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1671. — 3 février.

Vente du hareng.

(Mêmes remarques que précédemment.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 189 vo.)

2 mars.

Payement à G. Ghysbrechts, pharmacien.

Aen Guilliam Ghysbrechts, stadtsapothecaris, te betaelen 275 Gl. voor medicamenten geleverd aen de gepestificeerde van Stuyvenbergh, van 7 Juny tot 11 November 1670.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

11 mars.

Payement à Maître Jacques Boury.

Aen Jacques Boury, chirurgyn van Brussel, 28 Gl. 16 St. ter oorsaecken van syn verleth & vacatien alhier gedaen om geexamineert te worden als pestmeester.

(C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.)

30 mai.

Ordre de mettre la latte aux maisons infectées.

Resolutum op de huyzen geïnfecteert met de contagieuse sieckte, latten te slaen.

(C. R. Bk. 1671-1984. Pg. 9.)

3 juin.

*Fermeture d'une maison infectée.
Surveillance des pestiférés.*

Geres. dat voor het huys op de Meir, alwaer de latte is geweest & heden is gecuyt, de latte wederom sal worden geslaegen & blyven tot saterdagh toecomende.

Item, dat om te verhoeden dat de geïnfecteerde niet en comen wt de paragen van Stuyvenbergh voor 2 oft 3 daegen sullen worden gestelt twee oft 3 officieren van de colve om iemandt daer aff comende van de selve te apprehenderen & te stellen in de casematte van de Kipdorppoorte.

(C. R. Bk. 1671-1684. Pg. 10.)

(avant le 13) ... juin.

Instructions pour le Dr Marcquis.

... (*sic*) Juny. Geord. aen Dr Marcquis, binnen den tyt van 8 daegen geene visiten binnen dese stadt te doen ten huysse van eenige borgers noch te comen onder eenige vergaederinge van volck, op pene gelyck M. H. naer gelegentheyt van de saecke sullen vinden te behooren.

(C. A. Bk. 1669-1672. Avant le 13 juin.)

10 juin.

Instructions pour découvrir ceux qui salissent les portes, etc., afin de propager l'infection.

Alsoo tot kennisse van myne voornoemde Heeren gecomen is, dat sommige persoonen hun vervoorderen de coorden ende ketens van de bellen, de cloppers, ringen, als andere, aen de poorten & de deuren van de huysen te bestrycken met zeever, smeir, & andere vuylicheyt, ende dat men achterdencken heeft, dat sulcx geschiedt om te doen vermeerderen & voortgaen de sieckte, die (Godt betert) tegenwoordich binnen dese stadt is, soo is 't, dat men van wegen als boven, laet weten, dat alle de gene, die eenighe van de voorgenoemde quaetdoenders sal connen aenbrengen, soo dat die in de handen van de justicie geraecken, sal voor een premium genieten, de somme van sesse hondert gulden eens, ende indien den selven aenbrenger mede aen het voors. feyt plichtich is, soo sal aen den selven boven de voorschreven somme alnoch gegeven worden immunityt van 't voors. delict.

Actum den 8 Mey 1671.

A. Van Valckenisse.

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 193.)

7 juillet.

Défense de vendre certains fruits et des crevettes.

Peste alhier. Onmaetig eten van onderschreven vruchten, mede oock van garnaet oft elaes... verbodt die te verkoopen oft er mede te leuren. (Maendagschen Raedt van 6 July.)

(Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 193 vo.)

Défense de tendre des draperies dans les mortuaires.

Sterfhuyzen met baye niet te behangen... (Maendagschen Raedt, 6 July.)

(*Ord. Bk. J. 1660-1671. Fo 194.*)

20 juillet.

Instructions pour le Dr Pauli.

Geord. aen Dr Pauli, binnen 14 daegen geene visiten te doen binnen de huyzen van eenige borgers der stadt, noch te comen in eenige vergaederinge van volks, op pene gelyck M. H. H. naer gelegentheyte van de selve selen vinden te behooren.

(*C. A. Bk. 1669-1672. A cette date.*)

24 novembre.

*Peste à Wommelgem. — Précautions.
Certificats de santé.*

Peste in het dorpe van Wommelgem. Niemandt van daer, hier te komen zonder attestatie van den secretaris aldaer, dat sy komen uyt plaetsen niet besmet met de haestige sieckte, op pene van 25 Gld. & arrestatie.

(*Ord. Bk. K. 1671-1684. Fo 6 vo.*)

1er décembre.

*Requête du Maître de la Peste, Maître P. Neeffs
demandant un agrandissement de sa maison.*

Verthoont met eerbiedinghe Mr Pr Neeffs, tegenwoordich pestmeester binnen des stadt, hoe dat hy suppliant seer slechtelyck is versien van wooninge als hebbende egeene plaetse als alleenelyck een cleyn camerken alwaer hy suppliant met syne huysvrouwe

moet slapen, soodat hy suppliant egeene de minste vertreck plaetse en is hebbende, daer den suppliant oft syne huysvrouwe in occasie van eenige sieckte separatelyck souden connen slapen, oock dat den suppliant egeene plaetse is hebbende, omme syne medicynen gevoechelyck te connen bewaeren, sonder eenighe verderffnisse gelyck Mr Guill. Ghysbrechts, apothecaris deser stadt 't selve soude connen affirmeren, als wesende eene romanticque plaetse, alwaer de medicynen syn staende soo dat daer dore de medicynen commen te bederven, oorsaecke waeromme den selven hem is keerende tot Ued. ootmoedelyck biddende ten eynde Ued. gelieve gediend te wesen aen syns suppliants wooninge alnoch te laeten bouwen eene camer om te hebben eene vertreckplaetse, & tot conservatie van syne medicynen oft wel hem suppliant te versien van eene grootere wooninge, daer & alsoo Ued. selen vinden te behooren. Dwelck doende &ca.

Is gecommitteert Hr H. Van Halmale ridder & out borgemeester deser stadt omme &ca.

Actum 1 December 1671. Ond^t G. Van Bueren.

Daer naer gehoort het rappört van voors. commissiaris myne voors. H. H. B. B. & S. S. geauthoriseert gelyck of authoriseeren mits desen T. T. & Rtm. deser stadt te accordeeren met den proprietaris van de erve gelegen naest de wooninge van den suppliant in desen, totten incoop van de selve.

Actum 5 Januari 1672. Ond^t Snyers.

(Req. Bk. 1672-1673. Fo 42 vo.)

*Achat d'une maison sise à côté de celle
du Maître de la Peste.*

Myne Heeren B. & S. S. hebben geauthoriseert henne tresoriers & Rentmeester tot het incoopen van

seckere erve ofte hoff gelegen neffens het huys van den pestmeester binnen dese städt & selve te vervueghen tot het selve huys, mits alles geschiede uyt de penninghen die betaelt worden om te vervallen de oncosten van de haestige sieckte.

(C. R. Bk. 1671-1684. Pg. 16.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van 2^{den} Tres. J. Bruyninx. 1 Feb. 1671-Ult. Jan. 1672.)

Ontfanck : 1^a grossa : 11,394 Lb. 6 Sc.

F^o 7. 2^a grossa (tecort) : 6,787 Lb. 17 Sc. 3 Gr.

Somma sommarum : 18,182 Lb. 3 Sc. 3 Gr.

F^o 9. **Uytgeef** : Aengaende de besmette persoonen (46 postes) :

1^a grossa : 7,026 Lb. 1 Sc. 6 Gr (sedert 26 Sept. totten 21 Oct. daernaer nyet, alsoo de voors. haestige sieckte middelertyt is comen te cessen).

Nieuwe opgaven van af 13 Oct. en verder.

F^o 23. Moeder Swertsusters (6 postes) :

2^a grossa : 288 Lb.

F^o 25. Gagie conchierge Goyvaert Timmermans :

3^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

F^o 27. Mr G. Martens, pestmeester, 50 Lb. een maent pestmeester, 50 Lb. vereeren voor syn willecom naer ouder gewoonte. A. C. 18 Meert 1671.

(1ste gagie verschenen 10 Aprilis 1671) (11 postes à 50 Lb).

— Nicolaes Roggens, Cn. van ges. (4 postes à 54 Lb. 12 Sc.).

... (Sic) grossa : 817 Lb. 16 Sc.

F^o 33. Extraordinaire saecken, Hr. Polycycamer, 160 Lb. voor 2 aemen renschen wyn.

— Mr Jacques Bouvyff, chirurgyn van de stadt

Brussel, 28 Lb. 16 Sc. toegevueght voor verleth & vacatien alhier gedaen om geexamineert te worden als pestmeester. A. C. 16 Martii 1671.

— Jan de Pester, 146 Lb. voor 73 daegen vacatien uytgeven & ontfangen van billetten van gesontheyt, 1 Jan. tot 14 Meert 1670.

— Thomas Weyers, 57 Lb. 6 Sc. over 382 daegen dienst, ontfangen van billetten van herbergiers als van de schryven deser stadspoorten, om te sien wat vremdelingen in de herbergen waeren logerende & die te doen thoonen hunne attestatien dat sy waeren comende vuyt gesunde huysen & van wat steden oft dorpen, van 1 Nov. 1668 tot 11 Meert 1670.

— Wwe A. Bruyninckx, 127 Lb. 1 Sc. kerrevrachten.

— Adriaen, Franchoys & Jan van Roest, officiers van den Colve, 48 Lb. vacatien & debvoiren gedaen in 't apprehendeeren van den pestmeester Gysbrecht Mertens.

— Jacques Borremans, gelaesmaecker, 88 Lb. gelaesen in 't huys van den portier oft voorsluyter op Stuyvenbergh; 51 Lb. 2 Sc. reparatien aen ander gelaesen aldaer.

— Hans Mertens, smit, 52 Lb. reparatien pestkerre; 34 Lb. yserwerck voor geinfecteerde, 19 Lb. 10 Sc. yserwerck pestkerre & beslagh peert.

— Peeter Laureyssens, 139 Lb. 2 Sc. nagelen voor werck op Stuyvenbergh.

— J. Ba. Willemsens, groffsmit, 94 Lb. 13 Sc. 6 Gr. yserwerck op Stuyvenbergh.

— Coenraet van Campen, slootmaecker, 116 Lb. slootwerck aldaer.

— Joannes Diericksen, 224 Lb. 5 Sc. peck, ter, drommen, teurchen &ca, voor de palissaden als voor de geinfecteerde op Stuyvenbergh.

— Geeraert Franck, cuyper, 33 Lb. tobben, eemers, treften, reepen &ca. geleverd op Stuyvenbergh.

— Andries van Hove, 100 Lb. delen & wagenschot, aldaer.

— Nicolaes Andriessens, 13 Lb. gevrocht aen een hiercar voor gepestificeerde.

— Joos Gaba, leermaecker, 13 Lb. 6 Sc. borneput-cuyp met gepeckte gote op Stuyvenbergh.

— Jacques Kinoey, gareelmaecker, 49 Lb. 17 Sc. 6 Gr. peerdegetuyg & reparatien aen pestkerre.

— Steven Laureyssens, 40 Lb. 6 Sc. voor 31 stopen smout.

— Mr Guilliam Ghysbrechts, apotheker, 275 Lb. medicamenten 7 July-11 Nov. 1670.

— Den selven, 544 Lb. 2 Sc. medicamenten, 12 Feb.-9 Sept. 1670 :

5^a grossa : 2,454 Lb. 13 Sc.

F^o 41. Reparatien huys pestmeester Peeter Neeffs. Coopprys van sekere erf oft hof aen huys gevoeght :

6^a grossa : 2,000 Lb.

F^o 42. Nieuwe muragie rontsom de pesthuysen.

— Jan van den Eynden, 4,750 Lb. 13 Sc. steen geleverd voor muragie, 341 Lb. 4 Sc. 9 Gr. idem.

— Joris van der Beken, pachter van de bieren van Stuyvenbergh Willebortsveld, 34 Lb. 9 Sc. accys van de bieren die gesleten syn by de werklieden die gemaect hebben de nieuwe muragie. (17 Juny-18 Aug. 1670.)

— Heylichgeestmeesters van St Willeborts, 43 Lb. voor schade gedaen aen hun lant met maecken van den nieuwen muer.

F^o 45. Auditie. 8^a grossa : 243 Lb. 16 Sc.

Somma uytgeef : 18,182 Lb. 9 Sc. 3 Gr.

1673.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. 2^{den} Tres. J. Bruyninx. 1 Feb. 1672-Ult. Jan. 1673.)

Ontfanck : 1^a grossa : 11,278 Lb. 6 Sc.

F^o 8. **Uytgeeff** : Besmette personen (14 *postes*), tot 21 May 1672 :

1^a grossa : 1,203 Lb. 8 Sc. 6 Gr.

F^o 14. Gagie conchierge Goyvaert Timmermans :

2^a grossa : 183 Lb.

F^o 16. Mr Peeter Neeffs, pestmeester (12 *postes* à 50 Lb.)

— Nicolaes Roggens (3 *postes* à 54 Lb. 12 Sc.).

— Daniel Wagemans, voorsluyter op Stuyvenbergh (3 *postes* à 46 Lb.), voor 3 maenden gagien, à 10 St. daeghs (laetste verschenen Ult. Jan. 1673) :

3^a grossa : 901 Lb. 16 Sc.

F^o 21. Extraordinaire saecken : J. B. van Doren, greffier der Polycycamer, 36 Lb. voor extraordinaire diensten, Req. & Apost. 28 Meert 1672.

— Doctor Joannes Diericksen, 12 Lb. vacatien examineeren 2 diverse pestmeesters.

— Dr van Buyten, 12 Lb. vacatien raeckende de contagie.

— Dr Michiel Boudewyns, 18 Lb. vacatien in examineeren van 2 pestmeesters.

— Jan van den Bosch & Maria Martens, syne huysvrouw, 40 Lb. over soo vele aen de selven betaelt in den naeme & als transport hebbende van Mr Gysbrechts Mertens, gewesene pestmeester, daer oppe by M. H. Tr. & Rtm. syn gemodereert de 24 & 30 Lb. by hem in meerdere rekening ten laste deser stadt gepretendeert uyt hoofde van eenige ingesetenen van

Borgerhout by hem gecureert & andersins. Req. van die van Borgerhout, 18 Feb. 1672.

— Mr Gysbrecht Mertens, gewesen pestmeester, 40 Lb. cueren op Stuyvenbergh aen eenige persoo- nen woonachtig tot Berchem geaffligeert van de haestige sieckte.

— Mr Constantinus de Werdt, secretaris der stadt, 21 Lb. 12 Sc. over soo vele beloopden de costen & vaca- tien gevallen in 't overhooren van de getuygen in forma probante, tegens de gewesene pestmeester, Gysbrecht Mertens.

— Jacques Horremans, gelaesmaecker, 62 Lb. gelaesen op Stuyvenbergh.

— Augustyn Bruyninx, kerrevrachten, 27 Lb. 7 Sc.

— Hendrick de Wilde, bieren, 744 Lb. 6 Sc. van 3 Meert 1668 tot 1 Feb. 1669.

— Den selven, 281 Lb. 8 Sc. bieren van 4 Feb. 1670 tot 7 Jan. 1671.

— Den selven, 162 Lb. 8 Sc. bieren van 12 Feb. 1671 tot 25 Nov. 1672 :

4^a grossa : 2,057 Lb. 1 Sc.

F^o 25. Oncosten & reparatien aen huysinghe van Pestmeester & Patres.

— Jan van den Eynde, 125 Lb. 1 Sc. steen voor huys van den pestmeester.

— Arnout de Martin, 69 Lb. metsers & anderen daghueren huys Patres, assisterende de gepestifi- ceerde; den selven : 44 Lb. 5 Sc.; den selven 64 Lb. 4 Sc. :

5^a grossa : 302 Lb. 10 Sc.

F^o 27. Nieuwe muragie aen pesthuysen op Stuy- venbergh : Aen rendant in desen 1,462 Lb. 7 Sc. 6 Gr. betaelt aen die gevrocht hebben. (6^a grossa.)

F^o 28. 7^a grossa : Meer ontfangen als uytgegeven :
5,001 Lb. 7 Sc.

F^o 29. Auditie. 8^a grossa : 166 Lb. 16 Sc.

Somma totalis van uytgeeff : 11,278 Lb. 6 Sc.

Dus compt hier effen & quyte.

1673.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste van 2^{den} Tres. Jan B^a Huart. 1 Feb. 1673-Ult.
Jan. 1674.)

Ontfanck : 1^a grossa : 10,842 Lb. 8 Sc.

F^o 9. **Uytgeeff** : Aen besmette : Heeren van Policy-
camer : Nyet.

— Pater Verschrieck, 94 Lb. 10 Sc. diensten in
assisteren van persoonen met de haestige sieckte :

1^a grossa : 94 Lb. 10 Sc.

F^o 12. Goyvaert Timmermans, conchierge (4 *postes*
à 46 Lb. 10 Sc.).

— Daniel Wagemans, voorsluyter (4 *postes*) :

2^a grossa : 336 Lb.

F^o 15. Mr Peeter Neeffs, pestmeester (12 *postes*
à 50 Lb.)

— Nicolaes Roggens (5 *postes* à 54 Lb. 12 Sc.) :

3^a grossa : 873 Lb.

F^o 21. Extraordinaire saecken : Hendrick de Wilde,
bier, 154 Lb. 2 Sc. van 4 Feb. 1670 tot 16 May 1672.

— Wwe Aug. Bruyninx, kerrevrachten, 24 Lb.
15 Sc.

— Wouter Rivens, sloopmaecker, 39 Lb. slooten op
Stuyvenbergh.

— Louis de Decker, huyschilder, 50 Lb. schilde-
ren van huys van pestmeester :

4^a grossa : 237 Lb. 17 Sc.

F^o 25. Meer ontfangen als uytgegeven : 9,155 Lb.
5 Sc. 5^a grossa.

F^o 26. Auditie : 6^a grossa : 116 Lb. 16 Sc.
Somma totalis van uytgeeff : 10,842 Lb. 8 Sc.
Dus hier effen & quyte.

1674.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van 2^{den} Tres. Jan B^a Huart. 1 Feb. 1674
tot Ult. Jan. 1675.)

Ontfanck : 1^a grossa : 9,855 Lb. 12 Sc.

F^o 8. **Uytgeeff** : Voor besmette aen H. H. van Polycamer : Nyet.

F^o 11. Conchierge Goyvaert Timmermans.

— Voorsluyter, Daniel Wagemans :

1^a grossa : 365 Lb.

F^o 14. Mr Peeter Neeffs, pestmeester.

— Nicolaes Roggens, cnaepe van gesontheyt :

2^a grossa : 818 Lb. 8 Sc.

F^o 19. Extraordinaire saecken : Anthoni de Backer,
hier, 41 Lb. 10 Sc. voor maenden Junio, Julio &
Augusto 1670.

3^a grossa : 41 Lb. 10 Sc.

F^o 22. Meer ontfangen als uytgegeven :

4^a grossa : 8,516 Lb. 6 Sc.

F^o 23. Auditie. 5^a grossa : 114 Lb. 8 Sc.

Somma totalis uytgeeff : 9,855 Lb. 12 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1675.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van J. B. Huart. 1 Feb. 1675 tot Ult.
Jan. 1676.)

Ontfanck : 9,422 Lb.

F^o 8. **Uytgeeff** : Besmette personen : Nyet.

F° 9. Gagie conchierge & voorsluyter (*ut 1674*) :

1^a grossa : 364 Lb. 10 Sc.

F° 14. Pestmeester & cnape van gesontheyt (*ut 1674*):

2^a grossa : 718 Lb. 8 Sc.

(10^e post van Neeffs : Aen de Wwe van den voorn. Mr P. Neeffs, 50 Lb. voor een maent gagie in voorschr. qualiteyt hem competerende, verschenen den 11 Nov. 1675.)

F° 19. Extraordinaire saecken : H. de Wilde, 69 Lb. bier ten behoeve van pestmeester op 20 Meert 1673; Idem 69 Lb., Idem, voor jaer 1674.

— Erfgenaemen van wylen Jan Bruyninx, 12 Lb. over gelycke somme by hen betaelt aen Dr van Buyten, over vacatien & visiten by hem gedaen, ten behoeve deser stadt, raeckende de contagiouse sieckte.

(*In margine* : transeat & zy debvoiren gedaen, dat Dr van Buyten, in textu gemelt, betaelt 't gene hy aen dese stadt schuldigh is over peertgelt, alsoo van syne pretensie tot last deser stadt, alsnu voldaan is.)

— Hr Provisor van d'Abdye van Ste Michiels, 100 Lb. voor coop & incorporatie van 62 roeden lants van de voorschr. abdye by dese stadt ingenomen & met hunner consente geappliceert totte pesthuysen deser stadt, gestaen op Stuyvenbergh, op Ste-Willeborts velt, aldaer. (Req. &ca. 22 July 1675.)

— Mr Peeter Neeffs, pestmeester, 108 Lb. oncosten gevallen over 't affbreken van de oude strooye baracken op Stuyvenbergh & anderssins. A. C. 22 April 1675.

— Wouter Rivens, slootmaecker, 15 Lb. 19 Sc. slo-ten voor stadtspesthuyzen.

— Jacques Horremans, gelaesmaecker, 85 Lb. 2 Sc. reparatien aen glaesen van pesthuysen :

3^a grossa : 459 Lb. 1 Sc.

F^o 22. Oncosten huys pestmeester & Patres. Aen Guilliam Cosyn, schrynmaecker, 22 Lb. voor 2 groote cruysraemen gestelt in huys van Patres Augustynen, assisterende de gepestificeerde. 4^a grossa.

F^o 24. Aen de casse van consomptie :

5^a grossa : 7,743 Lb. 13 Sc.

F^o 25. Auditie. 6^a grossa : 114 Lb. 8 Sc.

Somma totalis uytgeeff : 9,422 Lb.

Dus effen & quyte.

1676. — 20 février.

*Requête de Maître Jacques Bovy, demandant
d'être admis comme Maître de la Peste.*

Remonstre tres humblement Mr Jacques Bovy, cherugin major du regiment du S^r comte de Solre qu'il at appris que les Messieurs ont destiné de metre au concours l'office vacant de Mtre de peste de ceste ville pour par ce moyen prevoir de la surdite charges celui qui sera trouvé le plus capable et le plus expérimenté, et comme le suppliant at esté admis passé 23 ans en qualité de maistre de chirurgie et fait à mesme temps l'examen pour estre admis en qualité de Mtre de peste en ceste ville, lequel examen il at autrefois reiteré passé quatre fois aus temps de la promotion du dernier maitre de peste, et comme il compte par les actes icy jointes qu'il at esté trouvé capable pour le surdite employ, néantmoins pour satisfaire à la résolution collégiale prise par Messieurs du Magistrat, il se retire vers iceulx, les suppliants tres humblement d'estre servies de faire admettre le suppliant à l'examen icy dessus surmentionné pour en suite de l'approbation des medecins de ceste ville par après

estre disposé comme Messieurs le trouveront convenir. Quoi faisant &ca.

Fiat ut petitur. Actum 20 February 1676.

Onder^t G. Van Bueren.

(Req. Bk. 1676-1677. Fo 18 vo.)

14 mars.

Requête de Maître Charles Carnonckel, demandant d'être admis comme Maître de la Peste.

Verthoont reverentlyck Mr Carel Carnonckel, openbaer chirurgyn alhier, hoe dat midts het affsterven des bedienaers der pest, Petri de Neeffs, is vacerende het pestmeesterschap en de plaetse door Ued. staet versien te worden. Keert sich den remonstrant tot de selve U Eerw. ootmoedelyck supplierende ten eynde gelieven gedient te worden hem remonstrant met dit ampt te begunstigen ter contemplatie syner (citra jactantiam) genoeghsame capaciteyt bewesen door syne examinatie der doctoren maendagh voorleden ende waer gemaect, midtsgaders om synen getrouwen dienst die hy nu over dry jaeren vuytwysende syne attestatie van dry differente cipiers van de gevangenen deser stadt midtsgaders syn goet comende pro Deo, sonder de minste obligatie nochtans continueert effectievelyck te presteeren aen de arme gevangenen deser stadt midts gaders syn goet comportement blyckende by attestatie annex aen een ander request. Dwelck doende etc.

Appostille : M. H. H. B. B. & S. S. geleth hebbende op den inhoud deser hebben aen den suppliant vergunt het ampt van pestmeester deser stadt, op de gagie, vrydommen ende profyten, ende midts doende den eedt daer toe staende, en midts stellende cautie

van 't selve ampt te bedienen soo lanck hy in leven sal wesen, off anderssins ende by faulte van dyen aen dese stadt te restitueeren syne alsdan voor dien genoten gagien, ten ware myne gemelde H. H. vuyt wettige redenen hem wilden ontslaen.

Actum 14 Martii 1676, was geparapheert Schout V^t ende onder^t J. Descamps.

Op den 28 Marty 1676, heeft den suppliant in desen gedaen den gewoonelycken eedt als pestmeester deser stadt, in handen van Jr Passch. Ign. van Cruyce, Tresorier Generael, naer dat alvore hadde gestelt de verschote cautie, ten contentemente van de H. H. B. B. & S. S. Tr. & Rtm. deser voors. stadt.

Actum ter Tresorye, ten dage en jare voorschreven. Was onderteekent G. De Witte.

(Req. A. & V. Bk. 1675-1686. F^o 18 et Req. Bk. 1676-1677. F^o 33, sans l'apostille du 28 mars 1676.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste van 2^{den} Tres. J. Ba. Roessons. 1 Feb. 1676 tot Ult. Jan. 1677.)

Ontfanck : 1^a grossa : 40,357 Lb. 8 Sc.

F^o 8. **Uytgeeff** : Besmette personen : Nyet.

F^o 11. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a grossa : 320 Lb.

F^o 14. Mr Carel Carnonckel, pestmeester deser stadt, 150 Lb. voor 3 maenden gagie, verschenen sedert 14 Martii 1676, als wanneer hy by M. H. H. & S. 't voorschreven pestmeesterschap aen hem is vergunt, totten 14 Juny daernaer. Ord. 20 Juny 1676. (Nog 2 posten van 150 Lb. tot 14 Dec. 1676.)

— Nicolaes Roggens, cnape van gesontheyt :

2^a grossa : 744 Lb.

F^o 19. Extraordinaire saecken : Wouter Rivens,

slootmaecker, 7 Lb. 11 Sc. slootwerck op Stuyvenbergh. 3^a grossa.

F^o 20. Oncosten aen huys van pestmeester. Arnout de Martin, clerck van de Bouwmeesters : 124 Lb. 18 Sc.; 153 Lb. 8 Sc.; 114 Lb. 9 Sc.; 150 Lb. 12 Sc.; 110 Lb. 5 Sc. 6 Gr.; 247 Lb. 7 Sc.; 97 Lb. 19 Sc. 6 Gr.

— Andries van Hove, 386 Lb. 17 Sc. viercant hout, delen, sperren, kepers.

— Pieter Viersleet, 144 Lb. 4 Sc. voor 14 cruycen calck, aen 10 Gl. ieder cruys, met 4 Gl. 4 St. voor den overslach tot Gendt & provisie, à 6 St. per cruys.

— Livinus van den Bosch, schaliedecker, 94 Lb. 5 Sc. voor 6,500 roode schalien, à 14 Gl. 10 St. het duyst.

— Nicolaes Melyn, lootgieter, 133 Lb. 2 Sc. 6 Gr. loot & sauduer.

— J. Ba. Willemsen, groffsmit, 55 Lb. yserwerck : 4^a grossa : 1,812 Lb. 13 Sc. 6 Gr.

F^o 26. Aen de casse van consomptie :

5^a grossa : 7,335 Lb. 15 Sc. 6 Gr.

F^o 27. Auditie. 6^a grossa : 137 Lb. 8 Sc.

Somma totalis van uytgeeff : 10,357 Lb. 8 Sc.

Dus compt hier effen & quyte.

1677. — 27 avril.

Curage des canaux, etc. (1).

Ruyen, vlieten en waterloopen te doen ruymen van de hoopen gruyts, steenen &ca, tegens d'erven liggende, door de eygenaers der selve, volgens d'ordonnantie van 22 Augusti 1664.

(Ord. Bk. K. 1671-1684. Fo 87 vo.)

---

(1) Cette ordonnance d'ordre hygiénique général ne mentionne ni la peste ni d'autres affections contagieuses.

28 mai.

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest haelen op saterdag 29 dezer.

(Ord. Bk. K. 1671-1684. Fo 108.)

4 juin.

Instructions concernant le poisson avarié.

Stinckenden visch, waer die te werpen : daer sommige personen den dooden & stinckenden visch werpen tusschen het Vischhooft & de Craen, alwaer mits de ondiepte eenen seer grooten stanck wordt veroorzaect, die dickwyls seer swaere sieckte soude connen voortbrengen... verbodt dit te doen, op pene van 25 Gld.

(Ord. Bk. K. 1671-1684. Fo 108 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van 2^{den} Tres. J. Ba. Roessons. 1 Feb. 1677 tot Ult. Jan. 1678.)

Ontfanck : 9,844 Lb. 10 Sc.

F^o 7. **Uytgeeff** : Aen Besmette : Nyet

F^o 9. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a grossa : 411 Lb.

F^o 11. Pestmeester en cnape van gesontheyt (*ut ante*) :

2^a grossa : 820 Lb.

F^o 15. Oncosten aen huys van pestmeester : Jan van den Eynde, 146 Lb. 4 Sc. 6 Gr. voor steen.

— Louis de Deckere, huys schilder, 32 Lb. :

3^a grossa : 178 Lb. 4 Sc.

F° 16. Aen casse van consomptie, boni : 8,298 Lb.
1 Sc. 4^a grossa.
F° 17. Auditie. 5^a grossa : 133 Lb. 5 Sc.
Somma totalis uytgeeff : 9,844 Lb. 10 Sc.
Dus effen & quyte.

1678. — 27 juillet.

Requête de Maître Charles Carnoncle, Maître de la Peste, demandant de pouvoir bénéficier des avantages reconnus à son prédécesseur.

Verthoont reverentelyck Mr Carel Carnoncle, pestmeester deser stadt, hoe dat hy suppliant van M. voormelde H. H. den 14 der maent Meert 1676, is begunstigt geweest met het ampt van pestmeesterschap deser stadt, op de gagien vrydommen ende proffytten als vore te verstaen alsoo synen voorsaet Mr Peeter Neeffs het selve ampt heeft bedient, blyckende by appostille synder requeste hier annex, welcke conditien syn onder andere, dat aen den pestmeester syn leven lanck geduerende, 't sy oft alhier infectie is ofte niet, van stadtswegen sal geleverd worden een duysent halffhout ende een voeder wiskhout, met ses tonnen goet en ses tonnen van geleycken cleyn bier des jaers, boven syne gagien blyckende vuytte cotype synder conditien, hier insgelycx annex, alle welcke gagien ende proffytten soo den suppliant ende oock synen voorsaet tot noch toe sonder de minste contradictie hebben genoten. 't Is nu soo dat den H. Tres. Gen. deser stadt, hier vuyt alleenelyck wilt verstaen hebben de accyse van 't bier, ende den suppliant met syne voorsaeten meer als over de 25 jaeren, het selve bier in effect neffens de accyse hebben genoten van de stadtsbrouwer deser stadt vuyt de Borch & is oock den selven brouwer altyt van stadtswegen door ordre van den

H. Tresorier betaelt geweest. Soo keert hem den suppliant &ca...

1ste Appostille. M. H. B. B. & S. S. hebben gecommitteert Jhr Philips Schoyte, oud Borgemeester, Schepene, en Andries van Valckenisse, secretaris, om te informeren... en rapport... Actum 27 July 1678 en was onderteeckt H. Snyers.

2° Appostille. Géhoort het rapport, hebben den suppliant toegestaen sesse tonnen goet bier en sesse tonnen cleyn bier, die hem ten laste van dese stadt jaerlycx, benefens het ordinaris hout, vry van accyse sullen worden geleverd, ordonnerende aen Tr. & Rtm. en die van de accyse hun daernaer te reguleren. Actum 10 Octobris 1678. Was gearapheert Schoyte, V^l en onderteeckt Zegers.

(Req. A. & V. Bk. 1675-1686. Fo 78) (1).

27 octobre.

Attestation délivrée par les médecins jurés déclarant que la maladie qui vient d'apparaître n'est pas contagieuse.

Wy dese onderteeckt hebbende Licentiaten in de medecijnen ende gesworen doctoren der stadt Antwerpen, verclaeren mits desen op den Eedt int aencomen van onse ampten gedaen, dat wij van gevoelen sijn, dat de siekten namentlijk van cortssen tegenwoordich grasserende binnen de voors. stadt, niet contagieus noch behalijck en sijn, mitsgaders dat deselve siekten aen ons genoechaem bekent sijnde,

---

(1) Cette requête se trouve aussi dans *Req. Bk. 1677-1679. Fo 125 vo.* Sans les apostilles, elle mentionne : Syn gecommitteert J^r Hendrick van de Werve, out borgemeester & Mr Constantin de Weert, secretaris, benefens Tr. & Rtm. deser stadt, ad informandum. 5 Meert 1678. Dechamps.

aen niemanden bij ons gewaerschouwt en wort, de personen daarmede besocht wordende, besonderlijk te mijden.

Des t'oirconden deses onderteeckent in Antwerpen den 27 Octobris 1678.

Ende was onderteeckent :

J. van Buyten, medicus Antverp. juratus.

Edmundus de Trohy, med. Antverp. juratus.

J. V. Verlinden, med. Antw. juratus.

F. de Hengsthoven, med. juratus.

(A. C. A. Stadsprotocollen. 1675-1680. XXVII. No 5886.)

1679. — 20 et 21 octobre, 6 et 14 novembre.

Procès-verbaux des séances du Large Conseil, portant sur les secours à accorder aux malades pendant l'épidémie sévissant actuellement et sur les agissements des Frères Cellites.

F^o 101. Verbael van den Breedenraedt gehouden den 20st^m Octobris 1678... om te samen te treden in conferentie tot het raemen van de bequaemste middelen tot assistentie en verhuedinge van den voortganck van de groote sieckte tegenwoordigh binnen dese voorschreven stadt synde.

In dese vergaedinge is aen de leden voorgehouden, hoe dat in den tegenwoordigen overvloed van siecken in dese stadt, waer van noyt by memorie van menschen alhier is degelycx gehoort noch gesien en is; het ten wttersten nootsaekelyck is, besondere sorge te dragen voor de assistentie van de arme siecken, namentlyck ter wylen het getal daer van soo groot is, dat het gasthuys noch plaetse noch personen genoegh en heeft om hun te logeren ende te dienen, oorsaecke dat de H. H. van 't Magistraet al

eenige dagen daerop gedelibereert en verscheyden middelen ondersocht hebbende... algemeene conferentie by een geroepen...

F^o 102vo. Cort verbael van de conferentie gehouden met de gedeputeerde der stadt den 20 en 21 Octobris 1678 over d'aenwysinge van de middelen tot secours van de tegenwoordige arme siecken en tot ontlastinge van die van den gasthuys alhier.

Extraordinaire assistentie aen Aelmoesseniers : ... Zy zullen geauthoriseert worden om eenige renten of andere goederen van hunne camer te vercoopen of belasten tot de somme van 10 of 12.000 guldens.

F^o 104. Opinie van de hooftmannen der poortery en wyckmeesters : (21 Octobris 1678) ... seggen tot noch toe niet van noode te syn, alsoo dagelyckx veel gelt is innecomende, soo door het medegaen der Aelmoesseniers met de menichvuldige lycken en pieuse legaelen die dagelyckx aen den arme gemaect worden... soo dat de Aelmoesseniers de siecken gaende wttet gasthuys mette billetten van de Moeder van 't voorschreven gasthuys genoeg connen assisteren en U. E. selven gelieven aen de voorschreven Aelmoesseniers te ordonneren den winterboek metten maendagschen tourboek open te doen en selver omme te gaen naer ouder gewoonte en de Aelmoesseniers aen de siecken en behoeftigen liberalycken wtte rycken, en daer van pertinente notitie te houden tot Ste-Barbara dagh toecomende, als wanneer in cas van merkelyck verschot, men niet en sal laeten middelen aen te wysen. 't sy by belastinge, vercoopinge oft andersints, soo men als dan te raede sal bevinden te behooren.

F^o 131vo. Ander opinie van de goede mannen van den ambachte van den 6 Novembris 1678, inhou-

dende ⁽¹⁾ een versoek dat de arme siecken deser stadt souden mogen aenveert worden in 't gasthuys... ⁽³⁾ ende dat de Heeren souden gelieven remedie te stellen tegens den overlast van de Cellebroeders in 't affpersen van eenen onverdienden loon van de lycken en begrafenissen.

⁽¹⁾ Versoecken de goede mannen dat syn Hoogw. den Bisschop sal gelieven te dispensereren ende t'samen te ordonneren, dat vuyt andere cloosters sullen comen eenige religieusen ten dienste van de selve siecken ter wijlen geene religieusen in dese stadt en syn ontfangen als met den last van in allen noodt de inwoonderen by te staen, dwelck Godt betert, nu genoegsaem presseert...

⁽³⁾ ... de Cellebroeders zullen hen moeten reguleren naer de ordonnantien, namelyc die van 26 Octobris 1678...

F^o 137. Ander opinie van de hooftmannen en wyckmeesters (14 Novembris), met versoek ten eynde men de Cellebroeders soude doen restituieren de goeden die sy de gemeynte onbehoorlyck hebben doen betaelen van de lycken, en dat de Heeren daer inne souden gelieven redres te stellen.

F^o 139vo. Ander opinie van de goede mannen ten selve dage overgebracht, behelsende een iteratieff versoek ten eynde de Heeren souden versien tegen d'exorbitante actien van de Cellebroeders alhier.

F^o 140vo. Extract vuyttet resolutieboek van de H. H. Wethouderen raeckende de rechten van de Cellebroeders alhier van de lycken en begrafenissen &ca... (Actum 26 Octobris 1678.)

(Reg. Breedenraedt. 1678.)

Compte de la Caisse de Consommation

(3de Rek. van 2^{den} Tres. J. B. Roessons. 1 Feb. 1678 tot Ult. Jan. 1679.)

Ontfanck : 9,708 Lb.

F^o 7. **Uytgeeff** : Aen besmette : nyet.

F^o 11. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a grossa : 227 Lb. 10 Sc.

F^o 13. Pestmeester & cnape (*ut ante*) Wwe Peeter Neeffs, pestmeester deser stadt was, 37 Lb. 10 Sc.; 37 Lb. 10 Sc.; 18 Lb. 15 Sc.; 600 Lb. in plaetse van lyfrente van 75 Lb. 's jaers volgens contract en waermede de selve compt te cessereren :

2^a grossa : 1,395 Lb. 13 Sc.

F^o 19. Extraordinaire saecken : Aen verscheyde H. H. & andere van de Polycycamer deser stadt, verschoten in oncosten gevallen in 't visiteren van de pesthuyzen op Stuyvenbergh, op 28 Augusti 1678, daer van de selve geene vacatien en syn pretenderende :

3^a grossa : 12 Lb. 16 Sc.

F^o 22. Boni aen casse van consomptie :

4^a grossa : 7,938 Lb. 7 Sc.

F^o 23. Auditie. 5^a grossa : 134 Lb. 4 Sc.

Somma totalis uytgeeff : 9,708 Lb.

Dus effen & quyte.

1679.

Compte de la Caisse de Consommation

(1ste Rek. Balth. van Essen. 2^{den} Tres. 1 Feb. 1679 tot Ult. Jan. 1680.)

Ontfanck : 9,389 Lb. 14 Sc.

F^o 8. **Uytgeeff** : Besmette personen : nyet.

F^o 11. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a grossa : 102 Lb. 10 Sc.

F^o 14. Mr Carel Carnoncle, pestmeester, Nicolaes Roggens, cnaepe van gesontheit :

2^a grossa : 1,023 Lb. 4 Sc.

F^o 19. Extraordinaire saecken : Joris Pels, oude cleercooper, 44 Lb. 10 Sc. reparatien & keeren van matrassen, &ca by hem gedaen ten dienste van den Pater, assisterende de persoonen besmet met de haestige sieckte :

3^a grossa : 44 Lb. 10 Sc.

F^o 22. Boni aen casse van consomptie :

4^a grossa : 7,684 Lb. 6 Sc.

F^o 23. Auditie, 5^a grossa : 134 Lb. 4 Sc.

Somma uytgeeff : 9,389 Lb. 14 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1680.

Payement au Dr Boudewyns.

Geordonneert te betaelen aen Dr Boudewyns, 66 Gl. 2 St. voor curen & visiten op den Gevangenen Steen, examineeren van de pestmeesters, als anderssins, sedert 13 July tot 20 Octobris 1679.

(C. A. Bk. 1676-1680. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Balth. van Essen. 2^{den} Tres. 1 Feb. 1680 tot Ult. Jan. 1681.)

Ontfanck : 9,976 Lb. 8 Sc.

F^o 10. **Uytgeeff** : Conchierge & voorsluyter (*ut ante*):

1^a grossa : 274 Lb.

F^o 12. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a grossa : 615 Lb.

F^o 19. Boni, 3^a grossa : 8,953 Lb. 4 Sc.

F^o 20. Auditie, 4^a grossa : 134 Lb. 4 Sc.

Somma uytgeeff : 9,976 Lb. 8 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1681. -- 31 janvier.

Payement au Dr van Buyten.

Geordonneert te betaelen aen Dr van Buyten, 24 Gl. voor vacatien in 't examineeren van verscheyde persoonen sich presenterende als pestmeester, in Meert 1676, luydt specificatie.

(C. A. Bk. 1680-1683. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Balth. van Essen. 2^{den} Tres. 1 Feb. 1681 tot Ult. Jan 1682.)

Ontfanck : 9,580 Lb. 2 Sc.

F^o 11. **Uytgeeff** : Conchierge & voorsluyter (*ut ante*):
1^a grossa : 411 Lb.

F^o 14. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :
2^a grossa : 1,023 Lb. 12 Sc.

F^o 17. Oncosten gepestificeerde : Alsoo, Godt loff, by tyde deser rekeninge ende oock eenige jaeren te vooren alhier egeene contagie en is geweest, soo compt hier der halven : nyet.

F^o 19. Verscheyde extraordinaire saecken :

— Dr Joannes van Buyten, medecyn deser stadt, 24 Lb. vacatien van 2 Meert 1676 benefens Hr Dr Marcquis & Boudewyns gedaen luydt specificatie, A. C. van Ult. Jan. 1681.

— Erfgenaemen van wylen H. de Wilden, brouwer was, 273 Lb. 12 Sc. voor hier aen pestmeester, ter ordre van de stadt, geleverd in 1675, 1676, 1677 & 1678 :

3^a grossa : 297 Lb. 12 Sc.

F^o 20. Reparation aen huys pestmeester : Aen Wwe Michiel Laureyssens, 31 Lb. 18 Sc. voor nagelen

gelevert voor het huys van pestmeester, van 9 tot 28 May 1676 :

4^a grossa : 31 Lb. 18 Sc.

F^o 22. Boni : 5^a grossa : 7,681 Lb. 16 Sc.

F^o 23. Auditie, 6^a grossa : 134 Lb. 4 Sc.

Somma uytgeeff : 9,580 Lb. 2 Sc.

Dus hier effen & quyte.

1682 ⁽¹⁾.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1re Rek. van 2^{den} Tres. Gaspar Schrynmaeckers. 1 Feb. 1682 tot Ult. Jan. 1683.)

F^o 45. Anderen ontfanck van de 8 St. particulier op ider aeme witte poorters bieren genaemt poorters hoogschel, geconsenteert tot onderstant van de siecke persoonen besmet met de haestige sieckte, wordende den uytgeeff dienaengaende gebrocht hier in een besonder cappittel F^o 481 & waer van het boni oft meerderen ontfanck moet dienen tot remboursement van de verloopen die de casse van consumptie heeft verschoten voor de selve acht stuyvers, alsoo de selve ten uyttersten belast syn, ende wanneer daer salicheyt comt, & van de leden geen secours aengewesen,

---

(1) Il est à noter qu'à partir du compte de cette année, le compte spécial des « **Acht Stuyvers contagieus** » (comme était désignée la gestion de l'impôt spécial des huit sous sur les bières blanches, destiné à subvenir aux frais occasionnés par la lutte contre la peste) ne forme plus un chapitre particulier dans le « *Compte de la Caisse de Consommation* ». Comme il n'existe plus de balance entre les entrées et les sorties, il ne sera mentionné dans la suite que les dépenses supportés par les rentrées de l'impôt. (**Uytgeeff particulier raeckende de acht stuyvers contagieus.**) Ce n'est que sous ce titre que l'on trouve encore certaines données intéressantes au point de vue médical.

soo wordt den last geleyt op de consumptie, soo dat de selve van outs vele duysenden daer aene in 't ver-
schot is, naer luyt de voorgaende rekeninge.

F^o 481. Uytgeeff particulier raeckende de acht stuy-
vers contagieus met 't geene daer van dependeert.

Besmette op Stuyvenbergh : nyet.

F^o 484. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

Sometta 1^a : 411 Lb.

F^o 487. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

Sometta 2^a : 819 Lb.

79^a grossa : aen gagien & oncosten raeckende de
contagieuse sieckte beloopt ter somme van 1,230 Lb.

1683.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van G. Schrynmaeckers. 1 Feb. 1683 tot
Ult. Jan. 1684.)

F^o 494. **Uytgeeff** : Conchierge & voorsluyter (*ut
ante*) : 1^a Sometta : 365 Lb.

F^o 497. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

— Aen rendant in desen, 342 Lb. voor bier geleverd
aen pestmeester, in 1679, 1680, 1681, 1682 & 1683 tot
sesse tonnen goet & sesse tonnen halve het jaer :

2^a Sometta : 1,160 Lb.

85^a grossa : Aen gagien van die van Stuyvenbergh,
pestmeester & ladtslaeger, beloopt t'samen ter somme
van 1.525 Lb.

1684.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van G. Schrynmaeckers. 1 Feb. 1684 tot
Ult. Jan. 1685.)

F^o 490. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 320 Lb.

F^o 492. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a Sometta : 615 Lb.

84^a grossa : 935 Lb.

1685. — 21 février.

Autorisation à Joseph de la Rocca, opérateur.

Op de requeste by Joseph de la Rocca, operateur, hebben M. H. gepermitteert aen den suppliant syne conste binnen dese stadt liberlyck te mogen exerceren ende excuseeren den selve van de personale wachte, permitteeren hem te gestaen, mits betaelende voor contributie de somme van 9 Gl. 's jaers, in consideratie dat hy suppliant in tyde van eenighe contagieuse sieckte (die Godt hehoede) de gemeynte in de selve sal dienen, ende behulpigh sal syn.

(*C. A. Bk. 1683-1687. A cette date.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rk. van 2^{den} Tres. Norbert van Mockenborg.
1 Feb. 1685 tot Ult. Jan 1686.)

F^o 489. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 365 Lb.

F^o 491. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

— Aen Gaspar Schrynmaeckers, 136 Lb. voor bier aen pestmeester geleverd, in 1684 & 1685 :

2^a Sometta : 1,160 Lb. 4 Sc.

83^a grossa : 1,525 Lb. 4 Sc.

1686.

*Payement à Maître Charles Carnonckel,
Maître de la Peste.*

Geordonneert te betaelen aen Mr Carel Carnonckel, pestmeester deser stadt, 136 Gl. 16 St. voor bieren aen hem geleverd, in de jaeren 1684 en 1685.

(*C. A. Bk. 1683-1687. A cette date.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van N. van Mockenborg. 1 Feb. 1686 tot Ult. Jan. 1687.)

F^o 453. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 365 Lb.

F^o 455. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a Sometta : 669 Lb.

F^o 457. Reparatie huys pestmeester & patres :

— Aen wercklieden in specificatie vermeldt, 238 Lb.

2 Sc. 6 Gr. voor dachueren & oncosten op Stuyvenbergh, van 8 April tot 4 May 1686.

— Jan Lefebure, huys schilder, 30 Lb. geschildert op Stuyvenbergh in de pesthuizen in April 1686 :

3^a Sometta : 268 Lb. 2 Sc. 6 Gr.

86^a grossa : 1,302 Lb. 2 Sc. 6 Gr.

1687.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van N. van Mockenborg. 1 Feb. 1687 tot Ult. Jan. 1688.)

F^o 463. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 411 Lb.

F^o 464. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a Sometta . 819 Lb. 12 Sc.

F^o 466. Anderen uytgeeff : Aen Jan Carel Soolmaeckers, brouwer in de Belle, 18 Lb. 8 Sc. voor bier aen pestmeester, te weten, 6 tonnen goet & 6 tonnen cleyn bier, den selven jaerlycx vry syn competende, voor jaer 1686 :

3^a Sometta : 68 Lb. 8 Sc.

86^a grossa : 1,299 Lb.

1688.

tot *Compte de la Caisse de Consommation.*

(4de Rek. N. van Mockenborg. 1 Feb. tot Ult. July 1688.)

F^o 390. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 90 Lb. 10 Sc.

F^o 391. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a Sometta : 355 Lb. 4 Sc.

F^o 392. J. C. Soolmaeckers, brouwer, 68 Lb. 8 Sc.
bier pestmeester voor jaer 1687 :

82^a grossa : 514 Lb. 2 Sc.

(1ste Rek. van 2^{den} Tres. Cornelis van de Sande.
1 Augusti tot Ult. Jan 1689.)

F^o 373. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 249 Lb. 10 Sc.

In margine : Ende sal van dese naervolgende posten rapport gedaen worden in het collegio dominorum om te sien oft dese gagie niet en can vermindert worden ofte geroyeert ten tyde als dat egeene contagieuse sieckte en is, ende in 't regard van den rendant wordt alhier gepasseert ende sal in de naeste rekeninge overgelevert worden de resolutie collegiael.

F^o 374. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*) :

2^a Sometta : 465 Lb.

In margine : Wordt gerefereert aen de apostille folio precedenti sometta 1^a :

85^a grossa : 694 Lb. 10 Sc.

1689. — 10 octobre.

Ordonnance visant les Frères Cellites.

(Ord. Bk. L. 1684-1697. F^o 117vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van C. van de Sande. 1 Feb. 1689 tot Ult. Jan. 1690.)

F^o 382. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*):

1^a Sometta : 365 Lb.

F^o 384. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*):

— Jan Carlo Soolmaeckers, brouwer, 68 Lb. 8 Sc.
bieren pestmeester voor 1688 :

2^a Sometta : 000 Lb. 16 Sc.

87^a grossa : 1,197 Lb. 16 Sc.

1690.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van C. van de Sande. 1 Feb. 1690 tot Ult. Jan. 1691.)

F^o 415. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*):

1^a Sometta : 319 Lb. 10 Sc.

F^o 417. Pestmeester & cnaepe (*ut ante*):

2^a Sometta : 669 Lb.

85^a grossa : 988 Lb. 10 Sc.

1691. — 23 avril.

Curage des canaux.

De ruyen moeten geschuert worden alle veertien dagen om den stanck wegh te nemen.

(*Ord. Bk. L. 1684-1697. Fo 168.*)

12 juillet.

*Commission désignée pour l'examen
d'un nouveau Maître de la Peste.*

Syn gecommitteert de twee dienende borgemeesters, beneffens den heere outburgemeester Martens

& M. van Kessel & den Hr Tresorier om te komen in conferentie met de stadsdoctoren & den Pater van de Cellebroeders over het kiezen van eenen nieuwen pestmeester.

(C. R. Bk. 1684-1694. Pg. 269.)

14 septembre.

Afin de prévenir l'écllosion des maladies infectieuses, il est prescrit de ne pas garder les cadavres dans les maisons plus de deux ou trois jours, suivant l'époque de l'année.

Alsoo tot kennisse van Mijne Heeren is ghecomen dat men vreesst datter dickwils eene infectie binnen dese stadt veroorsaecht soude worden, uyt dien sommige inghesetenen de doode lichaemen van de afghestorven persoonen langher onbegraven houden als dat behoort. Soo ist, dat men ordonneert van wegghen als voor, dat niemandt eenighe lycken oft doode lichaemen van de persoonen thunnen huysse ghestorven, langher onbegraven en sal moghen houden, van Paesschen tot Baemisse als den tydt van 48 uren, ende van Baemisse tot Paesschen, alleenelyck den tydt van 3 daeghen, sonder meer, op de verbuerte van 12 gld. ten laste van degene, die ter contrarie sullen komen te doen. Actum in den Maendagschen Raedt. 29 Augusti 1691.

Was gearapheert :

Rubens. V^t.

A. van Valckenisse.

(Placard in-4°, car. lat. sans nom d'imprimeur.

Recueil : *Politique Ordonnantiën.*)

9 octobre.

Ordonnance visant les canaux.

(Ord. Bk. L. 1684-1697. Fo 191.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Louis van Kaukercken, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1691 tot Ult. Jan. 1692.)

F^o 418. Conchierge & voorsluyter (*ut ante*) :

1^a Sometta : 364 Lb. 10 Sc.

F^o 420. Pestmeester & cnaep (*ut ante*) :

2^a Sometta : 669 Lb.

F^o 422. Joffrouw de Wwe Lans, 68 Lb. 8 Sc. bier voor pestmeester, 1689 :

— Aen de selve, 102 Lb. 12 Sc. bier voor pestmeester, van 11 Meert 1690 tot 24 Meert 1691 :

3^a Sometta : 171 Lb.

85^a grossa : 1,204 Lb. 10 Sc.

1692. — 18 septembre.

Règlement sur les vidanges.

Beirtobben, daermede lanx het Vleeschhuys niet te reyden.

(*Ord. Bk. L. 1684-1697. F^o 209.*)

7 octobre.

Défense d'amasser du fumier en rue.

Mest op straet niet te stapelen.

(*Ord. Bk. L. 1684-1697. F^o 211.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. L. van Kaukercken. 1 Feb. 1692 tot Ult. Jan. 1693.)

F^o 194. Aen Pestmeester, ladtslaeger, conchierge & voorsluyter, & extraordinaire saecken de contagieuse raeckende.

— Aen Wwe wylen Mr Carel Carnonckel, pest-meester was, 165 Lb. voor 3 maenden 9 daegen gagien, à raison van 600 Lb. jaerlycx, verschenen sedert 14 Meert tot 23 Juny 1691, als wanneer is overleden.

— Nicolaes Roggens, cnaepe van gesontheyt, 366 daegen, tot 12 St. daeghs, 248 Lb. 12 Sc.

— Goyvaert Timmermans, conchierge van de pest-huyzen, 183 Lb. voor een jaer gagie, 366 daegen, tot 10 St. 's daegs :

6^a grossa : 567 Lb. 12 Sc.

1693.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. L. van Kauckercken. 1 Feb. 1693 tot Ult. Jan. 1694.)

F^o 216. N. Roggens, cnaepe, gagie, 219 Lb. 12 Sc.

In margine : By ord. & quitt. et transeat, ende sal comen te cesseren ende in toecomende niet meer werden betaelt, actum 22 October 1694.

— God. Timmermans, conchierge, 137 Lb.

In margine : By ord. & quitt. & wordt gerefereert tot de voorgaende apostille, de post compt te cesseren dese apostille, alsoo in de voorgaende rekeninge egeene apostille en is gestaen.

— Joris Borsbeeck, 277 Lb. 12 Sc. timmerhout geleverd, tot het maecken & repareren van de pest-huyzen, op Stuyvenbergh, 29 Aug. tot 24 Sept. 1693.

— Jan van den Bogaert, 98 Lb. 3 Sc. 6 Gr. nagelen & yserwerck voor reparatien. (25 Aug. tot 14 Sept. 1693.)

— Franchoys Roosens, schaliedecker, 178 Lb. 10 Sc. 6 Gr. schalien & dachueren, op de pesthuyzen. (27 Aug. tot 26 Sept. 1693.)

— Peeter Offermans, bleckslager, 1 Lb. 10 Sc. geleverde blecke cap op een dack, in de pesthuyzen op Stuyvenbergh.

— Joos van Praet, slootmaecker, 76 Lb. 6 Sc. slootwerck &ca in sept. 1693.

— Alexander Horremans, gelaesmaecker, 61 Lb. 13 Sc. gelaessen & reparatien.

— Jan van Ginderdeuren, groffsmit, 18 Lb. 8 Sc. 6 Gr. yserwerk in Augusti 1693.

— Anthoni Pauwels, 50 Lb. 10 Sc. 6 Gr. tichelen, plaveyen & anderen steen, van 28 Aug. tot 24 Sept. 1693.

— Joseph Broeta, 127 Lb. 8 Sc. 6 Gr. arbeytsloon met geleverd timmerhout voor trap, op Stuyvenbergh, 23 Aug. tot 3 Sept. 1693.

— Jan le Febure, huys schilder, 12 Lb. schilderen van trap en vensters, 11 Nov.

— Gysbrecht Kemp cum suis, timmerlieden, 210 Lb. 12 Sc. 3 Gr. dachueren, reparatien op Stuyvenbergh, 21 Aug. tot 26 Sept. 1693.

— Jan B^a Bordel, clerck van de Bouwmeesters deser stadt, 235 Lb. 6 Gr. wercklieden & arbeyders & daghueren en ander oncosten, 25 Aug. tot 27 Sept. 1693.

1694.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Balth. van Essen, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1694 tot Ult. Jan. 1695.)

F^o 217. N. Roggens, cnaep van gesontheyt, 219 Lb. 12 Sc.

In margine : By ord. & quitt. ende dat in toecommende achtervolght worde dese ord. de post transeat,

voor hondert guldens 's jaers, in gevolge de acte collegiael van 27 Junii 1695.

— G. Timmermans, conchierge, 228 Lb. :

6^a grossa : 447 Lb. 12 Sc.

1695.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Balth. van Essen. 1 Feb. 1695 tot Ult. Jan. 1696.)

F^o 223. Nicolaes Roggens, cnaepe v. gesontheyt, 15 Lb. voor 25 daegen gagie, à 12 st., verschenen sedert 27 Sept. tot 22 Oct. 1694, als wanneer dese gagie van 12 St. daegs sal comen te cessereren, en cours nemen à raison van 100 Lb. 's jaers.

— Den selven, 125 Lb. voor een jaer 3 maenden gagie, verschenen 22 Jan. 1696.

— God. Timmermans, conchierge, 182 Lb. 10 Sc.

— Wwe Melyn, lootgietersse, 45 Lb. 18 Sc. geleverd loot & ca, arbeytsloon aen pesthuyzen 3 tot 11 Sept. 1693 :

6^a grossa : 368 Lb. 8 Sc.

1696.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Balth. van Essen, 1 Feb. 1696 tot Ult. 1697.)

F^o 225. Nicolaes Roggens & G. Timmermans (*ut ante*) :

6^a grossa : 258 Lb.

1697.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Henricus Engelgrave. 1 Feb. 1697 tot Ult. Jan. 1698.)

F^o 237. Nicolaes Roggens & G. Timmermans (*ut ante*):

3^a grossa : 307 Lb. 10 Sc.

1698.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. H. Engelgrave. 1 Feb. 1698 tot Ult. Jan. 1699.)

F^o 256. N. Roggens & G. Timmermans (*ut ante*):

6^a grossa : 282 Lb. 10 Sc.

1699. — 19 février.

Instructions concernant le purin.

Beir te haelen met tobben.

(Ord. Bk. M. 1697-1728. Fo 26 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. H. Engelgrave. 1 Feb. 1696 tot Ult. Jan. 1700.)

F^o 258. N. Roggens & G. Timmermans (*ut ante*).

— J. B^a Bordel, 231 Lb. 13 Sc. 3 Gr. metsers, timmerlieden, schaliedeckers & andere dachueren met geleverde materialen tot de noodsaekelycke reparatien aen pesthuyzen, op Stuyvenbergh, sedert 9 Meert tot 10 April 1699.

1700.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Jacomo de Hase. 1 Feb. 1700 tot Ult. Jan. 1701.)

F^o 259. N. Roggens & G. Timmermans (*ut ante*) :
3^a grossa : 257 Lb. 10 Sc.

1701. — 15 septembre.

*Instructions pour les habitants
des Maisons des Pestiférés.*

Geord. aen alle en iegelycke die inwoonders van de Pesthuysen op 't Stuyvenbergh, wie het soude mogen wesen egeen vuytgesondert, promptelyck met hennen woon & familie te vertrecken, naer d'insinuatie deser, op pene dat M. H. daerinne sullen voorsien.

(C. A. Bk. 1701-1705. A cette date.)

12 octobre.

*Instructions pour la Supérieure de l'Hôpital
Sainte-Elisabeth.*

Geord. aen de Moeder & Conventualen van Ste-Elisabeth gasthuys, ten eynde sy promptelyck & sonder eenich dilay selen in te nemen en te logeren hebben seckere Maria Theresia Lebrun, geboren van Reims, alhier onder deser stadvesten sieck liggende ende haer te geven haer nooddurst daertoe gerequireert, om aldaer gecureert te worden, door de gesworen chirurgyns van het hospitael, op pene dat M. H. daerinne sullen voorsien.

(C. A. Bk. 1701-1705. A cette date.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. de Hase, 1 Feb. 1701 tot Ult. Jan. 1702.)

F^o 262. N. Roggens & G. Timmermans (*ut ante*).

— J. B^a Bordel, Clerck van de Bouwmeesters,

841 Lb. 5 Sc. dachueren met geleverde materialen, calck & steen, tot reparatie van de pesthuizen op Stuyvenbergh, van 6 Sept. tot 3 Oct. 1701.

— Den selven, 655 Lb. 18 Sc. 3 Gr. geleverde gelaesen, yserwerck & andere materialen tot reparatie, 1 Oct. tot 13 Nov. 1701.

— Den selven, 97 Lb. 8 Sc. dachueren, November tot 4 Dec. 1701.

— Huybrecht Biddeloo, 75 Lb. 13 Sc. voor een copere furnuys by hem geleverd tot de pesthuizen, op Stuyvenbergh, 10 Sept. 1701.

— Jan de Beyler, 126 Lb. 15 Sc. 3 Gr. geleverd koperwerck op de pesthuizen, ten behoeve van de siecke soldaeten aldaer.

— Dekens van Timmerlieden Ambacht, 234 Lb. 12 Sc. maecken en leveren van 51 coetskens, voor de siecke soldaeten, op Stuyvenbergh den 14 Sept. 1701. A. C. & ord. 17 Jan. 1702.

— Christiaen van Iperseel, cum suis, 162 Lb. dat beloopt de 36 koetskens tot 4 Gl. 10 St. elck, by hem geleverd in de pesthuizen, op Stuyvenbergh, voor de siecke soldaeten aldaer, op 15 Sept. 1701 :

6^a grossa : 2,451 Lb. 1 Sc. 6 Gr.

1702.

Requête de G. Timmermans, demandant de pouvoir continuer à jouir de ses gages de concierge des Maisons de Pestiférés.

Requeste van Govaert Timmermans, gesteld als conchierge van de pesthuysen op Stuyvenbergh.

Hy heeft die charge bedient over de 33 jaeren op gagie van 10 st. per dag. In de tegenwoordige gesteltheit des tyts heeft dese stadt genootsaecht geweest in te nemen militaire garnisoenen. De pest-

huyzen gebruyckt voor de siecke soldaeten... Hy heeft syne wooning moeten verlaeten ende dat met soo groote precipitantie dat hy met syne meubelen op de straet is geset... hy heeft sich moeten retireren by vrienden op de steenwege van den Dam... dit ongeluk is des te grooter dat hy nu 66 jaer oudt is... onbekwaem tot winnen van den cost hem en syne vrouwe, als hebbende alleenlyck gehadt tot syner subsistentie de voors. exercitie van conchierge, sonder dat hy in eenich ander ambacht ervaren is, tot syn onderhout, ende by gevolg den suppliant van syne gagie van 't voorschreven conchiergeschap gepri-veert wordende aen hem daermede souden ontnomen worden alle middelen... Hij vraegt dat men hem de gagie van 10 st. sou continueren, in welcken gevalle hy noch sal comen te missen den woon die hy op Stuyvenbergh hadde.

1ste Appostille. Gecommitteert Jhr Carel de Witte, schepene en Tr. & Rtm... over inhoudt informeren.

Actum 18 Januari 1702. Onder^t D. Vande Vorst.

2de Appostille. Oude gagie toegestaen, omme de selve soo lange te genieten, totter tyt hy van M. H. H. anders sal wesen versien.

Actum, 14 Februari 1702.

(Req. A. & V. Bk. 1698-1707. Fo 106.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. de Hase, 1 Feb. 1702 tot Ult. Jan. 1703.)

F^o 262. Aen de Wwe van Nicolaes Roggens, cnape van de gesontheit en is sedert den 20 July 1701 geene betaeling geschiet.

— G. Timmermans, conchierge.

— Frater Franciscus Bernaerts, pater van de Celbroeders binnen dese stadt, 40 Lb. over soo vele

M. H. aen desen hebben toegevueght tot becostigen van een nieuw baercelet, omme daer mede te begraven de arme schamele menschen, in gevolge van Req. Ap. coll. Ult. Jan. 1703.

— J. B^a Bordel, clerck van de Bouwmeesters, 106 Lb. 9 Sc. 3 Gr. wercklieden dachueren & reparatien op pesthuizen, jaer 1701.

— J. B. Dobbeleer, loco clerck van de Bouwmeesters, 35 Lb. 2 Sc. reparatien op Stuyvenbergh, 16 Juni-27 July 1702.

— Joseph Broeta, 824 Lb. 15 Sc. voor het hout & deelen met de koetskens by hem geleverd in de pesthuizen op Stuyvenbergh, & op 't Coningshospitaal, 6 Sept.-30 Nov. 1701.

— Den selven, 478 Lb. 5 Sc. voor sparren, deelen, latten voor maecken van het Brouwershuys, 17 Juny tot 19 Meert 1702.

— J. B. Bordel, 321 Lb. 9 Sc. extraordinaire wercklieden dachueren gewerckt hebbende aen den houwer van den houwer (*sic*) & ruyen van de Herenthalsche vaert als oock aen de steene buyse loop & nevens de stadtsvesten in den houwer. 17 April tot 15 Juli 1702.

— Stadtswercklieden, 618 Lb. 19 Sc. 6 Gr. dachueren in 't diepen en uytgraeven van de Herenthalsche vaert & 't gene daer van dependeert :

5^a grossa : 2,561 Lb. 11 Sc. 9 Gr.

1703. — 9 juillet.

*Instructions pour la Supérieure
de Sainte-Élisabeth.*

Geord. aen de Moeder & conventualen van Ste-Elisabeth gasthuys promptelyck te aenveirden seckeren armen siecken mensch geboren van deser

stadt, die aen hen door dese acte sal worden gepresenteert, op pene van naerder provisie.

(C. A. Bk. 1701-1705. A cette date.)

13 juillet.

*Instructions complémentaires pour la Supérieure
de Sainte-Élisabeth.*

De Mòeder & conventualen van Ste-Elisabeth Gasthuys zullen desen siecken moeten aenveirden, op pene van 100 Gl.

(C. A. Bk. 1701-1705. A cette date.)

14 juillet.

Instructions pour l'éclusier.

Geordonneert aen den spuymeester van het Oudt Pesthuys, de spuy te trecken op behoorlycken tyt, tot ontlasting van den Ferdinandus Polder.

(C. A. Bk. 1701-1705. A cette date.)

23 octobre.

*Défense d'engraisser des porcs à l'intérieur
de l'enceinte.*

Verkens niet te mesten binnen de stadt.

(Ord. Bk. M. 1697-1728. Fo 109vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Joannes van Miert. 1 Feb. 1703 tot Ult. Jan. 1704.)

F^o 271. G. Timmermans (*ut ante*).

— Carel de Beurme, clerck van de Bouwmeesters,

264 Lb. 9 Gr. dachueren & geleverd materiael op
pesthuyzen der stadt. 17 Sept. tot 26 Oct. 1703 :

4^a grossa : 492 Lb. 9 Sc.

1704.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. van Miert. 1 Feb. 1704 tot Ult.
Jan. 1705.)

F^o 273. G. Timmermans (*ut ante*).

— Aen Franchoy's Roosens, schaliedecker, 24 Lb.
8 Sc. reparatien & geleverde schalien tot de daecken
van de pesthuyzen op Stuyvenbergh, 20-27 Sept. 1704.

— Carel de Beurme, clerck v. Bouwmeesters,
35 Lb. 6 Sc. dachueren & oncosten op Stuyvenbergh,
22 Sept. tot 6 Oct. 1704 :

4^a grossa : 262 Lb. 14 Sc.

1705.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. van Miert. 1 Feb. 1705 tot Ult.
Jan. 1706.)

F^o 256. G. Timmermans (*ut ante*).

— Carel de Beurme, Clerck van de Bouwmeesters,
292 Lb. 10 Sc. werklieden dachueren & oncosten op
Stuyvenbergh, Oct. 1704 tot Jan. 1705 :

4^a grossa : 475 Lb.

1706.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Cornelis de Cleyn. 1 Feb. 1706
tot Ult. Jan. 1707.)

F^o 262. G. Timmermans (*ut ante*).

— Andries Melyn, lootgieter, 70 Lb. 10 Sc. loot & sauduer ten dienst deser stadt, in 't Pesthuys aen de Kipdorppoorte, 3 Oct. 1705 tot 21 April 1706.

— Anthoni Pauwels, 53 Lb. 11 Sc. kalck & schuersteen, reparatie aen pesthuys aen de Kipdorppoorte, 27 Sept. tot 14 Oct. 1706 :

4^a grossa : 286 Lb. 13 Sc.

1707.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. C. de Cleyn. 1 Feb. 1707 tot Ult. Jan. 1708.)

F^o 281. G. Timmermans (*ut ante*).

— Joos Praet, slootmaecker, 11 Lb. 14 Sc. geleverd slootwerck, 19 Juni 1703 tot 23 Aug. 1707 :

4^a grossa : 286 Lb. 13 Sc.

1708.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. C. de Cleyn. 1 Feb. 1708 tot Ult. Jan. 1709.)

F^o 293. G. Timmermans (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1709.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Jacomo van den Bempden. 1 Feb. 1709 tot Ult. Jan. 1710.)

F^o 332. G. Timmermans (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1710. — 16 décembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. van den Bempden. 1 Feb. 1710 tot Ult. Jan. 1711.)

F^o 356. G. Timmermans (*ut ante*).

— Louys Crommelinx, metser, 105 Lb. 11 Sc. 6 Gr. metseleryen by hem & syn knechten gedaen op Stuyvenbergh, in de pesthuyzen, 24 Feb. tot 11 Juny 1710 :

4^a grossa : 288 Lb. 1 Sc. 6 Gr.

1711.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. van den Bempden. 1 Feb. 1711 tot Ult. Jan. 1712.)

F^o 341. G. Timmermans (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

---

(1) **Pl. v. Br.** (5de Deel).

Pg. 634. (4de Bk. 5de Titel. 3de Cap.) Placcaert verbiedende eenige wollen stoffen ende andere effecten uyt de Oostzee in dese landen inne te brengen ter oorsaecke van de besmetelycke sieckte. Van den 16 December 1710. (Geheele Oostzee. alsmede ten platten lande ende in de landtsteden in Polen. Pruyssen, Pommern. Lyflandt, Finlandt, Sweden & d'aengrensende Landen... Schepen kommende van buyten d'Oostzee als van de kleyne Oost, Hambourg ende d'Elbe, Bremen ende Wester Embden ende d'Eems.) (*Flamand.*)

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. II.

F^o 334. Ordonnance de Charles III prescrivant des mesures pour empêcher que la maladie contagieuse qui sévissait dans le Nord le Nord de l'Europe ne se communiquât aux Pays-Bas. 16 décembre 1710. (*Flamand.*)

(En note : cette ordonnance ne fut envoyée qu'au Conseil de Flandre, le gouvernement jugea inutile de la faire publier dans d'autres provinces.)

Pg. 744. Même ordonnance en *français*.

(Collection imprimée des Archives du Royaume. In-Fol. T. VIII.)

1712.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Cornelis de Cleyn. 1 Feb. 1712 tot Ult. Jan. 1713.)

F^o 395. G. Timmermans (*ut ante*).

— Mattheus Neckens, gelaesmaecker, 36 Lb. 8 Sc. repareeren en maecken van gelaesen op de pesthuyzen, op Stuyvenbergh, in April 1712 :

4^a grossa : 216 Lb. 8 Sc.

1713. — 18 septembre.

*Défense de fondre de la graisse, etc. durant le jour,
à cause des odeurs.*

Vet, smear, ruet of andere vettigheden by daege niet te smelten, wegens des stanck.

(*Ord. Bk. M. 1697-1728. Fo 211 vo.*)

10 octobre ⁽¹⁾.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Cornelis de Cleyn. 1 Feb. 1713 tot Ult. Jan. 1714.)

F^o 404. G. Timmermans (*ut ante*).

— Jan Janssens, metser, 200 Lb. over gevrocht te hebben met syne knechten in de Lasarve by den Dam, 9 Juni tot 13 Sept. 1713.

In margine : transeat, moet ondersocht worden

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. II.

Pg. 692. Ordonnance du tribunal souverain de Limbourg concernant la maladie contagieuse qui s'était déclarée dans les villes de Ratisbonne, de Hambourg et d'autres endroits d'Allemagne. 10 octobre 1713.

ofte niet en moet comen ten laste van de gene van ter Zieken.

— Andries Moons, 185 Lb. gewerckt met syn volck op de Lasernye buyten de Roode poort met leveringe van timmerhout, 27 Juni tot 23 Augusti 1713.

In margine : ut suprà :

4^a grossa : 568 Lb.

1715.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste van J. B^a Cornelissen. 1 Feb. 1715 tot Ult. Jan. 1716.)

F^o 354. G. Timmermans (*ut ante*).

— Joseph Janssens, 27 Lb. 16 Sc. 6 Gr. gevrocht aen de Lasarye van Dambrugge, leveringe van timmerhout. 12 Mey tot 9 Juny 1714.

— Guilliam Focx, huys schilder, gevrocht aen de pesthuyzen der stadt met leveringe van materialen in 1714, 70 Lb. :

4^a grossa : 280 Lb. 16 Sc. 6 Gr.

1716.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2^{den} Tres. Ignatius Clouwet. 1 Feb. 1716 tot Ult. Jan. 1717.)

F^o 346. G. Timmermans (*ut ante*).

In margine : Wordt versocht te willen proberen of desen pandt niet en soude connen worden verhuert ofte ten minste bewoont sonder cost ofte last van de stadt het sy by aenplackinge van billetten ofte anderssins :

4^a grossa : 183 Lb.

1717. — 27 avril.

Accord conclu entre Jan van de Sande et Jan Smolders concernant la place de concierge de la Maison des Pestiférés qu'ils sollicitaient en même temps.

Alsoo wy ondergeschreven Jan van de Sande ende Jan Smolders respectievelyck besigh syn om te solliciteeren het conciergeschap van het pesthuys deser stadt op Stuyvenbergh, soo is 't, dat wy te saemen onder malcanderen wel hebben willen overeen comen & reciproquelyck veraccorderen in der manieren naer volgende, te weten dat den gene die van ons byden het voors. officie sal becomen, aen den anderen die het niet obtineert, jaerelyckx syn leven langh sal vuytrecken eene somme van sessendertich guldens courant gelt, tot beter verstant van welke gestipuleerde, ende de voors, conditie naeder explicerende soo belooft dito Jan van de Sande, van nu aff voor alsdan, in cas hy het voors. officie obtineert aen Jan Smolders & aen Joanna Barrevoets syne huysvrouw jaerelycx de voors. volle somme hun beyder leven lanck vuyt te reycken ende te betaelen soo lange tot dat den lesten van hun tweeen sal overleden zyn, & in cas den selven Jan Smolders in het selve officie comt te succederen soo belooft & verobligeert hy sich van gelycken mits desen, oock van alsnu vooralsdan aen de gemelde Jan van de Sande & aen Maria Geerts syne huysvrouwe de voors. somme van sessendertich gld. jaerelycx vuyt te reycken ende te betaelen te voldoen van halve tot halven jaere, soo lange tot dat den langstlevenden van hun beyden oock sal overleden syn, welke betaeling sal innegaen van den dagh dat het voors. officie sal geconfereert syn, in den verstande dat met sterven van den genen die het gemelt officie sal geobtineert hebben, dit contract

sal comen te cessen, beneffens de betaelinge daerby gestipuleert, tot het volbrengnen van allen het welck partyen van nu aff aen verbinden hunne persoonen & goederen present & toecomende, ende wel merckelyck wordt tot verseckering van dese verbonden & te pande gestelt de gagie aen het selve officie annex door den genen, die het selve sal becomen hebben, met renuntiatie in forma, sonder argelist. Actum in Antwerpen desen 27 April 1717. Jan Smolders.

Dit is het + hantteeken
van Jan van de Sande
quod attestor.

J. B. Van Hove.

(*Reg. factice « Pesthuyzen ».*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van J. B^a Cornelissen. 1 Feb. 1717 tot Ult. Jan. 1718.)

F^o 344. Aen de Wwe G. Timmermans, 45 Lb.; aen de selve 30 Lb. 10 Sc. voor 2 maenden gagie, verschenen ult. April 1717.

— Joannes Smolders, conchierge op Stuyvenbergh, 46 Lb. voor 3 maenden gagie, verschenen ult. July 1717 (nog 2 zelfde posten).

— Franchoy van Schackenbergh, metser, 37 Lb. 1 Sc. gewerckt op Stadtpesthuyzen, op Stuyvenbergh, van 13 tot 20 September 1717 :

4^a grossa : 250 Lb. 11 Sc.

1718. — 12 août.

Défense de vendre des prunes, etc.

Pruymen niet te vercoopen.

(*Ord. Bk. M. 1697-1728. F^o 244 vo.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van 2^{den} Tresorier Ignatius Clouwet.
1 Feb. 1718 tot Ult. Jan. 1719.)

F^o 345. Joannes Smolders, conchierge (*ut ante*) :
4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1719.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de van I. Clouwet. 1 Feb. 1719 tot Ult. Jan. 1720.)

F^o 345. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : Transeat by ord. & quitt. doch voor soo vele dese gagie onnoodich schynt ende genoegsaem personen soudent worden gevonden de welke voor het gebruyck van den huysen ende hoff den selven pandt soudent bewoont ende gaede slaen, wordt versocht dat M. H. van het Magistraet daer over gelieven te delibereren & des aengaende te nemen soodanige resolutie als sy naer gelegentheyten van desen tyt & equiteyt sullen vinden te behooren.

— Abraham Bisschop, timmerman, 74 Lb. 2 Sc. gewerckt in de pesthuyzen, buyten de Kipperpoorte, met leveringe van timmerhout. 18 Aug. tot 25 Nov. 1719.

— Den selven, 35 Lb. 18 Sc. gewerckt op de Lasarye met leveringe van timmerhout, van 1 tot 6 July 1719 :

4^a grossa : 292 Lb. 10 Sc.

1720. — 14, 17 et 30 octobre, 20 novembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de van I. Clouwet. 1 Feb. 1720 tot Ult. Jan. 1721.)
F^o 342. J. Smolders (*ut ante*).

In margine: transeat alhier, voor de laetste reyse, als betaelt voor dan van het gedaen taxaet op

---

(1) **Pl. v. Br.** (5de Deel).

Pg. 640. Défense de l'entrée de toutes sortes d'habits venant marchandement à cause de la contagion à Marseille. Du 14 octobre 1720. (*Français.*)

Pg. 641. N° 1. Placcaert verbiedende het innecomen van alle soorten van personen comende van Vranckryck sonder voorsien te zyn van certificatie van gesontheit: ordonnende exactelyck te doen de patrouillen tegens de vremdelingen, bedelaers, ledighgangers, vagabonden ende lantloopers die dagelycx in dese Nederlanden komen. Van den 17 October 1720. (*Français et flamand en 2 colonnes.*)

Pg. 644. N° 11. Ordonnance défendant l'entrée des ports & havres de ces pays de tous vaisseaux & navires venant des ports de France dans la mer Méditerranée à cause de la contagion. Du 17 octobre 1720. (*Français.*)

Pg. 645. Ordonnantie verbiedende eenige manufacturen van Vranckryck in desen landen te brengen ofte doen passeren ter oorsaecke van de besmettelycke sieckte. Van den 30 October 1720. (*Français et flamand en 2 colonnes.*)

F^o 647. Verclaeringe dat voor ieder billet ofte certificatie van gesontheit niet meer en sal vermogen gevraeght te worden als eenen stuyver. Van den 20 November 1720. (*Français et flamand en 2 colonnes.*)

Pl. Bk. v. d. H. (1701-1730). Vol. XV.

F^o 94vo. Le placard du 17 octobre 1720 (n° 1) (*en flamand.*)

F^o 96vo. Le placard du 20 novembre 1720 (*en flamand.*)

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. III.

Pg. 222. Placard du 14 octobre 1720 (*français.*) (Collect. Impr. Arch. du Roy. In-F^o T. IX.)

Pg. 223. Placard du 17 octobre 1720. (N° 1.) (*Idem.*) (*Idem.*)

Pg. 223. Placard du 17 octobre 1720. (N° 2.) (*Idem.*) (*Idem.*)

Pg. 226. Placard du 30 octobre 1720. (*Idem.*) (*Idem.*)

expresse conditie van sigh te reguleren voor het toecomende naer het taxaet van M. H. van het Collegie.

— Frans Roosens, schaliedecker, 33 Lb. 10 Sc. schalien op pesthuyzen te Stuyvenbergh, 13 tot 25 Nov. 1719.

— Frans Sebrechts & Joseph Janssens, timmerlieden 16 Lb. gewerckt op de Lasarye buyten de Roode Poorte van 15 tot 17 Februari 1720, met levering van timmerhout :

4^a grossa : 186 Lb. 10 Sc.

1721. — 8 mars, 13 septembre ⁽¹⁾.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste van 2^{den} Tres. J. Ba. Cornelissen. 1 Feb. 1721 tot Ult. Jan. 1722.)

F^o 331. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : transeat alhier in gevolge de apostille gevolgt op desselfs requeste alhier gesien & voorts by ord. & quitt.

— Cornelis Govaerts, clerck van de Bouwmeesters, 36 Lb. 1 Sc. dachueren van wercklieden gewerckt

---

⁽¹⁾ **Pl. v. Br.** (5de Deel).

Pg. 648. Ordonnantie raeckende de koopmanschappen die gesonden worden in 't Ryck geduerende de besmettelycke siekte in Vranckryck. Van den 13 September 1721. (*Français et flamand en 2 colonnes.*)

Pl. Bk. v. d. H. (1701-1730). Vol. XV.

F^o 97. Ordonnantie van 13 September 1721. (*Flamand.*)

R. A. O. B. (Troisième série.)

P. 243. Ordonnance de Charles VI exemptant de quarantaine les navires venant des ports de France sur l'océan à Ostende et à Nieuport. Du 8 mars 1721. (*Français.*) (Placards de Flandre. Livre IV. Pg. 1301.)

Pg. 251. Ordonnance du même prince du 13 septembre 1721. (*Français.*) (Coll. Impr. Arch. Roy. In-F^o. T. IX.)

aen de pesthuyzen. 1 April tot 20 Oct. 1721 :

4^a grossa : 218 Lb. 11 Sc.

1723.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van J. B. Cornelissen. 1 Feb. 1723 tot Ult. Jan. 1724.)

F^o 312. J. Smolders (*ut ante*).

— Franchoy's Roosens, schaliedecker, 6 Lb. 16 Sc.
3 Gr. arbeytsloon pesthuyzen, in Aug. 1722.

— Jan Vervoort, timmerman, 24 Lb. 18 Sc. pesthuyzen, arbeytsloon, Aug. 1722 :

4^a grossa : 213 Lb. 3 Gr.

1724.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste van 2^{den} Tres. I. Clouwet. 1 Feb. 1724 tot Ult. Jan. 1725.)

F^o 303. J. Smolders (*ut ante*).

— Pieter van Paesschen, schaliedecker, 123 Lb. gewerckt op pesthuyzen, 12 Oct. tot 2 Nov. 1723.

— Adriaen de Haen, timmerman, 17 Lb. 4 Sc. idem, 18 tot 30 Oct. 1723 :

4^a grossa : 323 Lb. 4 Sc.

1725.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. I. Clouwet. 1 Feb. 1725 tot Ult. Jan. 1726.)

F^o 307. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1726.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. I. Clouwet. 1 Feb. 1726 tot Ult. Jan. 1727.)

F^o 325. J. Smolders (*ut ante*):

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1727.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. J. B. Cornelissen. 1 Feb. 1727 tot Ult. Jan. 1728.)

F^o 322. J. Smolders (*ut ante*).

— Jan Borts, metser, 169 Lb. 7 Sc. met volck gevrocht op de pesthuyzen. 13 Oct. tot 4 Nov. 1727 :

4^a grossa : 351 Lb. 17 Sc.

1728. — 30 décembre.

Ordonnance visant les fripiers.

(Ord. Bk. N. 1728-1761. F^o 12vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. B. Cornelissen. 1 Feb. 1728 tot Ult. Jan. 1729.)

F^o 321. J. Smolders (*ut ante*).

— David Matthyssens, timmerman, 150 Lb. gemodereerde rekening, gewerckt op de Lazarye & pesthuyzen, 17 Sept. tot 3 Dec. 1727 :

4^a grossa : 333 Lb.

1730.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van den 2^{den} Tres. Ignatius Clouwet. 1 Feb. 1730 tot Ult. Jan. 1731.)

F^o 322. J. Smolders (*ut ante*):

4^a grossa : 228 Lb.

1731. — 7 novembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. I. Clouwet. 1 Feb. 1731 tot Ult. Jan. 1732.)

F^o 313. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1732. — 28 juin.

Epizootie.

Contagieuse sieckte onder peerden & horne beesten,
remedie daer tegen.

(*Ord. Bk. N. 1728-1764. Fo 30.*)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. van 2^{den} Tres. I. Clouwet. 1 Feb. 1732 tot
Ult. Jan. 1733.)

F^o 312. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1733.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Gaspar de Man. 1 Feb. 1733 tot
Ult. Jan. 1734.)

F^o 307. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

---

(1) **Pl. v. Br.** (5de Deel).

Pg. 652. Placcaert verbiedende ende interdicerende het
innecomen van alle soorten van oude cleederen ter oorsaecke
van de besmettelycke sieckte. Van den 7 November 1731.
(*Français et flamand en 2 colonnes.*) F^o 29vo. Placard ci-
dessus. (*Flamand.*)

1734.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1734 tot Ult. Jan. 1735.)

F^o 313. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1735.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1735 tot Ult. Jan. 1736.)

F^o 311. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1736.

Compte de la Caisse de Consommation

(1ste Rek. I. Clouwet. 1 Feb. 1736 tot Ult. Jan. 1737.)

F^o 308. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1737.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. 2^{den} Tres. Gaspar de Man. 1 Feb. 1737 tot Ult. Jan. 1738.)

F^o 313. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : Wort versocht dat desen & 3 volgende posten in 't toecomende sal comen te cesserem, als mede dat de huysingen, in textu vermeldt, sullen worden verhuert ten proffyte deser stadt, met conditie dat de respectieve huerlingen die sullen moeten ruy-men in cas van contagieuse sieckte, daer Godt ons gelieft te bewaeren, alles op den voet van d'ordonnantie Albertine. Art. 3 van ontfanck. Cap. primo.

De post : gesien desselfs requeste ende appostille daerop gevolght den 18^{den} September 1722, waer by dese plaetse aen hem is vergunt voor syn levenge due- rende, op de gagie ten desen vermeld, mits doende eedt gelyck gedaen heeft, van de selfde selfs in tyde van Peste niet te verlaeten, wordt dese appostille wederhouden, met versoeck dat de selfde naer syn doot sal worden achtervolght.

— Hendrick Hagelsteen, metser, 93 Lb. 10 Sc., gewerckt ten dienste van de stadt op pesthuyzen, buyten de Kipdorppoorte, sedert 19 April tot 15 Mey 1736 :

4^a grossa : 276 Lb.

11 décembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1738 tot Ult. Jan. 1739.)
F^o 304. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : transeat by ord. & quitt. & sal cesse- ren mits desselfs doodts :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

---

(1) **Pl. v. Br.** (7de Deel).

Pg. 575. Ordonnantie verbiedende aen alle persoonen comende van de landen alwaer de besmettelycke sieckte regneert te comen in dese landen sonder voorsien te zyn van attestatien van gesontheyt. Van den 11 December 1738. (*Flamand.*)

Pl. Bk. v. d. H. (1730-1743). Vol. XVI.

F^v 165. Mème ordonnance. (*Flamand.*)

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. V.

Pg. 249. Mème ordonnance. (*Français.*) (Coll. Impr. Arch. Roy. In-F^o. T. X.)

1739.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van 2^{den} Tres. Jeronymus Lambrechts.
1 Feb. 1739 tot Ult. Jan. 1740.)

F^o 305. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : transeat by quitt. & Ord. & volght
wel, repeterende de appostille dat met desselfs doodt
moet comen te cessen.

Wwe Jan Frans Deckers, schaliedecker, 276 Lb.
8 Sc. gewerckt op pesthuyzen 14 July tot 17 Oct. 1739.

— Lucas Annen, lootgieter, 22 Lb. 1 Sc. Idem,
van 24 July tot 9 Nov. 1739 :

4^a grossa : 480 Lb. 19 Sc.

1740.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. Lambrechts. 1 Feb. 1740 tot Ult.
Jan. 1741.)

F^o 312. J. Smolders (*ut ante*).

— Jacobus Pimder, metser, 144 Lb. 18 Sc. gewerckt
op pesthuyzen, 8 Aug. tot 8 Oct. 1739.

— Abraham van Camp, 15 Lb. 12 Sc. ysere nage-
len, voor pesthuyzen, 16 July tot 2 Sept. 1739 :

4^a grossa : 343 Lb. 10 Sc.

1741.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. Lambrechts. 1 Feb. 1741 tot Ult.
Jan. 1742.)

F^o 299. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1742.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van 2^{den} Tres. Gaspar de Man. 1 Feb. 1742 tot Ult. Jan. 1743.)

F^o 305. J. Smolders (*ut ante*).

— Wwe Joannes Franciscus Deckers, schaliedecker, 278 Lb. 10 Sc. gewerckt op Stuyvenbergh, met leveringe van eenige vorsten, 25 Mey tot 25 Sept. 1742.

— Arnoldus Hendrickx, metsers, 124 Lb. :

4^a grossa : 594 Lb.

1743. — 1er et 27 août.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1743 tot Ult. Jan. 1744.)

F^o 307. J. Smolders (*ut ante*).

— Abraham van Camp, 47 Lb., ysere nagelen voor pesthuys, 25 Mey tot 10 July 1743 :

4^a grossa : 229 Lb. 10 Sc.

---

(1) R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. V.

Pg. 562. Ordonnance de Marie-Thérèse défendant à cause de la peste qui règne à Messine, l'entrée des ports et des havres des Pays-Bas à tous les navires venant des royaumes de Sicile et de Naples, et soumettant à une quarantaine de quarante jours ceux qui viennent d'autres ports de la Méditerranée et de la mer Adriatique. Du 1 août 1743. (*Français.*) (Original aux Arch. du Roy.)

Pg. 572. Ordonnance du comte de Königsegg, défendant l'entrée et le transit des laines et cotons par la route de Dunkercke à Ypres et prescrivant que tous les navires venant des ports français sur l'océan soient soumis à une quarantaine de vingt jours. Du 27 août 1743. (*Français.*) (Imprimé sorti des presses de Georges Fricx, Impr. de la Reine.)

1744.

Compte de la Caisse de Consommation

(3de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1744 tot Ult. Jan. 1745.)

F^o 292. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1745.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Joannes Franciscus Ottens, 2^{den} Tres.
1 Feb. 1745 tot Ult. Jan. 1746.)

F^o 295. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1746. — 9 août.

Défense de vendre des prunes.

Pruymen ter merckt niet te brengen.

(Ord. Bk. N. 1728-1761. Fo 175 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. F. Ottens. 1 Feb. 1746 tot Ult. Jan. 1747.)

F^o 295. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1747.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. F. Ottens. 1 Feb. 1747 tot Ult. Jan. 1748.)

F^o 293. J. Smolders (*ut ante*).

— Hendrick Hagelsteen, 12 Lb. 1 Sc. 6 Gr. gewerkt
op pesthuyzen :

4^a grossa : 194 Lb. 11 Sc. 6 Gr.

1749.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. 2^{den} Tres. Gaspar de Man. 1 Feb. 1749 tot Ult. Jan. 1750.)

F^o 299. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1750.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1750 tot Ult Jan. 1751.)

F^o 327. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1751. — 28 septembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Frans Henricus de Cort, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1751 tot Ult. Jan. 1752.)

F^o 326°. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. VII.

Pg. 54. Ordonnance du Marquis de Botta-Adorno qui interdit à cause de la peste, l'entrée des ports et havres des Pays-Bas à tous navires venant du Levant, de quelque nation qu'ils puissent être, les soumet à la quarantaine et défend de communiquer avec les personnes qui sont à bord de ces vaisseaux. Du 28 septembre 1751. (*Français.*) (Arch. du Roy. Conseil privé, carton n° 113.)

1752. — 2 août (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1752 tot Ult. Jan. 1753.)

F^o 326ro. J. Smolders (*ut ante*) :

4^a grossa : 183 Lb.

1753.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1753 tot Ult. Jan. 1754.)

F^o 333. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : Transeat by ord. & quitt. doch sy ondersocht waerom d'appostille gestelt op de rek. den jaere 1738 niet en is geexecuteert.

De Post : is gereselvoort dat sal achtervoght werden d'appostille gevolght op requeste van Joannes Smolders, in date 18 Sept. 1722, vermeldt in margine van de Rek. van Consumptie overgebracht den 3^{den} Juni 1738.

Doch, dat naer de doodt van den selven Joannes Smolders, de gagie, huys en hof bewooningen sullen comen te cesserem, ende de stadt de selve sal verhue- ren ten meesten voordeele van de stadt :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

---

(1) R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. VII.

Pg. 143. Ordonnance du Prince Charles de Lorraine portant l'interdiction, à cause de la peste, de l'entrée des ports et havres des Pays-Bas pour tous les vaisseaux venant d'Alger et des Côtes de la Barbarie. Du 2 août 1752. (*Français.*) (Placards de Flandre. Livre V. Pg. 932.)

1754. — 18 novembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van Gaspar de Man, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1754 tot Ult. Jan. 1755.)

F^o 326. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : transeat dogh sal desen post maer continueren het leven geduerende van den selven Smolders, op den voet van d'apostille gestelt op de rek. van Consumptie gesloten den 8sten Juni 1754 :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1755.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. van G. de Man. 1 Feb. 1755 tot Ult. Jan. 1756.)

F^o 215. J. Smolders (*ut ante*).

In margine : transeat by ord. & quitt. dogh wort gerepeteert de appostille op de voorgaende rek. gestelt ende voorts rapport gedaen synde in collegio wort geordonneert dat de andere plaetsen, solders oft wooninge (uytgeseyt de ghene van den conchierge met het hunder lant tot hoff geappropriert), sullen ten behoeve deser stadt worden verhuert voor den termyn van dry offe ses jaeren, onder reserve noghtans van in cas van contagieuse sieckte, dat Godt verhoede, of andere pregnante redenen, de selve te

---

(1) R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. VII.

Pg. 394. Ordonnance du Prince Charles de Lorraine sur les mesures à observer pour empêcher la communication de cette maladie contagieuse qui s'était manifestée dans la Morée et du côté de la mer Adriatique. Du 18 novembre 1754. (Français.) (Arch. du Roy, Conseil privé. Reg. N° 321. F^o 44.)

verhuereene panden, naer behoorelycke advertentie te ruymen :

4^a grossa : 182 Lb. 10 Sc.

1756.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. G. de Man. 1 Feb. 1756 tot Ult. Jan. 1757.)

F^o 215. J. Smolders, 158 Lb. 10 Sc. voor gagien van 317 daegen, à raison van 10 St. daeghs, te weten van 31 Jan. 1755 tot 13 December 1755, als wanneer den selven is comen te overlyden.

In margine : Mits overlyden van den conchierge sal dese gagie voor het toecomende cesseren, en in de volgende rek. oock worden verantwoord de huere van de huysingen ende landt in desen vermeldt, interim transeat den rato van de gagie by quittantie :

4^a grossa : 158 Lb. 10 Sc.

1757. — 25 octobre et 17 novembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. van Fr. H. de Cort, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1757 tot Ult. Jan. 1758.)

F^o 93. **Ontfanck** : ter saecken van de pesthuyzen gelegen buyten dese stadt onder St-Willeborts.

Op 14 Januari 1757 is het landt & huysinghen van de pesthuyzen gelegen buyten dese stadt onder

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. VIII.

Pg. 160. Ordonnance de l'Impératrice au sujet de la peste régnant à Lisbonne. Du 27 octobre 1757. (*Français.*) (Original aux Arch. du Roy.)

En note : Par décret du 17 novembre 1757, le comte de Coblenzl, chargea le Conseil de Flandre de faire cesser les effets de cette ordonnance.

St-Willeborts, ingepacht voor den tydt van twaelf jaeren, innegaende Sint-Jan 1757 ende eyndende Sint-Jan 1769 by Cornelis Raussauw, 's jaers voor de somme van 59 Guldens.

Dico	Fl. 59.00
Voor een hoogh à eenen Gulden ieder compt voor stadts hellicht voor het eerste jaer	Fl. 0.10
	<hr/>
Samen	Fl. 59.10
Geort den Palmslag	Fl. 3.00
	<hr/>
Rest	Fl. 56.10

Dienvolgens, voor het eerste jaer pacht van de voorschreven pesthuyzen, buyten dese stadt, dat verschynen sal te Sint-Jan 1758 van 56 Lb. 10 Sc. dient dit jaer alleen voor : Memorie.

19^a grossa : Per Memorie.

F^o 455. **Uytgeef** : By tyde deser niet :

4^a grossa : Memorie.

1758. — 18 septembre ⁽¹⁾.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. H. de Cort. 1 Feb. 1758 tot Ult. Jan. 1759.)

Pg. 105. Ontfanck : 19^a grossa : 56 Lb. 10 Sc.

Pg. 460. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. VIII.

Pg. 251. Ordonnance de l'Impératrice soumettant à la quarantaine, à cause de la peste, les vaisseaux de Smyrne avant d'être admis dans les ports et havres des Pays-Bas. Du 18 septembre 1758. (*Français.*) (Original Arch. Roy.)

1759.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1759 tot Ult. Jan. 1760.)

Pg. 99. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 464. Uytgeef : Reparation & oncosten aen de pesthuyzen :

4^a grossa : 372 Lb. 17 Sc. 6 Gr.

1760.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Joannes Ludovicus van Busdom, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1760 tot Ult. Jan. 1761.)

Pg. 104. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 466. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1761.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. L. van Busdom. 1 Feb. 1761 tot Ult. Jan. 1762.)

Pg. 103. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 476. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1762.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. L. van Busdom. 1 Feb. 1762 tot Ult. Jan. 1763.)

Pg. 106. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 472. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1763.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1763 tot Ult. Jan. 1764.)

Pg. 111. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 489. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1764.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1764 tot Ult. Jan. 1765.)

Pg. 107. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 471. Uytgeef : Joannes Vekemans, Mr schalie-decker, 237 Lb. 10 Sc. gevrocht sedert 19 Oct. tot 4 Dec. 1763 :

4^a grossa : 237 Lb. 10 Sc.

1765.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Rumoldus van Donghen, suplerende het 3de by afsterven van Fr. H. de Cort. 1 Feb. 1765 tot Ult. Jan. 1766.)

Pg. 109. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 479. Uytgeef : Aen Cornelis Rosschou, Mr metser, 18, Lb. 11 Sc. 6 Gr. gewerkt aen pesthuyzen, 23 Oct. tot 2 Nov. 1765 :

4^a grossa : 18 Lb. 11 Sc. 6 Gr.

1766.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Franciscus Solvyns, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1766 tot Ult. Jan. 1767.)

Pg. 112. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 494. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1767. — 7 juillet (1).

Défense aux jardiniers de chercher du fumier.

Hoveniers mogen geen straetmest haelen binnen
6 weken.

(Ord. Bk. O. 1761-1779. Fo 74 vo.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Fr. Solvyns. 1 Feb. 1767 tot Ult. Jan. 1768.)

Pg. 106. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 494. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1768.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Fr. Solvyns. 1 Feb. 1768 tot Ult. Jan. 1769.)

Pg. 106. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 522. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1769.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Rumoldus van Donghen, 2^{den} Tres. 1 Feb.
1769 tot Ult. Jan. 1770.)

P. 111. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

---

(1) Annuellement, vers la même époque, le Magistrat répétait la même ordonnance, elle ne visait pas particulièrement les maladies épidémiques ou la peste. On doit la considérer comme une précaution générale d'hygiène. On la rencontre notamment : Ord. Bk. O. 1761-1779. Fo 157 vo (6 juillet 1772); Fo 236 (19 mai et 1 septembre 1778); Fo 251 vo (26 mai 1779). Ord. Bk. P. 1780-1788 : Fo 4 vo (12 mai et 19 août 1780); Fo 18 vo (2 juin 1781); Fo 30 (10 juin et 2 septembre 1782); Fo 35 vo (27 juin 1783); Fo 49 (23 juin 1784); Fo 108 vo (28 mai 1785); Fo 182 vo (22 juin 1786); Fo 223 (4 juillet 1787); Fo 273 (2 juin et 4 septembre 1788). Ord. Bk. Q. 1789-1794 : Fo 1 (5 janvier 1789); et aux dates respectives suivantes : 12 août 1790, 30 mai 1792, 4 avril et 5 juin 1793, 20 mai et 3 juillet 1794.

In margine : blyckt als in textu sic acceptatur, doch wort versocht dat dese pesthuyzen bestaende in distincte wooningen separateluyck sullen worden verhuert of verpacht van dry tot dry jaeren.

Pg. 581. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1770. — 13 août, 19 septembre, 27 octobre, 19 novembre et 13 décembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. R. van Donghen. 1 Feb. 1770 tot Ult. Jan. 1771.)

Pg. III. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

In margine : Blyckt als in textu, sic acceptatur.

Pg. 578. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

---

(1) **Pl. v. Br.** (Elfde Deel).

(Pg. 125.) Ordonnantie van de Keyserinne-Coninginne van den 27 October 1770. Raeckende de Maetregelen om te beletten dat de Pest die woed in Polen, nier worde overgebracht in de Nederlandsche Provincien. In-4°. 7 Pg. Tot Brussel uyt de Conincklycke Druckerye. Men vintse by A. D'ours. Boeckdrucker ende boeckvercooper in de Pondermerckt. Prys twee stuyvers. (*Flamand.*)

(Pg. 136.) Ordonnantie van de Keyzerinne-Coninginne van den 13 December 1770. Opsichtig tot de gene van den 27 October ende 19 November lestleden ten aensien van de voorzorgen teghen de communicatie van de Peste. In-4°. 4 Pg. Tot Brussel (*ut supra*). (*Flamand.*)

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. X.

Pg. 65. Décret de l'Impératrice défendant provisoirement l'entrée des ports aux vaisseaux suédois. Du 13 août 1770. (*Français.*) (Arch. du Conseil Privé, carton N° 1113.)

Pg. 72. Décret de l'Impératrice qui, à cause de la peste, soumet provisoirement & la quarantaine les navires venant de Dantzick. Du 19 septembre 1770. (*Français.*) (Arch. du Roy. Conseil Privé. Carton N° 1113.)

Pg. Ordonnance de l'Impératrice pour empêcher la com-

1771. — 8 juin, 2 novembre (1)

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. R. van Donghen. 1 Feb. 1771 tot Ult. Jan. 1772.)

Pg. 112. Ontfanck : 19^a grossa : 60 Lb.

Pg. 568. Uytgeef : Aen Cornelis Rossau, 132 Lb.
4 Sc. gewerckt aen stadtspesthuyzen van 27 Dec. 1770
tot 21 Feb. 1771 :

4^a grossa : 32 Lb. 4 Sc.

---

munication de la peste qui régnait en Pologne. Du 27 octobre 1770. (*Français.*) (Orig. Arch. du Roy.)

Pg. 89. Ordonnance de l'Impératrice complétant celle du 27 octobre. Du 19 novembre 1770. (*Français.*) (Orig. Arch. du Roy.)

Pg. 92. Ordonnance de l'Impératrice amplifiant celles du 27 octobre et du 19 novembre 1770. Du 13 décembre 1770. (*Flamand.*) (Plac. de Flandre. Livre VI. Pg. 1462.)

Pl. Bk. v. d. H. Vol. XXI.

F^o 79vo. Ordonnance du 27 octobre 1770. Publiée in pleno Collegio à Anvers le 14 novembre 1770. Republiée le 13 novembre 1771.

F^o 88. Ordonnance du 19 novembre 1770. Publiée à Anvers le 3 décembre 1770. Republiée le 13 novembre 1771.

F^o 92. Ordonnance du 13 décembre 1770. Publiée à Anvers le 29 décembre 1770. Republiée le 13 novembre 1771.

(1) **Pl. Bk. v. d. H.** (1769-1773). Vol. XXI.

F^o 131. Ordonnantie van 2 November 1771. (Voir ci-dessous.) (*Flamand.*) Publiée à Anvers in pleno Collegio le 13 novembre 1771.

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. X.

Pg. 200. Ordonnance de l'Impératrice révoquant celle du 8 juin précédent, qui modifiait les mesures de précaution prescrites par les ordonnances des 27 octobre, 19 novembre et 13 décembre 1770 sur la peste et statuant que les dernières ordonnances doivent être exécutées selon leur forme et teneur. (*Français.*) (Coll. Impr. des Plac. des Arch. du Roy. In-F^o. T. XVII.)

1772.

Compte de la Caisse de Consommation

(1ste Rek. Jacobus Josephus de Moor, 2^{den} Tres.
1 Feb. 1772 tot Ult. Jan. 1773.)

F^o 56. Ontfanck : De pesthuyzen ende het lant daer
aen synde gelegen buyten de stadsroode poorte,
onder de parochie van sinte-Willebrordus, gelegen
op Stuyvenbergh, syn op den 12sten Juny 1771 ende
de volgende daegen ingepacht by Franciscus van
Camp voor den tyt van 12 jaeren, ingegaen te Sint-
Jan 1771 & eyndende te Sint-Jan 1783, 's jaers voor
de somme van 78 Lb. A. dus compt hier voor het
eerste jaer, verschenen Sin-Jan 1771 . . . 78 Lb.

Ende voor 37 hoogen à eenen gulden
ieder, compt voor het eerste jaer half voor
de stadt de somme van 18,10

Samen. 96,10

Gecort den palmslag . . . . . 3,—

Rest. 93,10

F^o 293. Uytgeef : Peeter Smeyers, Mr metser, 41 Lb.
18 Sc. 6 Gr. gewerckt ten dienst der stadt aen de
pesthuyzen, 9 Jan. tot 19 April 1772 :

4^a grossa : 41 Lb. 18 Sc. 6 Gr.

1773.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. J. de Moor. 1 Feb. 1773 tot Ult. Jan.
1774.)

F^o 57. Ontfanck : 19^a grossa : 78 Lb. plus 37 hoogen

à eenen gulden ieder compt voor het 2de jaer heel
voor de stadt : 37 Lb. t' samen 115 Lb.

F^o 297. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1774.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. J. de Moor. 1 Feb. 774 tot Ult. Jan.
1775.)

F^o 59. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 303. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1776.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Jan Baptista de Wolf, 2^{den} Tres. 1 Feb.
1776 tot Ult. Jan. 1777.)

F^o 66. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 319. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1777.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. B. de Wolf. 1 Feb. 1777 tot Ult. Jan.
1778.)

F^o 70. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 325. Uytgeef : Joannes Vekemans, schaliedecker,
324 Lb. 7 Sc. 9 Gr. gewerckt & geleverd ten dienste
van de stadt op de pesthuyzen, 24 April tot 29 Aug.
1776.

— Jacobus Mertens, Mr metser, 103 Lb. 16 Sc. 6 Gr.
gewerckt & geleverd aen pesthuyzen. 15 Juny tot
27 July 1776.

4^a grossa : 428 Lb. 4 Sc. 3 Gr.

1778. — 12 octobre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Jac. Jos. de Moor. 1 Feb. 1778 tot Ult. Jan. 1779.)

F^o 69. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 330. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1779. — 28 septembre, 14 octobre (2).

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. J. de Moor. 1 Feb. 1779 tot Ult. Jan. 1780.)

F^o 70. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 324. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. XI.

Pg. 310. Décret de l'Impératrice défendant à cause de la peste à Constantinople l'entrée dans les ports des Pays-Bas des navires venant de cette ville et ordonnant une quarantaine de vingt jours aux navires venant d'autres lieux du Levant. Du 12 octobre 1778. (*Français.*) (Arch. du Roy. Conseil Privé, carton N° 1114.)

(2) **Pl. v. Br.** Elfde Deel.

(Pg. 436.) Consultation faite par les ordres du Gouvernement, sur le choix des remèdes pour la guérison de la dysenterie qui s'est manifestée dans quelques endroits des Pays-Bas. Bruxelles le 28 septembre 1779. In-4°. 4 pp. A Bruxelles chez Antoine D'ours, Imprimeur-Libraire.

(Pg. 438.) Directions pour se mettre à l'abri de la dysenterie qui s'est manifestée dans quelques endroits. In-4°. 3 pp. A Bruxelles, chez Antoine D'ours.

(Pg. 440.) Directien om sig te bevryden tegens den roodenloop den welcken sig veropenbaert heeft in eenige plaetsen, overgeset uyt het Fransch in de Nederduytsche Tael. In-4°. 3 pp. Tot Mechelen uyt de Drukkerye van P. J. Hanicq. 1779.

(Pg. 447.) Vercklaeringe van de Keyserinne... &ca... van den 2. November 1779. Raeckende het verschieten der Bekos-

1780. — 13 janvier (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. J. de Moor. 1 Feb. 1780 tot Ult. Jan. 1781.)

F^o 70. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 326. Uytgeef : Aen Joannes Henricus Traupé, Mr smit, 14 Lb. 3 Sc. 3 Gr. gewerckt op de pesthuyzen, 2 Sept. 1780.

— Joannes Palms, Mr schaliedecker, 104 Lb. 6 Sc. 3 Gr. gewerckt op pesthuyzen 25 Sept. tot 12 Oct. 1780.

— Jacobus Mertens, Mr metser, 90 Lb. 14 Sc. gewerckt op pesthuyzen, 11 Aug. tot 14 Oct. 1780.

— Gaspar R. Melaerts, 98 Lb. 9 Sc. 6 Gr. levering van kalck & steen, op pesthuys 15 Sept. tot 16 Oct. 1780.

4^a grossa : 307 Lb. 13 Sc.

---

tinghen, noodigh voor de Arme Siecken, door de Gemeeytens geduerende de sieckte, in de kleyne steden, Dorpen ende andere plaetsen van het Plat-Landi. Tot Brussel by A. D'ours. In-4°. 3 pp. (Prys eenen stuyver.)

R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. XI.

Pg. 364. Ordonnance du Grand Conseil de Malines du 14 octobre 1779, par provision, de vider les latrines, à cause de la dysenterie régnante. (Grand Cons. de Malines, Reg. N° 974.) En note : cette ordonnance fut révoquée par le Grand Conseil le 10 mars 1780.

(1) **Pl. v. Br.** Elfde Deel.

(Pg. 451.) Ordonnantie van Haer Maj^t. van den 13 Januari 1780, wederroepende de verclaeringe van 2 November te vorens, raeckende het verschieten der Becostinghe noodigh voor de Arme Siecken te doen door de gemeeynten. Tot Brusel by Antoine d'Ours. In-4°. 2 pp. (Prys eenen stuyver.) (Rooden loop en rotte cortse.)

(Pg. 452.) Ordonnance de sa Majesté. La même que la précédente en français. In-4°. 1 pp. (Prix un sol.)

1781. — 29 janvier, 10 septembre (1).

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. J. B. de Wolf. 2^{den} Tres. 1 Feb. 1781 tot Ult. Jan. 1782.)

F^o 71. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 325. Uytgeef : Aen Joannes Henricus Traupé, Mr smit, 4 Lb. 17 Sc. op pesthuyzen gewerkt, 5 Meert 1781.

— Jacobus Mertens, Mr metsers, 18 Lb. 12 Sc. 3 Gr. gewerkt op pesthuys, 10-19 Sept. 1781.

4^a grossa : 23 Lb. 9 Sc. 3 Gr.

1782.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. B. de Wolf. 1 Feb. 1782 tot Ult. Jan. 1783.)

F^o 79. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 336. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

---

(1) **R. A. O. B.** (Troisième série.) Vol. XII.

Pg. 9. Décret de l'Empereur qui soumet à la pleine quarantaine tout vaisseau venant du Levant à cause de la peste. (29 Janvier 1781.) (En note : Ce décret fut adressé au Magistrat d'Ostende.) (Arch. du Roy. Conseil privé, carton N° 1231.) (*Français.*)

Pg. 74. Ordonnance du Conseil de Luxembourg, concernant les frais de secours nécessaires à la guérison des pauvres atteints de la dysenterie. Du 10 septembre 1781. (Arch. gén. du Roy. Coll. des Plac. de la Chambre des Représentants. T. I. P. 157.) (*Français.*)

Pg. 84. (13 oct. 1781.) Ordonnance du Conseil de Luxembourg, complétant celle du 10 septembre précédent relative aux secours à donner aux personnes atteintes de dysenterie. (Coll. impr. des Plac. des Arch. du Roy. in-F^o. T. XX.)

1783.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. B. de Wolf. 1 Feb. 1783 tot Ult. Jan. 1784.)

F^o 78. Ontfanck : 19^a grossa : 115 Lb.

F^o 343. Uytgeef : Josephus Malacors, 43 Lb. 18 Sc. gewerkt & geleverd aen de gelaesen op pesthuysen 10 October met December 1783.

4^a grossa : 43 Lb. 18 Sc.

1784.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Franciscus Josephus Frans, 2^{den} Tres. 1 Feb. 1784 tot Ult. Jan. 1785.)

F^o 79. Ontfanck : De pesthuysen & het lant (&ca. *ut supra*). Op. 27 September 1783 & volgende daegen ingepacht by Alexis Wils, voor der tyd van 12 Jaeren ingaende Baefmisse 1883 & eyndende Baefmisse, 's jaers . . . . . 185.— Lb.
ende 5 Hoogen à 1 Gl. stadtschellicht 2.10

tsaemen. 187.10

gecort den Palmslag . . . . . 3.—

Rest. . . . . 184.10 Lb.

19^a grossa : 184 Lb. 10 Sc.

F^o 355. Uytgeef : Josephus Malacors, Mter gelaese-maecker, 30 Lb. 19 Sc. 6 Gr. gelaesen geleverd op pesthuysen : 13 April tot 4 July 1784.

— Jacobus Mertens, Mr metser, 34 Lb. 2 Sc. 3 Gr.

4^a grossa : 65 Lb. 1 Sc. 9 Gr.

1785.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Fr. Frans. 1 Feb. 1785 tot Ult. Oct. 1785.)

F^o 81. Ontfanck : 19^a grossa : 190 Lb.

F^o 356. Uytgeef : Jacques Mertens, Mr metser, 226 Lb. 1 Sc. 6 Gr. gewerkt op pesthuyzen, 30 Juny tot 9 Sept. 1785.

— Peeter Vekemans, schaliedecker, 195 Lb. 18 Sc. 9 Gr.

— Philippus Timmermans, Mr timmerman, 184 Lb. 8 Sc. 3 Gr. gewerkt op pesthuyzen 27 April tot 3 April (*sic*) 1785.

— G. R. Melaerts, 276 Lb. 15 Sc. calck & steen, 2 July tot 15 Oct. 1785.

— Henricus Bellemans. Mr grofsmit, 70 Lb. 5 Sc. gewerkt op pesthuyzen, 16-25 Aug. 1785

4^a grossa : 953 Lb. 8 Sc. 6 Gr.

1786.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. Fr. J. Frans. 1 Nov. 1785 tot Ult. Oct. 1786.)

F^o 80. Ontfanck : 19^a grossa : 190 Lb.

F^o 353. Uytgeef : Philippus Timmermans, Mr timmerman, 37 Lb. 16 Sc. 3 Gr. gewerkt op de pesthuyzen.

4^a grossa : 37 Lb. 16 Sc. 3 Gr.

1787.

29 juin ⁽¹⁾.

---

(1) R. A. O. B. (Troisième série.) Vol. XIII.

Pg. 97. Décret de l'Empereur prescrivant aux Magistrats d'Ostende et de Nieuport de faire observer l'ordonnance du 1er août 1743, relative à la peste. Du 29 juin 1787. (Arch. du Roy. Cons. du Gouv. Gén. Carton N° 56.) (*Français.*)

1788.

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. J. B. de Wolf. 1 Nov. 1787 tot Ult. Oct. 1788.)

F^o 82. Ontfanck : 19^a grossa : 190 Lb.

F^o 360. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1789.

Compte de la Caisse de Consommation.

(3de Rek. J. B. de Wolf. 1 Nov. 1788 tot Ult Oct. 1789.)

F^o 83. Ontfanck : 19^a grossa : 190 Lb.

F^o 360. Uytgeef : G. R. Melaerts, 243 Lb. 15 Sc. levering calck & steen op pesthuyzen. 20 April tot 27 Aug. 1789.

— Henricus van den Broeck, 482 Lb. 7 Sc. gewerckt op pesthuyzen, 20 April tot 25 Aug. 1789.

4^a grossa : 726 Lb. 2 Sc.

1790.

Compte de la Caisse de Consommation.

(4de Rek. J. B. de Wolf. 1 Nov. 1789 tot Ult. Oct. 1790, gedeeltelyck gehad by den 2^{den} Tres. J. B. de Wolf, sedert den 1 Nov. 1789 tot 25 Aug. 1790 ende sedert vluchtig buyten dese stadt ter oorsaecke van syne insolventie & schulden & daer naer ter hooger vierschaere alhier geproclameert wegens het officie...)

F^o 86. Ontfanck : 19^a grossa : 190 Lb.

F^o 364. Uytgeef : 4^a grossa : Memorie.

1791.

Compte de la Caisse de Consommation.

(1ste Rek. Franchoy's Jos. Frans, 2^{den} Tres. 1 Nov. 1790 tot Ult. Oct. 1791.)

F^o 85. Ontfanck : Mits insolventie van den pachter was de voors. pachte overgeset op N. van der Auwera, synen borge, die de voors. pesthuyzen voorder hadde verhuert aen Joes.-B. de Wolf, den welke insgeluyckx mits syne insolventie & latiteringe buyten de stadt voornoemde huere niet en heeft kunnen voldoen, soo syn de voors. pesthuyzen van wegens M. H. verpacht aen Franciscus Stas, voor 12 jaeren ingegaen 1° Februari 1791, dan alsoo den voorn. Stas niet en kende voldoen aen de pachtconditien is geresolveert, om alle moeylyckheyt ende processen te vermeyden, den selven van pacht te ontslaen mits aen dese stadt over gevende alle het gene hy van de verhuerde panden op de selve pesthuyzen hadde ontfangen geduerende den tyt dat hy de selve in pacht gehadt hadde. De rendant heeft 51 Lb. over een half jaer huere van verscheyde camers & plaetsen, op de voornoemde pesthuyzen, van 1 Feb. tot 31 Aug. 1791, waernaer de pesthuyzen weder verpacht syn geweest, als nu pachter is N... van de Velden, voor 12 jaeren, ingegaen 1° Novembris 1791, en waervan het 1ste jaer pachte in de toecomende rek. sal verantwoord worden.

19^a grossa : 51 Lb.

F^o 366. Uytgeef : 4^a grossa : Niet.

1792. — 8 avril.

Lettre du Général de Pentzenstein au Magistrat visant la transformation des Maisons des Pestiférés en dépôt de munitions.

MESSIEURS,

Comme les circonstances du temps pourront amener la nécessité de déposer une partie des poudres et munitions à Anvers, j'ai eu l'honneur de m'adresser à vous, Messieurs, par la voie du commandement de la ville pour que l'on cédat à l'artillerie la tour bleue et rouge, de même que la glacière, qui ont servies au même objet pendant l'année 1785.

Or Monsieur Cuylen, votre pensionnaire, m'ayant proposé de votre part les *pesthuis*, j'ai ordonné à Monsieur Praegh, capitaine d'artillerie, d'aller voir ces batimens.

D'après le rapport qu'il m'en a fait, il paroît qu'on en pourra faire usage; pour en être cependant assuré j'y enverrai Mercredi prochain Monsieur Smolla, premier lieutenant, pour en lever le plan, afin que l'on puisse voir combien on y pourra placer des munitions et poudres, et s'il y ait quelques réparations à faire.

Je vous prie donc Messieurs de vouloir l'aider dans cette besogne. Lorsque j'aurai reçu le plan et le rapport détaillé j'aurai l'honneur de vous écrire, étant entretems avec bien de la consideration

Messieurs,

Votre très humble serviteur

(s.) de Pentzenstein Lt General.

Malines, ce 8 avril 1792.

(Pl. Bk. v. d. Hove. Vol. XXVI. [1791-92.] Fo 122.)

19 avril.

Lettre du même au Magistrat visant le même sujet.

MESSIEURS,

Monsieur le premier lieutenant Smolla à son retour d'Anvers m'a apporté les plans des *Pesthuys* que vous avés proposés pour un Magasin des munitions de guerre. Ces batimens peuvent bien être appropriés pour y loger de la poudre et autres munitions en y faisant plusieurs changemens et réparations.

La pièce ci jointe sub. Litt. A. désigne les changemens et réparations à faire à ces batimens, dont les plans sont ci-inclus.

Il est question maintenant qui supportera les dépenses qu'exigent ces ouvrages.

Je crois, Messieurs, que comme vous avez proposés les *Pesthuys* pour affranchir votre ville de la crainte du danger, vous vous chargerés volontiers de ces fraix qui auraient été modiques si l'on avoit préparé la tour Bleue et rouge, de même que la glacière, qui servoient à cet usage l'année 1785 et 1786.

J'attends votre déclaration sur cet objet; aussi tôt qu'elle me sera parvenue, j'en ferai rapport au commandement général, et j'aurai ensuite l'honneur de vous mander si les changemens projetés devront se faire d'abord ou non. Entretens j'ai celui d'être avec la plus parfaite considération

Messieurs,

Votre... &ca... de Pentzenstein...

Malines, ce 19 avril 1792.

(*Idem. Ibid.*)

Ouvrages et réparations à faire pour mettre les *Pesthuys* situés hors la ville d'Anvers en état à y loger de la poudre et autres munitions de guerre.

1° Au grand Batiment (A. Plan 1 fig. 1) dont le profil et la façade est représenté par le plan II, il faudra que tous les murs (*a*) qui traversent le corridor fussent abbatus, que les quatre portes (*b*) (les plans mentionnés sont déposés à la trésorerie) fussent murailés avec une demi brique, que l'on perce des fenêtres (*c*) de deux pieds de haut et large, au dessus des portes, où il n'y a pas que l'on ferme toutes celles marquées (*d*) de même que la petite cheminée. (*e*).

Pour donner plus d'air au corridor dans toute sa longueur il faudra percer une fenêtre (*f*) de 3 pieds haut et 2 1/2 pieds large. Il faudra que toutes les cheminées fussent masquées en bas et fermées par le haut, que l'on perce dans chaque chambre deux ouvertures (*g*) de 6 pouces en quarré, et une dans celle qui en ont déjà pour y passer l'air que les fenêtres et portes désignées par (*h*) fussent murailées entièrement. et celles marquées (*i*) jusqu'à la croisée de la fenêtre.

Il faudra aussi démolir les deux latrines (*k*) et les trois conduits (*l*), boucher les ouvertures, et combler les fossés au niveau du terrain.

Le pavement des chambres particulièrement celui du corridor, devra être réparé, la partie (*m*) entièrement ôtée, et rendue égale avec le terrain, et la toiture mise en bon état.

2de Au petit Batiment (B) (Plan I fig. 1) dont le profil et la façade se trouve dans le plan III.

Il faudra que les murs (*a*) entre les arcades qui ne sont que de l'épaisseur de 3 pouces fussent otés, de même que le mur traversale (*b*) et que les arcades fussent refermés par une muraille de 6 pouces d'épaisseur, que quatre portes (*c*) fussent laissées de 6 pieds haut et 3 pieds large, et 3 fenêtres (*d*) de

3 pieds haut et 2 1/2 pieds large, qu'il fut percée une fenêtre dans le petit corridor (*e*) et une autre au dessus de la porte (*f*) de la même grandeur que ci dessus.

Les cheminées dans les chambres doivent être fermées par le bas et par le haut, il faut aussi que les fenêtres dans les huit petites chambres fermées exceptée la partie supérieure (*g*), et l'une des fenêtres de la grande chambre (*h*) doit être bouchée entièrement l'autre (*i*) jusqu'à la croisée, et la porte (*k*) entièrement.

Le foier dans la chambre (*l*) doit être ôté, la voute au plafond de la chambre (*m*) réparée, de même que le pavement et la toiture du bâtiment entier.

Les portes de ces deux bâtiments doivent être faites de doubles planches, et pourvues de bonnes serrures, les fenêtres doivent garnies en dedans des volées de bois, et grillées en dehors de même que les ouvertures faites pour faire entrer l'air; aux lucarnes du grenier, il ne faut que des volées qui y manquent.

3^{uo} Au Bâtiment C (Plan I fig. 1) dont le profil et la façade (fig. 2, 3 et 4) sont au même plan, il y aura une porte à percer en (*a*) de 6 pieds haut, et trois pieds large, et une fenêtre (*b*) de 3 pieds haut et 2 1/2 pieds large, la porte (*c*) à masquer le four (*d*) à démolir le pavement des chambres et la toiture à réparer.

Il faudra encore 3,300 pieds de gisants de 4 sur 4 pour y mettre les barils de poudre et les caisses de munitions dans les 3 bâtiments.

Comme le magasin seroit trop exposé au péril du feu, si l'on plaçoit le corps de garde dans le bâtiment (D plan I) tenant la porte d'entrée, ce bâtiment n'étant éloigné que de 40 pas des autres, il faudra ou préparer dans la sence à gauche distante de 200 pas,

une chambre pour la garde de 24 hommes et une autre pour le garde magasin ou construire à neuf dans la dite distance contre le chemin un corps de garde d'après la figure 5, 6, 7 & 8 Plan I.

Il est à remarquer que les mesures sont prises d'après le pied de France : pour que la poudre et les munitions ne fussent pas passer par la ville, il seroit nécessaire, que le chemin qui conduit de *Blyckhof* à Berchem et qui y aboutit à la chaussée au dessus du cabaret *au faucon blanc* près de la colonne de pierre, soit réparé et tellement entretenu qu'on puisse y passer pendant l'hiver avec des grosses voitures chargées.

Il faudroit qu'à cette fin tout le chemin soit mis en état que particulièrement le pont de bois soit couvert d'autres madriers et muni d'un garde de fou, que plusieurs passages mauvais dans la *Lermstræet* soient comblées, et qu'il soit fait au chemin, qui passe par les campagnes, une autre rentrée dans la *Bagaerdsstræet* parce qu'il n'est pas possible d'y entrer sans crainte de renverser.

(*Ita est* : P. Van Setter.)

(Pl. Bk. v. d. Hove. Vol. XXVI. [1791-92.] Fo. 123.)

28 avril.

Lettre du même, même sujet.

MESSIEURS,

Je vous ai envoyé le 19 de ce mois les plans des *Pesthuys* avec l'état des changements et réparations à y faire, en vous requérant de me dire si vous vouliez vous charger des fraix que ce bâtiment exige.

Or n'ayant jusqu'à ce jour reçu aucune réponse à cet objet, je dois vous dire, Messieurs, qu'il est impor-

tant que vous vous décidiez d'autant plutôt qu'il y a actuellement 120,000 livres de poudre en chemin de l'Allemagne, qui en arrivant doivent être logés à Anvers, et si à l'arrivée de cette poudre les *Pesthuys* n'étoient pas appropriés pour la recevoir il faudra toute nécessité la mettre dans la tour bleue et rouge.

En attendant votre réponse, que je vous prie de m'adresser le plutôt possible à l'armée pour où je pars demain, j'ai l'honneur d'être avec bien de considération... &ca...

de Pentzenstein.

Malines, ce 28 avril 1792.

(*Ita est* : P. Van Setter.)

(*Ibid. Fo 129 vo.*)

30 avril.

*Réponse du Magistrat d'Anvers
au Général de Pentzenstein.*

MONSIEUR,

En réponse à votre lettre du 28 de ce mois nous avons l'honneur de vous dire, que les tours de la ville, que vous demandez pour déposer les poudres, n'ont point été construites à cet usage et n'étant d'ailleurs point à notre seule disposition, il ne nous est pas possible d'effectuer qu'elles soient employées à cette fin, surtout depuis l'expérience des malheurs, arrivés aux magasins à poudre de Vienne, à Maestricht, à Namur et dans d'autres villes, a prouvé le danger de les établir dans l'enceinte de la ville, vous voudrez donc bien, Monsieur nous dispenser d'acquiescer à votre réquisition, d'autant plus qu'indépendamment de ces exemples étrangers, la foudre est aussi tombée sur la tour rouge à Anvers en 1762, dans le temps qu'elle étoit toute remplie de poudre et a exposé cette ville aux plus grands désastres.

D'ailleurs les magasins de la citadelle n'étant pas entièrement occupés à présent, on pourrait y déposer autant de poudre qu'ils peuvent contenir, et placer les autres aux pesthuyzen, qui sufferoient sans doute dans l'état où elles se trouvent, à ce dépôt provisoire.

Quant aux réparations nécessaires aux pesthuyzen pour y former dans la suite un magasin général vous conviendrez avec nous, Monsieur, qu'il ne seroit pas juste de faire supporter à la ville d'Anvers seule, toute la dépense de ces fraix, qui concerne bien plutôt toute la généralité de la province.

Dans la confiance, que vous adopterez ces motifs nous avons l'honneur... &ca...

Bourgmestres, Echevins, et Conseil de la Ville d'Anvers.

Par ord. P. Van Setter.

Anvers, le 30 avril 1792.

A Monsieur De Pentzenstein... &ca... à l'armée autrichienne aux Pays-Bas.

(Recueil factice : Pesthuyzen.) (Copie.)

10 mai.

*Lettre du Lieutenant-Colonel Brandenstein,
même sujet.*

MESSIEURS,

Aiant eu avis que vous avés été informés par Mr le commissaire général civil, que les pesthuys situés hors de votre ville, doivent être incessamment préparés d'après les plans et l'état de l'ouvrage, qui furent envoyés par Mr le lieutenant général De Pentzenstein pour y déposer de la poudre et autres munitions de guerre, j'ai l'honneur de prévenir Messieurs, que Mr Dietrich capitaine d'artillerie, se rendra

dimanche prochain à Anvers pour s'aboucher avec Mr Cuylen, votre pensionnaire, sur cet objet, et pour avoir soin, que les ouvrages se fassent d'après le plan et l'état y relatif, vous priant, Messieurs, de communiquer ce plan et état au dit capitaine, et de disposer au reste d'avance les choses pour que l'ouvrage puisse être commencé lundi matin et achevé le plutôt possible, parce qu'il y a une bonne partie de poudre en chemin de l'Allemagne, qui en arrivant doit être logée dans le dit Pesthuys.

Je suis entretems... &ca...

Brandenstein Lt colonel d'Artillerie.

Malines, ce 10 May 1792.

(*Ibid. Fo 141 vo.*)

11 mai.

Procès-verbal du Large Conseil, délibérations concernant les demandes de l'autorité militaire autrichienne.

Verslach van den Breeden Raede gehouden den 11 May 1792.

Ten voors. dage is aen de leden voorgehouden dat den lieutenant generael van d'artillerie van Pentzenstein aen myne Heeren van het Magistraet hadde doen vraegen de sleutels van den blauwen ende van den rooden toren mitsgaders van den yskelder om in de tegenwoordige omstandigheden van oorlog aldaer te plaetsen eene merckelycke quantiteyt van poeder ende ander oorlogs munitie ten waer myne Heeren van het Magistraet eene andere bequaeme plaetse ten dien eynde en wilden aen wysen, den gemelden lieutenant generael ten selven te kennen gegeven hebbende, dat de pesthuysen gelegen te Stuyvenbergh

daertoe souden connen dienen mits eenige veranderingen ende reparatien soo is 't dat M. H. van het Magistraet van den eenen kant overwogen hebbende de onheylen aen die de borgery deser stadt soude blootgesteld worden waert sulcke het voors. poeder in de gemelde torens gebracht wierde ende van den anderen kant niettemin ook in d'aendacht genomen hebbende de destinatie van de voors. pesthuyzen goet gevonden hier van paert te geven aen deser stadt leden, ende aen hun te vraegen wat sy verkiesen, ofte den blauwen ende rooden toren te laeten gebruycken om aldaer poeder in te leggen, dan wel daer toe te laeten volgen de pesthuyzen voors. den niettemin & aen de leden te kennen gegeven dat M. H. van het Magistraet soo veel hun aengaet convenibel hadden gevonden ten dien eynde momentanee te laeten gebruycken den blauwen ende rooden toren, waerop aen de leden dagh beraede gestelt is tegens morgen wesende den 12 deser ten 10 uren voornoen waermede de vergaeding gescheyden is nae gewoonlycke dancksegginge.

Advis van de oude schepenen : syn van confident gevoelen dat het soude convenieren dat het poeder in de pesthuyzen buyten deser stadt roode poorte by provisie geplaeft wirde.

Actum 12 May 1792.

Joseph Antonie Meyers.

J. Van Gameren.

H. J. Legrelle.

(Original.)

Advis der hooftmannen der poorterye : vinden dat gene van de (*twee*) voorsegde plaetsen tot het leggen van poeder dient gebruyckt te worden, te meer alsoo men geensints twyfelt ofte het geseyt poeder kan actuelyck op het casteel gevoegelyck geplaeft worden.

Actum 12 May 1792.

J. J. Van Dun.

D. D. Diercxens.

P. Heyliger.

J. A. P. Botson.

(Original.)

Advis van de goede mannen van de ambachten. Niet te plaetsen op Blauw of rooden toren of yskelder, noch op de pesthuyzen, zoo veel de pesthuyzen dienen ende gemaect syn voor pestilente siecken de welke voor het gevolg van oorlog ons soude connen overkomen, waer ons den hemel behoede.

A. Engels.

C. J. J. Mens.

A. H. J. Van Damme.

(Original.)

2de Advis der Hoofdmannen der Poortery :

Ingeval den rooden ende blauwen thoren ofte de pesthuyzen tot het leggen van poeder absolutelyck moeten gebruyckt worden in dit geval de pesthuyzen behooren gebruyckt te worden.

(Geteekent *ut suprâ.*) (Original.)

2de Advis der ambachten :

Het poeder magasyn by provisie te laeten plasseeren op de pesthuyzen buyten dese stadt sonder kosten ofte presuditie aen stadts gerichtigheden.

(Geteekent *ut suprâ.*) (Original.)

(*Recueil factice : Pesthuyzen.*)

14 mai.

Lettre du baron de Bartenstein, même sujet.

MESSIEURS,

Je viens d'apprendre que vous avés cédé le bati-ment, dit *Pesthuys*, pour y former un dépôt tempo-

raire de poudre à tirer : ce bâtiment éloigné de toutes les autres habitations de votre ville est parfaitement convenable pour une pareille destination. En vous remerciant, Messieurs, de l'empressement que vous avez mis à déférer à la demande qui vous a été faite de cette maison, pour le service de Sa Majesté, je crois vous assurer de la manière la plus positive, qu'il ne s'agit que d'un dépôt momentané, qui ne durera pas plus que l'exigence des circonstances et des suites de la guerre actuelle et qu'il sera pourvu en temps et lieu à ce que ce bâtiment vous soit restitué...

J'ai l'honneur... &ca...

Le Bon C. de Bartenstein.

Du quartier général à Mons, le 14 mai 1792.

(*Ita est* : P. Van Setter.)

(*Ibid.* Fo 144.)

Compte de la Caisse de Consommation.

(2de Rek. Fr. J. Frans. 1 Nov. 1791 tot Ult. Oct. 1792.)

F^o 86. Ontfanck : Verhuert aen Matheus van de Velden, voor 12 jaeren, ingegaen 1 Novembris 1791, eyndende Ult. Octobris 1803, 's jaers voor de somme van 165 Lb. plus 27 hoogen à 1 Gl. helft voor de stadt : 13 Lb. 10 Sc. Te samen : 178 Lb. 10 Sc. gecort den Palmslag : 3 Gl. Rest : 175 Lb. 10 Sc.

Dus soude den rendant alhier moeten verantwoorden 175 Lb. 10 Sc. Dan alsoo den voornoemden pachter de selve pesthuyzen heeft moeten verlaeten met 14 Mey 1792 ter oorsaecke de voors. pesthuyzen, als dan by consent van der leden breederaedsgewyze daertoe gedraegen syn, gedestineert geworden van een poeder magazyn van syne Majesteyt, dus en heeft

de rendant maer ontfangen de somme van 95 Lb.
1 Sc. 6 Gr. :

19^a grossa : 95 Lb. 1 Sc. 6 Gr.

F^o 364. Uytgeef : Henricus van den Broeck, Mr met-
ser, 42 Lb. 1 Sc. 6 Gr. gewerkt op pesthuyzen, 23 Dec.
1791 tot 7 Jan. 1792 :

4^a grossa : 42 Lb. 1 Sc. 6 Gr.

1793.

(3de Rek. Fr. J. Frans. 1 Nov. 1792 tot Ult. Oct. 1793.)

F^o 88. Ontfanck : 19^a grossa : Memorie.

F^o 366. Uytgeef : 4^a grossa : Nyet.

I. — TABLE ONOMASTIQUE (1).

A

Aa (Adrien van der —),
doyen des jardiniers, 289.
Abbeelen (Geeraert van —),
II, 223.
Achteren (Balthazar van —),
koopman van syde, 109.
Ackerman (Jeremias), toe-
ziender der gepestificeerde,
202.
Adriaenssen (weduwe), II, 76.
Adriaenssens (Hendrick), pest-
pastoor, 247.
Adriaenssens (Jan), grafma-
ker der Borchtkerk, II, 107.
Aelst (Willem van —), laec-
kenvercooper, 117, 120.
Aerschot (Hertog van —), 140.
Aertsens (Hans), 301.
Aertssens (Aert), 301.
Aken (Claes van —), coop-
man van Gent, 119.
Aken (Huibrecht van —),
schrijver van het Bierhooft,
II, 25, 74, 75.
Andries (meester —), pest-
meester, 124, 141, 167.
Andriess (Joris), cremer, 116.
Andriessse (Lambrecht), II,
161.
Andriessen (Abraham), bouw-
meester, 337.

Andriessen (Geertruyt), vrouw
van Peeter Verstraeten, pest-
meester, 399.
Andriessens (Nicolaes), II, 346.
Annen (Lucas), lootgieter,
II, 397.
Anthonis (Quirin), portier
van de Roode Poort, 104.
Arens (Claes), coopman van
Gent, 105.
Assche (meester Jan van —),
chirurgijn, II, 326, 327.
Asseliers (Jan), secretaris,
132, 139.
Auweraa (N. van der —), II,
418.

B

Backer (Anthoni de —), brou-
wer, II, 596.
Backer (Niclaes de —), ge-
zwozen chirurgijn, pest-
meester, 132, 139, 140, 141,
142, 143, 145, 146, 149, 166, 169.
Backx (Hans), II, 75.
Baelen (Jan van —), 106.
Baeten (Augustyn), gezwozen
oude cleercooper, 252.
Balen (Matthys), schipper,
122.
Baltens (Coryn), 309.
Barre (de la —), operateur,
II, 112.

(1) Les trois tables se rapportent aux deux volumes de ce travail. Les noms, matières, etc., qui se trouvent dans le deuxième tome sont précédés de l'abréviation : II.

- Barrevoets (Joanna), vrouw van Jan Smolders, **II**, 387.
- Bartenstein (Baron C. de —), **II**, 428, 429.
- Bathan (Edouard), 109.
- Batkin (Jan Baptist), tresorier generael, **II**, 190, 191, 213, 217.
- Beemen (Anthonis van —), cuyper, 434, **II**, 11, 35, 41, 46, 48, 56, 68, 78, 86, 91, 93, 97, 113, 123, 199, 205.
- Beermans (Jan), creamere, 107.
- Béjar (Jean de —) (Bezart), échevin, 334, **II**, 8, 26.
- Beken (Joris van der —), pachter der bieren, **II**, 346.
- Beker (Philips van den —), boeckvercooper tot Ghent, 110.
- Bellemans (Henricus), grof-smit, **II**, 416.
- Bellerus (Jan), boeckvercooper, 109.
- Belten (Jacques), coopman, 111.
- Belter (Jacques), coopman, 109.
- Bemert (Hans van —), knaep van gesontheyt, 249.
- Beemers (Goyvaert de —) (Bemels, Beemers, Bemmer, Bemer, Bemers), pestmeester, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 251, 252.
- Bemmers (Servais), pestmeester, 251.
- Bempden (Jacom van den —), tresorier der Consomptie, **II**, 383, 384.
- Benavides (Don Louys de —), gouverneur, **II**, 240, 244, 248.
- Benedetti (wed. Pedro —), **II**, 31.
- Berch (Jan van den —), **II**, 205.
- Berchem (Walraven van —), gezworen medecyn, 132, 134, 141, 145, 146.
- Berge (Geeraert van —), gezworen medecyn, 137, 139, 146, 147, 150, 166, 168, 170, 191, 192.
- Berge (Jan van den —), timmerman, 290.
- Berge (François van den —), greffier der policycamer, **II**, 145.
- Berle (David van —), schaliedekker, 291, 301.
- Bernaerts (Franciscus), frater der Callebroeders, **II**, 379.
- Bernaerts (Jan), pestpastoor, 280.
- Bert (Antoine), olievercooper, 105.
- Bertels (Carel), 102.
- Bertels (Cornelis), drogist, 105.
- Bertels (Hans), 180.
- Bertelmeeus (— de creemer), 188.
- Beselaer (Niclaes van —), suyckerbacker, 107.
- Beurme (Carel de —), clerck van de Bouwmeesters, **II**, 381, 382.
- Beyler (Jan de —), **II**, 378.
- Biddeloo (Huybrecht), **II**, 378.
- Biel (Laurentius) (Bil), raedshoer, 367, 373, 382, 399, 413, 423, 428, 435, **II**, 11, 24, 34.

- Bisschop (Abraham), timmerman, **II**, 389.
- Blaeckaert (Joris), 118.
- Blary (Jacqueline de —), 109.
- Bles (Barbara de —), **II**, 199.
- Blommaert (Lucas), leermaecker, **II**, 175, 199, 220, 260.
- Blond, **II**, 241.
- Blyhooft, greffier, 173, 174, 175, 183, 184, 185, 186, 187, 188.
- Bock (Hans de —), gelaesmaecker, 301.
- Bocqueau (Alexander), rosynvercooper, 117.
- Bocqueel (Alexander), rosynvercooper, 105.
- Bodt (de —), **II**, 139.
- Boels (Jaspar), **II**, 107.
- Bogaert (Jan van den —), **II**, 373.
- Bogaert (Pauwel), vleeschhouwer, 404.
- Bogaert (meester Peeter van den —), gezwoeren chirurgyn, **II**, 77.
- Bollaert (Jan), 115.
- Bollaert (Matthys), wagemaecker, **II**, 331, 337.
- Boodt (Michiel), échevin, 328.
- Boom (Anthonis van —), 400.
- Boom (Christiaen), **II**, 73.
- Boon (Michiel), **II**, 108.
- Boot, **II**, 31.
- Borch (Franciscus van der —), frater Augustyn, **II**, 275.
- Bordel (Jan Baptista), clerck van de Bouwmeesters, **II**, 374, 376, 377, 380.
- Bordyn (Peeter), cleermacker, 101.
- Borne (Wilhelmine van den —) (Borre), stadsvroedvrouwe, 37, 38, 39, 41.
- Borrekens (Lucas), schryver aen de Kipdorppoort, 400.
- Borremans (Jacques), gelaesmaecker, **II**, 345.
- Borsbeecke (Joris), timmerman, **II**, 373.
- Borsbeecke (Peeter van —), timmerman, 369, 380.
- Borts (Jan), metser, **II**, 393.
- Bosch (Hans van den —), man van Geertruyt Vergoes, 399.
- Bosch (Sebastiaen van den —), schaliedecker, **II**, 57.
- Bosch (Hendrick van den —), schaliedecker, **II**, 57, 70.
- Bosch (Jan van den —), **II**, 347.
- Bosch (Livinus van den —), schaliedecker, **II**, 355.
- Boschmans (Jaspar), 226, wed., **II**, 41.
- Bosmans (Michiel), metser, **II**, 133.
- Bosmans (Pauwel), metser, **II**, 70, 123, 205, 208, 209, 213, 221, 222.
- Bosmans (Paulus), metser, **II**, 160, 175.
- Bosmans (Peeter), timmerman, **II**, 160, 175, 208, 209, 213, 221, 222.
- Bosschaert (Wouter), coopman in laeckenen, 115.
- Bossche (Jan van den —), 299.
- Bossche (Jan van den —), prochiaen der Peste, 311.
- Bossche (Adriaen van den —), priester & pestpastoor, **II**, 34.

- Bossche (Bastiaen van den —), schaliedecker, **II**, 161.
- Bossche (Hans van den —), knaep der gesontheit, 379.
- Botson (J. A. P.), hooftman der poortery, **II**, 428.
- Botta-Adorno (Marquis de —), **II**, 400 note.
- Bouchier (Adriaen), 298.
- Boudewyns (Michel), gezwo- ren stadsmedecyn, **II**, 262, 284, 347, 363, 364.
- Boujart (Boiyart, Boyart), se- crétaire de la ville de Lille, **II**, 289, 290, 292, 303.
- Boury (Jacques) (Bouvyff, Bovy), chirurgien-major de régiment du comte de Solre, chirurgien de Bruxelles, **II**, 339, 344, 352.
- Boutman (Aernout), concierge van het Duchthuys, **II**, 67, 72, 77, 78, 86, 91, 93, 95.
- Boven (Reneerus van der —), coopman van Gent, 117.
- Boxti (Gregorius) (Boxi), pest- pastoor, 315, 316, 317, 332.
- Brandenstein, Lieut. Colonel d'artillerie, **II**, 425, 426.
- Brandin (Berwardt), mar- chand de Hildersum au pays de Bruynswyck, 115.
- Brandt (H.), secrétaire, 373, 388, **II**, 10.
- Breugel (Ambrosius), **II**, 224.
- Breuil (Jacobus de —), procu- rator van het Professiehuis der S. J., **II**, 159.
- Breusegem (Andries van —), **II**, 32.
- Breusegem (François van —), tresorier, **II**, 233.
- Breyel (Jacques), rentmeester generael, **II**, 16, 17.
- Bries (Hans), leervercooper, 107.
- Brinelle (Nicolaes), coopman, 112.
- Broeck (A. van den —), gref- fier de Bruxelles, **II**, 311.
- Broeck (Hans van den —), 185.
- Broeck (Hans van den —), cladschilder, **II**, 68, 72.
- Broeck (Henricus van den —), metser, **II**, 417, 430.
- Broeck (Jan van den —), po- licymeester, 380.
- Broeck (Peeter van den —), **II**, 171.
- Broeckhoven, pensionnaire, **II**, 82.
- Broeckx (C.), docteur en mé- decine, historien, V, VI, VII, VIII, X, 168 note, 359 note. **II**, 39 note.
- Broeta (Joseph), **II**, 374, 380.
- Brouck (Nicolaus van den —), onderpastoor van St-Joris, pestpastoor, **II**, 258, 265.
- Broussel (Bernaert van —), **II**, 234.
- Brouwers (Jan), coopman van Gent, 106, 116.
- Brouwers (wed.), **II**, 260.
- Bruggen (Daniel van der —), knaep van gesontheit, & ladtslaeger, schouwvager, **II**, 160, 174.
- Bruggen (Jan van der —), de jonghe, cruydenier, 117.
- Bruggen (Niclaes van der —), 120.

Bruillet (Jehan), marchand de
Douay, 113.
Brul (Hans van den —),
speelman der stadt, II, 49.
Brunel (Jacobus), procura-
teur der Jesuiten, II, 174.
Bruyne (François de —), chi-
rurgyn, 109.
Bruyne (Simon de —), 286.
Bruyninx (Wed. Augustyn),
kerdryver, II, 283, 337, 338,
345, 348, 349.
Bruyninx (Jan), brouwer, II,
77.
Bruyninx (Jan), tresorier
der Consomptie, II, 335, 344,
347, 351 (wed.).
Buelens (Gillis), II, 107.
Bueren (Jacques van —),
échevin, II, 85.
Bueren (G. van —), greffier,
II, 250, 329, 343, 353.
Bueren (Jan) (Bierens), 386,
400.
Bul (Joannes), organist van
O. L. V. Kerk, 382, 383.
Bultel (François), verwer, 104.
Bultel (Jan), coopman, 118.
Bultel (Martin), coopman, 114.
Buschman (J. E.), imprimeur,
II, 39.
Busdom (Joannes Ludovicus),
tresorier der Consomptie,
II, 405.
Butkens (Elisabeth), 116.
Buyens (Hans), creemer, 108.
Buyten (Jan van —), gezwo-
ren medecyn, II, 110, 325,
347, 351, 359, 364.
Buyten (Martin van —), oly-
vercooper, 122.

C

Calant (Gielis), coopman van
Gent, 105.
Camp (Abraham van —), II,
397, 398.
Camp (Franciscus van —), II,
410.
Campen (Coenraet van —),
slotmaecker, II, 345.
Camot (Quinten), 122.
Campioen (Cornelis), kerdry-
ver, II, 35, 41, 46, 49, 56, 68,
72, 78, 86, 91, 95.
Campioen (Peeter), kerdry-
ver, 289, 381, 399, 412, 423,
434. II, 11, 35, 41, 46, 49, 56,
68, 72, 78, 86, 91, 95, 113, 122,
132, 161, 175, 198, 205 wed.,
220, 221, 222, 223, 230, 260, 275.
Cans (Jhr. Philippus Augus-
tus), échevin, II, 208.
Cantelmo (don Andrea), II,
96, 98.
Caracona (Marquis de —),
gouverneur général, II, 253.
Carnonckel (Carel), chirur-
gyn, pestmeester, II, 353,
354, 357, 362, 367 et s. 373
wed.
Cauckercken (Louis van —),
(Couckercken), II, 219, 230.
Cellier, capitaine, II, 75.
Celosy (Guillaume), canifas-
sier, 110.
Cestelle (Philippe van —),
coopman van Gent, 111.
Ceurlinx (Susanna) (Kuer-
lincx) wed. van Lucas de
Wael, 407, 413, 423, 435, II,
11.
Chanate (Laurens), coopman
van Gent, 116.

- Chanon (François), chirurgyn, **II**, 75.
- Chanon (Josué, Joseph), chirurgyn, pestmeester te Contich, **II**, 286, 287, 288.
- Chanon (Nicolas), chirurgyn, **II**, 289.
- Charlé (Jhr. Jan Marie), échevin, **II**, 152.
- Charles III, **II**, 384 note.
- Charles V, 20 note, 22 note.
- Charles VI, **II**, 391 note.
- Charles (Balthazar), coopman, 108.
- Choulant, VIII.
- Claesse (Cornelis), seylmaecker tot Ghent, 105.
- Claessens (Jan), 110.
- Claphouwer (Marc Antoine), apotheker, **II**, 273, 275.
- Classen (Arthur), 291.
- Clayers (wed.), Gent, 123.
- Clercx (Lucia), stadsvroedvrouwe, 34.
- Cleve (Aelbrecht van —), 202.
- Cleyn (Cornelis de —), tresorier der Consomptie, **II**, 382, 383, 385.
- Clouwe (Joannes), sanger in O. L. V. Kerk, **II**, 49.
- Clouwet (Ignatius), tresorier der Consomptie, **II**, 386, 389, 390, 392, 393, 394, 395.
- Cobbe (Pauwel Andriesse), 252.
- Cobbe (Peeter), wasmaecker, 101.
- Coblentz (Comte de —), **II**, 403 note.
- Cock (Symon de —), 166.
- Cocqueel (Georges de —), **II**, 242, 260.
- Coenraets (Adriaen), **II**, 67.
- Coget (Maria) wed. Hendrick Snyers, **II**, 272, 288.
- Coninck (Karel de —), coopman van Poperinghe, 103.
- Coninck (Peeter de —), coopman van Poperinghe, 103.
- Coninck (Lievyne), verpleegster in het St-Rochus gasthuis, 251, 255.
- Cools (Jan), XV.
- Coomans (Thomas), 105.
- Cops (Hans), wagemaecker, **II**, 175, 199, 205, 223, 261, 275, 283, 314.
- Cordes (R. de —), greffier, **II**, 216.
- Corenson (Jan Maria), italiaen, 111.
- Cornelis (Pauwel), pestmeester op Stuyvenbergh, **II**, 258, 260.
- Cornelisse (Anthonis), schipper, 119.
- Cornelisse (Lysbeth), creemersvrouw, 107.
- Cornelissen (Jan Baptista), tresorier van de Consomptie, **II**, 386, 388, 391, 392, 393.
- Cort (Frans Henricus de —), tresorier van de Consomptie, **II**, 401, 403, 404, 405, 406.
- Cortbempden (Pieter van —), gezworen chirurgyn, **II**, 75.
- Corthals (Cornelis), ruimer der stadsvesten, **II**, 90.
- Cortte (Jan de —), deken der schippers, 430.
- Coster (Hans), brouwer, 104.
- Coster (Silvester de —), 380.
- Cosyn (Guillaume), schrynmaecker, **II**, 352.

- Cottenberge (Joos van —), cleermaecker, 322.
- Cousyn (Hendrick), II, 71.
- Couwenberghe (Truycken van —), stadtsvroedvrouwe, 27, 34, 37, 38, 41.
- Crayere (François de —), 287.
- Crayere (Eduart de —), II, 47.
- Cremers (Adriaen), grofsmit, II, 71.
- Cremers (Maeyken), II, 77, 106, 222.
- Cremers (wed.), II, 25.
- Crepel (Antoine), marchand de Douay, 115, 118.
- Croes (Tielman), ministre de la parole Divine, 196.
- Croix (Marquis de Ste —), II, 20, 21.
- Crommelinx (Louys), metser, II, 384.
- Cruyce (van den —), borge-meester, II, 163.
- Cruyce (Magnaert van der —), échevin, 261.
- Cruyce (Jhr. Passchier Ignatius van —), tresorier general, II, 354.
- Cuelen (A. van —), II, 85, 94, 99.
- Cuyck (Crestiaen van —), II, 76.
- Cuylen, pensionnaire de la ville, II, 419, 426.
- Cuyper (Hendrick, Cornelis de —), policymeester, 380, 399, 412, 422, 425, 434, II, 10, 24, 34, 40, 46, 48, 56, 67, 70, 78, 86, 91.
- D**
- Daele (Engele van den —), stadtsvroedvrouwe, 37, 38, 41, 42, 54.
- Daelen (Hans van —), knaep van gesontheit, 379, 399, 411.
- Daelmans, laeckenvercooper, II, 64.
- Daems (Jacques), II, 230.
- Daems, chevalier, échevin, II, 85.
- Daey (Jan), van Gent, 112.
- Dale (Adriaen van —), II, 50.
- Dale (François van —), 252.
- Dam (Caerle van —), 302.
- Dam (frater Jan van —), II, 71, 78.
- Damme (A. H. J. van —), II, 428.
- Daneel, meester van de Peste, 26.
- Daniels (Elisabeth), stadtsvroedvrouwe, II, 104.
- Daniels (Janneken), stadtsvroevrouwe, II, 25, 34, 38, 40, 41, 46, 49, 56, 78, 80.
- Dape (Mr. Adriaen —), gezworen barbier en chirurgyn, 113.
- Dassa, borgemeester, 327.
- Dardenbroeck (Jehan), 116.
- Decker (David de —), 303.
- Decker (Louis de —), huyschilder, II, 349, 356.
- Deckers (Jan Frans), schaliedecker, II, 397, 398.
- Dedier (Anthonis) van Gent, 116.
- Degels (Laurentius), frater Augustyn, II, 282.

- Dekens (Jan), rentmeester generael, 219, 252.
- Delfontyn (Jan), II, 337.
- Dens (Joris), coopman, 119.
- Dens (Matthys), pestmeester, 392, 394, 395, 400, 413, 414.
- Denucé, Dr., archivaris, XV.
- Denys (Jacques), deken van de schippers, 430.
- Dervillers (Daniel), schrijver aen de Roode Poort, 400.
- Descamps (J.) (Dechamps), greffier, II, 354, 358 note.
- Despontyn (Jan Baptista), II, 198, 205, 221, 223.
- Deurweerders (Mr. Balthazar), gezworen chirurgyn, 113.
- Deventer (Joos van —), Pater der Cellebroeders, II, 211, 213.
- Dezeimeris, VIII.
- Diamant (Hans), coopman van syde, 121.
- Dickbier (Willem), molder in den watermolen op St. Jansbrugge, 165.
- Diegerick, 20 note.
- Diercins (Jan Baptist), greffier à Bruxelles, II, 311.
- Diericksen (Joannes) de jonge, II, 345.
- Diericksen (Joannes), stadts-medecyn, II, 347.
- Diericx (Adriaen), II, 222.
- Diericx (Christina), vrouw van Hans Mertens, concierge op Stuyvenbergh, II, 33.
- Diericxsen (Jan), rentmeester generael, II, 160.
- Diericxsens (Jan), 2^{en} tresorier, II, 186, 197, 200, 203, 204.
- Diericxssen (Jan) de jonge, II, 199, 206.
- Diercxsens (D.D.), hooftman der Poortery, II, 428.
- Dietrich, capitaine d'artillerie, II, 425.
- Dinghens, tresorier van het Capittel van O.L.V. Kercke, II, 24.
- Dobbeleer (Lieven), coopman, 104.
- Dobbeleer (Jan Baptista), clerck van de Bouwmeesters, II, 380.
- Doncker (Balthazar), tresorier, II, 16, 17.
- Donder (Petronella De —), XI.
- Donghen (Rumoldus van —), tresorier van de Consomptie, II, 406, 407, 408, 409.
- Dooren (Jan Baptista van —), greffier van de policycamer, II, 204, 220, 227, 230, 257, 259, 263, 274, 288, 336, 347.
- Dormael (Nicolaes van —) (Dormale), Pater van de Cellebroeders, II, 91, 106, 109, 111.
- Dornhoff (Gielis), schipper, 122.
- Dorville (Ferry), 105.
- D'Ours (Antoine), libraire, II, 412 note, 413 note.
- Driessche (Judocus van den —), pestpastoor, 350, 361.
- Druyen (Jan van —), meester schermmeester, 109.
- Duarts, II, 272.
- Ducho (Pietro), marchand italien, 135.

- Du De (Anthoni) van Gent, 122.
- Dumay (Peter), 190.
- Dun (J. J. van —), hooftman der Poortery, **II**, 428.
- Dusselier (Joos) van Rousse-laer, 133.
- Dyck (A.), greffier, 147, 149, 203, 205, 213, 218, 219, 250, 254, 259, 260, 261, 264, 267, 297, 305, 313.
- Dycke (Cornelis van —), 112.
- Dyck (Godefridus van den —) (Verrycken), gezworen medecyn, 314.
- Dyck (Niclaes Diercxsen van —), pestmeester, 362, 378, 381, 398, 400.
- E**
- Edelheer (Jacques), pensionnaire, **II**, 152.
- Eeckhoven (Jan van —), lootgieter, 108.
- Eeckhoven (Bertelmeus van —), 290.
- Eede (Gielis van den —), schipper, 103.
- Eelen (Jan van —), sluyter der pesthuysen, 176, 191, 194, 195.
- Eetvelde (Jhr. van —), échevin, **II**, 183.
- Eloi, VIII.
- Eloi (Saint —), **II**, 296.
- Elst (Joseph van der —), 304.
- Embrechts (Jaspar), gezwo-ren chirurgijn, **II**, 325.
- Emmesen (Hans Herman van —), cuyper, 381, 399, 412, 423, 434.
- Engelen (Catharina) (Engels), stadtsvroedvrouwe, **II**, 266, 283, 284, 288, 334, 336.
- Engelen (Peeter van —), timmerman, **II**, 76.
- Engelgrave (Henricus), tresorier van de Consomptie, **II**, 375, 376.
- Engels (A.), **II**, 428.
- Engels (Hans), schipper, 119.
- Esschen (Hans van —), cuyper, 128.
- Essen (Balthasar van —), tresorier van de Consomptie, **II**, 362, 363, 364, 374, 375.
- Essers (Gabriel), 289, 301.
- Etten (van —), greffier, 429.
- Evans (François), chirurgyn, **II**, 22.
- Eycke (Everaert van —), 287.
- Eynde (Cornelis, Jan van den —), erfscheyder, bouwmeester & landtmeester, **II**, 57, 71, 217, 218.
- Eynden (Jan van den —), **II**, 346, 348, 356.
- F**
- Fabry (A., E.), greffier, 328, 330, 403, 415, 425, 426, 427, 428, 432. **II**, 7, 8, 16, 20, 22, 37, 40, 99.
- Faille (A. della —), 335, 344. **II**, 10, 229 note.
- Fer (Paschier de —), wed. **II**, 231.
- Ferre (Paschier le —), concierge van het Eeckhof, **II**, 160.
- Floris (Cornelis), 291, 303.
- Florys (Cornelis), 178.
- Focx (Guilliam), huys schilder, **II**, 386.

- Foreques (Joris), verwemaeker, 119.
- Formenoir (Jacques) den oude, 287, 299.
- Fortuin (Adriaen), sadelmaecker, 108.
- Franck, capitaine, II, 275.
- Franck (Catharina), Moeder der Swertsusters, II, 159.
- Franck (Geeraert), cuyper, II, 346.
- Francken, greffier, II, 37.
- Franqueville (Jan de —), 112.
- François-Xavier (Saint —), II, 207, 208, 227, 230.
- Frani (Jacommo), 408.
- Frans (Franciscus Joseph), tresorier van de Consomp-tie, II, 415, 416, 418, 429, 430.
- Frarin (Thomas), frater, pest-meester, II, 130.
- Freris (Mr. Hendrick —), chirurgyn van Ste-Elisabeth gasthuys, 378. II, 27, 80.
- Fricx (Georges), imprimeur, II, 398 note.
- Fynaerts (Anna), II, 276.
- G**
- Gaba (Joos), leermaecker, II, 338, 346.
- Gallé (Anthoon), stadsbode, II, 259.
- Gameren (J. van —), ancien échevin, II, 427.
- Ganseval (François van —), coopman, 120.
- Gast (François), schrynwerker, 121.
- Geeraerts (Gillis), knaep van gesontheit, 307, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 332.
- Geerts (Maria), vrouw van Jan van de Sande, II, 387.
- Geerts (Peeter), 380.
- Gelder (O. van —), II, 218.
- Geleyns (Anthoni), torfdra-ger, II, 283.
- Genant (Hans van —), 346, 347.
- Génard, VI, VII, VIII, IX.
- Gerardi (Mr. Anthoni), ancien échevin, 334.
- Gerardi (Max), II, 325.
- Gerson (Pauwel), opérateur, II, 278, 291.
- Gevaerts (G.), greffier, 351, 361. II, 15, 172, 173.
- Ghèbels (Gheeraardt), coop-man, 118.
- Gheemenet (Jan), 106.
- Gheerolff (Loys), van Ghent, 122.
- Ghoosens (Renier) van Ghent, 114.
- Ghysbrechts (François), ge-zworen chirurgyn, 128, 140.
- Ghysbrecht (Guilliam), apo-theker, II, 108, 114, 161, 175, 198, 202, 203, 229, 231, 261, 262, 275, 284, 285, 286, 288, 314, 316, 331, 333, 337, 339, 343, 346.
- Ghysbrechts (Remondus), chi-rurgyn, 140.
- Gielis (Gieles), wasvercooper, 119, 121.
- Gielis (Hendrick), 287.
- Gielis (Peeter), cleermaecker, 102.
- Gillis, greffier, 199.
- Gillis (— den Hontslager), 308.

- Ginderdeuren (Jan van —), grofsmid, II, 374.
- Ginderdeuren (Lyncken van —), concierge in St. Rochus-gasthuys, 298, 307, 311, 312.
- Gobbaert (Goubau), 5.
- Gobbau (Jan), échevin, polycymeester, 407, II, 95.
- Goedseels (wed. Anna), II, 222.
- Goedsenhoven (Gillis van —), Cellebroeder, broeder van Sint-Alexius orde, II, 213, 225, 254, 259.
- Goes (Geertruyt van der —) (Vergoes), stadsvroedvrouwe, 335, 337, 342, 349.
- Goethem (Hans van —) (Cotthem, Gothem), pestmeester, 167, 172, 173, 174, 175, 176.
- Goetrecht (Jacques), concierge op de Nieuwe pesthuysen, 257, 281, 285, 298, 307, 311, 312, 313, 314, 315, 331.
- Gomesius (Emmanuel), medecyn, 275.
- Gondwaert (P. van —), greffier der Staten van de Geunieerde Provinciën, II, 88.
- Goorle (Peeter van —), 307.
- Goos (Peeter), 111.
- Gordonius Scotus (Adam), pestpastoor, 361, 379, 399, 400, 412, 413, 422, 431, 434, II, 10, 24.
- Goris (Dierick), pestmeester, 170.
- Goris (Jacob), schipper, 110.
- Gottignies (de —), II, 241.
- Govaerts (Cornelis), klerck der Bouwmeesters, II, 391.
- Goyvaerts (Hans), lynwatier, 330.
- Grammaye (Geeraerd), 117.
- Grande (wed. Peeter de —), II, 71.
- Graviset (Claude) d'Epinal en Lorraine, 118.
- Greef (Jan de —), II, 213.
- Greve (Hendrick de —), knaep van gesontheyt, 276, 281, 285.
- Greve (P. de —), greffier de Bruxelles, II, 311.
- Greyns, tresorier generael, II, 236.
- Gringel (Hendrick) (Grincel), pestpastoor, 284, 293, 298, 307, 308.
- Gybens (Hans), 304, 305.

H

- Hackart, medecyn, II, 292.
- Haeck (Adriaen), II, 58.
- Haeck (Adriaen van —), II, 86.
- Haeck (David), coopman van laeckenen, 106, 123.
- Haecks (Jan), caroetsier der E. Paters Jesuiten, II, 230.
- Haen (Adriaen de —), timmerman, II, 392.
- Haenappel (Hans), II, 221.
- Haets, II, 221.
- Hagelsteen (Hendrick), metser, II, 396, 399.
- Halder (Jhr. Lazarus), keurmeester, II, 111.
- Halle (Otto van —), 190.
- Haller, VIII.
- Halmale (Hendrick van —), ridder, schepen, buytenborgemeester, II, 103, 250, 343.

- Halmale (Jhr. Pauwel van —), échevin, **II**, 20.
- Hanicq (P. J.), imprimeur, **II**, 412 note.
- Hannaert (Andries), concierge van het Duchthuys, **II**, 157.
- Hans (Mr —), barbier, 321.
- Hans (Mr. — den Duyts), chirurgyn van Ste Elisabeth gasthuys, 409.
- Hans (— den sanger), 187.
- Happaert, borgemeester, 327.
- Happaert (Jhr. Gillis), échevin, 147.
- Hase (Jacomo de —), tresorier van de Consomptie, **II**, 376, 377, 379.
- Haverlant (Nicolaes), apotheker, **II**, 75.
- Haze (Gabriel de —), suyckerbacker, 115.
- Heck (Jan), **II**, 204, 206, 209, 215, 222.
- Heerle (Mattheus van —), metser, 292, 305.
- Helleweghen (Guillaume van —), voir Verhelleweghen.
- Hellinx (François), timmerman, 286, 304, 309.
- Helmont (Baron François Mercure van —), VI.
- Hemelarius (Joannes), Canonicus Actuarius van het Cappittel van O. L. V. Kerck, **II**, 31.
- Hencourt (Gillis de —), seigneur de Bourrez, 218.
- Hendrickx (Peeter), ketelaer, **II**, 205.
- Hendricx (Adriaen), pestmeester, 305, 306.
- Hendricx (Arnoldus), metser, **II**, 398.
- Hendricx (Guilliam), grofsmit, **II**, 276, 288.
- Hendricx (Jan), coopman van Ghent, 112.
- Hengsthoven (F. de —), gezworen medecyn, **II**, 359.
- Henricx (Adriaen), creemer, 107.
- Henricx (Kerstiaen), schipper, 123.
- Henxcthoven, medecyn, **II**, 287.
- Hermans (Cornelis), 190.
- Hermes (Olivier), coopman, 102.
- Herricxse, suyvelvercooper, 112.
- Hesseleer (Lazarus), 104.
- Hesselmans (Hendrick), brouwer, 381, 399, 412, 423, 433, **II**, 11, 24, **34**, 40, wed. 46, 48, 56, 72, 78, 80, 91.
- Heubens (Jan), apotheker, **II**, 25.
- Heyden (Anna van der —), 121.
- Heyden (Cathlyne van der —), 121.
- Heyden (Michiel van der —), ridder, 121.
- Heydenen (Hector de —), 103.
- Heylen (wed. Everaert), timmerman, 285.
- Heylen (Jan), oud deken der vischvercoopers, **II**, 170.
- Heylen (Michel van —), **II**, 262.
- Heyliger (P.), hooftman der Poortery, **II**, 428.

- Heyndrick (— den Backer), 185.
- Heynen (Michiel van —) (Huynen), knaep van gesontheit, **II**, 156, 160.
- Heyns (Katlyne), stadsvroedvrouwe, 25, 27.
- Hieffelt, secretaris, 167, 197.
- Hildernisse (François van —), **II**, 390.
- Hoboken, secretaris, 149, 165, 169, 173, 174, 175.
- Hoboken (Peeter van —), timmerman, **II**, 190.
- Hoeven (Jan van der —), weerd, **II**, 260.
- Holter (Thomas), 111.
- Hondt (Henri de —), later van de Peste, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 47, 53, 123, 144, 146.
- Hontsberge (Geert van —), 288.
- Hoo-naerts (Laureys) (Hoe-naerts, Honaerts, Houwaert, Houwaerts), chirurgyn & pestmeester, 134, 145, 146, 148, 166, 169, 176, 191, 192, 195, 198, 199, 201.
- Horenbeeck, **II**, 54.
- Horreman (Jacques), gelaesemaeker, **II**, 314, 348, 351, 374.
- Hort (Mr. Jan van der —), chirurgyn, 330.
- Houdtappel (Jacob), échevin, 49.
- Hougaerts (Hougaerden), medecyn, **II**, 198, 201.
- Houte (Benedictus van —), knaep van gesontheit, 341, 342, 361, 378.
- Houte (Jan van —), knaep van gesontheit, 249, 348.
- Houtmeulen (Jan van —), alias Kerstenmensch, pestmeester, 280, 282, 284, 293, 297, 305, 306, 311, 313, 314, 315, 316, wed. 317.
- Houtson (Zeger van —) (Houtsum), canonic van O. L. V. Kerck, 385, 400.
- Hove (Andries van —), **II**, 346, 355.
- Hove (Arnoldus van —) (Hoire), pestpastoor, **II**, 85, 86.
- Hove (Jan Baptista van den —), gezworen medecyn, wed., **II**, 25.
- Hove (Jan Baptista van —), notaris, 124, **II**, 388.
- Hoyberch (Gysbrecht), chirurgyn van het Duchthuys, 334, 385.
- Huart (Jan Baptista), tresorier van de Consomptie, **II**, 349, 350.
- Huckelroy (Hans van —), 380.
- Hueben (Jehan), apotheker, **II**, 77.
- Huens (Gregorio de —), pestmeester, 197, 201, 205, 206, 207, 209.
- Hugens (R.), greffier, **II**, 253.
- Huisson (Pauwel), pestmeester, **II**, 124, 132.
- Hulst (Jacques van —), **II**, 159.
- Hunyt (Michiel van —), coopman van Gent, 104.
- Huybrecht, 's Heeren die-naer, 34.
- Huybrechts (Guilliam), schaliedecker, **II**, 213, 222.

- Huygens, greffier der Staten der Geunieerde Provincien, **II**, 88.
- Huynen (Bernaert van —), cleermaecker, knaep van gesontheit, 404, 412, 422, 424, **II**, 10, 24, 34, 40, 56, 67, 72, 78, 91, 93, 95, 97, 100, 108, 109, 111, 113, 117, 121, 132, 134.
- Huynen (Guilliam van —), knaep van gesontheit & ladtslaeger, **II**, 160.
- Huyberch (Mr. Vincent), 26.
- Huysmans (Hendrick), timmerman, **II**, 67, 70.
- I**
- Immerseel (Jan van —), ridder, Heere van Boudry, schouteth van Antwerpen, 47.
- Ingelgraeve (Pasquier), 433, 435.
- Iperseel (Christiaen van —), **II**, 378.
- J**
- Jacobeus, secretaris, 219, 274.
- Jacobs (Agnete), stadtsvroedvrouwe, 53, 74.
- Jacobs (Christiaen), alias Meskens, schrobber, **II**, 168.
- Jacobs (Martin), canifassier, 118.
- Jacobus (J.), greffier, 328.
- Janne (meester —), de Pestmeester, 134.
- Janss. (Jacob), 145.
- Janss. (Vincent) schipper, 120.
- Janssen (Andries), 2^{en} tresorier, **II**, 64, 69, 77, 86, 90.
- Janssen (Jan), knaep van gesontheit, 361, 379.
- Janssen (Marie), wed. van Benedictus van Houte, 378.
- Janssen (Peeter), luyer op O. L. V. Toren, 382.
- Janssens (Anthoni), 300.
- Janssens (C.), greffier, **II**, 15.
- Janssens (Hans), **II**, 206.
- Janssens (Jacob), assistent der Examineurs, woonende aen de Vierschaer, 98, 99.
- Janssens (Jacob), ontsluyter van de geïnfecteerde huysen, 113, 145, 166, 169, 176, 191.
- Janssens (Jan), broeder van wylen Jacob Janssens, 191.
- Janssens (Jan), metser, **II**, 385.
- Janssens (Jean), tresorier van de Consomptie, **II**, 106, 109, 111, 112.
- Janssens (Joseph), timmerman, **II**, 386, 391.
- Janssens (Maria), wed. Pasquier Ingelgrave, 433, 435.
- Janssens (Maria), **II**, 171.
- Janssens (Nicolaes), metser, **II**, 56.
- Janssens (Pauwel), coopman, 122.
- Joes (Mr. — de schaliedecker), 184.
- Jolly (Gilles), **II**, 297.
- Jonckin (Jan), cleermaecker, **II**, 261.
- Jonghe (Janne de —), van Gent, 117.
- Jopin (Jehan), coopman, 189.
- Joris (Jacob), Pater der Cellebroeders, **II**, 40.

Joris (Wouter), lyndrayer, **II**, 222 (wed.).
 Judoci (Andreas), **II**, 71.

K

Kallant (Gielis), 115.
 Kauckercken (Louis van —), tresorier van de Consomptie, **II**, 372, 373.
 Kemp (Gysbrecht), timmerman, **II**, 374.
 Kempden (Dierick van der —) (Kempen), medecyn der Peste, 37, 38, 39, 41, 42, 47, 53.
 Kempden (Geeraerd van —), gezworen chirurgyn, 128.
 Kerckhove (Digne van de —), vroedvrouwe, 25, 26.
 Kerckhoven (Hans van —), 392.
 Kerstenmensch (*voir*: van Houtmeulen).
 Kessel (van —), secretaris, 277, **II**, 371.
 Kesseleer (Lazarus), cruydenier, 115, 117.
 Ketghen (Quirin), laeckenscheider, 115.
 Keyser (Aernoult de, —), coopman, 111.
 Kieboom (Jan), 218.
 Kieffel (G.), 295.
 Kimpe (Jacques de —), clerck in de secretarye, 112.
 Kindt (Jan), brouwer, 120.
 Kinoey (Jacobus), gareelmaecker, wagenmaecker, **II**, 261, 276, 288, 331, 346.
 Kinoey (Louis), gareelmaecker, **II**, 231, 288.
 Knyff (Dierick), 104.

Knyff (Jan), brouwer, **II**, 161.
 Koddu (Joos), coopman van Gent, 122.
 Königsegg (Comte de —), **II**, 398 note.
 Kuerlincx (Jaspar), 286.
 Kuyff (Jan) den jongen, brouwer, **II**, 123.
 Kuyst (Jan), brouwer, **II**, 118.

L

Laenen (wed. van der —), **II**, 271.
 Laer (Hans van —), **II**, 123.
 Laet (Cathlyn de —), **II**, 262.
 Laet (Willem de —), **II**, 76.
 Lambrecht (broeder —), Celrebroeder, pestmeester, **II**, 176, 190, 194.
 Lambrechts (Jeronymus), tresorier van de Consomptie, **II**, 397.
 Lambrechts (Martyne), vrouw van Peeter Gielis, 102.
 Lammen (Joos), 287.
 Langdonck (Hendrick van —), coopman, 105, 106.
 Langdonck (Jacob van —), suyvelvercooper, 114, 116.
 Lange (Sr. David), 346.
 Langeren (Florentius van —), cosmographe van S.M., 427, **II**, 185, 216, 218.
 Lans (wed.), **II**, 372.
 Lantschot (Philips), coopman, 117.
 Laureys (meester —), gezworen pestmeester, 141.
 Laureyssens (wed. Michiel), **II**, 364.
 Laureyssens (Peeter), **II**, 345.

- Laureyssens (Steven) (Laureys, Laurens), pestmeester, II, 267, 283, 331.
- Laureyssens (Steven), smoutslager, II, 337, 346.
- Lauwaerts (Peeter), suyckersieder, 102, 105.
- Lauwen (Pauwel), coopman van wolle, 103.
- Lauwen (Willem), arbeyder, 112.
- Lazarus (wed.), II, 206.
- Lebrun (Maria Theresia) van Reims, II, 377.
- Leermans (Adam), tresorier van de Consomptie, 430.
- Leers (Balthasar), 120.
- Leeuwen (Cornelis van —), minister van het Goddelijk Woord, 196.
- Lefebure (Jan), huys schilder, 368, 374.
- Lefort (François), coopman, 113.
- Lejeune (Laurens), facteur uyt Brussel, II, 338.
- Lege (Willem de —), van Gent, 119.
- Legrelle (H. J.), échevin, II, 427.
- Lenaerts (Elisabeth), verpleegster in St. Rochusgasthuys, 255, 257.
- Lequet (Peeter), trommelslaeger, 400.
- Lerius (van —), VIII.
- Leschner (Niclaes), 103.
- Lettere (Jacques de —), rentmeester generael, ontvanger van de Consomptie, II, 73, 90, 93, 95.
- Leyen (Gielis), coopman, 114.
- Leys (Laureys), 257.
- Libert (Adriana), wed. van Rombaut van Wechter, pestmeester, II, 220, 225, 231.
- Librechts, almoezenier, II, 169.
- Librechts (Marcelis), rentmeester generael, II, 208, 213, 250, 257, 261, 262, 274, 275, 281.
- Licht (Pater de —), Pater van de Beggaerden, II, 273.
- Liedekercke (van —), II, 32.
- Lierde (van —) (Liere), échevin, 348, 351, 361.
- Linden (Guillielmus van de —), medecyn, II, 75.
- Linden (Jan van der —), Pater der Cellebroeders, pestmeester, II, 15, 26, 27, 35, 40, 42, 46, 48, 56, 71.
- Lindenius, VIII.
- Lips (Laureys), II, 260.
- Lis (Jan), II, 337.
- Lobbyn (Cornelis), 302.
- Loick (Hendrick van —), pestpastoor, 282.
- Lopez (Castro), portugais, II, 153.
- Lorraine (Prince Charles de —), II, 401 note, 402 note.
- Louis (Jan) (Lowies), II, 222, 231.
- Loven (wed. Hendrick) (Louven), II, 205, 220.
- Loxon (Jacques), passementier, 120.
- Luyten (Hendrick van der —) (Verluyten), slootmaecker, 381, 399, 412, 413, wed. II, 35.
- Luyten (Peeter van der —),

- stadtslootmaecker, 432, **II**, 25.
- Luwaye (Nicasius), olyver-cooper, 121.
- Lyere (Baudouin van —), échevin, 204.
- Lyere (Margriet van —) (Liere), 25, 27, 34, 37, 38, 41.
- M**
- Machiels (Catlyne), weerdinne, 106.
- Maelcote (Caerle van —), 304.
- Maerschalc (Gaspar de —), chirurgyn van Ste. Elisabeth gasthuys, **II**, 79, 93, 97, 109, 199.
- Maes (Hans), metser, **II**, 67, 71.
- Maesman (Mattheus), coopman van Gent, 106.
- Maeyer (Jeronymus de —), tresorier van de Consomptie, **II**, 121, 172.
- Maïre (Jacques Le —), 118.
- Maire, medecyn, **II**, 170.
- Majoli, **II**, 157.
- Malacors (Josephus), gelaesmaecker, **II**, 415.
- Malbrancque (Guillaume), 111.
- Male (van —), commis, 410.
- Man (Jaspar de —), tresorier van de Consomptie, **II**, 394, 395, 396, 398, 399, 400, 401, 402, 403.
- Man (Jan, Jacques), brouwer, 399, 412, 423, 434.
- Maniaert (Jan, Jasparsse wylen), coopman, 190.
- Maniaert (Marcus), coopman, 190.
- Mannaert, medecyn, **II**, 198.
- Mannens (Peeter), coopman van Gent, 103.
- Manricque (Alonzo), coopman van droogen visch, 112.
- Manricques, medecyn, **II**, 171.
- Mansdale (Antoine van —), échevin, 99.
- Marchandt (Peeter), stadtschirurgyn, **II**, 260.
- Marcquis (Bernardin), 412.
- Marcquis (Guillaume), medecyn van Ste. Elisabeth gasthuys, **II**, 80, 92, 110, 340, 364.
- Marcquis (Lazare), gezwoeren stadtsdoctor, 314, 334, 410, 411, 412, **II**, 180.
- Mariana (Peeter), doctor chirurgyn, 355, 357, 359, 360, 413.
- Marienberghe (Ambrosius), 252.
- Marie-Thérèse, impératrice, **II**, 398 note, 403 note, 404 note, 408 note, 409 note, 412 note, 413 note.
- Martens (Andrea), schepen, **II**, 271.
- Marten (meester), den stadts-grofsmit, 178.
- Martens (Hysbrechts), chirurgyn, **II**, 80.
- Martens, oudt borgemeester, **II**, 371.
- Martens (Hans) (Mertens), concierge op Stuyvenberg, **II**, 33, 41, 46, 49, 56, 67, 68, 72, 78, 86, 91.
- Martin (Arnout de —), clerck van de Bouwmeesters, **II**, 261, 348, 355.
- Martin (Jehan), passementier, 106.

- Martini, secretaris, 124, 167, 175, 193, 194, 199.
- Martselaer, keurmeester, 142.
- Martselaer (Jhr. Rutgeert van —), heere van Opdorp & ca, II, 16, 17, 24, 34, 40, 46.
- Matthias (Bernardo), II, 198.
- Matthyssens (David), timmer-II, 393.
- Mauden (Claes van —), XI.
- Mauden (David van —), gezworen medecyn en prelecteur der stad Antwerpen, X, XI.
- Mauden (Hendrick van —), chirurgyn-barbier, XI.
- Mauden (Jean van —, seigneur de Mausart et de Fermont), XI.
- Mauden (Joanna, Katlyne et Lysbeth van —), XI.
- Mauden (Thomas I, Thomas II van —), XI.
- Mayala (Jacob), greffier der Policycamer, 423.
- Mayer (Jeronymus de —), échevin, II, 132, 134.
- Mechelen (Jan van —), échevin, II, 266, 271.
- Meere (Jhr. Dierick van der —), schouteth, 139.
- Meeren (van der —), 98.
- Meermans (Godevaert), 119.
- Meermans (Melchior), 362.
- Meermans (Merten), 119.
- Mees (Geeraert), suyckerbaker, 102.
- Meganck (Joannes), silversmit, II, 221.
- Melaerts (Gaspar R.), II, 413, 416, 417.
- Melhout, keurmeester, 346.
- Melyn (Andries), deken der timmerlieden, 299.
- Melyn (Andries), lootgieter, II, 383.
- Melyn (Jacob) (Molyn), concierge op Stuyvenberg, II, 160, 234, 258, 274, 282, 287, 314, 330.
- Mens (C. J. J.), II, 428.
- Mera (Charles de —), binnenborgemeester, 346.
- Mera (Gillis de —), échevin, 254.
- Mera (Lucas de —), échevin, 99.
- Merck (Niclaes) knaep van gesontheyt, 275, 281, 285.
- Merct (Peeter van der —), caniffassier, 105.
- Mercx (Catlyne), suyvelvercoopster, 115.
- Merle (Charles de —), ridder, tresorier generael, II, 16, 17.
- Mertens (Bernard) (Martens), stadtschirurgyn, II, 75, 77, 110, 111, 260.
- Mertens (Christoffel), velbloeter, 103.
- Mertens (Egidius), borge-meester, II, 281.
- Mertens (F. H.), historien, V.
- Mertens (Gysbrecht) (Mertens), pestmeester, II, 258, 274, 282, 287, 288, 290, 314, 327, 330, 336, 344, 345, 348.
- Mertens (Hans), knecht van den pestmeester, 400.
- Mertens (Hans), peerdesmit, hoefsmid, II, 161, 175, 199, 205, 221, 222, 230, 261, 283, 288, 314, 331, 337, 345.

- Mertens (Jacobus), metser, **II**, 411, 413, 414, 415, 416.
- Mertens (Maria), **II**, 336, 347.
- Mertens (Philippe) van Schooten, **II**, 320.
- Mertens (Philips), concierge op Stuyvenberg, 389, 398, 399, 413, 423, 435.
- Mertens, échevin, **II**, 250.
- Mertens, chirurgyn, **II**, 198.
- Meskens (*voir*: Christiaen Jacobs), **II**, 168.
- Messoens (Niclaes), 103.
- Mets (Peeter de —), van Dermonde, 110.
- Meulen (Sebastiaen van den —), pestpastoor, 311.
- Meurs (P. van —), chirurgyn, **II**, 76.
- Meyer (Peeter de —), pestmeester, 293, 298.
- Meyere (Cornelis de —), coopman, 118.
- Meyere (Jan de —), 116.
- Meyere (Niclaes de —), 116.
- Meyers (Joseph Antoine), échevin, **II**, 427.
- Michiels (Gerard), 115.
- Michiels (Servaes) (Michielsens), pestmeester, concierge op Stuyvenberg, **II**, 94, 194, 197, 199, 200, 204, 205, 229, 232, 258, 282.
- Michielsens (Jan), **II**, 32.
- Michielssens (Bernaert), candidat-pestmeester, **II**, 210.
- Michielssens (Hans), pestmeester, 172, 173, 174, 191, 192, 195, 201.
- Miert (Joannes van —), tresorier van de Consomptie, **II**, 381, 382.
- Minne (Charles de —), apothicaire, 101.
- Minnen (Huybrecht), chirurgyn, **II**, 287.
- Minoteau, sergent-major op het Fort La Perle, **II**, 259.
- Mirou (Jacques), maeckelaer in wynen, 116.
- Mockenborg (Norbert van —), tresorier der Consomptie, **II**, 367, 368, 369.
- Moermans, **II**, 232.
- Moiens (Michel), chirurgyn, **II**, 100.
- Mol (Cornelis van —), timmerman, **II**, 57, 67, 70, 71.
- Molle (Marie van —), stadsvroedvrouwe, 37, 38, 39, 41, 42.
- Mols (Christiaen), **II**, 32.
- Molyn (Jacques), knaep op Stuyvenberg, knaep van gesontheit, **II**, 174.
- Molyn (Nicolaes) (Melyn), lootgieter, **II**, 339, 355, 375 wed.
- Monninx (Barbara), wed. van Hendrick de Hont, pestmeester, 144.
- Monsdale (van —), keurmeester, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187.
- Monterey (Comte de —), **II**, 281.
- Moons (Andries), **II**, 386.
- Moons-Van Straelen, VIII.
- Moor (Jacobus Josephus de —), tresorier der Consomptie, **II**, 410, 411, 412, 413.
- Moor (Lieven de —), Lievenssone, coopman-tot Gent, 104.

- Moor (Sara, Maria de —), **II**, 120.
- Moortel (Joos van —), coopman van Gent, 105.
- Moortere (Joos van der —), coopman tot Ghent, 117.
- Moortsel (Pieter van den —), coopman van Gent, 106.
- Mortel (Vincent van den —), van Gent, 121.
- Molin (Helena Du —), wed. van Dr. Guillielmus Verwilt, **II**, 32.
- Moura et Cortereal (Don Francisco), Marquis de Castel Rodrigo, gouverneur, **II**, 255.
- Mouseau (Carel), **II**, 331.
- Moy (H. de —) (Moey), secretaris, 101, 170, 208, 209 note 214, 223, 261, 273, 278 note, 280, 310 note.
- Moy (de —), échevin, **II**, 8.
- Moyaert (Peeter), **II**, 337, 338.
- Munster (Hans van —), sadelmaecker, **II**, 228, 231.
- Muytinx (Peeter), tresorier der Consumptie, **II**, 113, 114, 117.
- N**
- Naets (wed.), **II**, 107.
- Nagels (Alexius), Pater der Cellebroeders, **II**, 140, 159, 174.
- Nagels (Hans), **II**, 78, 91.
- Necke (Jan van —), coopman van Gent, 120.
- Neckens (Mattheus), gelaesmaecker, **II**, 385.
- Neefs (Peeter), pestmeester, **II**, 342, 346, 347, 349, 350, 351, 353, 357, 362 wed.
- Neesen (Dionis van der —), secretaris, 101, 220, 249, 254, 275.
- Nelst (Peeter van —), binnemborgemeester, 197.
- Nicolai (Jan), pestpastoor, 285, 292.
- Nolet (Thomas), 104.
- Noodt (Jan van der —), échevin, 275.
- Nuys (Mendeken), **II**, 272.
- Nuytinck (Guillaume), coopman tot Gent, 105.
- Nuyts (Nicolaes), wyckmeester der 5e wyck, **II**, 101.
- Nuyts (Nicolaes), échevin, **II**, 227, 228.
- Nuyts (Philippe), marchand libraire, 118.
- Nyen (Jan van —), 291.
- Nyt (Peeter de —) van Gent, 116.
- Nyversele (J. van —), greffier de Malines, **II**, 305.
- O**
- Oeyens (Laureys), pestmeester, 25.
- Offel (Adriaen van —), **II**, 205.
- Offermans (Peeter), bleckslaeger, **II**, 374.
- Olivier (Dierick), creemer, 108.
- Olphen (Joan. van —), cleermaecker, **II**, 261.
- Omel (Elisabeth van —), 106, 107.
- Omel (Joanna van —), 106, 107.
- Op den Bosch (Gillis), chirurgyn & pestmeester, **II**, 7, 9, 11, 19, 24, 27.

- Op den Dyck (Hendrick), creemer, 108.
- Orugyn (meester Peeter —), van Beveren, 141.
- Ottens (Joannes Franciscus), tresorier der Consomptie, II, 399.
- Oudoyn (Jacques), 107.
- Overdorp (Anna van —) (Oudendorp), stadsvroedvrouwe, 54, 74, 75.
- Overduytsch (Jan van —), cooipman van Gent, 106.
- Overpacht (Josyne), 105.
- Overwater (Lieven van —), 115.
- P**
- Pacquot, VIII.
- Paepe (de —), 367.
- Paesschen (Pieter van —), schaliedecker, II, 392.
- Palma (Alonzo de —), 106.
- Palman (Peeter), II, 90.
- Palms (Joannes), schaliedecker, II, 413.
- Panhuys (Peeter), rentmeester generael, 176.
- Panhuysen, II, 253.
- Pape (Jan de —), graenvercooper, 120.
- Pape (S. de —), greffier, 367, 427.
- Parijs (Guillaume van —), boeckvercooper, 110.
- Pauli, medecyn, II, 342.
- Paulus (Anthoni), II, 175.
- Pauwels (Anthoni), II, 374, 383.
- Pauwels (Lysbeth), vroedvrouwe, 25, 26.
- Pauwens (Gillis) (Pauwels, Pauwyns), 381, 401, 413, II, 35, 46, 68, 72, 175.
- Pe (Hendrick van —) (Laureyssone wylen), creemer, 102.
- Peelt (Margriet van —) wed. van Jan van Balen, 106.
- Peeter (Mr. —) de kasseyer, 184.
- Peeter (Mr. —), priester, pest-pastoor, II, 126, 132.
- Peeters (Andries), sydevercooper, 121.
- Peeters (François), torfdrager, II, 288.
- Peeters (Jan), creemer, 112.
- Peeters (Matthys), II, 227, 230.
- Peeters (Magnaert), kopermaecker, 120.
- Peeterss. (Roelant) van Bergen op Zoom, 114.
- Peeters (Willem), weerdt, 108.
- Pelgrom (Gheeraert), cooipman, 115.
- Pels (Joris), oudecleercooper, II, 363.
- Peis (Pauwel), concierge van het Duchthuys, 373, 426, 429.
- Pentzenstein (de —), lieutenant général, II, 419, 420, 424, 425, 426.
- Percheval (Lieven) van Gent, 112.
- Paris (Hans), knaep van gesontheyt, 379, 398, 411.
- Perre (van de —), capitaine, II, 235.
- Perre (Jan Baptista van de —), apotheker, II, 77, 132, 133.
- Perre (Wouter van de —),

- stadtchirurgyn, **II**, 75, 80, 98.
- Perrenot (Frédéric), chevalier, seigneur de St. Loup etc., gouverneur, 84, 126.
- Pese (Anhony), metser, **II**, 338.
- Pester (Jan de —), **II**, 206, 330, 345.
- Peys (Jan), 26.
- Pieck (Cornelis), verwer, te Gent, 117.
- Piedt (Jan van der —), coopman te Gent, 102, 105.
- Pien (Jan), van Gent, 122.
- Piermonde (Jan de —), 288.
- Pilleyns (Geeraert), 143.
- Pimder (Jacobus), metser, **II**, 397.
- Pinto (Marquis de —), **II**, 241.
- Placquet (Janne), cruydenier, 116.
- Plancken (Cornelis van der —), pestpastoor, 333.
- Platvoet (Lambrecht), stadtslootmaecker, 175, 176, 177, 189.
- Plovīs (Willem), pestpastoor, 313, 314.
- Poelmans (Simon), **II**, 231.
- Pogy (Anthony de —), coopman vut italien, 108.
- Poieter (Carel de —), timmerman, **II**, 230.
- Polfliet (Joos), 108.
- Polfliet (Tanneken), 108.
- Pollyn (Cornelis) (Pollin), toesiender der peste & sluyter der pesthuysen, 175, 191, 195, 198, 202, 203, 205, 206, 207, 209, 210, 250, 251, 255, 257, 260, 265, 280.
- Poortere (Jan de —), rentmeester, 124.
- Poortere (Peeter de —) (Potter, Pottere), toesiender der peste & sluyter der pesthuysen, 194, 195, 198, 202, 203, 206, 207, 209, 210, 250, 251, 255, 257, 260, 265, 266, 276, 281, 285, 298, 299, 307.
- Postel (Hans van —), strooydecker, **II**, 35, 41, 57.
- Potter (Bartholmeus de —), **II**, 338.
- Pottere (Thomas de —), tresorier, **II**, 144, 156, 158, 174.
- Praegh, capitaine d'artillerie, **II**, 419.
- Praet (Joos van —), slootmaecker, **II**, 374, 383.
- Prest (Michel de —), marchand de draps, 122.
- Prevost (Guillaume), 122.
- Prims (Dr. F.), archivaris, XV.
- Prince (Guilliam), knaep van de rentmeester camer, **II**, 45.
- Prince (Joos de —), knaep van gesontheit, 250, 251.
- Provoost, greffier juré de Tamise, **II**, 313.
- Pruenen (Cornelis), tresorier, 177.
- Pruyssen (Karel van —), **II**, 262.
- Pulinckx (Melchior), cousmaecker, 114.
- Pyns (Gerardine), XI.
- Pype (Gielis), van Gent, 101.
- Q**
- Quaerthoof (Kathelyne), 111.

R

- Raedt (Mr. Jan de —) (Mr. Jan den Duyts), chirurgyn van Ste Elisabethgasthuys, **II**, 27, 80, 93, 97.
- Ram (Jan de —), échevin, 367, 368, 379, 399.
- Rament (?), greffier van St. Nicolas, **II**, 311.
- Ranst (P. van —), greffier de Bruxelles, **II**, 311.
- Rasiers (Artus), silversmit, 275.
- Raussauw (Cornelis) (Rossau, Rosschou), metser, **II**, 404, 406, 409.
- Raymaecker (Niclaes), 288.
- Reck (Laureys van —), **II**, 338.
- Reecke (Michiel van der —), 101.
- Redichoven (Charles van —), Gent, 105.
- Reyniers (Guilliam), 252.
- Reyniers (Hans), backer, **II**, 75, 77.
- Reynierssen (Hans), stadtschirurgien, **II**, 75.
- Ridder (Reneus de —), coopman van Gent, 106.
- Riemer (wed. de —), **II**, 260, 275.
- Rieulin (Jan) (Rieul), beyardier, 365, 382.
- Rivens (Wouter), slootmaecker, **II**, 349, 351, 354.
- Rivieren (Jan van de —), Ghent, 114.
- Robiano (Balthazar de —), échevin, 254.
- Rocca (Joseph de la —), opérateur, **II**, 367.
- Rockox (N.), borgemeester, 219, 253.
- Rockcox, chevalier, échevin, 391.
- Roe (Adrien de la —), 115.
- Roe (Jehan de la —), 115.
- Roeck (Jan de —), Gent, 102.
- Roelants, greffier, 132.
- Roessons (Jan Baptista), tresorier der Consumptie, **II**, 354, 356, 361.
- Roest (Adriaen & François & Jan van —), officiers van de Colve, **II**, 345.
- Roevers (Hendrick) (Rovers), **II**, 161, 199, 223 wed.
- Roeye (Bonaventure van —), man van Willemyne van der Borre, vroedvrouw, 41.
- Roggens (Alexander) (Rogge), latslaeger, **II**, 193, 198, 199, 204, 220, 229, 234, 258, wed. 274, 282, 288, 314, 330.
- Roggens (Niclaes), knaep van gesontheyt, **II**, 336, 344, 347, 349, 350, 354, 362 et s. 373, 374, 375, 376, 377, 379 wed.
- Rombauts (Jan), **II**, 337.
- Roose (Ambrosius), pensionaris der stadt, 279 note, 331, **II**, 26.
- Roosendael (Cornelis van —), 380.
- Roosens (François), schaliedecker, **II**, 373, 382, 391, 392.
- Rossauw (Andries van —) (Rossou), pestmeester, 74.
- Rossauw (Lyncken van —) (Rossouwen), 74, 75.
- Rotselaer (Peeter van —), pestmeester, 284, 293, 295 wed. 297.

- Roussau (Andries), pestmeester, 145, 146, 148, 169.
- Roy (Jaspar de —), vettewarier, 121.
- Roy (Willem de —), 103.
- Rubbens, advocaet, II, 31.
- Rubens, greffier, II, 371.
- Ruckardt, II, 128.
- Rummereers (Nicolas), II, 331.
- Rute (Jaspar), timmerman, II, 91.
- Rutten (Benedictus), gezwoeren medecyn, prelecteur der chirurgynen, II, 6, 23.
- Ruyenstock (Adam), 121.
- Rycke (Jeronymus van —), 103.
- Rys, échevin, II, 203.
- Rysheuvels (Engelbert), brouwer, 381.
- S**
- Saelders (Hans), 302.
- Salders (Lysbeth), vroedvrouw, 25, 27.
- Salenson (Geeraert van —), 110.
- Sallé (Pieryntken), II, 132.
- Salzedo (J. de —), II, 110.
- Sande (Cornelis van de —), tresorier der Consumptie, II, 369, 370.
- Sande (Jan van de —), II, 387.
- Santa-Cruz, borgemeester, II, 12, 98.
- Scellinx (Lyncken), vrouw van Claes Arens, Ghent, 105.
- Schaëckenbergh (François van —), metser, II, 388.
- Schaerenberg, deken, II, 147.
- Scharz (Peeter) (Schats), mandemaecker, 291, 302, 309.
- Schelle (Cornelis van —), chirurgyn, 108.
- Schenaerts (Jacques), tresorier der Consumptie, II, 209, 213, 219, 225, 229.
- Schermere (Claes de —), échevin, 49.
- Schevensteen (A.F.C. van —), docteur en médecine, XI note, II, 39 note.
- Schilders (Lysbeth), vroedvrouw, 34.
- Schippers (Neelken), vroedvrouw, 74, 75.
- Schockaert (Adeodatus), chirurgyn, II, 169, 170, 172.
- Schoeff (Maternus), 111.
- Schoenmacker (Peeter), II, 87.
- Schoonhoven (Jan), suyckerbacker, 107, 116, 121.
- Schot (François de —), échevin, 330.
- Schotelmans (Jan), canifasier, 380, 399.
- Schotelmans (Jan Baptista), apotheker, II, 133.
- Schout (François van der —), later in de peste, 34.
- Schoyte (Jhr. Philips), échevin, 404, II, 358.
- Schrynmaeckers (Gaspar), tresorier der Consumptie, II, 365, 366, 367.
- Schrynmaeckers (H.), greffier de Bruxelles, II, 311.
- Schrynmaeckers (P.), II, 219.
- Schrynmaeckers (Peet.), rentmeester generael, tresorier der Consumptie, II, 258, 287, 313, 330.

- Schuyt (Willem), échevin, 142.
 Scieret (Jan), 122.
 Scoers (Truycken), vroedvrouw, 25, 27.
 Scouwaers (Margriete), vroedvrouw, 25, 27.
 Scribanus, Eerw. Pater, 357.
 Sebastiaen (Sint —), 358, 382, II, 24.
 Sebrechts (Frans), timmermans, II, 391.
 Segers (Bartholomee), 122.
 Segers (Hendrick), brouwer, II, 76.
 Seldenacker (Joris), chirurgyn-barbier te Wilryck, XI.
 Servaes (Rombaut), pestmeester, II, 221.
 Setter (P. van —), secretaris, IX note, II, 423, 424, 429.
 Simons (Jan), huidevetter, II, 221.
 Sivoir (Jehan) d'Amiens, 118.
 Smeerpont (Jacques), coopman, 109.
 Smeyers (Peeter), metser, II, 410.
 Smidt (N... de —), pestmeester te Lier, II, 208.
 Smit (Bernaert), brouwer, 104.
 Smit (Jan de —), van Ghent, 114.
 Smit (Vincent de —) den oude, coopman, 114, 115, 117.
 Smits (Peeter), leverancier van doodkisten, II, 205, 213, 221, 222.
 Smolders (Jan), concierge op Stuyvenberg, II, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403.
 Smolla, premier lieutenant, II, 419, 420.
 Sneeuwaters (Joachim), 287.
 Sneeuwaters (Steven), 122.
 Sneyers (Jan), échevin, II, 118, 123.
 Snoeck (Lieven) van Gent, 114.
 Snoeck (Philips), van Gent, 114.
 Snoys (Cathlyne) (Snoes, Snoeys), vroedvrouwe, 145, 166, 170, 176, 191, 202.
 Snyders (Jan de —), later in de peste, 74.
 Snijers (Hendrick), assistent van de Paters Jesuiten, II, 272, 288.
 Snyers (H.), greffier, II, 343, 358.
 Snyers (Mr. Jan —), pestmeester, 113.
 Snyers (Jan), tresorier gene-rael en binnen borgemeester, II, 202, 203, 250, 325.
 Solre (Comte de —), II, 354.
 Solvyns (Franciscus), tresorier der Consumptie, II, 406, 407.
 Soolmaeckers (Jan Carel), brouwer, II, 368, 369.
 Spaiden (Mathys), creemer, 107.
 Spangen (Jhr. Cornelis van —), échevin, II, 66.
 Spielman (Matthys), II, 163.
 Spruyt (Jehanne), echtgenoot van Balthasar Leers, 120.
 Stappaerts (Eerw. Heer —), cappelaen op het Kiel, pest-pastoor, II, 83.
 Stas (Franciscus), II, 418.

- Steculorum (Peeter), laecken-vercooper, 110.
- Steen (Adriaen van den —), oudt deken der vischvercoopers, II, 169.
- Steenbecke (Joris van —), chirurgyn, pestmeester, 169, 176, 190, 192, 198, 201, 205, 206.
- Steens (Mattheus van —), Ghent, 119.
- Steenecruys (François van —), slootmaecker, II, 210, 221, 277.
- Steenecruys (Lenaert van —), stadslootmaecker, II, 35, 41, 46, 49, 56, 68, 72, 78 wed.
- Steenecruys (Peeter van —), stadslootmaecker, II, 277.
- Steenhuysse, secretaire du Conseil de Brabant, 348.
- Steenwinckel (J. van —), tresorier, 177.
- Stellinghen (Henri van —), laeckenscheider, 115.
- Stembach (Gerardus a —) (Steinbach), pestpastoor, 346, 347, 349, 361.
- Sterck (Jacob), coopman, 118.
- Steydelinck (F.), 53.
- Sticker (G.), 171.
- Stockmans (Hendrick), brouwer, II, 77.
- Stortwagen (Lieven) van Gent, 120.
- Stridonius (Peeter) (Trudonius), pestpastoor, 328, 332.
- Struys (Guilliam), concierge van het Stadthuys, II, 204, 220, 275.
- Struys (Jan), II, 261.
- Strijdt (Willemijne) vrouw van Andries Peeters, 121.
- Strytberger (Balthasar), chirurgyn, II, 6.
- Stuycx (Engele), gezworen vroedvrouwe, 146, 170, 176, 191.
- Swagemaeckers (Catheryne), 111.
- Swallens (Margriete) (Zwallens), gezworen vroedvrouwe, 145, 146, 166, 170, 176, 191, 202, 206.
- Swanninx (Niclaes), II, 91, 173, 175, 204, 206, 209, 215, 222, 224.
- Swert (Jan de —), II, 259.
- Swinnen (Anna) (Swillems, Swinnens), vrouw van Philips Mertens, concierge op Stuyvenberg, — dochter van Servaes Swinnen, pestmeester, 389, 398, 399, II, 11.
- Swinnen (Servaes) (Suynen, Swynen, Zwinnen), pestmeester, 199, 202, 205, 206, 207, 209, 210, 212, 216, 218, 250, 253, 255, 257, 259, 260, 264, 280, 284, 296, 297, 306, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 317, 332, 333, 334, 335, 342, 348, 361, 378, 398, 400.
- Sijtsens (Peeter), 181.

T

- Tack (Peeter), rentmeester generael, 285, 299.
- Taelman (Michiel), van Gent, wed. 123.
- Taelman (Peeter), canifasier, 123.
- Tax (Eugen), greffier de Bruxelles, II, 311.

Tellier (Hans), stadtsbode,
433.

Telu (Nicolas), de Douay, 101.

Terlinx (Jan), van Gent, 114.

Thielman (Cornelis), cruydenier, 121.

Thiras (Gregorius), II, 41,
132.

Thuynen (Joos van —), maeckelaer, 132, 133.

Tilleman (Anthonis), II, 107.

Timmermans (Goyvaert), concierge op Stuyvenberg, II, 336, 344, 347, 349, 350, et s. 373, 375, 376, 377, 378, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 388 wed.

Timmermans (Philips), timmerman, II, 416.

Tiras (Gregorius), clerck der Bouwmeesters, II, 35, 41, 46, 57, 70, 77.

't Kindt (Hendrick), drogist, II, 261.

't Kindt (Peeter), drogist, 119.

Tollenaere (Joannes de —), prepositus der Jesuiten, 433, 435, II, 6.

Torfs (K. L.), historien, V.

Toucher (Ambrosius), 117.

Tours (Cathlyne), gezworen vroedvrouwe, 209.

Traupé (Joannes Henricus), smit, II, 413, 414.

Tricot (Dr.), IX note.

Triest (Michiel van —), II, 68, 72, 92.

Trohy (Edmundus), II, 359.

Tucher, buytenborgemeester, II, 218.

Tucher, échevin, 367, 426, 432.

U

Uffel (Van —), greffier van de Policycamer, wed., II, 190.

Uffele (Van —), secretaris, 167, 169, 170, 173, 174, 175, 197, 254.

Ursele (Marie van —), wed. van Ambrosius Toucher, 117.

V

Valckenisse (Andries van —), secretaris, II, 279 note, 302, 310, 322., 326, 341, 358, 371.

Valckenissen (Philips van —), secretaris, 417, II, 138, 173 note.

Valckman (François), van Gent, 103.

Valden (Godevaert), backer, 103.

Varick (Geeraert van —), II, 275.

Varick (Hendrick van —), marckgrave, 423.

Vassal (Toussaint) (Vassel), marchand, 113, 121.

Vasseur (Jan), coopman, 116.

Vechele (Bernaert van —), coopman, oosterlinck, 114.

Veger (Anne), chirurgyn te Mechelen, 327.

Vegerius (Jacob), pestmeester, 327, 332, 333.

Vekemans (Joannes), schalie-decker, II, 406, 411, 416.

Vekemans (Joris), 219, 253.

Veken (Peeter van der —) (Vekene), controleur vanden Houten Eeckhof, 413, 422, 434, II, 11.

- Vel (Adriaen), 287.
- Velaer (Vincent), chirurgyn van de peste, 25, 26, 32, 34.
- Velde (Pauwel van de —), II, 418, 429.
- Velden (Mattheus van de —), pachter der pesthuizen op Stuyvenberg, II, 418, 429.
- Venne (B. van de —), grefrier van Mechelen, II, 313.
- Verachter (Frédéric), VIII.
- Verbeke (Hans), 289.
- Verbert (Cornelis), deken der timmerlieden, 299.
- Verbiest (Kathlyne) (van der Biest), alias Keyzers, gezworen vroedvrouwe, 34, 38, 39, 41, 46, 53, 54.
- Verbiest (Wouter), II, 67, 73.
- Verboven (Reneus), van Gent, 119.
- Verbruggen (Guilliam), timmerman, II, 337.
- Verbruggen (Jan) de jonge, cruydenier, 121.
- Verdonck (Jan), metser, II, 123.
- Verdonck (Magdalena), II, 107.
- Verdussen, imprimeur de la ville, 359.
- Vereycken (Godefroid), VIII.
- Vergoes (Cathelyne), gezworen stadsvroedvrouwe, 387, 399, 412, 422, 434, II, 10.
- Vergoes (Truycken), gezworen vroedvrouwe, 339, 342, 349, 361, 377, 382, 399.
- Verhaegen (Jan), II, 338.
- Verhelleweghen (Guilliam) (Van Helleweghen, Helwegen), knaep van gesont-
heyt, 299, 307, 311, 313, 314, 315, 316, 318, 332, 333, 334, 335, 342.
- Verheyden (Hector), velblo-
ter, 120.
- Verheyden (Peeter), vettewa-
rier, II, 125.
- Verheyen, bouwmeester, 337.
- Verhulst (Adam), 122.
- Verhymolen (Adr.), weerdt,
II, 316.
- Verleyen (Livina), weduwe
Gheeraert van Salenson,
110.
- Verlinden (J. V.), gezworen
medecyn, II, 359.
- Verluyten (Peeter), stadts-
slootmaecker, 202, 302, 308,
412, II, 91.
- Vermaes (Jan), cladtschilder,
II, 338.
- Vermanden (Jan), 309.
- Vermeiren (Margriete), wed.
Gielis Pype, van Gent, 101.
- Vermoelen (Godevaert), oly-
vercooper, 116.
- Verplancke (Jacques), oudt
deken der timmerlieden,
304.
- Verplancken (Jacob), pest-
meester, 332.
- Verplancken (Jacques), ge-
sworen houtmeter, 380.
- Verpoorten (Huybr.), pest-
meester, 34.
- Verreycken (Godefrid.) (van
den Dyck), stadtsmedecyn,
314, 334.
- Verreycken, audiencier, II,
23.
- Verschrieck (Guilliam), been-
houwer, II, 107.

- Verschrieck (Pater —), **II**, 349.
- Verschueren (Berthelmeus), **II**, 91, 93, 95, 97, 100, 103, 106, 109, 111, 113, 114, 117, 121, 132, 205, 359, 339.
- Verstraeten (Peeter), pestmeester, 367, 381, 396, 399, 402, 403, 406, 413, 414, 415, 417, 421, 423, 435, **II**, 6, 11, 19, 36, 39.
- Vertonghen (Simon), coopman van verwe, 102.
- Vertu (N... de la —), opérateur, **II**, 168.
- Vervoort (Jacob), **II**, 337.
- Vervoort (Jan), timmerman, **II**, 392.
- Vervoort (Jaspar), timmerman, **II**, 57.
- Verwilt (Guillielmus), stadtsmedecyn, 334, **II**, 12, 32.
- Vetkens, greffier, 135.
- Viersolet (Pieter), **II**, 355.
- Vievere (Lieven van de —), coopman van Ghent, 105.
- Vignon (Catherina), vroedvrouw der geïnfeceteerde, **II**, 183.
- Vignoy (Jehan), marchand de laines d'Amiens, 111.
- Villegas (Diego de —), stadtsmedecyn, **II**, 75.
- Villici (Jan), pestpastoor, 315.
- Vincent (Claude), 118.
- Vincent (— den cleermaecker), 184.
- Vinck (Jacques van de —) van Gent, 117, 122.
- Vinck (Janne van der —), 119.
- Vinckenborgh, apotheker, **II**, 233.
- Viri (dame Marguerite de —), **XI**.
- Vissers (Matthys), mester, **II**, 67, 70, 71.
- Vivere (Joos van de —), coopman van Ghent, 106.
- Vlierden (Jhr. Jan van —), Isten hooftman der Poortery, oppercurmeester der Polycycamer, **II**, 225.
- Vliet (Jan van de —), ministre de la Parole Divine, 196.
- Vloet (van —), deken, **II**, 147.
- Voen (D. de —), 189.
- Voocht (Lieven de —), van Gent, 115, 117.
- Voort (Hellegde van der —), vroedvrouw, 25, 26.
- Vorst (Clara van der —), vrouw van Cornelis van den Eynde, erfscheyder, **II**, 57.
- Vorst (D. van de —), greffier, **II**, 379.
- Vos (Jan de —), controlleur van den Eeckhof, **II**, 219, 260, 261, 264, 283, 337.
- Vos (Vincent de —), orgelblazer, 364.
- Vrancken (Michiel), 102.
- Vriendt (Merten de —), toezieder der pesthuysen, 261, 266, 267, 276, 281, 285, 298, 299, 307.
- Vrients (J.), **II**, 107.
- Vrye (Theodorus de —), **II**, 283.
- Vyvere (Lieven van de —), coopman te Gent, 107.

W

- Wachmans (Andries), 349, 400, 413, 423, **II**, 24, 35.
- Wachtere (Hendrick de —), ministre de la Parole Divine, 196.
- Wachtmans (Andries), 435, **II**, 73.
- Wael (Lucas de —), 407, 413, 423, 435.
- Wagemaekers, greffier (Waguemaquers), 124, 135.
- Wagemans (Daniel), voorsluyter op Stuyvenberg, **II**, 347, 349, 350 et s.
- Wagemans (Jacques), **II**, 107.
- Walewijns, notaris, 218, 252.
- Walle (Benedict. van de —), gesworen chirurgyn, **II**, 325.
- Walle (Mr. Jan van de —), chirurgyn van Sinte-Elisabethgasthuys, 378.
- Walle (Philips van de —), sydewerver, 119.
- Walravens (Peeter), coopman van syde, 121.
- Walvisch (Jeronym*), sluysmeester, **II**, 216.
- Wandelaer, erscheyder, **II**, 217.
- Wannemaecker (Peeter de —), apotheker, **II**, 161, 175, 196, 198, 223.
- Wanninx (Niclaes) (Swanninx), oudecleercooper, **II**, 68, 72, 76, 87, 91.
- Wechter (Rombaut van —) (Wachters), pestmeester, **II**, 192, 195, 198, 204, 210, 214, 220, 222, 223, wed. 225, 231.
- Weerden (Jan van —), tresorier van de Consomptie, **II**, 97, 99, 102.
- Weerd (Constantin), secretaris, **II**, 358 note.
- Weerd (C. de —), greffier, 377, 402, 418, 419, 420, **II**, 319.
- Weerd (Joos de —), pensionaris der stad, 275.
- Weerlijckhuys (Balthasar van —), cleermaecker, **II**, 122.
- Werdt (Constantinus de —), secretaris, **II**, 348.
- Werve (van de —), tresorier, **II**, 217.
- Werve (Jhr. Hendrick van de —), oudt borgemeester, **II**, 358 note.
- Wevers (Hans), geweldigen binnen Heusden, oft Jan Bierens wt synen name, 400.
- Weyer (Truycken van de —) (Wiere, Wyere), gesworen vroedvrouw, 206, 209, 210, 251, 255, 257, 261, 294, 295, 306, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 333, 335.
- Weyers (Thomas), stadtsbode, **II**, 117, 123, 161, 248, 345.
- Wiebaut (Janneken), gesworen vroedvrouw, **II**, 266.
- Wilde (Hendrick de —), brouwer, **II**, 157, 161, 175, 197, 206, 223, 231, 234, 261, 263, 275, 331, 337, 348, 349, 351, 364.
- Willem (— den heuldermaecker, 182.

- Willem (— den moesmeyere), 290.
 Willemaerts (Piersoon), see-
 melvercooper, 122.
 Willems (Janneken), 108.
 Willems (Jehanne), vrouw
 van Loys Gheerolfs, van
 Gent, 122.
 Willems (Machiel), schipper,
 123.
 Willemsen (Ambros.), knaep
 van gesontheyt, wed. 379.
 Willemsens (Jan Baptista),
 grofsmid, II, 345, 355.
 Wils (Aerdt), maeldenier,
 102.
 Wils (Alexis), II, 415.
 Wils (Arnoldus), ministre de
 la Parole Divine, 191.
 Winter (Elisabeth de —),
 koolvrouw, II, 160.
 Witte (Jhr. Carel de —),
 échevin, II, 379.
 Witte (Cathlyne de —), con-
 cierge op de pesthuysen op
 Stuyvenberg, 362, 370, 382,
 399, 409.
 Witte (Gaspar de —), gref-
 fier, II, 161, 203, 213, 272, 354.
 Wolff (Bastiaen de —), scha-
 liedecker, II, 175.
 Wolf (Jan Baptista de —),
 tresorier der Consomptie,
 II, 411, 414, 415, 417, 418.
 Wouters (Jan), torfdrager,
 II, 288.
 Wouters. (Jacques), schip-
 per, II, 153.
 Wouters (Lucas), priester,
 cappelaen in St-Willeborts,
 pestpastoor, II, 117, 122, 124,
 125, 132.
 Wouwer (Huybr. van de —),
 115.
 Wuytens (Margriet) wed. van
 Dierick de Knijff, 104.
 Wijcke (Aerdt van —), 112.
 Wijmers (Anthonis) (van
 Wijnmeerschen), 305, 307.

Y

- Yiens (Gregorius), pestpas-
 toor, 284.
 Yken (François), Mr. van den
 schepe Vliegende Gheest,
 110.

Z

- Zegers, greffier, II, 173, 358.
 Zegers (Peeter), II, 275.
 Zuerius, secretaris, 195.
 Zwertkin (Cornelius), toe-
 siender der peste, 261.
 Zwolle (Geeraert van —),
 creemer, 107.

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is arranged in approximately two columns.]

**II. — TABLE DES CONTRÉES, LIEUX-DITS, PAYS,
VILLES, etc.**

- Adriatique (mer) **II**, 398 note, 402 note.
Aerschot, 140, **II**, 281.
Alckmaer, **II**, 244.
Alger, **II**, 401 note.
Allemagne, **II**, 385 note, 424.
Alost, **II**, 76, 94.
Amiens, 111.
Amsterdam, 262, 263, 329, 360, **II**, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 242, 246, 256, 264, 265, 266.
Angleterre, 40, 76, 208.
Nonnekens Clooster, **II**, 286, 287.
Observanten Clooster, 8.
Predickheeren Clooster, 121, 339.
Récollets (Minnebroeders), 11, 19, 36, 62, 339.
St. Salvator (Pots), 5.
Vrouwenbroedersclooster, 408, **II**, 7, 15.
Terziecken, 203.
Zwartsustersclooster, **II**, 272, 333.

ANVERS (ANTWERPEN) :

Canaux (Ruyen) :

- Boterruye, 105, 106, 114, 115.
Jesuiten ruye, 303.
Minnebroeders ruye, 108.
Suycker ruye, 102, 116, 121.
Verwersruye, 116.

Couvents (Kloosters) :

- Augustynen Huys, **II**, 352.
Beggarden Clooster, **II**, 259, 273.
Cellebroeders Clooster, 48, 50, 51, 52, 222, 339, **II**, 12, 246, 273, 380.
Derde Orden Clooster, 205, **II**, 292.
Facons Clooster, 198.
Lombaerden Clooster, 179.
St-Michiels Clooster (Abdye), 5, 109, 183, 189, 339, **II**, 351.
Minnebroeders godshuys, 113.

Edifices publics, etc. :

- Blyckhof, **II**, 423.
Bourse (Borse), 45, 182, 184.
Brouwershouwer, **II**, 167.
Brouwerhuys, **II**, 380.
Dulhuys, 204.
Dwinghuys, Tuchthuys, *voir Table III*.
Eeckhof (kleinen houten), 196, 413, **II**, 160, 258, 283, 337.
Geelrocx (bolwerk), 150.
Glacière (Yskelder), **II**, 419, 420, 426, 427, 428.
Kasteel, 183, 421, **II**, 201, 427.
Ketspel, 178.
Kleyn Kerckhof, 186.
Knechtjenshuys, 367, 382, 429, **II**, 247.
Mont-de-piété (Berg van Bermhertigheyt), 347, 350, 365, 384, **II**, 138.

- Oisterlingenhuis (Oisterhuis) (Maison Hanséatique), 336, II, 96, 105.
- Oudt Pesthuis, 305, II, 381.
- Spiegelraemhoff, II, 55.
- Stadthuys (Raedhuys), 104, 115, 117, 308, 405, II, 201, 204, 275.
- Steen (gevangen —), 105, 196, II, 110, 363.
- Vindelingenhuis, 204.
- Vleeschhuys, 2, 10, 20, 28, 61, II, 270, 372.
- Eglises et dépendances, etc.:*
- St. Andries Kerck, 101, 107, 180, II, 186, 253.
- St. Andries Kerckhof, 192.
- Borchkerck, 108, II, 107.
- Croonenborgh capel, II, 185, 190.
- St. Jacobs Kerck, 106, 177.
- St. Jacobs Kerckhof, 73.
- St. Jans capel, 11.
- Societeyt Jesu's Kerck, 317, 339.
- Jesus capel, 19.
- St. Joris Kerck, 375, II, 66, 69, 70, 258, 265.
- St. Nicolaes capel, 50.
- St. Rochus capel, 11, 19.
- O. L. V. Beeld, 358.
- O. L. V. Kerck, 2, 3, 10, 11, 103, 107, 143, 263, 274, 312, 382, 400, 406, 407, II, 49.
- O. L. V. Kerckhof, 108, 141, 183, 187.
- Vrouwenbroeders Kerck, 339.
- Zondagsche schole capel, 370.
- Fossés (Grachten, vlieten), etc.:*
- Borchgracht, 120, II, 171.
- Herrincvliet, 119.
- St. Jansvliet, 196, II, 18.
- Paddegracht, 182.
- St. Pietersvliet, 252.
- Hôpitaux (Gasthuysen), voir Table III.*
- Groot (Ryck-Ste. Elisabeth gasthuys), 62, 88, 193.
- St. Jacobsgasthuys, II, 15.
- St. Juliaensgasthuys, II, 77.
- Koningshospitaal, II, 380.
- St. Rochusgasthuys, 203, 204, 205, 255, 257, 281, 298, 307, 309, 311, 348.
- Maisons dénommées (Huizen genaemt de...):*
- Aentrecker, 180.
- Answyck, 181.
- Arent, 109, 120, 178, 185.
- Balance, 116.
- Belle (brouwery), II, 368.
- Berrie (brouwery) II, 157, 197, 206, 223, 234.
- Blauwen Voet, 186.
- Blompot (apothek), II, 54.
- Boergoensch Cruys, 108.
- Bonivyse, 108.
- Bonte Koeij, 187.
- Borsse, 184.
- Boterstand, 103.
- Brancuyp, 179.
- Brantijzer, 185.
- Bijbel, 183.
- Bijlken, 183.
- Dansaert, 181.
- Den Haeghe, 106.
- Drye Croeskens, 188.
- Dry Haesnoten, 188.
- Dry Linden, 178.
- Dry Maelslotkens, 180.
- Dry Papegaeykens, 187.
- Drye Sacken, 433.

- Drye Snoecken, 104.
 Druyve, 182.
 Dystelboom, 182, 184.
 Cleyne Royschere, 106, 107.
 Cleyne Horlogie, 177.
 Clock (brouwery), II, 77.
 Corenbloem, 121.
 Creytenborch, 109.
 Croone, 107.
 Eenhoren, 179.
 Egypten, 107.
 Engel, II, 50.
 Faucon blanc, II, 423.
 St. Franciscus, 106.
 Fransche Furie, II, 149.
 Fonteyne, 114.
 Goudbloem, 104.
 Grooten Baers, 115.
 Grooten Beer, 188.
 Groot Schip, 120.
 Gulden Cruys (brouwery),
 307.
 Gulden Hant, 178.
 Gulden Hooft, 101.
 Gulden Kruys, 181.
 Gulden Leeuw, 186.
 Gulden Rink, 189.
 Gulden Tralie, 180.
 Gulden Swaen, 106.
 Handt Gods, 179.
 Hemelryck (brouwery), 381.
 Herbrant, 114.
 Hof van Sint Jacop, 177.
 Hollantsen Liest, 181.
 Hoocksetter, 188.
 Hoop, 184.
 St. Jacop, 183.
 St. Jan, 119.
 St. Janshoof, 185.
 Keerse, 115, 117.
 Kerse, 117.
 Ketspel, 178, 183.
 Klaverblat, 188.
 Kleyn Fles, 181.
 St. Krispyn, 186.
 Kroon (brouwery), II, 76.
 Lammeken, 179, 180.
 Lepeleer, 115.
 Liere, 184.
 Lion d'Or, 118.
 Luypaert, 108.
 Melaenen, 184.
 Melckhuys, 183.
 Meulen Yzer, 181.
 Moyses, II, 17, 24, 25, 31.
 Nacht, 177.
 Olifant, 118.
 Ordinael stoet, 188.
 Oude Leeuwen (brouwery),
 412.
 Pansyser, 111.
 Papegaeyken, 177.
 Paradis, 118.
 Passer, 185.
 Peert, 121.
 Pellegrym, 179.
 Reeghenboech, 179, 180.
 Rollewagen, 180.
 Roosenhoet, 111.
 Roskam, 181.
 Ruster, 183.
 Quaertspel, 183, 187.
 Samson, 118.
 Santberck, 181.
 Sarasynshoof, 108, 188.
 Schaepscoye, 120.
 Schilt van Engelant, 178.
 Scotelken, 179.
 St. Sebastiaen, 185.
 Seeve Sterre, 181.
 Soeten naem Jesus, II, 203.
 Sonne, 188.
 Spagnien, 193.
 Speelhof, 183, 188.
 Spiegel, II, 316.
 Spuyte, 184.

- Steenken, 186.
 Stopmes, 188.
 Swaen, 182, 186.
 Swaenken, 116.
 Swaluwe, 116.
 Swanenbeurch, 186.
 Sweert (brouwery), II, 46.
 Syelaecken craemen, 187.
 Toelast, II, 260.
 Twee vergulde schupkens, 114.
 Veedersack, 181.
 Verkeerde Weirelt, 107.
 Vier Heemskinderen, 114, 117.
 Vliegental, 187.
 Vlies (brouwery), 107, 381, II, 257.
 Vosjagher, 187.
 Wapens van Engelant, 111.
 Wildeman, 116, 118.
 Wit Peerdeken, 178.
 Witte Lelie, 116.
 Wytten Engel, 186.
 Witten Sloetel, 115.
 Witvoet, 321.
 Wijngaert, 112.
- Marchés (Merckten) :*
- Botermarkt, 2, 10.
 Brabantse Corenmerckt, 182.
 Eyermerckt, 187.
 Groote Merckt, 108, 114, 117, 178, 188.
 Hoymerckt, 179.
 Huydemerckt, 103.
 Luysmerckt, 54, 93, 160, 180, 185, 186, 215, 241, 366, 427, II, 126, 181, 369.
 Melckmerckt, II, 64.
 Ossemerckt, 178, 181, 183.
 Peerdemerckt, 181, 184, 188, 373, 378, 382, 383, 428.
- Pondermerckt, II, 408 note.
 Verckensmerckt, 96, 164.
 Vischmerckt, 2, 10, 20, 28, 61, 112, 179, 196, II, 177, 270, 275, 279, 305.
 Vrydagsche merckt, 93, 160, 178, 184, 187, 215, 241, 350, 427, II, 126, 128, 139, 166, 173, 181, 269, 318.
- Navires (Schepen) :*
- Jager, 119.
 Spirito volante, 110.
 Vliegheende Gheest, 110.
- Ponts (Bruggen) :*
- Hoogbrugge, 103.
 St. Jansbrugge, 165.
 Koepoortbrug, II, 279.
 Meerbrug, 185, II, 18, 279.
 Papierenmolenbrug, 281, 286, 288, 289, 304.
 St. Pietersbrug, 120.
- Portes (Poorten) :*
- Beggyne (Bagyne) poort, 366, 427, II, 43, 126, 181, 269, 271.
 Croonenborgpoort, 300, 430.
 Hoeypoort, 188.
 St. Janspoort, 101.
 St. Jorispoort, 24, 179, 187, 376, II, 21.
 Kipdorppoort (Kibberpoort), 182, 375, 376, 377, 400, II, 32, 55, 135, 149, 179, 340, 383, 389, 396.
 Roode Poort, 101, 104, 150, 187, 190, 305, 375, 376, 377, 400, II, 55, 100, 164, 386, 391, 427.
 Slyckpoort, 195, 305, II, 90, 164.
 Vrydderpoort, 182.
 Waterpoort, 376.

- Quais et dépendances*
(*Kayen, etc.*) :
- Byerhoofd, 179, II, 25.
Craen, II, 356.
Engelsche kaye, II, 75, 77, 236.
Meeckaye, 181, II, 46, 49, 236.
Pensgat, 96, 163, 243, II, 51.
Schelde (Escaut), 335, II, 153, 234, 271.
Steenencraencken, 263, II, 164.
Vischhoofd, II, 356.
Werf, 304, II, 281.
- Quartiers de la ville :*
- Borch, 118, II, 357.
Cronenberg, 16, 184, 434, II, 15, 185.
Dambrugge (buyten de stadt) 104, 346, 400, 419, II, 18, 385, 386.
Galgenveld, 33.
Handt, II, 122.
Nieuwstadt, 99, 102, 103, 104, 120, 171, 188, 194, 198, 282, 286, 288, 289, 300, 304, 316, 396, II, 18.
Stuyvenberg, 362, 369, 370, 377, 378, 379, 380, 381, 386, 389, 399, 400, 401, 409, 412, 413, 422, 423, 434, II, 10, 11, 24, 25, 33, 34, 35, 41, 46, 47, 52, 55, 56, 57, 59, 63, 66 à 73, 80, 83, 109, 112, 117, 118, 123, 125, 132, 133, 134, 140, 143, 148, 151, 155, 156, 157, 160, 161, 173, 174, 175, 179, 180, 182, 188, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 212, 213, 215, 220, 221, 222, 223, 228, 231, 232, 239, 240, 258, 260, 261, 263, 264, 270, 283, 288, 293, 294, 320, 330, 337, 338, 339, 340, 345, 346, 348, 351, 355, 362, 366, 367, 368, 373, 374, 376, 377, 378, 380, 382, 385, 387, 388, 391, 398, 410, 426.
St. Willebortsvelt, 349, 362, 366, 380, II, 87, 125, 346, 351, 403, 404, 410.
- Remparts (Vesten) :*
- Sinte-Cathelyne vest (Catte vest), 106, 185.
Kipdorpvest, II, 126, 250, 262, 337.
Lombaerde vest, 74, 121, 188.
Steenhouwersvest, 102, II, 126, 260.
- Rues (Straet, straetken, ganck, etc.) :*
- Achter straet, 114.
St. Anna str., 179, 182.
St. Antheunis str., 181, 183, 185.
Appel str., 102.
Augustynen str., 180.
Becken ganck, 108.
Bedde str., 172, 185, 187.
Beerckens ganck, 74.
Berg, 384.
Beuckelaers str., 186.
Bocksteeg, II, 134.
Boerenkwartier, II, 337.
Bogaert str., II, 423.
Bontmantel str., 184, II, 239.
Bradery str., 102.
Cammerstr., 109, 118, 121, 289.
Casteelplaetse, 198.
Casteelplein, II, 126.
Cauwenbergh, 102.

- Celrebroederstr., 48, II, 54.
 Claeren str., 54.
 Clapdorp, 108, 114, 422.
 Cleynen Gorlaert, 186.
 Coepoortstr., II, 50.
 Cordeliers (rue des —), 100.
 Corte Nieuw str., II, 271.
 Corte Ridder str., 183, 187.
 Craeywyck, 252.
 Cuyper str., 102, 121.
 Doornick str., 121.
 Driesch, 103.
 Dryhoeck, 108, 181.
 Everrechts str., 178.
 Everick str., 112, II, 125, 128.
 Eyck str., 170.
 Frans Schots ganck, 186.
 Gasthuys beempden, 107, 119,
 II, 198.
 Haere str., 321, 322.
 Heyl metter Huycke str., 120.
 Heylich Gheest str., 189.
 Hoboken str., 433, 435.
 Hooch str., 106, 107, 115, 118,
 II, 203.
 Hoorne ganck, 178.
 Hoplant, II, 17, 24, 25, 31.
 St. Jans str., 104, 184.
 Kammestr., 106, 181, 186.
 Kandleeeren ganck, 183.
 Katte str., 182.
 Kees str., 102, 111, 115, II, 169,
 171.
 Keyzer str., 109, 111, 177, II,
 183.
 Kipdorp, 103, 106, 182, 183, 188,
 II, 54, 153.
 Kleere str., 184.
 Kleynen Kawenbergh, 178.
 Koeper str., 184.
 Koppe ganck, 185, 187.
 Korte Beuckelaer str., 177.
 Korte Gasthuys str., 186.
 Korte Nieuw str., II, 169.
 Korte Vlyer str., 188.
 Lange Gasthuys str., 284.
 Lange Nieuw str., 179, II, 54.
 Lange Ridder str., 103, 178,
 180.
 Leguyt, 302.
 Lepelstr., 166, 179, 180 (ach-
 terganck), 183, II, 110.
 Lerm str., II, 423.
 Maeldery str., 118.
 Marcgraeve str., II, 153.
 Matte str., II, 170.
 Meer (Meir), 117, 185, 188, 245,
 II, 54, 112, 167, 168, 326, 327,
 340.
 Meir steeckxken, II, 222.
 Meulenbergh, 383, II, 12.
 Mey str., 181, II, 293.
 St. Michielsclooster str., 430,
 431.
 Minderbroeder str., 111, 121.
 Monnoie (rue de la —), 122.
 Moriane str., 132, 133.
 Munster str., 5.
 Naelwyck str., 102.
 Nieuwe Waghe, 103, 109, 302.
 Nouvelle Poix, 115.
 Nyeuw str., 179, 184.
 Oever, 101, 121, 272, 289, 354,
 366, 427, II, 138, 269, 301.
 Oudaen str., 120.
 Oude Waghe, 105.
 Pantstr., 107.
 Paternoster str., 404.
 Paradijs str., 104.
 Peerdekens ganck, 179.
 Peeter Pot str., 122.
 Pleyne van het Casteel, 358,
 408, 413.
 Preecke str., 111, 181, II, 111.
 Preekheer str., 166.
 Retory str., 179.

- Rochus str., II, 31.
 Roeygier, 179.
 Roose str., 180, 183.
 Sack str., 108.
 Sant, 109, 120, 121, 182.
 Schelleken, 182, II, 206.
 Schreynerwerckers str., 180.
 Schu str., 181.
 Schuttershof str., 183.
 Silversmit str., 110, 118, 121, 123.
 Sleutel str., 182, II, 89.
 Spuy str., 185.
 Stoef str., 114.
 Swane ganck, 183.
 Swartsusters str., 182.
 Suer str., 48.
 Swert str., 187, II, 155.
 Tapissierspant, 182, 302.
 Vaert str., 107.
 Veken str., 107.
 Venus str., 179, 185.
 Vingerlinck, 120, 186.
 Vleeshouwer str., 185.
 Vlierstede, 180.
 Vlyes str., 178.
 Wieg str., II, 329, 331.
 Wol str., 107, 116.
 Wynckel str., 184.
 Wyngaert str., 114.
 Ysere Waghe, 181, 187, 215, 241, 245, 272, 354, 366, 427, II, 126, 138, 155, 166, 181, 269, 301.
 Yshondt (Pleyne van den —), 427, II, 43, 104, 126, 141, 166, 181, 269, 301.
 Zierick str., 115.
- Tours (Torens) :*
- Backerstoren, II, 79, 80, 90, 107, 109, 114.
 Bolbaen (Toren by de —), II, 224.
 Huydevetterstoren, 421.
 O. L. V. Toren, 330.
 Tour Bleue (Blauwen Toren) II, 419, 420, 424, 426, 427, 428.
 Tour Rouge (Rooden Toren) II, 419, 420, 424, 426, 427, 428.
 Vischcooperstoren, II, 269, 305.
- Armentières, II, 296.
 Arnhem, 78.
 Arras, II, 296.
 Artois, XI.
 Ath, 22 note, 317.
 Audenaerde, 320, II, 296.
 Austruweel, 33.
 Barbarie (Côtes de —), II, 401 note.
 Berchem, 17, II, 108, 109, 255, 348, 423.
 Bergen-in-Henegouw (Mons), 317.
 Bergen-op-Zoom, 114, 336, 337, 338, 341, 342, 408, 410, II, 7, 22, 76.
 Béthune, II, 297.
 Beveren (Waes) (in Vlaenderen), 54, 140, 141, 143.
 Bois-le-Duc ('s Hertogenbosch), 47, 71, 401.
 Borgerhout, II, 348.
 Boulogne, 189.
 Brabant, XI, 53, II, 294.
 Breda, II, 119.
 Bremen, II, 384 note.
 Bruges, II, 15, 44, 45, 47, 108, 240.
 Bruxelles (Brussel), 20 note, 266 note, 357, 392, II, 23, 47, 89, 99, 101, 103, 116, 185, 241,

- 244, 249, 252, 254, 256, 294,
306, 311, 326, 338, 339, 408
note, 412, 413 note.
- Bruynswyck, 115.
- Calais, 211.
- Calloo, II, 76, 79, 80, 90.
- Cambrai, 211, II, 110, 296.
- Cappellen, 15, 18.
- Coblence, 45.
- Cologne (Keulen), 43, 44, 45,
309, 310, 340, II, 276.
- Constantinople, II, 412 note.
- Contich, II, 286, 287.
- Courtrai, II, 114, 296.
- Cruyce (Fort van —), 217, 218.
- Cruysshans, 250, 421, II, 22.
- Damme, 345.
- Dantzic, II, 408 note.
- Delft, 71, 360.
- Dermonde, 110.
- Deurne, 9, 11, II, 224.
- Diest, 310, 311, II, 45.
- Dordrecht, II, 243, 245.
- Douai (Duway), 101, 113, 115,
118.
- Duffel, 18, II, 6.
- Dunkercke, II, 398 note.
- Edam, II, 244.
- Eeckeren, II, 164, 168.
- Embden (wester), II, 384 note.
- Ems, II, 384 note.
- Enckhuysen, II, 244.
- Ferdinandus polder (dyck),
II, 69, 381.
- Finlande, II, 384 note.
- Flandre, XI, 76, 211, 363, II,
76, 391 note, 401, 403 note,
409 note.
- France, 75, 76, 211, 213, 386, II,
390 note, 391 note, 423.
- Francfort-sur-le-Mein, 45, 46,
II, 276, 277.
- Funchal, 110.
- Gand (Gent), 101, 102, 103, 104,
105, 106, 107, 110, 111, 112, 114,
115, 116, 117, 118, 119, 120,
121, 122, 123, 430, II, 23, 244,
272, 355.
- Gheel, II, 235, 237.
- Grol, II, 69.
- Groningue (province de —),
II, 244.
- Gueldre (province de —), II,
244.
- Gulick (pays de —), 104.
- Haarlem, II, 241, 242.
- Hainaut, XI.
- Hambourg, 78, II, 245, 246, 248,
384 note, 485 note.
- Hâvre de Grâce, 76.
- Heilich Lant, II, 42.
- Helmont, II, 52.
- Herenthalsche Vaert, II, 167,
380.
- Herenthout, II, 334.
- Heusden, 386, 400, 401.
- Hildersum, 115.
- Hoboken, 9, 11, II, 38.
- Hollande, 209, II, 77, 152, 154,
241, 242, 243, 244, 254, 255,
260, 281.
- Hulst, II, 45, 101, 102.
- Huy, 343.
- Italie, 135, II, 20.
- Itegem, II, 334.
- St. Jacobsschans, 218, 298.
- Kiel, 289, II, 102.
- Kieldrecht, 140.
- Kleyne Oost, II, 384 note.

- La Croix (Fort de —), 218.
 La Perle (Fort de —) (Peirle)
   II, 75, 235, 236, 237, 239, 259.
 St. Laurensfort, II, 46, 49.
 L'Ecluse (Sluys), II, 15.
 Levant, II, 400 note, 412 note,
   414 note.
 Leyde, 360, II, 154, 241, 242,
   264, 265.
 Liège (Luik), 343.
 Lierre, II, 52, 185, 208, 267, 273.
 Lille (Ryssel), 90, 329, II, 289,
   290, 291, 292, 296, 303, 315,
   321.
 Lilloo (polder de —), 200.
 Lilloo, 200, 262, 263.
 Limbourg, II, 385 note.
 Lisbonne, II, 403 note.
 Lokeren, II, 312.
 Londres, 76, 208.
 Louvain (Leuven), II, 47, 94,
   304, 305, 306, 318.
 Luxembourg, II, 414 note.
 Lyflant, II, 384 note.

 Madera, 110.
 Maesyck, 256.
 Maestricht, 343, II, 424.
 Malines, 327, 429, 433, II, 45,
   76, 94, 152, 304, 305, 313, 316,
   317, 322, 412 note, 413 note,
   419, 420, 426.
 Malines (Hôpital de Sa Ma-
   jesté), 376 note.
 Malle, 54.
 Marie (Fort —), II, 75, 77.
 Marseille, II, 390 note.
 Méditerranée (mer), II, 390
   note, 398 note.
 Merxem, 314, 418, 419.
 Messine, II, 398 note.
 Middelbourg, II, 242.

 Milan, II, 20, 37.
 Moerdyck, II, 153.
 Moll, 418.
 Monickendam, II, 244.
 Mons (Bergen-in-Henegouw),
   211, II, 429.
 Montaigu (Scherpenheuvel),
   275, 329, 410.
 Morée, II, 402 note.

 Namur, II, 424.
 Naples, II, 398 note.
 St. Nicolas (Waes), 223, 256,
   II, 310.
 Nieuport, II, 391 note, 416
   note.

 Oelegem, 54.
 St. Omer, II, 296.
 Oostmal, 54, 319.
 Oostzee, II, 384 note.
 Ostende, II, 108, 114, 219, 391
   note, 414 note, 416 note.
 Overysse (province d' —),
   II, 244.

 Paris, 75, 343.
 Pays-Bas, II, 296, 384 note,
   398 note, 400 note, 401 note,
   404 note, 408 note, 412 note.
 St. Philippe (Fort de —), 218.
 Pologne, II, 384 note, 408 note
   409 note.
 Poméranie, II, 384 note.
 Poperinghe, 103.
 Provinces-Unies de Hollande,
   400, II, 77, 87, 88, 238, 240,
   246, 248.
 Prusse, II, 384 note.
 Pulderbosch, 418.

 Ranst, 23.
 Ratisbonne, II, 385 note.
 Ravels, II, 239.

- Reims, II, 377.
 Renaix, XI, XII.
 Rotterdam, II, 243.
 Rousselaer, 133.
 Santvliet, 419, 420, 421, 432, II,
 69, 162, 163, 164.
 Sas-de-Gand, II, 45.
 Scherpenheuvel-by-Sichem
 (*voir*: Montaigu).
 Schiedam, II, 244.
 Schooten, II, 320.
 's Gravenhage (La Haye), II,
 25, 88.
 's Hertogenbosch (Bois-le-
 Duc), 401, 433.
 Sichem, 275.
 Sicile, II, 398 note.
 Sittard, 340.
 Smyrne, II, 404 note.
 Stabroeck, 15, 18, 421.
 Suède, II, 384 note, 408 note.
 Tamise (Temsche), II, 312,
 313.
 Termonde, II, 76.
 Tirlémont (Thienen), II, 14,
 15, 94.
 Tournai (Doornick), 211, 327,
 II, 306.
 Turnhout, 80.
 Ulegem, 54.
 Utrecht, II, 241, 242, 245, 248,
 253, 254.
 Valenciennes, 211, II, 7, 296,
 324.
 Veir (Het —), II, 99.
 Venise, 190.
 Vienne, II, 424.
 Vilvorde, II, 294.
 Vlaenderen, 363.
 Waes (Pays de —), 432, II,
 310, 311.
 Wallonie, 386.
 Weerdt, 256, II, 48.
 Wesel (en Allemagne), 316,
 317.
 Wilryck, XI.
 Wommelghem, II, 342.
 Wyneghem, 54.
 Ypres, 20 note, II, 398 note.
 Zeelande, 209, II, 152, 241, 242,
 244, 245, 248, 260.
 Zevenbergen, II, 243.
 Zierickzee, 71.

III. — TABLE ANALYTIQUE DES MATIÈRES.

- Abandon de cadavres, 73.
- Abrogation de règlements anciens (*voir* : modifications).
- Abus (répression d'abus des infirmiers) (*voir* : infirmiers).
- Acceptation de personnes infectées ou suspectes (*voir aussi* : aubergistes, certificats de santé), 29, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 53, 54, 64, 65, 72, 76, 77, 80, 87, 88, 93, 94, 208, 209, 210, 223, 233, 234, 255, 256, 268, 269, 294, 309, 310, 316, 317, 319, 320, 329, 340, 343, 344, 352, 353, 354, 362, 419, 420, 432, **II**, 44, 45, 47, 108, 135, 136, 164, 178, 179, 180, 189, 233, 237, 241, 242, 245, 246, 264, 269, 270, 273, 278, 280, 281, 286, 298, 306, 318, 320, 342, 396 note.
- Accises (bière, vin, etc.) (*voir* : impôt).
- Accoucheuses jurées et autres (*voir aussi* : table I), 25, 26, 33, 37, 38, 39, 41, 42, 46, 53, 54, 74, 75, 136, 145, 146, 166, 170, 176, 191, 198, 202, 206, 207, 251, 255, 260, 294, 295, 308, 309, 310, 311, 333, 334, 335, **II**, 57, 58 note, 182, 266.
- Actions de grâces (*voir* : messes d'actions de grâces).
- Admission d'étrangers dans les hôpitaux, **II**, 320.
- Aération et ventilation des maisons infectées (*voir aussi* : police), 30, 65, 66, 90, 159, 229, 230, 233, 240, 270, 352, 353, 363, 405, **II**, 136, 189, 269, 270, 299.
- Aliénés, **II**, 157.
- Aliments (*voir* : denrées alimentaires).
- Allocations à l'hôpital Sainte-Elisabeth (*voir* : hôpital Sainte-Elisabeth).
- Allocations aux secrétaires des portes de la ville (*voir aussi* : gardes), 377.
- Allocations aux pestiférés (*voir* : greffiers de la Chambre de police, et table I), privation d'allocations, 98, 365, 368, 369, 379, 399, 414, 422, 432, 434, **II**, 56, 57, 58, 92, 93, 119, 176, 186, 187, 188, 191, 198, 204, 205, 224, 230, 257, 275, 282, 287, 288, 314, 330, 336, 344, 347, 359, 360.
- Ambassadeur de Sa Majesté, **II**, 240, 241.

- Animaux domestiques (noyade des —) (*voir* : noyade).
 Annonces officielles émanées d'autres villes ou adressées par elles, **II**, 272, 276, 303, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 317, 321, 323, 326.
 Apparition de la peste (sa propagation), **II**, 51, 82, 126, 135, 143, 148, 344.
 Armée (*voir aussi* : soldats malades), 53, 310, 408, **II**, 74, 200.
 Arquebusiers (colveniers) (Officiers des —), **II**, 345.
 Arrachement de la latte aux maisons infectées, 265, 267, 270, 352, 405, **II**, 136, 184, 299.
 Arrêt (Maison d'—) (*voir* : Concierges, maison d'arrêt).
 Assistance religieuse aux pestiférés (*voir* : curé de la peste, jésuites, ordres religieux, et dans la Table onomastique « pestpastoors »).
 Aubergistes (logeurs, taverniers, etc.), 6, 7, 43, 44, 45, 47, 53, 54, 66, 76, 80, 99, 223, 233, 237, 242, 262, 310, 317, 320, 321, 340, 354, 360, **II**, 44, 47, 48, 116, 137, 178, 189, 281, 300, 306, 308, 316, 318, 371, 344.
 Augustins (*voir aussi* : ordres religieux), **II**, 266, 275, 276, 282, 283, 288, 314, 332, 337, 352.
 Aumôniers (Almoezeniers) (*voir aussi* : Chambre des pauvres), 5, 72, 73, 194, 196, 251, 252, 366, 369, 376, 396, 397, 401, 424, **II**, 96, 247, 360.
 Baraquements pour pestiférés (*voir* : Maisons pour pestiférés).
 Bateliers (*voir aussi* : navires, quarantaine), 208, 223, 338, 363, 421, **II**, 21, 153, 234, 306, 309, 321, 324.
 Beggards (*voir aussi* : ordres religieux), **II**, 255, 259, 260, 265, 373, 374.
 Beirstekers (*voir* : latrines).
 Berg van Bermertigheyt (*voir* : Mont-de-Piété, table II).
 Bétail malade (*voir aussi* : bouchers, porcs malades), **II**, 118.
 Beurre (coloration frauduleuse du beurre), **II**, 332.
 Botte de paille aux maisons infectées, 1, 2, 9, 18, 24, 29, 59, 60, 86, 156, 157, 229, 230.
 Bouchers (marchands de volaille, tripiers, etc.) (*voir* : Pensgat, table II), 42, 68, 69, 96, 163, 212, 221, 242, 243, 244, 245, 272, 391, **II**, 116, 118, 138, 268, 301.
 Boueurs (moesmeyers), 168, 216, 246, 247, 295, 354, 395, **II**, 51, 301.
 Bourreau (*voir aussi* : chasse-chiens), **II**, 53, 181.
 Breeden Raedt (*voir* : Large Conseil).

- Cachot pour les pestiférés, **II**, 240.
- Cadavres (*voir* : abandon des —).
- Canards (*voir* : stabulation).
- Canaux (*voir* : curage, écluse, pollution).
- Capucins (*voir aussi* : ordres religieux), 338.
- Carillonneur de la ville, 364, 365.
- Carmélites (Frères —) (Vrouwebroeders), 339, 408, **II**, 7, 15, 41.
- Cellites (*voir* : Frères —).
- Certificats de santé (Lettres de —, passeports de —, patente de —), 15, 72, 189, 210, 262, 263, 310, 317, 321, 340, 344, 360, 369, 392, 418, **II**, 38, 47, 108, 154, 164, 233, 235, 238, 241, 244, 245, 248, 264, 273, 281, 294, 304, 305, 306, 309, 311, 312, 317, 318, 320, 321, 322, 326, 334, 342, 345, 390 note, 396 note.
- Cessation de la peste (*voir aussi* : messe, Te Deum), 416, 417, 418, **II**, 49, 86, 118, 122, 131, 158, 175, 189, 227, 230, 231, 263, 332, 344.
- Chambre de Police (*voir* : Police).
- Chambre des « infectés » à l'Hôtel de Ville (Billets des greffiers de police, *voir aussi* : greffiers de la Chambre de Police), 405.
- Chambre des pauvres (*voir aussi* : aumôniers), 204, 396, **II**, 187, 188.
- Chapitre de Notre-Dame (franchise d'impôts, etc.) (*voir aussi* : curé de la peste), 263, 274, 312, 365, 367, 405, 431, **II**, 24, 25, 29, 30, 31, 66, 70, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 142, 158.
- Charlatans (opérateurs, pockmeesters, quacsalvers), 161, 357, 391, 413, **II**, 96, 112, 167, 278, 367.
- Charpentiers (Timmerlieden) (doyens, etc.) (*voir* : table I), 283, 299, **II**, 378.
- Charretiers (kerlieden, wagenlieden) (*voir aussi* : transport, voituriers, table I), 299, 432, **II**, 21, 153.
- Chasse-chiens (hondenslaeger) (tenue, marques), 34, 70, 210, 266, 318, 343, 355, 369, 388, **II**, 53, 119, 142, 181, 182, 189.
- Chiffons (colportage, fourrures, habits, hardes, linge, literie, meubles, transfert des maisons infectées, vente, *voir aussi* : draps, fripiers), 1, 2, 3, 14, 31, 35, 54, 65, 66, 77, 88, 89, 93, 125, 126, 127, 155, 160, 161, 162, 209, 215, 216, 220, 221, 241, 242, 262, 310, 319, 330, 350, 354, 358, 365, 366, 368, 369, 420, 426, 427, **II**, 8, 43, 49, 51, 55, 104, 126, 137, 138, 141, 154, 166, 181, 192, 226, 234, 246, 260, 269, 270, 317, 321, 390 note, 394 note.

- Chirurgiens (chirurgynen) (*voir aussi* : table I), 86, 89, 134, 135, 136, 137, 221, 224, 250, 251, 321, 330, II, 58 note, 74, 109, 163, 226, 260, 274.
- Cimetière pour pestiférés, 99, 192, 197, 299, 301, 336.
- Cire (fondeurs de —) (wasmaeckers) (*voir aussi* : droits des flambeaux, enterrements), 424, II, 251, 252, 307, 315.
- Colportage (*voir* : chiffons, denrées alimentaires, fruits, oubliés, poissons)
- Colveniers (*voir* : arquebusiers).
- Concierge (*voir aussi* : Hôpital Saint-Roch, Maison d'Arrêt, Stuyvenbergh, Saint-Willibrord), 314, 331, 336, 362, 370, 373, 389, 396, 406, 409, 426, II, 33, 72, 157, 192, 197, 260, 274, 294, 336, 378, 387.
- Confesseurs (*voir* : curé de la peste, jésuites).
- Confrérie de Saint-Eloi à Béthune, II, 296.
- Conings hospitael (*voir* : Hôpital du Roi).
- Contrevenants aux ordonnances (sanctions) (*voir* : sanctions contre les —).
- Conseil (Large —) (— du Lundi) (*voir* : Breedenraedt, Lundi).
- Constructions pour pestiférés (*voir* : Maisons pour pestiférés).
- Consul de Sa Majesté, II, 240, 241, 265.
- Consultation médicale provoquée par le Magistrat (*voir* : enquête).
- Conversation avec les infectés ou suspects (*voir* : fréquentation).
- Corruption de l'air (Dangers par suite de stabulation d'animaux domestiques) (*voir* : stabulation).
- Courte Verge (Officier de la —), 136.
- Couvreurs (schaliedeckers) (*voir* : table I).
- Crevettes (*voir* : poissons).
- Curage des canaux, égouts, fossés, rigoles (*voir aussi* : latrines), 13, 26, 67, 68, 95, 149, 162, 165, 220, 246, 271, 284, 306, 326, 331, 350, 354, 383, 384, 391, II, 43, 45, 47, 51, 115, 130, 139, 165, 215, 216, 268, 355, 370.
- Curé de la peste (pestpastoor, pestprochiaen) (*voir aussi* : Augustins, Beggards, Jésuites, Table onomastique), 89, 138, 190, 263, 274, 280, 282, 292, 311, 312, 315, 346, 349, 350, 357, 364, 385, 406, 407, 416, 428, 431, 433, II, 25, 26, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 74, 82, 85, 86, 89, 119, 120, 121, 122, 126, 159, 164, 165, 176, 238, 239, 259, 265, 266, 282, 349, 356.

- Décès subits et suspects (*voir aussi* : enquête médicale), 85, 155, 238, 277.
- Déchets (dépôts de —, issues de boucherie, poissons, etc.) (*voir aussi* : table II, Pensgat), 42, 67, 68, 69, 243, 244, 354, II, 45, 102, 113, 269, 279.
- Déclaration obligatoire de la peste par les habitants, les médecins et les voisins, 58, 59, 63, 84, 86, 153, 154, 155, 156, 227, 228, 229, 347, 356, II, 64, 189, 269, 270.
- Dennrées alimentaires (avariées, blés, farine, moût, vins, provenant d'endroits ou de maisons infectées, de mortuaires; colportage, examen) (*voir aussi* : examinateurs), 1, 2, 9, 13, 24, 66, 161, 214, 242, 243, 244, 283, 340, 360, 419, 420, II, 38, 118, 128, 167, 173, 177, 236, 238, 267, 269, 277, 356.
- Dépôts de déchets (*voir* : déchets).
- Déprédations militaires (indemnités), II, 200.
- Désinfection des draps importés (*voir* : Draps).
- Désinfection de lettres venant de pays infectés (*voir* : lettres).
- Destruction des immondices provenant des maisons infectées, 247, 391.
- Distribution de pain, 5.
- Divertissements publics (*voir* : salles de danse, repas).
- Dominicains (Predickheeren), 339.
- Draperies dans les mortuaires (défense d'en mettre), 358, II, 53, 142, 169, 180, 247, 269, 306, 342.
- Draps (désinfection des draps importés), II, 48, 154, 155, 315, 384 note.
- Droits des flambeaux (*voir* : cire, enterrements).
- Duchthuys (Dwinghuys) (*voir* : Maison d'Arrêt).
- Durée de fermeture des maisons infectées (*voir aussi* : fermeture), 1, 59, 87, 90, 91, 159, 232, 240.
- Dyssentéris (loop), 214, 341, II, 284, 412 note, 413 note, 414 note.
- Eaux résiduaires (*voir* : pollution).
- Ecluses (curage des —, éclusiers, instructions, etc.) (*voir aussi* : curage), 162, 201, II, 84, 215, 216, 381.
- Écoles (fermeture en temps de peste), 93, 161.
- Égouts (*voir* : curage, puanteur).
- Sainte-Elisabeth (Hôpital de —) (*voir* : Hôpital de Sainte-Elisabeth).
- Endroits infectés (défense de s'y rendre), 418, 420, II, 162, 163, 164, 316, 317.
- Enlèvement de pestiférés par l'ennemi, 386, 400.

- Enlèvement d'immondices (*voir* : immondices).
- Ennemi (*voir* : enlèvement).
- Enquête médicale ordonnée par le Magistrat (autopsie, consultation provoquée par le Magistrat, honoraires, visite corporelle, visite de maisons infectées, etc.) (*voir aussi* : décès, médecins), 314, 355, **II**, 54, 58, 82, 89, 110, 163, 183, 199, 202, 204, 205, 207, 216, 217, 218, 221, 225, 226, 235, 260, 274, 275, 286, 288, 289, 325, 331.
- Enseignes des métiers (retrait des maisons infectées), 229, 230, **II**, 270.
- Enterrements (droits perçus, droits des flambeaux, enterrements secrets, etc.) (*voir aussi* : cire, cimetières, Frères Cellites), 3, 12, 30, 48, 49, 50, 51, 64, 65, 85, 91, 155, 159, 192, 197, 238, 239, 277, 376, **II**, 85, 154, 205, 251, 273, 274, 307, 315, 361, 380.
- Epizootie (remèdes), 33, **II**, 394.
- Erscheyders (architectes voyers) (*voir* : Table onomastique), 288, **II**, 338.
- Espagnols (soldats —), **II**, 281, 284, 292, 325.
- Esprot (*voir* : poissons).
- Étrangers (voyageurs) (*voir aussi* : aubergistes, acceptation, certificats de santé, hospitalisation), 6, 7, 16, 17, 18, 75, 76, 256, **II**, 138, 345.
- Evacuation des « pesthuysen », **II**, 377, 379.
- Evêque d'Anvers, **II**, 7 note, 12 note, 207, 209.
- Examen de capacité des accoucheuses, des Maîtres de la Peste, etc. (honoraires, etc.), 334, **II**, 5, 110, 128, 130, 132, 140, 180, 210, 214, 262, 266, 352, 353, 363, 364, 371.
- Examineurs des denrées, des poissons (Keurmeesters, opperkeurmeesters, knaep der keurmeesters) (*voir aussi* : denrées, poissons), 58, 63, 74, 84, 85, 86, 87, 88, 123, 142, 153, 155, 156, 173, 174, 214, 217, 222, 227, 231, 234, 235, 261, 266, 273, 309, 310, 345, 389, 392, 415, **II**, 116, 120, 136, 174, 180, 224, 234, 236, 259, 260, 270, 280, 283, 299, 336.
- Expertise du poisson, etc. (*voir* : examinateurs, poissons).
- Faillies (port interdit en temps de peste), **II**, 270.
- Fermeture des maisons infectées (*voir aussi* : durée, poseur de la latte, serrurier juré, valet de santé), 1, 156, 215, 230, 270, 349, 352, 353, 362, 384, 388, 404, **II**, 26, 82, 125, 128, 135, 136, 149, 157, 189, 207, 253, 272, 280, 299, 309, 340.
- Feux publics pour désinfecter, 97.

- Flambeaux (droits des —) (*voir* : cire, enterrements).
- Fondeurs de cire (*voir* : cire).
- Fossoyeurs (*voir aussi* : enterrements), 197, 239.
- Fourrures (*voir* : chiffons).
- Français (soldats, prisonniers) (*voir aussi* : soldats malades), 194, **II**, 110, 114, 287.
- Franchise d'impôts du Maître de la Peste (*voir aussi* : chapitre), **II**, 357.
- Fréquentation des lieux publics par les infectés (conversation avec les infectés), 2, 9, 10, 11, 28, 61, 62, 89, 100, 162, 232, 270, 283, 353, 363, 388, 405, **II**, 137, 142, 147, 178, 181, 189, 270, 286, 292, 293, 299, 300.
- Frères Cellites (Cellebroeders) (*voir aussi* : enterrements, Maîtres de la Peste, Table onomastique), 48, 50, 51, 52, 58, 64, 79, 84, 89, 92, 135, 160, 197, 222, 227, 234, 238, 339, 347, 376, 404, 409, 416, 424, **II**, 10, 12 à 16, 19, 26, 27, 28, 34, 36, 40, 42, 43, 48, 54, 65, 67, 78, 83, 89, 106, 111, 114, 121, 123, 124, 128, 131, 132, 133, 134, 140, 141, 156, 157, 159, 162, 165, 166, 174, 176, 180, 183, 184, 185, 187, 190, 191, 196, 197, 204, 205, 207, 211, 213, 220, 223, 229, 230, 231, 232, 233, 247, 251, 252, 254, 270, 274, 280, 307, 308, 315, 322, 324, 325, 330, 333, 336, 359, 361, 371.
- Frères Cellites de Lierre, **II**, 185.
- Fripiers (oude cleercoopers) (*voir aussi* : chiffons, Table onomastique), 14, 54, 125, 214, 215, 221, 241, 262, 269, 354, 384, 427, **II**, 138, 154, 166, 181, 269, 301, 317, 321, 394 note.
- Fruits (divers, légumes, etc.) (colportage, vente, etc.), 21, 24, 33, 35, 43, 70, 78, 80, 97, 215, 255, 260, 282, 294, 318, 343, 351, 366, 390, 418, 427, **II**, 8, 43, 53, 104, 131, 148, 149, 164, 297, 323, 341, 388, 399.
- Fumier (défense de l'accumuler ou de le chercher, instructions pour les jardiniers, etc.), 167, 213, 216, 246, 311, 385, 398, 401, 414, 423, **II**, 12, 33, 48, 58, 73, 92, 96, 100, 103, 113, 114, 201, 206, 292, 305, 309, 356, 372, 407.
- Fumigations (*voir* : nettoyage).
- Gasthuys (Groot —, Ryck —) (*voir* : Hôpital Sainte-Elisabeth).
- Garde aux portes de la ville (secrétaires, surveillance, police, portiers, etc.) (*voir aussi* : gardiens, portes), 15, 210, 211, 213, 263, 268, 269, 344, 352, 368, 375, 377, 417, **II**, 21, 47, 48, 135, 148, 150, 164, 176, 214, 236, 242, 246, 273, 294, 299, 304, 305, 310, 345.
- Gardiens des portes de la ville (gratifications aux —) (*voir aussi* : garde), **II**, 147, 166

- Gouvernement (— des Pays-Bas autrichiens, gouverneurs, etc.), **II**, 240, 241, 242, 243, 244, 248, 253, 255, 264, 384 note, 385 note, 390 note, 391 note, 396 note, 398 note, 400 note, 401 note, 402 note, 403 note, 408 note, 409 note, 412 note, 413 note, 414 note, 416 note.
- Greffiers de la Chambre de Police (allocations aux pestiférés) (*voir aussi* : allocations, privation d'allocations, Table onomastique), **II**, 93, 95, 97, 100, 103, 109, 111, 113, 114, 117, 121, 123, 132, 133, 134, 147, 156, 157, 174, 190, 198, 204, 220, 227, 229, 230, 279, 283, 287, 314, 336.
- Habits (vieux —) (*voir* : chiffons, fripiers).
- Hanséatique (Maison —) (*voir* : Hôpital du Roi et table II).
- Hardes (*voir* : chiffons).
- Hareng (*voir* : poissons).
- Honoraires médicaux (*voir* : annuellement aux comptes de la ville; accords, augmentations, arriérés, contestations, discussions), 128, 135, 136, 144, 146, 148, 150, 212, 216, 217, 253, 255, 257, 292, 293, 402, 424, **II**, 9, 10, 27, 36.
- Hôpital du Roi (Coningshospitaal, Maison hanséatique, Oisterlinghuys), 336, **II**, 96, 105, 380.
- Hospitalisation des soldats malades (*voir* : espagnols, français, soldats malades).
- Hospitalisation d'étrangers imposés par le Magistrat, **II**, 377, 380, 381.
- Hôpital Sainte-Élisabeth (Groot —, Ryckgasthuys) (allocations, dépenses, instructions, récompenses, etc.), 130, 131, 134, 146, 193, 200, 202, 222, 234, 276, 292, 319, 321, 322, 330, 336, 337, 338, 339, 341, 342, 344, 345, 347, 378, 406, 410, 411, 430, **II**, 18, 21, 27, 58 note, 74, 75, 79, 80, 84, 89, 90, 92, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 219, 272, 280, 281, 292, 327, 377, 380.
- Hôpital Saint-Roch (Sint-Rochus Hospitaal) (*voir aussi* : Concierges), 203, 251, 255, 257.
- Hygiène générale et particulière (*voir aussi* : bouchers, chasse-chiens, chiffons, curage, denrées, dépôts de déchets, draperies, draps, fripiers, fruits, fumier, latrines, immondices, infirmiers, maisons infectées, poissons, puanteur des égouts, purin, pollution des canaux, etc., stabulation, vapeur délétère, voirie, etc.), 115, 116, 118, 119, 127, 180, 181, 192, 200 note, 257 note, 320, 340, 335, 336, 407.
- Immondices (enlèvements, etc.), 13, 24, 68, 95, 149, 162, 163, 168, 194, 214, 247, 271, 276, 326, 354, 395.

- Importation des draps interdite (*voir* : draps).
- Impôt sur la vente des fruits, II, 195.
- Impôt sur les bières ou vins (accises, exemptions, franchises) (*voir aussi* : chapitre, franchise), 371, 372, 373, 375, 379, 385, 396, 397, 414, 417, II, 28, 48, 49, 59 à 64, 66, 67, 69 note, 70, 85, 127, 142, 145, 146, 147, 161, 186, 187, 188, 202, 235, 251, 257, 267, 365, 367.
- Incendie volontaire pour empêcher la propagation de la peste, II, 222.
- Infirmiers (schrobbers, schrobsters) (instructions diverses, règlements, répression d'abus, surveillance) (*voir aussi* : insignes), 17, 35, 64, 67, 92, 94, 96, 100, 160, 223, 236, 237, 278, 285, 370, 373, 392, 404, 416, II, 55, 149, 168, 170, 184, 188, 239, 270, 271.
- Inscription obligatoire des personnes soignant les pestiférés, 235.
- Insignes des personnes soignant les pestiférés (concierges, Frères Cellites, maîtres de la peste, infirmiers, sœurs noires, valets de santé, etc.), 92, 93, 235, 236, 370, 375, 377, 392, 405, II, 38, 128, 131, 178, 181, 189, 190, 192, 271, 295, 307.
- Insultes aux fonctionnaires en exercice (*voir aussi* : chasse-chiens, Frères Cellites, metteurs de la latte, valets de santé), II, 148, 181.
- Interdictions personnelles visant les personnes fréquentant ou soignant les pestiférés (chirurgiens, Frères Cellites, maîtres de la peste, médecins, sœurs noires), 321, 330, 376, II, 153, 169, 183, 195, 286, 292, 326, 340, 342.
- Introduction de personnes infectées (*voir* : acceptation).
- Instructions concernant les infirmiers, etc. (*voir* : infirmiers).
- Invocatoires (messes —) (*voir* : messes invocatoires).
- Issues de boucherie (*voir* : déchets).
- Jésuites (assistance religieuse, allocations, maison des —) (*voir aussi* : récompenses, maison pour prêtres assistant les pestiférés), 317, 357, 364, 368, 373, 378, 383, 407, 413, 414, 416, 422, 428, 433, 435, II, 6, 10, 11, 12, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 34, 40, 41, 46, 56, 57, 67, 78, 79, 81, 82, 83, 86, 113, 132, 133, 135, 153, 155, 158, 159, 164, 174, 175, 176, 178, 187, 191, 202, 204, 210, 215, 220, 221, 222, 224, 230, 232, 238, 250, 265.
- Kerlieden (wagenlieden) (*voir* : charretiers).
- Knaepen van gesontheit (*voir* : valets de santé).

- Ladres (*voir* : lépreux).
- Large Conseil (Breedenaedt) (subsidés divers), 322 à 326, 371, 372, 373, 396 à 398, 414, II, 12 à 16, 28, 42, 59 à 64, 127, 129, 143 à 147, 182, 186 à 188, 359, 426.
- Latrines (curage, vidange) (beirstekers, nachtwerckers, weerdribben), 197, 198, 201, 208, 210, 216, 245, 254, 335, 383, II, 412 note.
- Ladtslaeger (*voir* : poseur de la latte).
- Latte aux maisons infectées (*voir* : fermeture).
- Latte (la — ne peut être mise que sur ordre de la police), II, 193, 280.
- Lazarets (*voir* : maisons pour pestiférés).
- Lépreux, 136, II, 39 note.
- Léproserie du Dam (Dambrugge), II, 385, 389.
- Lettres de santé (*voir* : certificats).
- Lettres venant des pays infectés (aéragé, désinfection), 208, 209, 211, 262, 263.
- Lieu de séjour des gens sortis des maisons infectées, 88, 158, 159, 214, 215, 231, 366, 402, 422, II, 271.
- Lieux publics (*voir* : fréquentations).
- Linge (*voir* : chiffons).
- Listes des personnes infectées, 240, 390, 416, II, 21, 138, 228.
- Literie (*voir* : chiffons).
- Livres traitant de la peste, 40, 275, 410, 411, II, 98, 139.
- Location des immeubles des « pesthuysen » à Stuyvenbergh, II, 386, 395, 402, 403, 408, 410, 415, 418, 429.
- Logement des personnes infectées ou suspectes, etc. (*voir* : acceptation).
- Loop (*voir* : dysenterie).
- Lundi (Conseil du —) (Maendagschen Raedt), II, 16, 28, 151, 159, 174, 217, 223, 235, 243, 249, 294, 304, 305, 310, 320, 332, 335, 341.
- Maçons (metsers) (doyens, etc.) (*voir* : Table onomastique), 283, II, 52, 68, 69.
- Magasins à poudre (*voir* : transformation des « pesthuysen » de Stuyvenbergh).
- Maison d'Arrêt (Duchthuys, Dwinghuys, Tuchthuys) (*voir* : aussi : concierges), 316, 319, 334, 336, 338, 340, 369, 373, 380, 383, 396, 406, 412, 413, 426, 429, II, 8, 13, 19, 23, 35, 50, 75, 79, 82, 86, 96, 101, 103, 105, 107, 114, 157, 233, 287.
- Maison des prêtres assistant les pestiférés (ameublement,

- installation, location, modifications, etc.) (*voir aussi* : nettoyage), 267, 373, 378, 382, 407, 428, **II**, 16, 24, 25, 32, 33, 79, 81, 87, 113, 126, 135, 153, 158, 205, 221, 230, 261, 265, 288, 314, 336, 337, 348.
- Maison du Maître de la Peste (achat, location, modifications, travaux effectués), **II**, 124, 198, 205, 218, 249, 250, 262, 275, 342, 346, 348, 352, 364.
- Maison du surveillant de Stuyvenbergh, du poseur de lattes, **II**, 184, 334, 335, 339, 346.
- Maison Hanséatique (*voir* : Hôpital du Roi).
- Maisons infectées (*voir* : chiffons, denrées alimentaires, destruction d'immondices, durée de fermeture, endroits infectés, fermetures, enquête médicale, interdiction, lieu de séjour, marchandises, nettoyage, serrurier juré, ventilation).
- Maisons pour pestiférés (Pesthuysen) (barraquements, constructions temporaires ou permanentes, lazarets, modifications, transformations, etc.) (*voir aussi* : Hôpital Sainte-Élisabeth, Hôpital Saint-Roch, Large Conseil, Maison Hanséatique), 6, 7, 89, 90, 150, 171, 281, 283, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 323, 324, 325, 326, 345, 369, 379, 380, 396, 430, 431, 432, **II**, 18, 50, 52, 55, 59, 128, 131, 143, 147, 181, 182, 183, 184, 187, 208, 240, 270, 337, 338, 345, 346, 348, 373, 395, 396, 397, 398, 405, 410, 411, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 429, 430.
- Maîtres de la Peste (Later in de peste, pestmeester) (*voir aussi* : Table I), 25, 26, 32, 34, 37, 38, 41, 42, 46, 53, 58, 64, 74, 75, 84, 88, 123, 128, 134, 136, 139, 140, 144, 145, 154, 155, 166, 167, 169, 172, 190, 191, 192, 197, 205, 206, 207, 208, 209, 216, 218, 220, 221, 227, 235, 250, 251, 260, 261, 264, 280, 281, 282, 284, 285, 293, 296, 297, 305, 314, 315, 316, 327, 367, 392, 395, 416, 417, 435, **II**, 6, 50, 58, 124, 125, 130, 140, 141, 157, 169, 176, 180, 181, 192, 195, 207, 208, 238, 247, 249, 271, 286, 295, 323, 329, 333, 335, 353, 370.
- Maîtres de Police (*voir* : Police).
- Marchands, marchandes de volaille (poeliers, poeliersters) (*voir* : bouchers, stabulation, etc.).
- Marchandises provenant de contrées ou de maisons contaminées ou suspectes), 6, 15, 16, 23, 31, 33, 35, 56, 66, 72, 80, 93, 98, 208, 223, 235, 242, 256, 262, 263, 271, 283, 294, 309, 310, 316, 317, 318, 319, 320, 329, 340, 343, 354, 360, **II**, 44, 47, 48, 53, 58, 108, 116, 137, 152, 154, 155, 163, 233, 235, 236, 237, 240,

- 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 264, 267, 276, 278, 300, 301, 304, 305, 310, 315, 321, 325, 384 note, 390 note, 394 note.
- Marques vendues par les chasse-chiens (*voir* : bourreau, chasse-chiens).
- Médecins jurés et autres (honoraires, visites, etc.) (*voir aussi* : enquête médicale, table I), 133, 136, 137, 139, 146, 147, 238, 275, 314, 330, 334, 410.
- Mendiants (bedelaers), 19, 20, 72, 73, 79, 211, 220, 272, 316, 328, 376, 383, 417, 420, 424, II, 65, 95, 96, 107, 129, 150, 152, 271, 390 note.
- Messes d'actions de grâces (cessation de la peste), 417, II, 49, 118, 131, 158, 175, 227, 230.
- Messes invocatoires pour demander la cessation de la peste (dépenses, etc.), 363, 364, 365, 382, II, 24.
- Messes pour les personnes habitant les maisons infectées ou pestiférées, 7, 8, 9, 10, 11, 19, 36, 62, 265, 266, 370, II, 185, 188, 214, 221.
- Mesures vexatoires (*voir* : protestations).
- Meubles (*voir* : chiffons).
- Minderbroeders (*voir* : Récollets).
- Ministres de la Parole Divine, 191, 196.
- Moesmeyers (*voir* : boueurs).
- Modifications d'ordonnances ou de règlements anciens, II, 243, 244, 245, 248, 253, 254, 255, 256, 263.
- Montaigu (Scherpenheuvel-bij-Sichem) (guérisons, offrandes, pèlerinages, etc.) (*voir aussi* : Table II), 275, 329, 410.
- Mont-de-Piété (Berg van Bermertigheyt) défense d'y apporter des objets provenant des maisons infectées (*voir* : Table II).
- Mortuaires (draperies tendues dans les —) (*voir* : draperies).
- Moules (*voir* : poissons).
- Musiciens de la ville (messes d'actions de grâces, etc.), 364, 382, 383, II, 49.
- Nachtwerkers (*voir* : latrines).
- Navires (quarantaine, transport de malades, visites sanitaires) (*voir aussi* : bateliers, quarantaine, renvoi, transport de malades), 17, 40, 77, 410, 429, II, 153, 154, 235, 240, 244, 281, 292, 390 note, 398 note, 400 note, 401 note, 404 note, 409 note, 412 note.
- Nettoyage des maisons infectées (désinfections, fumigation, vêtements, etc.) (*voir aussi* : Frères Cellites, infirmiers,

- parfumeurs), 91, 159, 166, 215, 271, 332, 354, 380, **II**, 10, 46, 87, 137, 138, 261, 288, 301.
- Noces (repas de —) (*voir* : repas).
- Noyade des animaux domestiques des maisons infectées, **II**, 189, 271.
- Officiers (*voir* : Arquebusiers, Courte Verge, Police).
- Officiers de police (Policymeesters) (*voir* : Police).
- Offrande (*voir aussi* : Montaigu), **II**, 296.
- Oies (*voir* : stabulation).
- Ommeganck (sortie, suppression par suite de peste), **II**, 150, 238, 242, 303.
- Opérateurs (*voir* : charlatans).
- Opération césarienne (?), **II**, 285.
- Oratoriens (Pères de l'Oratoire de Malines), **II**, 152.
- Ordre de quitter une maison infectée, **II**, 271, 293.
- Ordres religieux (*voir* : Augustins, Beggards, Capucins, Carmélites, Frères Cellites, Dominicains, Jésuites, Récollets, Oratoriens, Sœurs Noires).
- Oublies (vendeurs d'—), 97, 164, 248.
- Oude Cleercoopers (*voir* : fripiers).
- Pain (*voir* : denrées alimentaires, distribution).
- Parfumeurs (perfumadors), **II**, 261.
- Parole Divine (*voir* : Ministres de la —).
- Passeports de santé (*voir* : certificats).
- Patrouilles sanitaires aux frontières, **II**, 390 note.
- Pauvres (*voir* : aumôniers, Chambre des —).
- Pekens kermis (*voir* : procession de Saint-André).
- Pesthuysen (*voir* : Maisons des pestiférés).
- Pharmacie des Médecins de la Ville (livre), **II**, 214.
- Pharmaciens, pharmacie, etc. (*voir aussi* : Table onomastique), 212, 298, **II**, 25, 54, 203, 214, 373.
- Pilori à Stuyvenberg, **II**, 209.
- Pockmeesters (*voir* : charlatans).
- Poissons (crevettes, esprot, harengs, moules, saumon, etc.) (*voir aussi* : déchets, examinateurs), 26, 242, 335, 337, 342, 349, 366, **II**, 8, 115, 120, 131, 139, 156, 165, 173, 177, 179, 192, 257, 275, 277, 279, 297, 320, 323, 339, 341, 356.
- Poissonniers, **II**, 269, 279.
- Police (Chambre de —, Maîtres de —, officiers de —, Policycamer, Policymeesters) (*voir aussi* : greffiers de police,

- récompenses), 171, 173, 174, 175, 184, 188, 227, 229, 234, 271, 273, 277, 284, 297, 317, 321 à 328, 340, 347, 353, 354, 362, 372, 379, 383, 384, 387, 389, 391, 392, 401, 405, 416, 418, 422, 425.
- II, 5, 7, 8, 9, 13, 22, 44, 47, 50, 53, 54, 74, 94, 108, 116, 131, 136, 140, 149, 151, 163, 168, 172, 177, 193, 196, 197, 198, 203, 225, 227, 228, 232, 250, 252, 259, 272, 279, 283, 286, 292, 294, 301, 314, 315, 322, 323, 324, 329, 330, 332, 336, 344, 349, 350, 362.
- Pollution des canaux, etc. par les eaux résiduaires, etc., 67, 68, 200, 247, 248, 295, 335, II, 167.
- Porcs (stabulation des — interdite) (*voir* : stabulation).
- Porcs malades provenant de France et de Wallonie, 386, 401.
- Portes de la ville (fermeture en temps de peste des —), II, 308.
- Poseur de la latte (ladtslaeger) (*voir aussi* : valets de santé, table I), II, 167, 169, 184, 190, 193, 197, 207, 239, 268, 272, 294, 340.
- Poursuites contre le Maître de la Peste, II, 345, 348.
- Prélecteur des chirurgiens, XII, 136, II, 6, 22.
- Prisons civiles (*voir* : Maison d'Arrêt, Steen), 196.
- Privation des allocations aux pestiférés délinquants, II, 148, 151, 166.
- Processions (suette anglaise, etc.), 18, 22, 23, 24, 25, 27, 32, 33, 36, 40, 73, 75, 79, 98, 202, 358, 359, II, 5, 303.
- Procession de Saint-André (Pekenskermis), II, 186.
- Projet de transformation des « pesthuysen » en magasins à poudre, II, 421 à 429.
- Protestation contre des mesures vexatoires (bruits tendancieux), II, 272, 289, 290, 291, 310, 315.
- Proviseurs de l'Abbaye de Saint-Michel, II, 351.
- Puanteur des égouts. (Travaux destinés à améliorer la —) (*voir* : Van Langeren, Moermans, table I), II, 185, 216, 218, 232.
- Puits publics (fontaines publiques) (pollution) (*voir aussi* : pollution des canaux, etc.), 72, 247.
- Pupilles (Maîtres des —) (Weesmeesters), II, 36 note.
- Purin (*voir aussi* : latrines), II, 18, 115, 200, 206, 232, 372, 376, 413 note.
- Quacsalvers (*voir* : charlatans).
- Quarantaine (*voir aussi* : navires), II, 243, 265, 398 note, 400 note, 401 note, 404 note, 408 note, 412 note, 414 note.

- Rappel d'instructions ou d'ordonnances antérieures, 24, 71, 77, 125, 137, 138, 151, 154, 171, 203, 205, 213, 221, 248, 249, 256, 265, 266, 273, 276, 294, 314, 331, 348, 355, 358, 362, 376, 377, 391, 392, **II**, 8, 9, 51, 52, 53, 54, 55, 100, 119, 129, 130, 138, 165, 189, 236, 268, 300, 301, 335.
- Ravitaillement des maisons infectées, 61, 62, 63, 89, 90, 91, 215, 232, 402, **II**, 124, 239.
- Récollets (Minderbroeders) (*voir aussi* : ordres religieux, récompenses), 339, 428, **II**, 118.
- Récompenses pour services rendus pendant les épidémies (allocations de —, demande —, refus de —, remerciements pour —; dédicaces de livres, invention de remèdes) (*voir aussi* : G. van Bergen, Frères Cellites, Jésuites, Greffiers de la Chambre de Police, ordres religieux, Police, Sœurs Noires), 329, 331, 364, 378, 409, 410, 411, 414, 416, 417, 419, 422, 429, 430, 432, 433, **II**, 12 à 16, 27, 32, 34, 38, 41, 65, 103, 118, 122, 123, 158, 159, 162, 174, 176, 190, 191, 196, 197, 198, 200, 214, 215, 219, 220, 223, 225, 226, 227, 230, 234, 239, 255, 259, 263, 265, 273, 279, 283, 284, 285, 288, 314, 315, 327, 330, 331, 332, 336.
- Remèdes contre la peste (préservatifs) (*voir aussi* : Bouchier, Gomez, G. van Berge), 356.
- Remparts (travaux exécutés aux —), 150, 195, **II**, 65, 84.
- Renvoi de navires dépourvus de certificats, **II**, 237.
- Repas de noces (limitation du nombre de convives aux —), 13, 93, 272, 273.
- Retrait d'enseignes des métiers en cas de peste (*voir* : enseignes).
- Rigoles (*voir* : curage des —).
- Ristourne sur les allocations aux pestiférés, **II**, 145, 146, 147, 226, 228.
- Saints protecteurs contre la peste, 358, **II**, 24, 207, 296.
- Salles de danse, 272, 274, 387, **II**, 8.
- Sanctions contre le Maître de la Peste, **II**, 324.
- Sanctions contre les Frères Cellites, **II**, 251, 252.
- Sanctions contre les médecins négligeant la déclaration de la peste, **II**, 335.
- Sanctions contre les contrevenants aux diverses ordonnances (abandon de cadavres, acceptation de personnes malades ou suspectes, chiffons provenant des maisons infectées, draperies dans les mortuaires, fréquentation du public,

- évation de Stuyvenberg, infirmiers, port de la verge blanche, refus de quitter une maison infectée, de laisser visiter la maison, de se laisser examiner, etc.), 3, 4, 5, 7, 8, 15, 58, 60, 73, 74, 88, 266, 269, 321, 363, 364, 383, 384, 409, **II**, 54, 125, 136, 137, 149, 150, 151, 152, 168, 224, 298, 335, 340.
- Saumon avarié (*voir* : poissons).
- Sauvegarde pour les maisons des pestiférés, 349, 400, 413, 421, 423, **II**, 25, 26, 73, 88, 96, 200.
- Schaliendeckers (*voir* : couvreurs, Table onomastique).
- Schrobbers, schrobsters (*voir* : infirmiers).
- Serruriers jurés (stadtslootmaeckers) (*voir aussi* : fermeture des maisons infectées, Table onomastique), 60, 87, 157, 176, 177, 202, 230, **II**, 24, 35, 210, 277.
- Services funèbres (*voir* : enterrements).
- Simulation de la peste, 72.
- Société de Jésus (*voir* : Jésuites).
- Sœurs Noires (Swertsusters) (*voir aussi* : récompenses), 20, 36, 58, 64, 84, 89, 160, 227, 234, 238, 346, 376, 404, 409, 416, 419, 428, 432, **II**, 55, 149, 150, 152, 158, 161, 162, 174, 187, 197, 199, 204, 218, 220, 223, 225, 249, 250, 251, 257, 267, 272, 280, 282, 287, 295, 307, 314, 315, 319, 330, 333, 336, 344.
- Soldats malades (subsides, etc.), 193, 202, 336, 338, 340, 341, 342, 344, 363, 406, 408, 410, 411, 421, 430, 432, 434, **II**, 13, 18, 20, 23, 25, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 89, 92, 96, 97, 100, 101, 103, 105, 109, 110, 114, 200, 378.
- Souillure criminelle des maisons, portes, etc., **II**, 341.
- Stabulation d'animaux domestiques (canards, oies, volailles, porcs, etc.) (interdiction en temps de peste de la —), 13, 14, 21, 31, 35, 68, 69, 70, 96, 97, 163, 164, 200, 206, 212, 218, 221, 243, 245, 246, 314, 320, 350, 386, 391, **II**, 9, 51, 116, 129, 131, 139, 165, 180, 268, 302, 381.
- Stuyvenberg (*voir* : Table **II**, concierges, etc.).
- Suette anglaise (sweetende sieckte) (*voir* : processions).
- Surveillance aux portes de la ville (*voir* : garde, infirmiers).
- Swertsusters (Sœurs Noires) (*voir* : Sœurs Noires).
- Tables du Saint-Esprit de Saint-Willibrord (Maîtres des —), **II**, 346.
- Te Deum, 417, **II**, 218.
- Tenue du chasse-chiens (*voir* : chasse-chiens).
- Testaments des pestiférés, 190, 382, 376 note, **II**, 12 note, 36 note, 120.

- Traité de peste (*voir* : livres).
- Transfert secret des pestiférés interdit, II, 280.
- Transformation des « pesthuysen » de Stuyvenberg en magasins à poudre, II, 419 à 429.
- Transfert de malades ou de pestiférés (charrette, réparations) (*voir aussi* : navires, Table onomastique : Cops, Mertens, Kinoey, etc.), II, 83, 149, 160, 161, 174, 175, 199, 204, 205, 260, 261, 283, 301, 302, 337, 346.
- Tripiers (*voir* : bouchers).
- Valets de santé (knaepen van gesontheyt) (engagement, licenciement, etc.) (*voir aussi* : Table I), 229, 236, 240, 250, 276, 314, 315, 332, 333, II, 10.
- Vapeurs délétères, 244, 245, II, 52, 181, 385.
- Vente (*voir* : chasse-chiens, chiffons, denrées alimentaires, fruits, oublies, poissons, etc.).
- Ventilation des maisons infectées (*voir* : aérage).
- Verge blanche pour les pestiférés, etc., 5, 9, 11, 18, 20, 24, 29, 30, 62, 63, 79, 160, 232, 233, 265, 270, 283, 353, 363, 370, 375, 383, 405, II, 26, 137, 178, 189, 270, 300, 316.
- Verge blanche de fantaisie, II, 153.
- Vérificateur juré des mesures, II, 277.
- Visite corporelle des suspects, visite des maisons suspectes (*voir* : enquête).
- Voirie (service de —) (*voir aussi* : hygiène générale et particulière), 13, 24, 67, 68, 94, 95, 149, 162, 213, 215, 216, 220, 271, 326, 331, II, 5.
- Voituriers (*voir aussi* : charretiers), II, 306, 309, 321, 322.
- Volaille (marchands de —) (*voir aussi* : bouchers, stabulation), II, 294.
- Vrouwebroeders (Frères Carmélites) (*voir* : Carmélites).
- Wagenlieden (*voir* : charretiers, voituriers).
- Weesmeesters (*voir* : Stuyvenberg, table II).
- Sint-Willibrordsveldt (*voir* : Stuyvenberg, table II).
-

The first of these was the discovery of gold in California in 1848. This discovery led to a great influx of people to California, and the state became a free state in 1850. The second was the discovery of gold in Nevada in 1859. This discovery led to a great influx of people to Nevada, and the state became a free state in 1864. The third was the discovery of gold in Colorado in 1858. This discovery led to a great influx of people to Colorado, and the state became a free state in 1876. The fourth was the discovery of gold in Idaho in 1860. This discovery led to a great influx of people to Idaho, and the state became a free state in 1890. The fifth was the discovery of gold in Montana in 1862. This discovery led to a great influx of people to Montana, and the state became a free state in 1889. The sixth was the discovery of gold in Wyoming in 1869. This discovery led to a great influx of people to Wyoming, and the state became a free state in 1890. The seventh was the discovery of gold in Utah in 1863. This discovery led to a great influx of people to Utah, and the state became a free state in 1896. The eighth was the discovery of gold in Arizona in 1863. This discovery led to a great influx of people to Arizona, and the state became a free state in 1909. The ninth was the discovery of gold in New Mexico in 1861. This discovery led to a great influx of people to New Mexico, and the state became a free state in 1906. The tenth was the discovery of gold in Texas in 1845. This discovery led to a great influx of people to Texas, and the state became a free state in 1845.

ADDENDA, CORRIGENDA ET ERRATA.

TOME I.

- Page 54 : Faire précéder la date du 30 mai du millésime 1556.
Page 71 : Faire précéder la date du 2 octobre du millésime 1557.
Page 72, 18e ligne du haut, *au lieu de* : hergerge, *lire* : herberge.
Page 97, 16e ligne du bas, *au lieu de* : verbiendende, *lire* : verbiendende.
Page 124, note du bas, *au lieu de* : F^o 89, *lire* : F^o 156.
Page 191, 11e ligne du haut, *au lieu de* : toesieder, *lire* : toesiender.
Page 260, 6^e ligne du bas, *au lieu de* : peestmeester, *lire* : pestmeester.
Page 264, 10^e ligne du bas, *au lieu de* : Cappitile, *lire* : Cappitele.
Page 400, 10^e ligne du haut, *au lieu de* : caninick, *lire* : canonick.
Page 426, 13e ligne du bas, *au lieu de* : heem, *lire* : hem.

TOME II.

- Page 35, 6e ligne du bas, *au lieu de* : 1631, *lire* : 1632.
Page 51, 16e et 18e ligne du haut, *au lieu de* : han, *lire* : van.
Page 94, 10e ligne du bas, *au lieu de* : curerern, *lire* : cureren.
Page 112, dernière ligne, *au lieu de* : diest, *lire* : dienst.
Page 133, à ajouter après la 5e ligne :
— Den selven, tot behoeve van de wercklieden die gemaect hebben het huys op Stuyvenbergh tot behoef van de gepestificeerde, 24 Lb. voor soo veel hen voor een vereeringe is toegevueght, voor dat sy het voorschreven werck het alderminste hebben ingestelt.
— De selve, 10 Lb. voor diensten en vacatien in 't visiteren & besichtigen van de plaetse 't gene men soude maecken, volgens A. C.
— Franchoys van Steenecruys, slootmaecker, 39 Lb. 12 Sc. voor sluyten & ontsluyten van 33 huizen, sedert jaere 1641 tot 19 July 1653, tot 24 St. van elck huys.
— Greffier van de Policycamer, weckelycksche oncosten (40 *postes*).
F^o 16v°. Jan Baptista Schotelmans, apotheker, 72 Lb. over

medicamenten by hem geleverd aen Cellebroeders & gepestificeerde, van 23 May tot 7 Sept. 1653.

— P. Campioen, kerrevrachten, 65 Lb. 8 Sc.

— Pater van Cellebroeders, 360 Lb. voor extraordinare diensten gedaen op Stuyvenbergh in 't cureren van de geïnfecteerde, als pestmeester, mitsgaders voor 't oudt lynwaet daertoe gebruyckt. A. C. 17 Meert 1654.

— Jan Knyff de jonge, 798 Lb. 10 Sc. bier aen geïnfecteerde van 22 April 1653 tot 16 Januari 1654. A. C. 6 Meert 1654.

— De selve, 44 Lb. 6 Sc. bier voor wercklieden.

— Jan Bapt. van de Perre, apothecaris, 280 Lb. daerop gemodereert syn de medicamenten by hem geleverd op Stuyvenbergh van 10 May 1653 tot 10 Januari 1654. A. C. 15 April 1654.

— Patres van Societeyt Jesu, 400 Lb. dienst in assisteren van de gepestificeerde, mitsgaders costen gedaen in voorleden jaer 1653. A. C. 13 April 1654.

1a grossa : 9096 Lb. 14 Sc. 9 Gr. A.

F^o 18. 2a grossa : (verschoten, &ca) : 1407 Lb. 19 Sc. 3 Gr. A.

F^o 19. 3a grossa : (auditie, &ca) : 196 Lb. 8 Sc.

Somma totalis : 10701 Lb. 2 Sc. A.

Dus effen & quyte.

Page 152, 1re ligne, *au lieu de* : te, *lire* : de.

Page 156, 5e ligne, *au lieu de* : 1665, *lire* : 1655.

Page 156, 24e ligne, *au lieu de* : 109, 159, *lire* : 10, 159.

Page 161, 24e ligne, *au lieu de* : on, *lire* : op.

Page 165, à l'article du 17 juillet à ajouter :

4. Gebod voor vleeschouwers, pensvrouwen den afval, etc. te storten niet elders dan in het Pensgat... &ca... onderhouden de ordonnantie van 6 Augusti 1623.

Page 347, 1re ligne, *au lieu de* : 1673, *lire* : 1672.

Page 359, 7e ligne du bas, *au lieu de* : degelycx, *lire* : desgelycx.

Page 359, 12e ligne : supprimer le millésime 1679.

Page 384, 8e ligne du bas, *au lieu de* : dans le Nord le Nord de l'Europe, *lire* : dans le Nord de l'Europe.

Page 398, 11e ligne du haut. *Après* : 1743. 1er et 27 août, *ajouter* : (1).

Page 401, 10e ligne du bas (texte), *au lieu de* : gereselvoort, *lire* : geresolveert.

Page 408, 19e ligne du bas, *au lieu de* : nier, *lire* : niet.

Page 410, 13e ligne du haut, *au lieu de* : Sin-Jan, *lire* : Sint-Jan.

**TABLE GÉNÉRALE DES MATIÈRES CONTENUES
DANS LES DEUX TOMES.**

TOME I.

INTRODUCTION	v
SOURCES UTILISÉES	xv
DOCUMENTS DE 1454 A 1629	1 à 435

TOME II.

DOCUMENTS DE 1630 A 1793	1 à 430
TABLE ONOMASTIQUE	431
TABLE DES CONTRÉES, LIEUX DITS, PAYS, VILLES, ETC.	462
TABLE ANALYTIQUE DES MATIÈRES	471
ADDENDA, CORRIGENDA ET ERRATA	488
TABLE GÉNÉRALE DES MATIÈRES	493

Fin du tome II.

...

TABLE SHOWING THE MATCHED CONTAINER

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

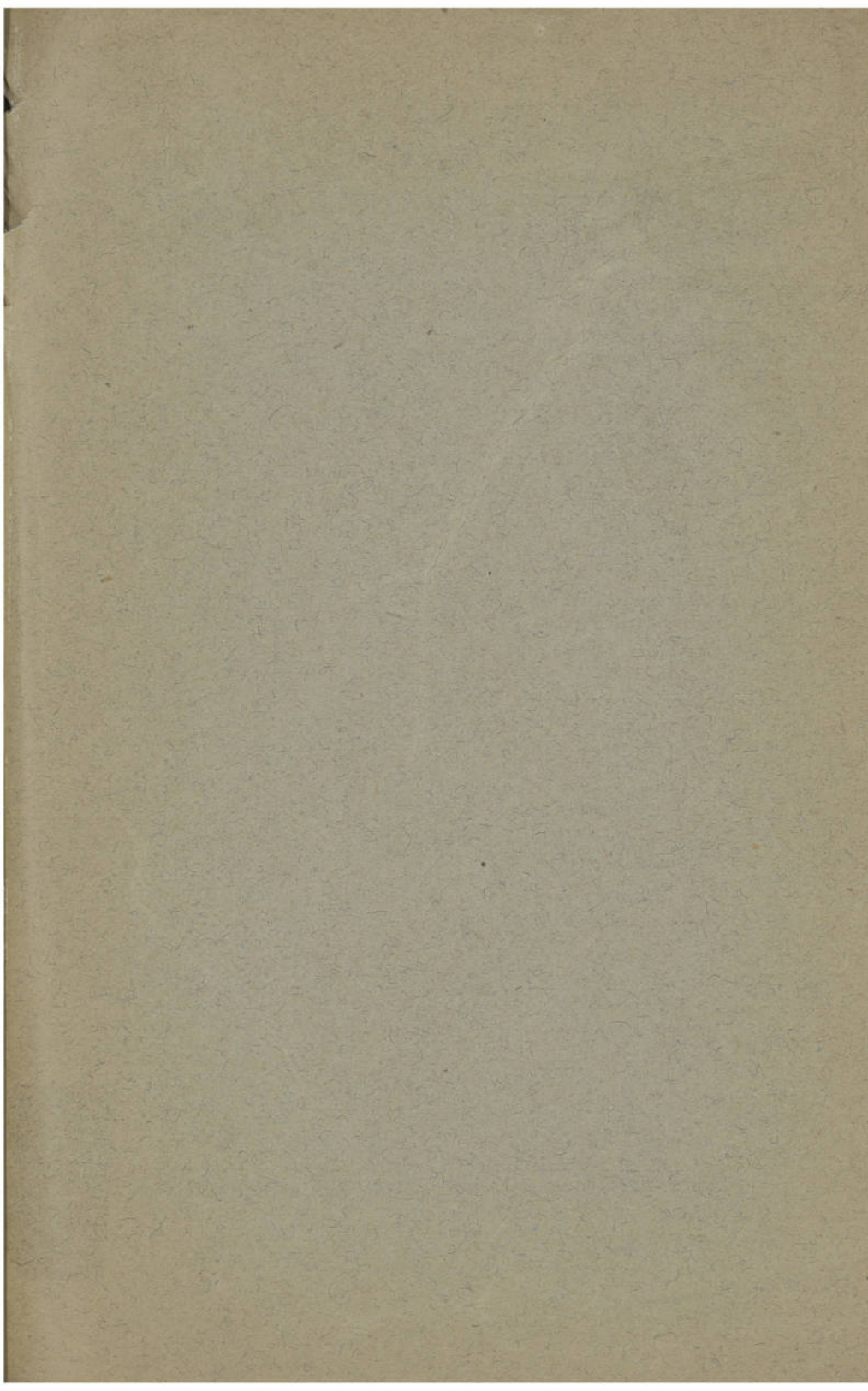
...

...

...

...

PUBLICATIONS RECENTES DE LA COMMISSION

In-quarto.

<i>Recueil des Chartes de l'Abbaye de Stavlot-Malmédy</i> , par J. HALKIN et G. ROLAND, t. II, 1930, xx-800 pages, fr.	150
<i>Ouvrages de J. de Henricourt</i> , t. III, 1931, par EDOUARD PONCELET et A. BAYOT, cdlxiii-481 pages	190
<i>Chroniques liégeoises</i> , t. II, par SYLVAIN BALAU et E. FAIROV, 1931, xii-722 pages	135
<i>Correspondance de la Cour d'Espagne sur les affaires des Pays-Bas</i> , t. III, par J. CUVELIER et J. LEFÈVRE, 1931, xviii-742 pages	170
<i>Le Spiegel Historiae de Lodewijk Van Velthem</i> , t. II, par H. VANDER LINDEN et P. DE KEYSER, 1932, viii-440 pages.	85

In-octavo.

<i>Correspondance de la filiale de Bruges des Médecins</i> , 1 ^{re} partie, par A. GRUNZWEIG, 1931, lii-158 pages, fr.	20
<i>Tables générales des Bulletins</i> , V ^e série, t. I-XI, 449 pages, 1930	50
<i>Documents pour servir à l'étude des maladies pestilentielles dans le Marquisat d'Anvers jusqu'à la chute de l'ancien Régime</i> , par A.-F.-C. VAN SCHEVENSTEEN, t. I, xvii-435 pages; t. II, 493 pages	100

In-octavo carré, hors série.

<i>La grande enquête de 1389 en Brabant</i> , par JACQUES BOLSEE, 1930, xl-674 pages . . . . . fr.	70
--	----

On trouvera la liste complète des publications sur la couverture des ouvrages de la série in-4°.

SOUS PRESSE :

J. CUVELIER et J. LEFÈVRE, *Correspondance de la Cour d'Espagne sur les affaires des Pays-Bas au XVIIe siècle*, t. IV. (In-4°.)

EUG. HUBERT, *La Correspondance de Bouteville*, t. II. (In-4°.)

EDOUARD PONCELET, *Cartulaire de l'Église Saint-Lambert de Liège* (supplément), t. III. (In-4°.)

M. HAYEZ, imprimeur de l'Académie royale, rue de Louvain, 112, Bruxelles